ئۇي - يەر - مۇلۇك يىغۇۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىشكە ئائىت قانۇن - نىزام ، بەلگىلىمىلەردىن سوئال - جاۋابلار

ئەڭ يېڭى نۇسخا:

- ئۇيىنىڭ مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسى بولمىسا مەجبۇرىي چېقىشقا بولامدۇ؟
- چېقىلىدىغان ئۇي ئىگىسىنى مەجبۇرىي كۆچۈرۈشكە بولامدۇ؟
- يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش كېرەكمۇ؟
- تەستىقلىتىلماي سالغان ئۇيىنىڭ يىغۇۋېلىش ئىشى قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ يېرىم تېخنىكا نەشرىياتى

ئۆي ـ يەر ـ مۇلۇك يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىشكە ئائىت قانۇن ـ نىزام ، بەلگىلىمىلەردىن سوئال ـ جاۋابلار

تۈزگۈچى : ئەركىن ئابلىمىت ئاتچاپا

شىنجاڭ خەلق باشنەشرىياتى
شىنجاڭ يېڭىچە تېخنىكا نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

关于房屋土地征收赔偿的法律知识：维吾尔文/艾尔肯·阿布力米提 著. — 乌鲁木齐：新疆科学技术出版社，2013.3
ISBN 978-7-5466-1187-7

Ⅰ.①关 … Ⅱ.①艾… Ⅲ.①土地征用—补偿—法规—基本知识—中国—维吾尔语(中国少数民族语言) ②房屋拆迁—补偿—法规—基本知识—中国—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.① D922.39 ② D922.181

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2013)第 059332 号

پـلانـلـىـغـۇچـى: ئىبراھىم سەمەن
تـەشـكـىـلـلـىـگـۇچـى: ئۆمەر ئىسمايىل
مـەسـئـۇل مـۇھـەررىـرلىرى: تۇرسۇنمەمەت قاسموف
نۇربىيە ئىسمايىل
تەكلىپلىك مۇھەررىرى: ئابلەت جۇمە تۇپراق
مەسـئـۇل كـوررېـكـتـورى: نۇرىمان قادىر
مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۇچى: ئوبۇلقاسىم ئەمەت
بـەت يـاسـىـغـۇچـى: مەرەمنىسا ئابلىز

ئۆي، يەر - مۇلۇك يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىشكە ئائىت قانۇن - نىزام، بەلگىلىمىلەردىن سوئال - جاۋابلار

ئەركىن ئابلىمىت

* * *

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ پەن - تېخنىكا نەشرىياتى نەشر قىلىپ تارقاتتى
(ئۇرۇمچى شەھىرى يەنئەن يولى № 255 پوچتا نومۇرى: 830049)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدا سېتىلىدۇ
شىنجاڭ لىنو سودا ئىشلىرى باسما چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتىدە بېسىلدى
فورماتى: 880mm × 1230mm 1/32 باسما تاۋىقى: 6.125
2013 - يىلى 3 - ئاي 1 - نەشرى
2013 - يىلى 3 - ئاي 1 - بېسىلىشى
ISBN 978 - 7 - 5466 - 1187 - 7
باھاسى: 20.00 يۈەن

كىرىش سۆز

بۇ يىل دۆلىتىمىز بويىچە خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتىنىڭ 12 ـ بەش يىللىق يىرىك پىلانىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشنىڭ تۇنجى يىلى، شۇنداقلا 6 ـ بەش يىللىق قانۇن ساۋاتلىرىنى ئومۇملاشتۇرۇشنىڭ تۇنجى يىلى. پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى، گۇۋۇيۈەن ۋە ئاپتونوم رايونىمىز بۇ يىلنى يەنە خەلقنى بېيىتىش يىلى قىلىپ بېكىتتى. مەركەزنىڭ شىنجاڭ خىزمىتى يىغىنىنىڭ تۈرتكىسى ۋە ئىچكىرىدىكى 19 ئۆلكە، شەھەرنىڭ ئاپتونوم رايونىمىزنى زور دەرىجىدە قوللىشى ۋە كۆپلەپ مەبلەغ سېلىشى نەتىجىسىدە ھازىر ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدا خەلق ئاممىسىغا نەپ بېرىدىغان، خەلقنى بېيىتىدىغان غايەت زور قۇرۇلۇش تۈرلىرى ئارقا ـ ئارقىدىن باشلىنىپ كەتتى. شەھەرلىشىش قەدىمىنى تىزلىتىش، كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش، شەھەرلەرنىڭ ئۇنىۋېرسال ئىقتىدارىنى كۈچەيتىش، ئۇل ـ ئەسلىھە قۇرۇلۇشى، ئەمىنلىك قۇرۇلۇشى، كاپالەت قۇرۇلۇشى، پاراۋانلىق قۇرۇلۇشى، تۇرالغۇ قۇرۇلۇشى... دېگەندەك تۈرلەر شەھەرلەردىن تارتىپ يېزا ـ قىشلاقلارغىچە كەڭ تۈردە قانات يايدۇرۇلۇپ، ھەر مىللەت خەلق ئاممىسىنىڭ ئىشلەپچىقىرىش، تۇرمۇش جەھەتلەردىكى مەنپەئەتىگە زور دەرىجىدە تەسىر كۆرسەتمەكتە. تۈرلۈك قۇرۇلۇشلارغا يەر ئىشلىتىش، كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش، كونا، خەتەرلىك ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش، تۆلەم بېرىش، قايتا

ئورۇنلاشتۇرۇش... يۇزىسىدىن، يەر ئىشلەتكۈچىلەر، ئۆيى يىغۇۋېلىنغۇچىلار ۋە بۇ قۇرۇلۇشلار بىلەن ھوقۇق ـ مەنپەئەتى چېتىلىدىغان كەڭ ئاممىۋى تورلۇك قانۇنىي مەسىلىلەرگە دۇچ كەلمەكتە. گەرچە، دۆلەت پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ۋە باشقا تەشكىلاتلارنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى قانۇن ئارقىلىق قوغداش ئاڭلىقلىقىنى تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈش ئۈچۈن، تورلۇك قانۇن ـ بەلگىلىمە، قائىدە ـ نىزاملارنى ئارقا ـ ئارقىدىن تۈزۈپ ئېلان قىلىپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئاممىنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئاڭ ـ سەۋىيەسى تەكشى ئەمەس. بولۇپمۇ بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ يەر، ئۆي ـ مۈلۈك، يىغۇۋېلىش (چېقىش ـ كۆچۈرۈش) ۋە تۆلەم قاتارلىق جەھەتلەردىكى قانۇن ـ بەلگىلىمىلىرىگە بولغان چۈشەنچىسى تازا يېتەرلىك ئەمەس. شۇ سەۋەبتىن بەزى كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ جانىجان ھوقۇق ـ مەنپەئەتى قانۇنسىز دەخلى ـ تەرۇز قىلىشقا ئۇچراۋاتقان بولسىمۇ قانۇنغا تايىنىپ ئۇنى قوغداشقا جورئەت قىلالمايۋاتىدۇ. بەزى كىشىلەر بۇ جەھەتتىكى قانۇنىي بەلگىلىمىلەرگە قانداق ئىلتىجا قىلىشنى بىلمەيدۇ. نۆۋەتتە ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ جاي ـ جايلىرىدا ئېلىپ بېرىلىۋاتقان بۇ خىلدىكى تەرەققىيات ئۆزگىرىشلىرى كىشىلەر ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلۈدىغان يارقىن نۇقتىلىق نازۇك مەسىلىگە ئايلىنىپ قېلىۋاتىدۇ، بەزىدە ھەتتا خاراكتېرى ئۆتكۈر بولغان تالاش ـ تارتىشلارمۇ كۆرۈلۈۋاتىدۇ. ئېنىقكى، بۇنداق مەسىلىلەر ئادىللىق بىلەن دەل جايىدا بىر تەرەپ قىلىنمىغاندا، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھالقىما تەرەققىياتى ۋە مەڭگۈلۈك ئەمىنلىكىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن ئىبارەت ئىستراتېگىيەسى مۇئەييەن دەرىجىدە تەسىرگە ئۇچرايدۇ.

كەمىنە ھاجەتمەنلەرنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئېھتىياجى ۋە

قىينچىلىقىنى كۆزده تۇتۇپ، ئەڭ يېڭى ماتېرىيالىلاردىن پايدىلىنىپ، ئۇلارغا ئاددىي بىر قوللانما بولۇپ، تەشنا بولغان دىللىرىغا تامچە سۇچىلىك مەلھەم بولالىسا ئەجەب ئەمەس دېگەن ئۈمىدته بۇ كىتابنى تۈزۈپ چىقتىم. ۋاقىتنىڭ قىسقىلىقى، تەجرىبەمنىڭ كەملىكى، سەۋىيەمنىڭ چەكلىكلىكى، بولۇپمۇ خەنزۇ تىلى سەۋىيەمنىڭ ئىنتايىن تۆۋەنلىكى، شۇنداقلا قانۇن ـ بەلگىلىمىلەر، بولۇپمۇ يەر، ئۆي ـ مۇلۇك ۋە يىغىۋېلىشقا ئائىت قانۇن ـ نىزام، بەلگىلىمە، ئەدلىيەلىك ئىزاھات، قارار، پىكىر، هۆججەت قاتارلىقلارنىڭ كۆپلۈكى، يەنە كېلىپ ئۇلارنىڭ يىلمۇيىل تۈزىتىلىپ، تولۇقلىنىپ تۇرۇشى، ئەكسىچە مىللىي يېزىقتىكى ماتېرىيالىلارنىڭ كەملىكى، كونىلىقى قاتارلىق سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، بۇ كىتاب پايدىلانغۇچىلارنىڭ كۆتكەن يېرىدىن چىقالمىغان بولۇشى، مۇشۇ دائىرىدىكى بارلىق مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپ كېتەلمىگەن بولۇشى ۋە بىر قىسىم مۇهىم بىلدۈرگىلەر نەزەردىن ساقىت بولۇپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن، بەزىبىر پىرىنسىپال خاتالىقلارغا يول قويۇۋېتىلگەن بولۇشىمۇ مۇمكىن. بۇنىڭ ئۈچۈن مۇتەخەسسىس، ئۇستازلارنىڭ، كەسىپداشلارنىڭ ۋە كەڭ ئوقۇرمەنلەرنىڭ توغرا چۈشىنىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

تۈزگۈچىدىن

2012 ـ يىلى 4 ـ ئاي، قەشقەر.

مۇندەرىجە

بىرىنچى، يەر ۋە ئۆيگە دائىر بىلىملەر

1. دۆلىتىمىزنىڭ قانۇنلىرىدا يەر قانچە تۈرگە بۆلۈنىدۇ؟.....1
2. قانۇن بويىچە قۇرۇلۇش يەرلىرىنى ئېلىش دېگەن نېمە؟ ئىشلىتىش هوقۇقى دېگەنچۇ؟.....2
3. قۇرۇلۇش يېرىنى ئېلىشنى قايسى ئورۇن تەستىقلايدۇ؟.....3
4. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى دېگەن نېمە؟.....4
5. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقىغا قانداق ئېرىشكىلى بولىدۇ؟ ئىشلىتىش هوقۇقىنىڭ مۇددىتى قانچىلىك بولىدۇ؟...5
6. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى قانداق ئايرىپ بېرىلىدۇ ۋە قانداق سېتىپ بېرىلىدۇ؟.....6
7. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىشتە يەر يۈزى، يەر ئۈستى ۋە يەر ئاستى دەپ ئايرىشقا بولامدۇ؟.....8
8. قۇرۇلۇش يەرلىرىنى ئىشلىتىش هوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ شەكلى ۋە تەرتىپى قانداق بولىدۇ؟.....8
9. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقىنى رەنگە قويۇشقا بولامدۇ؟.....10
10. ئىشلىتىش مۇهلىتى توشقان يەرلەر قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....11
11. يەردىن پايدىلىنىۋېلىش هوقۇقى دېگەن نېمە؟ ئۇ قانداق ئەهۋالدا ئەمەلدىن قالىدۇ؟.....12
12. ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىش هوقۇقى دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭغا ئېرىشىشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟.....13

13. ئۆيلۇك يەرنى ئىشلىتىش هوقۇقى قانداق يوقىلىدۇ؟.....14
14. ئۆي ئىگىدارلىق هوقۇقى دېگەن نېمە؟ ئۇ قايسى هوقۇقلارنى كۆرسىتىدۇ؟.....15
15. ئۆي بىلەن يەر بىر گەۋدە بولۇش دېگەن نېمە؟.....16
16. ئالدىن سېتىش ئىجازەتنامىسى بېجىرىلمىگەن تاۋار ئۆينى ئالدىن سېتىش توختامى كۆچكە ئىگە بولامدۇ؟.....16
17. تەرەققىيات سودىگىرى ئالدىن سېتىلغان تاۋار ئۆينىڭ لايىهەسىنى ئۆز ئالدىغا ئۆزگەرتىۋەتسە قانداق قىلىش كېرەك؟.....17
18. ئالدىن سېتىۋېلىنغان تاۋار ئۆينىڭ تاپشۇرۇۋالغاندىكى كۆلىمى بىلەن توختامدا پۈتۈشكەن كۆلىمىدە پەرق بولسا قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....18
19. تاۋار ئۆي ئىشلىتىشكە تاپشۇرۇلغاندىن كېيىن سۈپىتىدە مەسىلە بارلىقى بايقالسا قانداق قىلىش كېرەك؟.....20
20. تاۋار ئۆينىڭ رېمونتىغا كاپالەتلىك قىلىش مۇددىتى قانداق بولىدۇ؟.....21
21. ئەرزان باهالىق تۇرالغۇ ئۆي دېگەن نېمە؟ ئەرزان باهالىق تۇرالغۇ ئۆينى سېتىشقا بولامدۇ؟.....22
22. ئەرزان باهالىق ئۆينى يەڭ ئىچىدە ئۆتۈنۈپ بەرسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....23
23. سېتىۋېلىنغان ئەرزان باهالىق ئۆينى سېتىۋېتىپ، ئىدارىنىڭ مەبلەغ جۇغلاپ ئۆي سېلىشىغا قاتناشسا بولامدۇ؟.....24
24. ئۆيلۇك يەرگە دائىر دەۋا ماجىرالىرىنى قەيەرگە ئەرز قىلىش كېرەك؟.....25
25. ئۆي سېتىش ـ سېتىۋېلىش ماجىرالىرىنىڭ دەۋا قىلىش ۋاقىت چېكى قانچىلىك بولىدۇ؟.....26

ئىككىنچى، يىغىۋېلىشقا دائىر بىلىملەر

26. چېقىش ـ كۆچۈرۈش بىلەن يىغىۋېلىش بىر ئۇقۇممۇ؟.....28
27. كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدىكى يەردىكى ئۆينى يىغىپ ئېلىپ ئىشلىتىشكە بولامدۇ؟.....28
28. دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىندىكى ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشقا قايسى تارماق كونكرېت مەسئۇل بولىدۇ؟.....29
29. ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ يىغىۋېلىش جەريانىدىكى ھوقۇقى ۋە مەجبۇرىيىتى قايسىلار؟.....30
30. ئۆيى يىغىۋېلىنغۇچىنىڭ يىغىۋېلىش جەريانىدىكى ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيىتى قايسىلار؟.....32
31. دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىندىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش كېسىمى دېگەن نېمە؟ ئۇ قانداق ئەھۋالدا چىقىرىلىدۇ؟.....34
32. شەھەر ـ بازارلاردىكى ئۆيى يىغىپ ئېلىنىدىغانلار قانداق بېكىتىلىدۇ؟.....35
33. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىش ئېلانى دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ ئاساسىي مەزمۇنىچۇ؟.....35
34. يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى قانداق ئەھۋالدا ئىناۋەتسىز بولىدۇ؟.....36
35. ھەق تەلەپ ھەرىكەت ئىقتىدارى بولمىغان ئۆيى ئېلىنغۇچىلار تۇزگەن يىغىۋېلىش كېلىشىمى قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....37
36. تىزىملاش رەسمىيەتلىرى بولمىغان ياكى تولۇق بولمىغان ئۆيلەر قانداق ئېلىنىدۇ؟.....38
37. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشقا ئائىت كېلىشىم قانداق تۈزۈلىدۇ؟.....38

38. ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۆي ئالغۇچى بىلەن كېڭىشىلمىسە ياكى كېلىشىم تۈزۈشكە قوشۇلمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟.....39
39. كېلىشىم ھاسىل قىلماي تۇرۇپ ئۆيى ئېلىنىدىغانلارنىڭ ئۆيىنى مەجبۇرىي چېقىشقا بولامدۇ؟.....40
40. ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسى بولمىسا مەجبۇرىي چېقىشقا بولامدۇ؟.....41
41. ئۆيى ئېلىنغۇچىلار كېلىشىمگە ئاساسەن تۇرالغۇ ئۆيگە ئورۇنلىشالمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟.....43
42. كېلىشىم تۈزۈلۈپ بولغاندىن كېيىن ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچىدا ئۆزگىرىش بولسا قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....44
43. مەدەنىي يادىكارلىقلارغا چېتىلىدىغان يىغۋېلىش ئىشى قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....44
44. مەسچىت، بۇتخانا، چېركاۋلارغا چېتىلىدىغان يىغۋېلىش ئىشى قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....46
45. ئۆي ئالغۇچى ئۆيى ئېلىنغۇچىنىڭ كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتىنى ئېنىق بەلگىلىمىگەن بولسا قانداق قىلىش كېرەك؟.....47
46. ئۆيى ئېلىنغۇچىلارغا مەجبۇرلاش ۋاستىسى قوللىنىپ كۆچۈشكە زورلىغانلار قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....48

ئۈچىنچى، تۆلەمگە دائىر بىلىملەر

47. دۆلەت تۆلەم قانۇنى دېگەن نېمە؟.....49
48. مەمۇرىي تۆلەم دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ دائىرىسىچۇ؟.....49
49. قانداق ئەھۋالدا دۆلەت تۆلىمى بېرىلمەيدۇ؟.....51
50. دۆلەت تۆلەم ئۆلچىمى قانداق ھېسابلىنىدۇ؟ تۆلەم تەلەپ قىلىش ۋاقىت چېكى قانداق بولىدۇ؟.....51
51. ئۆينى يىغۋېلىش تۆلىمى دېگەن نېمە؟ ئۇ قايسى تۈرلەرنى

ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟.....53
52. ئۆينى يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ئۈسۈلى قانچە خىل بولىدۇ؟ ئۇلار قايسىلار؟.....54
53. يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى دېگەن نېمە؟.....55
54. يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ قىممىتى ياكى ئۆلچىمى دېگەن نېمە؟ ئۇ قانداق بېكىتىلىدۇ؟.....56
55. يىغۇۋېلىش، تۆلەم بېرىش تارماقلىرىدىكى خادىملار خاتالىق ئۆتكۈزسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....57
56. تۆلەم مەبلىغىگە قانۇنسىز چېقىلغانلار قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....58
57. ئۆي، يەر- مۇلۇكنى خاتا باھالىغانلار قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....59
58. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىشتا بازار باھاسىنى ئاساس قىلىش قانداق بولىدۇ؟.....59
59. يىغۇۋېلىش تۆلىمى «ئۆي» دىن كىرىدىغان كىرىمنى ئۆز ئىچىگە ئالامدۇ؟.....62
60. مۇلۇك ئىگىدارلىق ھوقۇقى چەكلىك بولغان ئۆيلەرگە يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىلەمدۇ؟.....63
61. ئۆيى ئېلىنغۇچىلار تاللىغان تۆلەم شەكلىگە ئۆي ئالغۇچى قوشۇلمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟.....65
62. ئۆي ئالغۇچى ئۆينى يىغۇۋېلىشتا ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينى مۆھلەت ئىچىدە تاپشۇرمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟...66
63. مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش دېگەن نېمە؟.....66
64. مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى قانداق ھېسابلىنىدۇ؟.....67
65. يىغۇۋېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن كۆپەيتكەن

ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىلەمدۇ؟.....68
66. ۋارىسلىق قىلغان، ھەدىيە قىلىنغان ئۆي چېقىلماقچى بولسا تۆلەمنى كىم ئېلىش كېرەك؟.....69
67. تاۋار ئۆي رايوندىكى يۇرۇشلۇك ئىمارەت چېقىلسا يىغۇۋېلىش تۆلىمىدىن كىم مەنپەئەتلىنىدۇ؟.....69
68. ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىنى مۆھلەت ئىچىدە ئالالمىغاندا قانداق قىلىش كېرەك؟.....70
69. خەلق سوت مەھكىمىسى يىغۇۋېلىش تۆلەم ماجىرا دېلولىرىنى قانداق قوبۇل قىلىدۇ؟.....71
70. كېلىشىم تۈزمەي ئىجارە ئولتۇرۇۋاتقان ھۆكۈمەت ئۆيى چېقىلماقچى بولسا، ئىجارە ئولتۇرغانلار قانداق قىلىشى كېرەك؟.....71

تۆتىنچى، ئۇنىۋېرسال ساۋات

71. چېقىلىدىغان ئۆي ئىگىسىنى مەجبۇرىي كۆچۈرۈشكە بولامدۇ؟.....73
72. ھۆكۈمەت ئۆيى دېگەن نېمە؟.....74
73. ھۆكۈمەت ۋاكالىتەن باشقۇرۇۋاتقان ئۆي دېگەن نېمە؟.....74
74. ئىسلاھات ئۆيى دېگەن نېمە؟.....75
75. تاۋار ئۆي دېگەن نېمە؟.....75
76. يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆي دېگەن نېمە؟.....76
77. چەكلىك مۇلۇك ھوقۇقى بولغان ئۆي دېگەن نېمە؟.....77
78. ئۆينى ئالدىن سېتىۋېلىش ھوقۇقى دېگەن نېمە؟.....78
79. قائىدىگە خىلاپ سېلىنغان قۇرۇلۇش دېگەن نېمە؟.....78
80. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىش دېگەن نېمە؟.....79
81. يىغۇۋېلىش دائىرىسىدىكى ئۆينى سېتىشقا، ئۆزگەرتىشكە

بولامدۇ؟.....79
82. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىشنىڭ سىياسەت ۋە قانۇن ئاساسى نېمە؟.....80
83. ئۆي يىغۇالغۇچى تەرەپ ئۆينى يىغۇۋېلىشتىن ئىلگىرى قانداق خىزمەتلەرنى ئىشلىشى كېرەك؟.....83
84. ئىجارە بېرىلگەن ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىشتا، ئىجارە بەرگۈچى بىلەن ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە مۇناسىۋىتىدە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟.....84
85. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىش جەريانى كىملەرگە چېتىلىدۇ؟.....85
86. ئۆي يىغۇۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقىنىڭ ئاساسلىق باشقۇرۇش مەزمۇنلىرى قايسىلار؟.....86
87. ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ ئىجازەتنامىسى بولماي تۇرۇپ يىغۇۋېلىشقا بولامدۇ؟.....87
88. يىغۇۋېلىش مۇھلىتى خالىغانچە ئۇزارتىۋېتىلسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....88
89. مال ـ مۇلۇكنى پېچەتلەش، تۇتۇپ قېلىش، توڭلىتىۋېتىش دېگەن نېمە؟.....88
90. پۇقرا، قانۇنىي ئىگە، باشقا تەشكىلات دېگەن نېمە؟.....89
91. ئۆي يىغۇۋېلىشتا دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش دېگەن نېمە؟.....89
92. دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار قايسى؟.....90
93. يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى دېگەن نېمە؟ ئۇ قايسى مەزمۇنلاردىن تەركىب تاپىدۇ؟.....92
94. يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنى قانداق ئەھۋالدا ئۆزگەرتىشكە ۋە بىكار

قىلىشقا بولىدۇ؟.....94
95. مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسى بېجىرمىگەن چېقىلىدىغان ئۆينىڭ قانۇنلۇقلۇقى قانداق بېكىتىلىدۇ؟.....95
96. ئۆي ئالغۇچى تەرەپتە قائىدىگە خىلاپ ھەرىكەتلەر كۆرۈلسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....96
97. ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش تارمىقىدا قائىدىگە خىلاپ ھەرىكەتلەر كۆرۈلسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟...97
98. يىغۇۋېلىشنىڭ نەچچە خىل ئۇسۇلى بار؟.....98
99. يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش كېرەكمۇ؟.....98
100. يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىلىدىغان ئوبيېكتلار كىملەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟.....99
101. تۇرالغۇ بولمىغان ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىش تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان زىيانغا تۆلەم بېرىلەمدۇ؟.....100
102. ئۆينى يىغۇالغۇچى تەرەپ يىغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ ئۆينى تەشەببۇسكارلىق بىلەن چېقىپ بولغاندىن كېيىن ئۆي چېقىش ھەققى تەلەپ قىلسا بولامدۇ؟.....101
103. يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىشلىتىلىشى مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىدىكى بىلەن ئوخشاش بولمىسا، يىغۇۋېلىش تۆلىمى قانداق بېكىتىلىدۇ؟.....101
104. ئۆي ئالغۇچى كېلىشىمىدە ۋەدە قىلغان ئۆينى بەرمىسە قانداق قىلىش كېرەك؟.....102
105. يىغۇۋېلىشتا ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ سۈپىتى قانداق ئۆلچەمگە يېتىشى كېرەك؟.....103
106. تەستىقلاتماي سالغان ئۆينىڭ يىغۇۋېلىش ئىشى قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟.....103
107. پاراۋانلىق ئىشلىرى ۋە تىجارەت ئىشلىرىغا يەر ئېلىش

دېگەن نېمە؟ بۇ ھەقتە قانۇندا قانداق بەلگىلىمىلەر بار؟...104
108. يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىگىسى بىلەن ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە مۇناسىۋىتىنى بىكار قىلىش جەھەتتە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟.....105
109. سېتىۋېلىنغان ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆيى، ئەرزان، قولايلىق تۇرالغۇ ئۆيلەر ياكى يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ھەقسىز ئىگە بولغان تۇرالغۇ ئۆيلەرنى چېقىش - كۆچۈرۈشتە تۆلەم بېرىش قايسى ئۆلچەم بويىچە بولىدۇ؟.....106
110. ئۆي ئىجارىگە بەرگۈچى ئىجارىگە بېرىپ بولغان ئۆينى خالىغانچە ئۈچىنچى بىر كىشىگە ئىجارىگە بېرىۋەتكەندە قانداق قىلىش كېرەك؟.....107
111. ئىجارە مۇناسىۋىتى مەۋجۇت بولغان ئۆيلەرنىڭ يىغىۋېلىش كېلىشىمى قانداق تۈزۈلىدۇ؟.....107
112. ئىجارە توختامى تۈزۈشىگەن، ئىجارە ھەققىنىمۇ تاپشۇرمىغان ئولتۇرغۇچى تۆلەمگە ئېرىشەلەمدۇ؟.....108
113. يىغىۋېلىش دائىرىسى ئىچىدىكى ئۆينى ئىجارە ئالغۇچىنىڭ ھوقۇق - مەنپەئەتى قانداق قوغدىلىدۇ؟.....108
114. يىغىۋېلىش جەريانىدا ئادۋوكاتنىڭ قانداق رولى بار؟.....109
قوشۇمچە (1): دۆلەت يېزىدىكى ئۆيلەرنى ئېلىش ۋە ئۇنىڭغا تولۇقلىما بېرىش نىزامى.....111
قوشۇمچە (2): «دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش نىزامى» نى ئىزچىللاشتۇرۇپ يولغا قويۇش توغرىسىدىكى پېتەكچى پىكىر.....125
قوشۇمچە (3): دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش سىياستىنىڭ

يەشمىسى.....149
قوشۇمچە (4): گوۋۇيۇەن ئىشخانىسى يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش - كۆچۈرۈش ھەقىدىكى بەلگىلىمىلەرنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالىنى مەخسۇس تەكشۈرۈشنى ئورۇنلاشتۇردى.....160
قوشۇمچە (5): ئۆي باھاسى، ھەق ئېلىش ئۆلچىمى ۋە تاۋار ئۆي باھاسىغا تەسىر كۆرسىتىدىغان ئامىللار ئاشكارىلىنىدۇ...163
قوشۇمچە (6) ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئۆي تىزىملاش دېلولىرىنى قاراپ چىقىشقا ئائىت بەزى مەسىلىلەر توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسى.....166
قوشۇمچە (7): ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ دۆلەت يېرىدىكى ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارىنى مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش، خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئىلتىماس قىلىنغان دېلولارنى ئىلتىماس قىلىنغان دېلولارنى بېجىرىشكە ئائىت بەزى مەسىلىلەر توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسى.....172
قوشۇمچە (8): پايدىلانغان ماتېرىياللار.....178

بىرىنچى، يەر ۋە ئۆيگە دائىر بىلىملەر

1. دۆلىتىمىزنىڭ قانۇنلىرىدا يەر قانچە تۈرگە بۆلۈنىدۇ؟

يەرنىڭ ئىگىدارلىق خاراكتېرىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، دۆلىتىمىزدە يەرنى دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەر ۋە كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدىكى يەر دەپ ئايرىشقا بولىدۇ. كونكرېت ئېيتقاندا، دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەر دۆلەت بىر تۇتاش ئىگىدارلىق قىلىدىغان يەرنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ بىردىنبىر سوبېيكتى دۆلەت. دۆلىتىمىزنىڭ سىياسىي تۈزۈلمىسى بويىچە ئېيتقاندا، جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ مەركىزىي ھۆكۈمىتى، يەنى گوۋۇيۈەن دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەر ھوقۇقىنىڭ بىردىنبىر ۋەكىلى، گوۋۇيۈەن ۋە ئۇنىڭ قارمىقىدىكى تارماقلار، ئاساسلىقى يەر باشقۇرۇش تارمىقى دۆلەت يېرىنى ئىگىلەش، ئىشلىتىش، مەنپەئەت ئېلىشنى قارار قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە. كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدىكى يەر دۆلەت يېرىدىن باشقا، مەلۇم دائىرىدىكى كوللېكتىپ تەشكىلاتنىڭ بارلىق ئەزالىرى ئورتاق ھالدا كوللېكتىپنىڭ يېرىدىن بىۋاستە بەھرىمەن بولىدىغان ئىگىدارلىق ھوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ. كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدىكى يەرنى ئىشلىتىلىش ئورنىغا قاراپ، يېزا ئىگىلىك يېرى، قۇرۇلۇش يېرى ۋە پايدىلانمىغان يەر دەپ ئايرىشقا بولىدۇ. يېزا ئىگىلىك يېرى يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىغا بىۋاستە ئىشلىتىلىدىغان يەرنى؛ قۇرۇلۇش يېرى بىنا، قۇرۇلمىلارنى سېلىشقا ئىشلىتىلىدىغان يەرنى؛ جۇملىدىن شەھەر ـ يېزىلاردىكى تۇرالغۇ يەر ۋە جامائەت ئەسلىھەلىرى يېرى، زاۋۇت ـ كان يېرى

قاتارلىقلارنى، پايدىلانمىغان يەر بولسا، چۆل- قاقاسلىقلارنى كۆرسىتىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئاساسىي قانۇنى» نىڭ 10 - ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى» نىڭ 2 - ماددىسى (قىسقارتىلدى)

2. قانۇن بويىچە قۇرۇلۇش يەرلىرىنى ئېلىش دېگەن نېمە؟ ئىشلىتىش هوقۇقى دېگەنچۇ؟

قانۇن بويىچە قۇرۇلۇش يەرلىرىنى ئېلىش دېگىنىمىز، تەبىئىي شەخسلەر، قانۇنىي ئىگىلەر ۋە باشقا تەشكىلاتلارنىڭ دۆلەتنىڭ قانۇن - بەلگىلىمىلىرىگە ئاساسەن مۇناسىۋەتلىك تەستىق تەرتىپلىرىدىن ئۆتكۈزۈش ئارقىلىق، ئىمارەت، قۇرۇلما ۋە قوشۇمچە ئەسلىھەلەرنى سېلىش قاتارلىق ئېھتىياج ئۈچۈن، دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەردىن بەھرىمەن بولۇش، ئىگىلەش، ئىشلىتىش ۋە پايدا ئېلىش هوقۇقىغا ئېرىشىش قانۇنىي هەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ. بۇنى مۇنداق بىر نەچچە نوقتىدىن چۈشىنىشكە بولىدۇ: بىرىنچى، قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەردە مەۋجۇت بولۇپ، يەر بىلەنلا چەكلىنىدۇ. دۆلىتىمىزدە شەهەر رايونىدىكى يەر دۆلەت ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ، يېزىلاردىكى ۋە شەهەر ئەتراپى رايونىدىكى يەرلەردىن دۆلەت ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ دەپ بەلگىلەنگەنلىرىدىن باشقىلىرى كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ. ئىككىنچى، قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى ئىمارەت، قۇرۇلما ۋە قوشۇمچە ئەسلىھەلەرنى سېلىشنى مەقسەت قىلغان هوقۇقتۇر. ئۈچىنچى، قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقىدىن بەھرىمەن بولغۇچى ئىمارەت، قۇرۇلما، قوشۇمچە ئەسلىھەلەرگە ئىگىدارلىق قىلغۇچى ياكى باشقۇرغۇچىدۇر.

قۇرۇلۇش يېرىدىن پايدىلىنىش هوقۇقى دېگىنىمىز، هوقۇققا ئېرىشكۈچى دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەرنى قانۇن بويىچە

ئىگىلەش، ئىشلىتىش ۋە ئۇنىڭدىن قانۇن بويىچە مەنپەئەتلىنىشكە، شۇنداقلا شۇ يەرگە ئىمارەت، قۇرۇلما ۋە قوشۇمچە ئەسلىھەلەرنى سېلىشقا ھوقۇقلۇق ئىكەنلىكىگە ئېيتىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: « جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى»(1986 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 5 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 135 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى» (2004 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 2 ـ ماددىسى، گۇۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىندىكى ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 2 ـ ماددىسى. (قىسقارتىلدى)

3. قۇرۇلۇش يېرىنى ئېلىشنى قايسى ئورۇن تەستىقلايدۇ؟

يەرنى قەدىرلەش، يەرنى ئىسراپ قىلىشتىن ساقلىنىش ۋە يەردىن مۇۋاپىق پايدىلىنىش ئۈچۈن، دۆلەت قانۇن چىقىرىش يولى بىلەن ئەسلىدىكى شەھەر، ۋىلايەت (ئوبلاست)، ناھىيە دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرنىڭ يەر ئېلىشنى تەستىقلاش ھوقۇقىنى بىكار قىلىپ، گۇۋۇيۈەن ۋە ئۆلكە (ئاپتونوم رايون، بىۋاسىتە قاراشلىق شەھەر) دىن ئىبارەت ئىككى دەرىجە بويىچە تەستىقلاشنى يولغا قويدى. تەستىقلاش ھوقۇق دائىرىسىنى تېخىمۇ ئېنىق ئايرىدى:

(1) تۆۋەندىكى يەرلەرنى گۇۋۇيۈەن تەستىقلايدۇ: بىرىنچى، ئاساسىي ئېتىزلار، دۆلىتىمىزنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ئاساسەن تېرىلغۇغا ئىشلىتىلىدىغان ئاساسىي ئېتىزلارنى قوغداش ئىنتايىن مۇھىم بولغاچقا، ئاساسىي ئېتىزنى ئېلىشتا قاتتىق تەستىقلاش رەسمىيىتى بەلگىلەنگەن، شۇڭا 500 مودىن ئارتۇق ئاساسىي ئېتىز. ئىككىنچى، 35 گېكتاردىن ئارتۇق ئاساسىي ئېتىز بولمىغان تېرىلغۇ يەر. ئۈچىنچى، 70 گېكتاردىن ئارتۇق باشقا يەرلەر.

(2) تۆۋەندىكى يەرلەرنى ئۆلكىلىك، ئاپتونوم رايونلۇق، بىۋاسىتە قاراشلىق شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتى تەستىقلايدۇ ۋە

گوۋۋيوەنگە ئەنگە ئالدۇرىدۇ: بىرىنچى، 35 گېكتاردىن ئاز بولغان، ئاساسىي ئېتىز بولمىغان تېرىلغۇ يەر. ئىككىنچى، ئاساسىي ئېتىز بولمىغان تېرىلغۇ يەر بىلەن باشقا يەرنى قوشقاندا كۆلىمى 70 گېكتاردىن ئاز بولغان يەرلەر.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى» (2004 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 45 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

4. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى دېگەن نېمە؟

قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى دېگىنىمىز، قانۇنىي ئىگىلەر، تەبىئىي شەخسلەر ۋە باشقا تەشكىلاتلارنىڭ دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەردە ئىمارەت، قۇرۇلما ۋە قوشۇمچە ئەسلىمىلەرنى سېلىش مەقسىتىدە بەھرىمەن بولۇش، ئىگىلەش، ئىشلىتىش ۋە پايدا ئېلىش هوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقىنىڭ مەنىسىنى مۇنداق چۈشىنىشكە بولىدۇ:

(1) قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەردە مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان هوقۇق بولۇپ، يەر بىلەنلا چەكلىنىدۇ. قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، دۆلىتىمىزدە شەهەر رايونىدىكى يەر دۆلەت ئىگىدارچىلىقىدا بولىدۇ، يېزىلاردىكى ۋە شەهەر ئەتراپى رايونىدىكى يەرلەردىن دۆلەت ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ دەپ بەلگىلەنگەنلىرىدىن باشقىلىرى كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ دەپ بەلگىلەنگەن. شۇڭا قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى دۆلەت ئىگىدارلىقىدىكى يەر بىلەنلا چەكلىنىدۇ.

(2) قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقى ئىمارەت، قۇرۇلما ۋە قوشۇمچە ئەسلىمىلەرنى سېلىشنى مەقسەت قىلغان هوقۇقتىن ئىبارەت. ئىمارەت، قۇرۇلما دېگىنىمىز، يەر ئۈستىگە سېلىنغان ئۆينى كۆرسىتىدۇ، قوشۇمچە ئەسلىمە دېگىنىمىز بولسا، يەردىكى ئىمارەتتىن باشقا ئېرىق ـ ئۈستەڭ، كۆۋرۈك، كۆل، دامبا،

تونىل، گەمە، خاتىرە مۇنارى قاتارلىق ئەسلىمەلەرنى كۆرسىتىدۇ.

(3) قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولغۇچى بولسا ئىمارەت، قۇرۇلما ۋە قوشۇمچە ئەسلىمەلەرگە ئىگىدارلىق قىلغۇچى ياكى باشقۇرغۇچى كۆرسىتىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى» (2004 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 2 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 135 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1986 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى) 5 ـ ماددا. (قىسقارتىلدى)

5. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىغا قانداق ئېرىشكىلى بولىدۇ؟ ئىشلىتىش ھوقۇقىنىڭ مۇددىتى قانچىلىك بولىدۇ؟

قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئادەتتە ئايرىپ بېرىش ۋە ئۆتۈنۈپ بېرىشتىن ئىبارەت ئىككى خىل ئۇسۇلدا ئېرىشكىلى بولىدۇ، ئايرىپ بېرىش ئۇسۇلى بولسا يەر ئىشلەتكۈچى ئىلتىماس قىلىدىغان ۋە تۆلەم، ئورۇنلاشتۇرۇش ھەققى قاتارلىقلارنى تاپشۇرىدىغان، ناھىيە دەرىجىلىكتىن يۇقىرى خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مەخسۇس تارمىقى قانۇن بويىچە تەكشۈرۈپ تەستىقلاش ئارقىلىق ئېرىشىدىغان ھوقۇقنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ ئادەتتە مەمۇرىي ئايرىپ بېرىش دەپمۇ ئاتىلىدۇ، ئۇنىڭ دائىرىسى توغرىسىدا دۆلەتنىڭ ئالاھىدە مەمۇرىي چەكلىمىسى بار. ئۆتۈنۈپ بېرىش ئۇسۇلى بولسا، دۆلەت دۆلەت ئىگىلىكىدىكى يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى مەلۇم مۇھلەت ئىچىدە ئىلتىماس قىلغۇچى ياكى يەر ئىشلەتكۈچىگە ئۆتۈنۈپ بېرىش، ئىلتىماس قىلغۇچى ياكى يەر ئىشلەتكۈچى دۆلەتكە ئۆتۈنۈپ بەرگەنلىك پۇلى تاپشۇرۇش ئارقىلىق ئېرىشىدىغان ھوقۇقنى كۆرسىتىدۇ.

ئايرىپ بېرىش ئۇسۇلى ئارقىلىق ھوقۇققا ئېرىشكەن يەرنىڭ ئىشلىتىش مۇددىتىنىڭ چەكلىمىسىگە قارىتا قانۇندا ئېنىق بەلگىلىمە يوق، ئەمما ئۆتۈنۈپ بېرىش ئۇسۇلى ئارقىلىق ئېرىشكەن

يەرنىڭ ئىشلىتىش مۇددىتى ئىشلىتىش خاراكتېرىنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ بەلگىلەنگەن، مەسىلەن، تۇرالغۇ ئۆيلەرگە يەر ئىشلىتىش مۇددىتى 70 يىل، سەھنە، تەنتەربىيە ئورۇنلىرىغا 50 يىل، سودا، سایاھەت، كۆڭۈل ئېچىش كەسىپلىرىگە 40 يىل، باشقا ئۇنىۋېرسال تۈرلەرگە 50 يىل بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى» (2004 - يىلى 8 - ئاينىڭ 28 - كۈنى) نىڭ 54 - ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 - يىلى 3 - ئاينىڭ 16 - كۈنى) نىڭ 137 - ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر، بازاردىكى دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى سېتىپ بېرىش ۋە ئۆتۈنۈپ بېرىش ۋاقىتلىق نىزامى» (1990 - يىلى 5 - ئاينىڭ 19 - كۈنى) 2 - ماددا. (قىسقارتىلدى)

6. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقى قانداق ئايرىپ بېرىلىدۇ ۋە قانداق سېتىپ بېرىلىدۇ؟

قۇرۇلۇش يەرلىرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى بېكىتىش قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئايرىپ بېرىش ۋە قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى سېتىپ بېرىش دەپ ئىككى خىلغا ئايرىلىدۇ.

قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئايرىپ بېرىش دېگىنىمىز، دۆلەتنىڭ ئالاقىدار مەمۇرىي تارمىقى مەمۇرىي تەستىقلاش ئارقىلىق، دۆلەت ئىلكىدىكى يەرنى ئىشلەتكۈچىنىڭ ئىشلىتىشىگە ھەقسىز ئايرىپ بېرىش، يەر ئىشلەتكۈچى پەقەت مەلۇم تەرتىپلەر بويىچە يەر باشقۇرۇشقا مەسئۇل تارماققا ئىلتىماس سۇنۇپ، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلغاندىن كېيىن، تەستىقلاش ئارقىلىق يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئېرىشىش ھەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ دۆلەت يېرىنى ھەقسىز ئىشلىتىشنىڭ تىپىك بىر خىل ئۇسۇلى بولۇپ، بۇ ھوقۇققا ئېرىشىشتە قاتتىق شەرتلەر بار.

بىرىنچىدىن، دۆلەت ئورگانلىرى يەر ئىشلىتىش ۋە ھەربىي ئىشلارغا يەر ئىشلىتىش.

ئىككىنچى، شەھەر ئۇل ئەسلىھەلىرىگە يەر ئىشلىتىش ۋە جامائەت پاراۋانلىق ئىشلىرىغا يەر ئىشلىتىش.

ئۈچىنچى، دۆلەت نوقتىلىق يۆلەيدىغان ئېنېرگىيە، قاتناش، سۇ ئىنشائاتى قاتارلىق ئۇل ئەسلىھەلەرگە يەر ئىشلىتىش.

تۆتىنچى، قانۇن، مەمۇرىي نىزاملاردا بەلگىلەنگەن باشقا يەر ئىشلىتىش. بۇ خىل ھەقسىز يەر ئىشلىتىشتە، يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئايرىپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلغاندىن كېيىن دۆلەتنىڭ ئالاقىدار ھوقۇقلۇق تارماقلىرى تەكشۈرۈپ تەستىقلاش ئارقىلىق ھەقسىز ئىشلىتىدىغان يەرنى ئايرىپ بېرىدۇ.

قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى سېتىپ بېرىش دېگىنىمىز، دۆلەتنىڭ يەرنىڭ يەرگە ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى سالاھىيىتى بىلەن، يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى مەلۇم مۇھلەت ئىچىدە، يەر ئىشلەتكۈچىگە سېتىپ بېرىشىنى، يەنى دۆلەتنىڭ يېرىنى سانائەت، سودا، سایاھەتچىلىك، كۆڭۈل ئېچىش، تۇرالغۇ سودىسى قاتارلىق تىجارەتلىك خاراكتېرىدە ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئىلتىماس قىلغاندا ھەق تۆلەش ئارقىلىق ئېرىشىش ئۇسۇلىنى كۆرسىتىدۇ. دۆلەت يېرىنى تىجارەت خاراكتېرلىك سېتىۋېلىشنىڭ ئۇسۇللىرى:

بىرىنچى، خېرىدار چاقىرىش، خېرىدار بولۇش.

ئىككىنچى، كىمئارتۇق قىلىپ سېتىش ـ سېتىۋېلىش.

ئۈچىنچى، ھۆكۈمەتنىڭ ئالاقىدار يەر باشقۇرۇش تارمىقى بىلەن سېتىۋالغۇچى كېلىشىش.

تۆتىنچى، ۋېۋىسكا ئېسىش، يەنى ساتقۇچى سېتىلىدىغان يەرنى ۋېۋىسكا ئېسىپ ئېلان قىلىش ئارقىلىق پۇتۇشۇش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئاساسىي قانۇنى» (2004 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى) نىڭ 10 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ

يەر باشقۇرۇش قانۇنى» (2004 ـ يىل 8 ـ ئاينىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 2 ـ، 54 ـ، 55 ـ مادداللىرى، « جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 137 ـ ، 138 ـ مادداللىرى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر، بازاردىكى دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى سېتىپ بېرىش ۋە ئۆتۈنۈپ بېرىش ۋاقىتلىق نىزامى» (1990 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى) نىڭ 8 ـ، 43 ـ مادداللىرى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت ئىلكىدىكى يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى كېلىشىپ ھەقلىق بېرىش بەلگىلىمىسى» (2003 ـ يىلى 6 ـ ئاينىڭ 11 ـ كۈنى) نىڭ 3 ـ مادداسى. (قىسقارتىلدى)

7. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىشتە يەر يۈزى، يەر ئۈستى ۋە يەر ئاستى دەپ ئايرىشقا بولامدۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى يەر يۈزى ھوقۇقى، يەر ئۈستى ھوقۇقى ۋە يەر ئاستى ھوقۇقى دەپ بېكىتىشكە بولىدۇ، لېكىن قانۇندا يەر ئۈستى ھوقۇقى، يەر ئاستى ھوقۇقىنىڭ ئېنىق ئۆلچىمىنىڭ قانچىلىك بولىدىغانلىقى توغرىسىدا بەلگىلىمە يوق، ئەمما يېڭىدىن بېكىتىلگەن قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقى ئىلگىرى بېكىتىلىپ بولغان پايدىلانما نەرسە ھوقۇقىغا زىيان يەتكۈزمەسلىكى كېرەك.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 136 ـ مادداسى، (مەزمۇنى قىسقارتىلدى)

8. قۇرۇلۇش يەرلىرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ شەكلى ۋە تەرتىپى قانداق بولىدۇ؟

قۇرۇلۇش يەرلىرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش دېگىنىمىز، دۆلەت ئىلكىدىكى يەرنى ئىشلەتكۈچىنىڭ سودىلىشىش، ھەدىيە قىلىش، ئالماشتۇرۇش، ۋارىسلىق قىلىش قاتارلىق قانۇنلۇق ئۇسۇللار ئارقىلىق، ئۆزىنىڭ يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى باشقىلارغا ئۆتۈنۈپ بېرىش ھەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ. ئۆتۈنۈپ بېرىش تۆۋەندىكى شەرتلەرگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك: بىرسى، يەرنى ئىشلەتكۈچى سېتىپ بېرىش توختامىدىكى پۈتۈمگە ئاساسەن يەر ـ

نىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى سېتىپ بېرىش پۇلىنىڭ ھەممىسىنى تۆلەپ بولغان ھەمدە يەر ئىشلىتىش گۇۋاھنامىسى ئالغان بولۇش كېرەك. ئىككىنچىسى، يەرنى ئىشلەتكۈچى سېتىپ بېرىش توختا-مىدا كېڭەشكەن مەزمۇن بويىچە ئىشلەتكەن بولۇشى كېرەك.

يەرنىڭ ئىشلىتىلىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىشنىڭ شەكلى سېتىش، ئالماشتۇرۇش ۋە ھەدىيە قىلىشتىن ئىبارەت ئۈچ خىل بولىدۇ. يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى سېتىش دېگىنىمىز، ئۆتۈنۈپ بەرگۈچى مەلۇم پۇلغا ئېرىشىش مەقسىتىدە يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنمىنى قوبۇل قىلغۇچىغا ئۆتۈنۈپ بېرىدىغان، ئۆتۈنمىنى قوبۇل قىلغۇچى پۇلنى تۆلەپ يەرنىڭ ئىشلىتىلىش ھوقۇقىنى سېتىۋېلىش ھەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ.

يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش دېگىنىمىز، ئىككىدىن ئارتۇق يەر ئىگىسىنىڭ يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆز-ئارا ئالماشتۇرۇش ھەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ.

يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ھەدىيە قىلىش دېگىنىمىز، يەر ئىگىسىنىڭ يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى باشقىلارغا ھەقسىز ئۆتۈنۈپ بېرىش ھەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ.

ئۇنىڭ تەرتىپلىرى بولسا مۇنداق بىرنەچچە باسقۇچلار بويىچە بولىدۇ:

(1) ئىلتىماس قىلىش، بۇ دېگىنىمىز، ئەسلىدىكى قوبۇل قىلغۇچى ياكى قايتا قوبۇل قىلغۇچى ئۆتۈنۈپ بەرگۈچى يەر ئىگىسىگە يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىشنى تەستىقلاش ئىلتىماسى سۈنۈدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

(2) تەستىقلاش، بۇ دېگىنىمىز، ئەسلىدىكى ئۆتۈنمە يەرنى قوبۇل قىلغۇچى ياكى قايتا قوبۇل قىلغۇچى يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش ئىلتىماسىنى قوبۇل قىلغاندىن كېيىن، ئۆتۈنۈپ بەرگۈچىگە تەستىقلىتىشنى كۆرسىتىدۇ.

(3) توختام تۈزۈش، بۇ دېگىنىمىز، ئەسلىدىكى ئۆتۈنمىنى

قوبۇل قىلغۇچى ياكى قايتا قوبۇل قىلغۇچى خېرىدار چاقىرىش، كىمئارتۇق قىلىپ سېتىش ياكى كېلىشىم ئارقىلىق يېڭىدىن ئۆتۈنمىنى قوبۇل قىلغۇچى بېكىتىلگەندىن كېيىن، يەرنىڭ ئىشلىتىش هوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش توختامى تۈزۈش هەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ.

(4) هۆكۈمەت گۇۋاهلىقىدىن ئۆتكۈزۈش ۋە دەللىلەش، بۇ دېگىنىمىز، يەرنى ئىشلىتىش هوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش توختامىنى هۆكۈمەت گۇۋاهلىقى ئورگىنىنىڭ قانۇن بويىچە گۇۋاهلىقىدىن ئۆتكۈزۈش ئارقىلىق، توختامنىڭ قانۇنلۇقلۇقىنى دەللىلەپ ئىسپاتلاش هەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ.

(5) تىزىملاپ نامىنى يۆتكەش. بۇ كۆچمەس مۈلۈكنى ئۆتۈنۈپ بېرىشنىڭ زۆرۈر بىر شەرتى، يەرنىڭ ئىشلىتىش هوقۇقى كۆچمەس مۈلۈك هوقۇقىنىڭ بىر خىلى بولۇپ، بۇ هوقۇققا ئېرىشكەندىن كېيىن، قانۇنلۇق مەنپەئەتىنىڭ دەخلى ـ تەرۇزغا ئۇچراشتىن ساقلىنىشى ئۈچۈن، تىزىمغا ئالغۇچى تارماققا تىزىملىتىپ، نوپۇسنى يۆتكەشنى كۆرسىتىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمهۇرىيىتىنىڭ نەرسە هوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئايىنىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 143 ـ، 144 ـ، 145 ـ، 146 ـ ماددىلىرى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمهۇرىيىتىنىڭ شەهەر ئۆي ـ زېمىنىنى باشقۇرۇش قانۇنى» (1990 ـ يىلى 5 ـ ئايىنىڭ 19 ـ كۈنى) 41 ـ، 42 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

9. قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش هوقۇقىنى رەنگە قويۇشقا بولامدۇ؟

يەرنىڭ ئىشلىتىش هوقۇقىنى رەنگە قويۇش دېگىنىمىز، يەر ئىشلەتكۈچىنىڭ رەنگە قويغىلى بولىدىغان يەر ئىشلىتىش هوقۇقىنى قەرز تۆلەشنىڭ كاپالىتى قىلىپ، رەنە ئالغۇچىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى كۆرسىتىدۇ. يەرنىڭ ئىشلىتىش هوقۇقىنى رەنگە قويۇشتا مۇنۇ شەرتلەر هازىرلانغان بولۇشى كېرەك.

(1) يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى رەنگە قويغۇچى چوقۇم يەر ئىگىسى ياكى يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى بولغان كىشى بولۇشى كېرەك. سېتىپ بېرىش، ئۆتۈنۈپ بېرىش ئۈسۈلى بىلەن ئېرىشكەن يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى رەنگە قويۇشقا بولىدۇ، مەمۇرىي ئايرىپ بېرىش ئۈسۈلى بىلەن ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئېرىشكەن يەرلەردىن قانۇندا يول قويۇلغانلىرىدىن باشقىلىرىنى رەنگە قويۇشقا بولمايدۇ.

(2) رەنگە قويۇشتا، رەنگە قويغۇچى بىلەن رەنە ئالغۇچى ئالاقىدار تىزىملىتىش رەسمىيەتلىرىنى بېجىرىشى ۋە رەنە توختامى تۈزۈشى كېرەك.

(3) يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى رەنە قويۇشتا، رەنە قويغۇچى شۇ يەردىكى ئىمارەتنى سۈغۇرتىغا قاتناشتۇرۇش رەسمىيىتىنى بېجىرىشى كېرەك.

(4) يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى رەنگە قويۇشتا، شۇ جايدىكى خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش تارمىقىغا تىزىملىتىشى، يەردىكى ئىمارەتنى قوشۇپ رەنگە قويۇشتا، يەنە شۇ جايدىكى خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆي باشقۇرۇش تارمىقىغا تىزىملىتىشى شەرت.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 143 ـ، 144 ـ ماددىلىرى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ئۆي ـ زېمىنىنى باشقۇرۇش قانۇنى» (1990 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى) 47 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر، بازاردىكى دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى سېتىپ بېرىش ۋە ئۆتۈنۈپ بېرىش ۋاقىتلىق نىزامى» (1990 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى نىڭ 45 ـ ماددىسى، (قىسقارتىلدى)

10. ئىشلىتىش مۇھلىتى توشقان يەرلەر قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

ئايرىپ بېرىش ئۈسۈلى ئارقىلىق ئېرىشكەن يەرلەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنىڭ مۇھلىتىگە قارىتا قانۇندا ئېنىق

بەلگىلىمە بولمىغاچقا، بىز سېتىپ بېرىش ئۈسۈلى ئارقىلىق ئېرىشكەن يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنىڭ مۇھلىتى توشقاندىن كېيىن قانداق بىر تەرەپ قىلىنمىغانلىقى ئۈستىدە توختىلىمىز. ئىشلىتىش ھوقۇقىنىڭ مۇددىتى توشقاندىن كېيىن مۇقەررەر ھالدا يەرنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىنى قايتۇرۇۋېلىش مەسىلىسى كېلىپ چىقىدۇ. ئەمما بۇنداق قىلغاندا، ئۇزۇن يىل پايدىلىنىپ كېلىۋاتقان ئۆي، تىجارەت، سودا دوكانلىرى قاتارلىقلار ھەقسىز دۆلەتنىڭ ئىلكىگە ئۆتۈشتەك پاسسىپ ئەھۋال كېلىپ چىقىدۇ، شۇڭا قانۇندا تۇرالغۇ قۇرۇلۇش يېرىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنىڭ مۇددىتى توشقاندا، مۇددەت ئۆزلۈكىدىن ئۇزىرىدىغانلىقى، تۇرالغۇ قۇرۇلۇش يېرىدىن باشقا يەرلەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنىڭ مۇددىتى توشقاندىن كېيىنكى مۇددەتنىڭ ئۇزىرىشى قانۇندىكى بەلگىلىمە بويىچە بولىدىغانلىقى، مەزكۇر يەردىكى ئۆي ۋە باشقا كۆچمەس مۇلۇكنىڭ تەۋەلىكى توختامدىكى پۈتۈم بويىچە بولىدىغانلىقى، ئەگەر توختامدا بۇ مەسىلە پۈتۈشۈلمىگەن ياكى ئېنىق پۈتۈشۈلمىگەن بولسا، قانۇن، مەمۇرىي نىزاملاردىكى بەلگىلىمە بويىچە بولىدىغانلىقى بەلگىلەنگەن.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 149 ـ مادداسى (قىسقارتىلدى)

11. يەردىن پايدىلىنىش ھوقۇقى دېگەن نېمە؟ ئۇ قانداق ئەھۋالدا ئەمەلدىن قالىدۇ؟

يەردىن پايدىلىنىش ھوقۇقى دېگىنىمىز، كۆچمەس مۇلۇكتىكى ھوقۇقدار، جۈملىدىن كۆچمەس مۇلۇككە ئىگىدارلىق قىلغۇچى، كۆچمەس مۇلۇكنى ئىجارە ئالغۇچى ئۇزىنىڭ كۆچمەس مۇلكىنى ئىشلىتىشكە قولايلىق يارىتىش ياكى ئۇنىڭ قىممىتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش ئۈچۈن پۈتۈشۈش ئارقىلىق باشقىلارنىڭ كۆچمەس مۇلكىدىن پايدىلىنىدىغان چەكلىك نەرسە ھوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ. باشقىلارنىڭ كۆچمەس مۇلكى پايدىلىنىدىغان يەر، ئۇزىنىڭ

كۆچمەس مۇلكى بولسا ئېھتىياج چۈشكەن يەر ھېسابلىنىدۇ. مەسىلەن، مەلۇم ئەشيا شىركىتى مەلۇم ياغ زاۋۇتى بىلەن قوشنا بولۇپ، ئەشيا شىركىتى يول بويىغا جايلاشقان، ياغ زاۋۇتى ئەشيا شىركىتىنىڭ كەينىدىكى تار كوچىغا جايلاشقان بولۇپ، ياغ زاۋۇتىنىڭ ئىشچى ـ خىزمەتچىلىرىنىڭ يولى قولايسىز بولغانلىقتىن، ئەشيا شىركىتىنىڭ تېمىدىن بىر ئىشىك ئېچىپ ماڭسا كۆپ قولايلىققا ئېرىشىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن ياغ زاۋۇتى ھەر ئايدا ھەق تاپشۇرۇش ئاساسىدا ئەشيا شىركىتىگە يول ئېچىپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلغان ۋە بۇ ئىككى تەرەپ توختام تۈزگەن. بۇ يەردە ئەشيا شىركىتىنىڭ يېرى پايدىلىنىدىغان يەر، ياغ زاۋۇتىنىڭ يېرى ئېھتىياج چۈشكەن يەر ھېسابلىنىدۇ.

يەردىن پايدىلىنىۋالغۇچىلاردا تۆۋەندىكى ئەھۋاللارنىڭ بىرى كۆرۈلسە، پايدىلىنىۋالىدىغان يەر ھوقۇقدارىنىڭ يەردىن پايدىلىنىۋېلىش ھوقۇقى توختامىنى بىكار قىلىش ھوقۇقى بولىدۇ، يەردىن پايدىلىنىۋېلىش ھوقۇقى يوقىلىدۇ:

(1) قانۇندىكى بەلگىلىمە ياكى توختامدىكى پۈتۈمگە خىلاپلىق قىلىپ، يەردىن پايدىلىنىۋېلىش ھوقۇقىدىن كەلسە ـ كەلمەس پايدىلانسا؛

(2) پايدىلىنىۋالىدىغان يەردىن ھەقلىق پايدىلىنىشتا، پۈتۈشكەن ھەق تۆلەش مۇددىتى توشقاندىن كېيىنكى مۇۋاپىق مۇددەتتە ئىككى قېتىم سۈيلىسىمۇ ھەق تۆلىمىگەن بولسا.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 156 ـ، 158 ـ، 159 ـ، 160 ـ، 161 ـ، 168 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

12. ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭغا ئېرىشىشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

بۇ دېگىنىمىز، يېزىلاردىكى دېھقان ئەزالىرىنىڭ قانۇن بويىچە بەھرىمەن بولىدىغان كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدىكى يەرنى

ئىگىلەش، ئىشلىتىش ھوقۇقى، بۇ يەردىكى ئىمارەت ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىنى ئىگىلەش ۋە ئىشلىتىش ھوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ. ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى مۇئەييەن پاراۋانلىق خاراكتېرىگە ئېگە بولۇپ، ئۆيلۈك يەرگە ئېرىشىشتە ئىلتىماس قىلىش ۋە تەكشۈرۈپ تەستىقلاشتىن ئىبارەت تەرتىپتىن ئۆتكۈزۈلىدۇ. بۇنىڭدا بىرىنچىدىن، يېزا ئاھالىسى بولغان بولۇش، ئىككىنچىدىن، بىرلا ئائىلىنىڭ نامىدا ئىلتىماس قىلىنغان بولۇش، ئۈچىنچىدىن، ئالاقىدار ھۆكۈمەت ئورگانلىرى تەرىپىدىن بەلگىلەنگەن كۆلەمدىن ئېشىپ كەتمىگەن بولۇش، تۆتىنچىدىن، تەكرار يەر ئىلتىماس قىلىشقا بولمايدۇ، بەشىنچىدىن، تەستىقلىغاندا ئىمكانقەدەر بوش يەرلەردىن كۆرسىتىپ بېرىش كېرەك.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 11 ـ، 153 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

13. ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى قانداق يوقىلىدۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى تۆۋەندىكى ئەھۋاللاردا يوقىلىدۇ:

(1) دۆلەت جامائەت مەنپەئەتى ئېھتىياجى بىلەن ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىشكە توغرا كەلگەندە، ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى ئېلىۋېلىنغاندىن كېيىن ئەسلىدىكى ئۆيلۈك يەرنىڭ ئىگىسى يەر باشقۇرۇش تارمىقىغا يېگىدىن ئۆيلۈك يەرگە ئىلتىماس قىلىشقا ھوقۇقلۇق.

(2) ئۆيلۈك يەرنى قايتۇرۇۋالغاندا. يېزا، كەنت جامائەت پاراۋانلىق ئەسلىھەلىرى قاتارلىق قۇرۇلۇشلار ئۈچۈن يەر ئىشلىتىشكە توغرا كەلگەندە، كوللېكتىپ ئىقتىسادىي تەشكىلاتى يەر ئىشلىتىشنى تەستىقلىغان ئەسلىدىكى ھۆكۈمەت تارمىقىغا تەستىقلىتىش ئارقىلىق ئۆيلۈك يەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا ھوقۇقلۇق. لېكىن ئۆيلۈك يەر ئىگىسىنىڭ مۇشۇ سەۋەبتىن ئۈچرىغان

زىيىنىغا تۆلەم بېرىش ھەمدە ئۆيلۈك يېرى بولمىغان كەنت ئاھالىسىگە يېڭىباشتىن ئۆيلۈك يەر بېرىش كېرەك.

(3) ئۆيلۈك يەر ئىگىسىنىڭ ئىشلىتىش ھوقۇقىدىن ۋاز كېچىشىگە يول قويۇلىدۇ، لېكىن شۇ ئارقىلىق باشقىدىن تېخىمۇ پايدىلىق بولغان ئۆيلۈك يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئېرىشىش مەقسىتىدە يېڭىباشتىن ئۆيلۈك يەرگە ئىلتىماس قىلىشقا يول قويۇلمايدۇ.

(4) ئۆيلۈك يەرنىڭ يوقىلىشى، بۇ دېگىنىمىز، ئۆيلۈك يەر تۈرلۈك تەبىئىي ئاپەت قاتارلىق سەۋەبلەردىن يوقالسا، شۇ ئۆيلۈك يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقىمۇ تەبىئىي ھالدا يوقىلىدۇ، ئاھالىلەرنىڭ ئاساسىي تۇرمۇش ئېھتىياجىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، ئەسلىدىكى ئۆيلۈك يەر ئىگىسى ئۆيلۈك يەرگە باشقىدىن ئىلتىماس قىلىشقا ھوقۇقلۇق.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 42 ـ، 153 ـ، 154 ـ ماددىلىرى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى» (2004 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 62 ـ، 65 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

14. ئۆي ئىگىدارلىق ھوقۇقى دېگەن نېمە؟ ئۇ قايسى ھوقۇقلارنى كۆرسىتىدۇ؟

ئۆي ئىگىدارلىق ھوقۇقى دېگىنىمىز، ئۆي ئىگىسىنىڭ ئۆز ئۆيىنى ئىگىلەش، ئىشلىتىش، مەنپەئەتلىنىش ۋە بىر تەرەپ قىلىش، شۇنىڭدەك باشقىلارنىڭ قانۇنسىز ئارىلىشىش ۋە زىيان سېلىشىنى چەكلەش ھوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ. ئۆي ئىگىدارلىق ھوقۇقى تىپىك بولغان كۆچمەس مۈلۈك ھوقۇقى بولۇپ، پۇقرالارنىڭ نەرسە ھوقۇقىنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمى.

(1) ئىگىلەش ھوقۇقى دېگىنىمىز، ئۆي ئىگىسىنىڭ ئۆز ئۆيىنى ئەمەلىي تىزگىنلەش، باشقۇرۇش ھوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ.

(2) ئىشلىتىش ھوقۇقى دېگىنىمىز، ئۆي ئىگىدارىنىڭ ئۆيىنى

قانۇن بويىچە ئىگىلەش، ئىشلىتىش ھوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ.

(3) مەنپەئەتلىنىش ھوقۇقى دېگىنىمىز، ئۆيدىن كىرىم بولغان ياكى ئۆي ياراتقان يېڭىدىن قوشۇلغان ئىقتىسادىي قىممەت ئىقتىدارىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، ئۆينى ئىجارىگە بېرىش، تىجارەت قىلىپ پايدا كەلتۈرۈش قاتارلىقلار.

(4) بىر تەرەپ قىلىش ھوقۇقى دېگىنىمىز، ئۆي ئىگىدارىنىڭ قانۇن يول قويغان دائىرىدە ئۆزىنىڭ ئۆيىنى بىر تەرەپ قىلىش ھوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، ئۆزگەرتىش، چېقىۋېتىش، ھەدىيە قىلىش، سېتىش، ئىجارىگە بېرىش قاتارلىقلار.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 39 ـ، 64 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

15. ئۆي بىلەن يەر بىر گەۋدە بولۇش دېگەن نېمە؟

بۇ دېگىنىمىز، يەر ئىشلىتىش ھوقۇقى بىلەن شۇ يەر ئۈستىدىكى ئۆي قاتارلىق ئىمارەت ۋە قوشۇمچە نەرسىلەرنىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقىنىڭ تەۋەلىكى ئوخشاش بىر سۈبيېكتتا بولۇش، ئۆي ـ مولۇكنى ئۆتۈنۈپ بەرگەندە ياكى رەنگە قويغاندا ئۆي ئىگىدارلىق ھوقۇقى بىلەن يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى بىر يوللا سېتىپ بېرىش، رەنگە قويۇش شەرت ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 146 ـ، 147 ـ ماددىلىرى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ئۆي زېمىننى باشقۇرۇش قانۇنى» (2007 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 30 ـ كۈنى) نىڭ 31 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

16. ئالدىن سېتىش ئىجازەتنامىسى بېجىرىلمىگەن تاۋار ئۆينى ئالدىن سېتىش توختامى كۆچكە ئىگە بولامدۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، تاۋار ئۆينى ئالدىن

سېتىشتا تۆۋەندىكى شەرتلەر ھازىرلانغان بولۇشى كېرەك:

(1) يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ھەقلىق بېرىش ھەققىنى تولۇق تاپشۇرغان ۋە يەر ئىشلىتىش گۇۋاھنامىسى ئالغان بولۇش.

(2) قۇرۇلۇش پىلانلاش ئىجازەتنامىسى ئالغان بولۇش.

(3) ئالدىن سېتىپ بېرىلىدىغان تاۋار ئۆي بويىچە ھېسابلىغاندا، سېلىنغان مەبلەغ ئومۇمىي قۇرۇلۇش مەبلىغىنىڭ 25% تىن كەم بولمىغان ھەمدە قۇرۇلۇش سۈرئىتى ۋە پۈتكۈزۈپ تاپشۇرۇش ۋاقتى بەلگىلەنگەن بولۇش.

(4) ئالدىن سېتىشنى ناھىيە دەرىجىلىكتىن يۇقىرى خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆي باشقۇرۇش تارمىقىغا تىزىملىتىش ۋە سېتىش ئىجازەتنامىسى ئالغان بولۇش. يۇقىرىقى شەرتلەرگە ئاساسلانغاندا، ئالدىن سېتىش ئىجازەتنامىسى بېجىرىلمىگەن ئەھۋالدا تۈزۈلگەن تاۋار ئۆينى ئالدىن سېتىش توختامى قانۇنىي كۈچكە ئىگە بولمايدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ئۆي زېمىننى باشقۇرۇش قانۇنى» (2007 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 30 ـ كۈنى) نىڭ 45 ـ ماددىسى، «شەھەرلەردە تاۋار ئۆينى ئالدىن سېتىشنى باشقۇرۇش چارىسى» (2004 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى) نىڭ 6 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» (1999 ـ يىلى 10 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 44 ـ، 45 ـ، 77 ـ، 87 ـ، 96 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

17. تەرەققىيات سودىگىرى ئالدىن سېتىلغان تاۋار ئۆينىڭ لايىھەسىنى ئۆز ئالدىغا ئۆزگەرتىۋەتسە قانداق قىلىش كېرەك؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئالدىن سېتىلغان تاۋار ئۆينى ئالدىن سېتىش توختامى تۈزۈلگەندىن كېيىن، تەرەققىيات سودىگىرىنىڭ توختامدىكى مەزمۇنلارنى ۋە تاۋار ئۆينىڭ توختامدىكى لايىھەسىنى ئۆز ئالدىغا ئۆزگەرتىۋېتىشىگە بولمايدۇ، لېكىن، پىلانلاش، لايىھەلەش تارماقلىرى لايىھەنى ئۆزگەرتىشكە

قوشۇلغان بولسا قانۇندا رۇخسەت قىلىنىدۇ، لېكىن بۇ لايىھەنىڭ ئۆزگىرىشى بىلەن تاۋار ئۆينىڭ قۇرۇلما تىپى، بوشلۇق يۆنىلىشى قاتارلىق جەھەتلەردە ئۆزگىرىش بولسا ھەمدە توختامدىكى سۈپەت ئۆلچىمى ياكى ئىشلىتىش ئىقتىدارىغا تەسىر كۆرسىتىدىغان باشقا ئەھۋاللار كۆرۈلسە تەرەققىيات كارخانىسى ئۆزگەرتىش بېكىتىلگەن كۈندىن باشلاپ 10 كۈن ئاۋۋال ئۆي سېتىۋالغۇچىغا يازمىچە ئۇقتۇرۇش قىلىش كېرەك. ئۆي سېتىۋالغۇچى ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇۋالغان كۈندىن باشلاپ 15 كۈن ئىچىدە ئۆينى قايتۇرۇش - قايتۇرماسلىق ھەققىدە يازما جاۋاب بېرىشكە ھوقۇقلۇق. 15 كۈنگىچە يازمىچە جاۋاب بەرمىسە پىلان، لايىھەنى ئۆزگەرتىش ۋە بۇنىڭدىن كېلىپ چىققان ئۆي باھاسىدىكى ئۆزگىرىشكە قوشۇلغان دەپ قارىلىدۇ. تەرەققىيات كارخانىسى بەلگىلەنگەن سۈرۈك ئىچىدە ئۆي سېتىۋالغۇچىغا يازمىچە ئۇقتۇرۇش قىلمىسا، ئۆي سېتىۋالغۇچى ئۆينى قايتۇرۇشقا ۋە كارخانا تەرەپتىن توختامغا خىلاپلىق قىلىش سوممىسى تۆلىتىۋېلىشقا ھوقۇقلۇق.

قانۇن ئاساسى: «تاۋار ئۆيلەرنى سېتىشنى باشقۇرۇش چارىسى» (2001 - يىلى 1 - ئاينىڭ 24 - كۈنى) نىڭ 24 - ماددىسى (قىسقارتىلدى)

18. ئالدىن سېتىۋېلىنغان تاۋار ئۆينىڭ تاپشۇرۇۋالغاندىكى كۆلىمى بىلەن توختامدا پۈتۈشكەن كۆلىمىدە پەرق بولسا قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، توختام تۈزۈشكۈچى بىر تەرەپ توختامدىكى مەجبۇرىيەتنى ئادا قىلمىسا ياكى توختامدىكى مەجبۇرىيەتنى ئادا قىلىشى پۈتۈمگە ئۈيغۇن كەلمىسە، توختامدىكى مەجبۇرىيەتنى داۋاملىق ئادا قىلىشى، ئوڭۇشسىز تەدبىرنى قوللىنىشى ياكى زىياننى تۆلەش قاتارلىق توختامغا خىلاپلىق قىلىش جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك. تاۋار ئۆي سېتىش - سېتىۋېلىش توختام ماجىرالىرىدا ئالدىن سېتىلغان

تاۋار ئۆي ئالاهىده خاراكتىرگە ئىگە بولغاچقا، نورمال، مۇۋاپىق بولغان دائىرىدىكى پەرقنىڭ كېلىپ چىقىشىغا يول قويۇلىدۇ ھەمدە ساتقۇچى تەرەپنى توختامغا خىلاپلىق قىلدى دەپ قاراشقا بولمايدۇ، ئەمما مۇۋاپىق كۆلەمدىكى پەرقتىن ئېشىپ كەتكەن بولسا توختامغا خىلاپلىق قىلىش جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ. بۇنىڭدا توختامدا ئېنىق پۈتۈم بولغانلىرى پۈتۈم بويىچە بىر تەرەپ قىلىنىدۇ، پۈتۈم بولمىغانلىرى ياكى پۈتۈم ئېنىق بولمىغانلىرى ئەھۋالنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ تۆۋەندىكى پىرىنسىپ بويىچە بىر تەرەپ قىلىنىدۇ:

(1) كۆلەمدىكى پەرق مۇتلەق قىممەتتىن 3% ئېچىدە (3% نىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) ئېشىپ كەتسە توختامدا پۈتۈشكەن باھا بويىچە راسخوت قىلىنىدۇ، سېتىۋالغۇچى توختامنى بىكار قىلىشنى تەلەپ قىلسا قوللاشقا ئېرىشەلمەيدۇ.

(2) كۆلەمدىكى پەرق مۇتلەق قىممەتتىن 3% تىن ئېشىپ كەتكەندە، سېتىۋالغۇچى توختامنى بىكارقىلىشنى، تۆلىگەن ئۆي پۇلى ۋە ئۆسۈمنى قايتۇرۇشنى تەلەپ قىلىشقا ھوقۇقلۇق. سېتىۋالغۇچى توختامنى داۋاملىق ئادا قىلىشقا قوشۇلسا، ئۇينىڭ ئەمەلىي كۆلىمى توختامدا پۈتۈشكەن كۆلەمدىن چوڭ بولسا، كۆلەمدىكى پەرق 3% ئېچىدە (3% نىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) قىسمىنىڭ پۇلىنى سېتىۋالغۇچى پۈتۈشكەن باھا بويىچە تولۇقلايدۇ.

(3) كۆلەمدىكى پەرق 3% تىن ئېشىپ كەتكەن قىسمىنىڭ پۇلىنى ساتقۇچى ئۈستىگە ئالىدۇ، ئۇنىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقى سېتىۋالغۇچىدا بولىدۇ.

(4) ئۇينىڭ ئەمەلىي كۆلىمى پۈتۈمدىكى كۆلەمدىن كىچىك بولسا كۆلەمدىكى پەرق 3% ئېچىدىكى (3% نىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) قىسمىنىڭ پۇلى ۋە ئۆسۈمنى ساتقۇچى سېتىۋالغۇچىغا

قايتۇرىدۇ، پەرق 3% تىن ئېشىپ كەتكەن قىسمىنىڭ پۇلىنى ساتقۇچى سېتىۋالغۇچىغا ھەسسىلەپ قايتۇرىدۇ، قانچە ھەسسىلەشنى تەرەپلەر توختامدا ئالدىن پۈتۈشكەن بولسا شۇ پۈتۈم بويىچە بولىدۇ، پۈتۈشمىگەن بولسا قانۇن ـ نىزاملاردىكى كونكرېت بەلگىلىمىلەر بويىچە بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» (1999 ـ يىلى 10 ـ ئايىنىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 60 ـ، 107 ـ ماددىلىرى، «ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ تاۋار ئۆي سودىسى توختامىغا دائىر ماجىرا دېلولىرىنى سوت قىلىشتا قانۇننى تەدبىقلاشقا ئائىت بەزى مەسىلىلەر توغرىسىدىكى ئىزاھاتى» (2003 ـ يىلى 4 ـ ئايىنىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 14 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

19. تاۋار ئۆي ئىشلىتىشكە تاپشۇرۇلغاندىن كېيىن سۈپىتىدە مەسىلە بارلىقى بايقالسا قانداق قىلىش كېرەك؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، تاۋار ئۆيدە سۈپەت مەسىلىسى كۆرۈلسە ئالدىن ئۆي سېتىۋالغۇچى ھەرقانداق ئەھۋال ئاستىدا توختامنى بىكار قىلىشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ. بۇنىڭ ئالدىنقى شەرتى بايقالغان سۈپەت مەسىلىسىنىڭ نورمال ئولتۇرۇپ ئىشلىتىشكە تەسىر كۆرسىتىدىغان ـ كۆرسەتمەيدىغانلىقىدا. بۇنىڭدا، ئۆينىڭ ئاساسىي قۇرۇلما سۈپىتى لايىقەتلىك بولمىسا ئىشلىتىشكە تاپشۇرۇشقا بولمايدۇ، ئىشلىتىشكە تاپشۇرۇلغانلىرىنىڭ تەكشۈرۈش ئارقىلىق ھەقىقەتەن لايىقەتسىز ئىكەنلىكى بايقالسا سېتىۋالغۇچى توختامنى بىكار قىلىشنى ھەمدە زىياننى تۆلەشنى تەلەپ قىلىشقا ھوقۇقلۇق. ئاساسىي قۇرۇلمىسىدا سۈپەت مەسىلىسى بولمىسىمۇ، لېكىن نورمال ئولتۇرۇپ ئىشلىتىشكە ئېغىر تەسىر كۆرسىتىدىغان بولسا سېتىۋالغۇچى ئوخشاشلا سېتىۋالغۇچى توختامنى بىكار قىلىشنى ھەمدە زىياننى تۆلەشنى تەلەپ قىلىشقا بولىدۇ. سۈپىتىگە كاپالەتلىك قىلىش مۇددىتى ئىچىدە سۈپەت مەسىلىسى كۆرۈلسە

ساتقۇچى تەرەپ رېمونت قىلىپ بېرىشى كېرەك. رېمونت قىلىشنى رەت قىلسا ياكى رېمونتنى كېچىكتۈرسە، سېتىۋالغۇچى ئۆزى رېمونت قىلسا ياكى قىلدۇرسا بولىدۇ ھەمدە كېلىپ چىققان رېمونت ھەققى ۋە ئۇنىڭدىن پەيدا بولغان زىياننى ساتقۇچى تەرەپ ئۈستىگە ئالىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «شەھەر ئۆي ـ زېمىن تەرەققىياتى ۋە تىجارىتىنى باشقۇرۇش نىزامى» (1998 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى) نىڭ 31 ـ، 32 ـ ماددىلىرى، (2003 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 12 ـ، 13 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

20. تاۋار ئۆينىڭ رېمونتىغا كاپالەتلىك قىلىش مۇددىتى قانداق بولىدۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، تاۋار ئۆينىڭ رېمونتىغا كاپالەتلىك قىلىش مۇددىتى تەرەققىيات سودىگىرى قۇرۇلۇشنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىپ، ئۆينى ئىشلىتىشكە تاپشۇرغان كۈندىن باشلاپ ھېسابلىنىدۇ. شۇ بىنادا ئولتۇرغان پۇتۇن ئۆي سېتىۋالغۇچىلار ئۆي ئۈلى ۋە ئاساسىي قۇرۇلمىسىنى مۇۋاپىق ئىشلەتكەنلا بولسا، ساتقۇچى تەرەپ رېمونت قىلىش جاۋابكارلىقىنى مۇددەتسىز ئۈستىگە ئالىدۇ، نورمال ئىشلىتىلگەن ئەھۋال ئاستىدا ھەرقايسى قىسىم، بۆلەكلەرنى رېمونت قىلىش مەزمۇنى ۋە مۆھلىتى مۇنداق بولىدۇ: تام يۈزىنىڭ سۈدىن ساقلىنىش مۇددىتى ئۇچ يىل. تام يۈزى، ئاشخانا ۋە تازىلىق ئۆيىنىڭ يەر يۈزى، يەر ئاستى، تۇرۇبا يوللىرىنىڭ سۇ ئېقىش مۇددىتى بىر يىل. تام يۈزى، تام ئۈستىنىڭ چۈشۈپ كېتىش مۇددىتى بىر يىل. ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ يېرىلىش، بەش خىل مېتال ئەسۋابلىرى ۋە تازىلىق ئۈسكۈنىلىرىنىڭ بىر يىل. تۇرۇبا يولى توسۇلۇپ قېلىشنىڭ ئىككى ئاي. يورۇتۇش ئۈسكۈنىلىرى، ئېلېكترونلۇق ۋىكلىۋاچىلىنىڭ ئالتە ئاي، ئىسسىقلىق بىلەن

تەمىنلەش ۋە سوۋۇتۇش سىستېمىسى ئۈسكۈنىلىرىنىڭ بىر مەۋسۇم. باشقا ئورۇن، قىسىملارنىڭ رېمونت مۇددىتىنى ئېھتىياجغا ئاساسەن ئىككى تەرەپ پۈتۈشۈپ بېكىتىدۇ. بۇنىڭدىن كېيىپ چىققان ماجىرانى ئەرز قىلىش سۈرۈكى ئىككى يىل بولىدۇ، بۇ سۈرۈك ئالاقىدارلار ھوقۇقىنىڭ دەخلى ـ تەرۇزغا ئۇچرىغانلىقىنى بىلگەن ياكى بىلىشكە تېگىشلىك بولغان كۈندىن باشلاپ ھېسابلىنىدۇ، دەۋا قىلىكغۇچى مۇشۇ سۈرۈك ئىچىدە دەۋا قىلىش ھوقۇقىنى يۈرگۈزمىسە سۈرۈك ئۈتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئۇنىڭ بۇ دەۋا ھوقۇقى يوقىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «تاۋار ئۆيلەرنى سېتىشنى باشقۇرۇش چارىسى» (2001 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 32 ـ، 33 ـ ماددىلىرى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1986 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 135 ـ، 136 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

21. ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆي دېگەن نېمە؟ ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆينى سېتىشقا بولامدۇ؟

ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆي دېگىنىمىز، شەھەرلەردىكى تۆۋەن كىرىملىك ئائىلىلەرنىڭ ئۆي قىيىنچىلىقىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن، ھۆكۈمەت ئالاھىدە ئېتىبار بېرىش سىياستى بويىچە مەخسۇس مەبلەغ ئاجرىتىپ سېلىنغان كاپالەت خاراكتېرلىك تۇرالغۇ ئۆيلەردىن ئىبارەت.

ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆيلەرنى سېتىۋالغۇچىلارنىڭ مۇلۇك ھوقۇقى چەكلىك بولۇپ، ئۇنى سېتىۋالغىنىغا بەش يىل توشمىسا بىۋاسىتە بازارغا سېلىشقا بولمايدۇ ھەم ئۇنىڭ تولۇق ئىگىدارلىق ھوقۇقىغا ئىگە بولالمايدۇ، ئۆي سېتىۋالغۇچى ئالاھىدە سەۋەبلەردىن ئۇنى ئۆتۈنۈپ بېرىشكە تېگىشلىك بولۇپ قالغاندا، ھۆكۈمەت ئەسلىي باھاسى بويىچە ئۇپراش ۋە مال باھا قاتارلىق ئامىللارنى كۆزدە تۇتۇپ سېتىۋالىدۇ. دېمەك، ئەرزان باھالىق ئۆينى سېتىۋالغۇچى ئۇنى ئۆزىنىڭ ئىرادىسى بويىچە بىر تەرەپ

قىلالمايدۇ. ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆينى سېتىۋالغىنىغا بەش يىل توشقان بولۇپ، سېتىۋالغۇچى ئۇنى بازارغا سېلىپ ئۆتۈنۈپ بەرمەكچى بولسا، شۇ ۋاقىتتىكى ئوخشاش يەردىكى ئادەتتىكى تاۋار تۇرالغۇ ئۆي بىلەن ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆينىڭ پەرقلىق باھاسىنىڭ مەلۇم نىسبىتى بويىچە ھۆكۈمەتكە يەر كىرىمى قاتارلىق ئالاقىدار باھا پۇلىنى تاپشۇرىدۇ. كونكرىت تاپشۇرۇش نىسبىتىنى شەھەرلىك، ناھىيەلىك خەلق ھۆكۈمىتى بېكىتىدۇ، ھۆكۈمەت ئاۋۋال سېتىۋالسا بولىدۇ. ئۆي سېتىۋالغۇچىمۇ ھۆكۈمەت بېكىتكەن ئۆلچەم بويىچە ھۆكۈمەتكە يەردىن مەنپەئەتلىنىش قاتارلىق ئالاقىدار باھا پۇلىنى تاپشۇرغاندىن كېيىن تولۇق مۇلۇك ھوقۇقىغا ئېرىشسە بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۇەننىڭ «ئەرزان باھالىق ئۆيلەرنى باشقۇرۇش چارىسى» (2007 ـ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 19 ـ كونى) نىڭ 30 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

22. ئەرزان باھالىق ئۆينى يەڭ ئىچىدە ئۆتۈنۈپ بەرسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

ئەرزان باھالىق، قولايلىق ئۆينى يەڭ ئىچىدە ئۆتۈنۈپ بېرىش ھەركىتى ئالاقىدار قانۇن ـ نىزاملاردىكى مەجبۇرلاش بەلگىلىمىلىرىگە خىلاپ بولغان، ئىجتىمائىي ئومۇمىي مەنپەئەتكە زىيان يەتكۈزىدىغان قىلمىش بولغاچقا، خاراكتېر جەھەتتىن، ئۇ ئەلۋەتتە قانۇنىي كۈچكە ئىگە بولمىغان ھەرىكەتتۇر. ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆيلەرنى سېتىش ـ سېتىۋېلىشتا، دۆلەتنىڭ كۈچلۈك بولغان چەكلىمىسى بار، سېتىۋالىدىغان ئوبيېكتلارغا قويۇلىدىغان شەرتمۇ قاتتىق بولىدۇ.

بىرىنچىدىن، بۇ خىل ئۆينى سېتىۋالغۇچى شۇ جايدىكى شەھەر ـ بازار نوپۇسىدىكى ئائىلە بولۇشى كېرەك؛

ئىككىنچىدىن، ئائىلە كىرىمى شەھەرلىك، ناھىيەلىك خەلق ھۆكۈمىتى بېكىتكەن تۆۋەن كىرىملىك ئائىلىنىڭ ئۆلچىمىگە توشۇش كېرەك؛

ئۇچىنچىدىن، ئۆيى بولماسلىق ياكى ھازىر ئولتۇرۇۋاتقان ئۆينىڭ كۆلىمى شەھەرلىك، ناھىيەلىك خەلق ھۆكۈمىتى بەلگىلىگەن تۇرالغۇ ئۆي قىيىنچىلىقى بولۇش ئۆلچىمىدىن تۆۋەن بولۇشى كېرەك.

ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆي بىلەن تەمىنلىنىدىغان ئوبيېكتلارنىڭ تۇرالغۇ قىيىنچىلىق ئۆلچىمىنى شەھەرلىك، ناھىيەلىك خەلق ھۆكۈمىتى شۇ جايدىكى تاۋار تۇرالغۇ ئۆي باھاسى، ئاھالىلەرنىڭ ئائىلە بويىچە ئىلكىدە تۇتۇپ تۇرىدىغان كىرىمى، ئولتۇراقلىشىش سەۋىيەسى ۋە ئائىلىلەرنىڭ نوپۇس قۇرۇلمىسى قاتارلىق ئامىللارغا ئاساسەن بېكىتىپ، ھەر يىلى جەمئىيەتكە بىر قېتىم ئېلان قىلىدۇ. بۇنداق ئۆينى بازارغا سېلىش ياكى ئۆتۈنۈپ بېرىشكە چوقۇم قانۇنلۇق مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىگە ئېرىشكەن ئەھۋال ئاستىدىلا رۇخسەت قىلىنىدۇ. ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆينى ئۆتۈنۈپ بەرگەندە، ئۆتۈنۈپ بەرگۈچى بېكىتىلگەن ئۆيگە تېخى ئەمەلي ئېرىشمىگەن بولىدۇ. ئۇنىڭ مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىگە ئېرىشىشى تېخىمۇ مۇمكىن ئەمەس. شۇڭا، ئەرزان باھالىق ئۆينى يەڭ ئىچىدە ئۆتۈنۈپ بېرىش قانۇندا بەلگىلەنگەن مەجبۇرلاش خاراكتېرلىك بەلگىلىمىگە خىلاپ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئىجتىمائي جامائەت مەنپەئەتىگە زىيان يەتكۈزىدۇ، شۇڭا ئۇ قانۇنىي چەكلەش كۈچىگە ئىگە بولمىغان ھەرىكەت بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» (1999 يىلى 3 ـ ئاينىڭ 15 ـ كۈنى) نىڭ 52 ـ ماددىسى، گوۋۇيۈەننىڭ «ئەرزان باھالىق ئۆيلەرنى باشقۇرۇش چارىسى» (2007 ـ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى) نىڭ 25 ـ، 26 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

23. سېتىۋېلىنغان ئەرزان باھالىق ئۆينى سېتىۋېتىپ، ئىدارىنىڭ مەبلەغ جۇغلاپ ئۆي سېلىشىغا قاتناشسا بولامدۇ؟

ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆيلەر شەھەر ـ بازارلاردىكى ئولتۇراق

ئۆي قىينىچىلىقى نىسبەتەن ئېغىر بولغان تۆۋەن كىرىملىك ئائىلىلەرنىڭ تۇرالغۇ ئۆي قىينىچىلىقىنى ھەل قىلىشنى مەقسەت قىلغان، ئۇنىڭ باھاسى نىسبەتەن تۆۋەن بولغاچقا، ئۇنى سېتىش ۋە ئۆتۈنۈپ بېرىشتە كۆچلۈك بولغان چەكلىمە ۋە شەرتلەر بار، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئەرزان باھالىق ئۆي سېتىۋالغان ئائىلە ۋە شەخسلەر يەنە باشقا تۇرالغۇ ئۆي سېتىۋالسا، ئەسلىدىكى ئەرزان باھالىق ئۆيىنى بوش تاشلاپ قويۇشقا بولمايدۇ، ئۇنى ھۆكۈمەت توختامىدىكى پۈتۈم بويىچە سېتىۋالىدۇ، بەلگىلىمە بويىچە، بىر ئائىلىنىڭ پەقەت بىرلا قېتىم ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆي سېتىۋېلىشىغا بولىدۇ. شۇڭا ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆي سېتىۋالغانلار بۇ ئۆيىنى سېتىۋېتىپ، يەنە پاراۋانلىق بويىچە ئۆي تەقسىملەشكە قاتنىشىشقا، قايتىدىن ئەرزان باھالىق تۇرالغۇ ئۆي سېتىۋېلىشقا قاتنىشىشقا ۋە ئىدارىسى مەبلەغ جۇغلاپ ھەمكارلىشىپ قايتا ئۆي سېلىشقا قاتنىشىشقا رۇخسەت قىلىنمايدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «ئەرزان باھالىق ئۆيلەرنى باشقۇرۇش چارىسى» (2007 ـ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى) نىڭ 31 ـ، 32 ـ، 33 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

24. ئۆيلۈك يەرگە دائىر دەۋا ماجىرالىرىنى قەيەرگە ئەرز قىلىش كېرەك؟

يەر ئىگىدارلىق ھوقۇقى ۋە يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىغا دائىر تالاش ـ تارتىشنى ئالاقىدارلار كېڭىشىپ ھەل قىلىش كېرەك، كېڭىشەلمىسە، خەلق ھۆكۈمىتى بىر تەرەپ قىلىدۇ، ئورۇنلار ئوتتۇرىسىدىكى تالاش ـ تارتىشنى ناھىيە دەرىجىلىكتىن يۇقىرى خەلق ھۆكۈمىتى بىر تەرەپ قىلىدۇ، شەخسلەر ئوتتۇرىسىدىكى، شەخسلەر بىلەن ئورۇنلار ئوتتۇرىسىدىكى تالاش ـ تارتىشنى يېزا دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ياكى ناھىيە دەرىجىلىكتىن يۇقىرى

خەلق هۆكۈمىتى بىر تەرەپ قىلىدۇ. ئالاقىدارلار مۇناسىۋەتلىك خەلق هۆكۈمىتىنىڭ بىر تەرەپ قىلىش قارارىغا قايىل بولمىسا، قارارنى تاپشۇرۇۋالغان كۈندىن باشلاپ 30 كۈن ئىچىدە خەلق سوت مەهكىمىسىگە دەۋا قىلسا بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمهۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى» (2004 ـ يىلى 8 ـ ئايىنىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 16 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

25. ئۆي سېتىش ـ سېتىۋېلىش ماجىرالىرىنىڭ دەۋا قىلىش ۋاقىت چېكى قانچىلىك بولىدۇ؟

دەۋا ۋاقىت چېكى دېگىنىمىز، دەۋا قىلىشقا هوقۇقلۇق كىشىنىڭ مۇئەييەن مەزگىل ئىچىدە خەلق سوت مەهكىمىسىنىڭ ئۆزىنىڭ هەق تەلەپ هوقۇقىنى قوغداشنى يۈرگۈزمىسە، ئاشۇ دەۋانى قىلىش ۋاقتىنىڭ ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ بۇ ئەرز قىلىش هوقۇقىنى يوقىتىدىغانلىقىنى، خەلق سوت مەهكىمىسىنىڭ ئۇنىڭ هەق تەلەپ هوقۇقىنى قايتا قوغدىمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئالاقىدار قانۇن ـ نىزاملاردىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئۆي سېتىش ـ سېتىۋېلىشقا ئائىت دېلولارنى ئەرز قىلىپ دەۋالىشىشنىڭ مۇددىتى ئىككى يىل بولىدۇ. بۇ ۋاقىت دەۋالاشقۇچى ئالاقىدار كىشى ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىي مەنپەئەت هوقۇقىنىڭ دەخلى ـ تەرۇزگە ئۇچرىغانلىقىنى بىلگەن ياكى بىلىشكە تېگىشلىك بولغان كۈندىن باشلاپ هېسابلىنىدۇ. دەۋا سۈرۈكىنىڭ ئاخىرقى ئالتە ئېيى ئىچىدە يەڭگىلى بولمايدىغان سەۋەب ۋە توسالغۇلار تۈپەيلىدىن تەلەپ قىلىش هوقۇقىنى يۈرگۈزۈش مۇمكىن بولماي قالسا، دەۋا سۈرۈكى توختىتىپ تۇرۇلىدۇ، دەۋا سۈرۈكى ئۇنى توختىتىپ تۇرۇشتىكى سەۋەبلەر تۈگىتىلگەن كۈندىن ئېتىبارەن ئۇلىنىپ هېسابلىنىدۇ. بۇ ئادەتتىكى ئەهۋالدىكى هەق تەلەپ دەۋاسى قىلىشقا قويۇلىدىغان

چەك. لېكىن تېنى زەخملەنگەنلىكى ئۈچۈن تۆلەم تەلەپ قىلىش دەۋاسى، سۈپىتى ئۆلچەمگە توشمايدىغان تاۋارنى ئېلان قىلماي ساتقانلار ئۈستىدىكى دەۋا، ئىجارە پۇلىنى تاپشۇرۇشنى كېچىكتۈرگەنلەر ياكى تاپشۇرۇشنى رەت قىلغانلار ئۈستىدىكى دەۋا ۋە ئامانەت قويۇلغان نەرسىلەرنى يوقىتىپ قويغانلار ياكى بۇزۇپ قويغانلار ئۈستىدىن قىلىنغان دەۋالارنىڭ سۈرۈكى بىر يەل بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1986 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 135 ـ، 136 ـ، 139 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

ئىككىنچى، يېغىۋېلىشقا دائىر بىلىملەر

26. چېقىش ـ كۆچۈرۈش بىلەن يېغىۋېلىش بىر ئۇقۇممۇ؟

گوۋۇيۈەننىڭ 2001 ـ يىلى 6 ـ ئاينىڭ 6 ـ كۈنىدىكى 40 ـ قېتىملىق دائىمىي ئىشلار يىغىندا ماقۇللانغان، شۇ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنىدىن باشلاپ يولغا قويۇلغان «شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش نىزامى» ۋە مۇناسىۋەتلىك باشقا قانۇن ـ بەلگىلىمىلەردە بۇ ئاتالغۇ «شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش ـ كۆچۈرۈش» دەپ بېكىتىلگەن. بۇ نىزام گوۋۇيۈەننىڭ 2011 ـ يىلى 2 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنىدىكى 141 ـ قېتىملىق دائىمىي ئىشلار يىغىندا ماقۇللىنىپ، شۇ يىل شۇ ئاينىڭ 21 ـ كۈنىدىن باشلاپ يولغا قويۇلغان «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يېغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» نىڭ تۈزىتىش كىرگۈزۈلۈشى ئارقىلىق ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى. شۇنداقلا، «شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش ـ كۆچۈرۈش» دېگەن ئاتالغىمۇ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يېغىۋېلىش» دەپ ئۆزگەرتىلدى. ماھىيەتتە بۇ ئىككىسى بىر ئۇقۇم بولۇپ، تۆۋەندە يېڭىدىن تۈزىتىلىپ يولغا قويۇلغان مۇشۇ «نىزام» دا بېكىتىلگەن ئاتالغۇ بويىچە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يېغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 35 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

27. كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدىكى يەردىكى ئۆينى يېغىپ ئېلىپ ئىشلىتىشكە بولامدۇ؟

يېغىۋېلىش دېگىنىمىز، ئۆي سېلىنغان يەر ئەسلىدە دۆلەت ئىلكىدىكى يەر بولۇپ، يەر ئىشلىتىش ھوقۇقى ئۆتۈنۈپ (سېتىپ)

بېرىلگەندىن كېيىن، بۇ يەرگە ئۆي سېلىنغان، شەھەر قۇرۇلۇشى ئېھتىياجى سەۋەبىدىن بۇ يەرنى يەنە قايتۇرۇۋېلىشقا توغرا كېلىپ، بۇ يەرگە قايتا قۇرۇلۇش قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. ئېلىپ ئىشلىتىش دېگىنىمىز، ئۆي سېلىنغان يەر ئەسلىدە غەيرىي دۆلەت ئىگىلىكىدىكى (كوللېكتىپ ئىگىدارلىقىدىكى) يەر بولۇپ، ھازىر دۆلەت ئىلكىگە قايتۇرۇۋېلىش ھەمدە قۇرۇلۇش قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. روشەنكى، بۇ ئىككىسى ئوخشاش بولمىغان ئىككى خىل ئۇقۇم بولۇپ، ئۇلار ئوخشاش بولمىغان قانۇن ـ نىزاملارغا ئاساسەن تەڭشىلىدۇ ۋە قېلىپلاشتۇرۇلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 2 ـ، 8 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

28. دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىندىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىشقا قايسى تارماق كونكرېت مەسئۇل بولىدۇ؟

گوۋۇيۈەننىڭ قۇرۇلۇش مەمۇرىي مەسئۇل تارمىقى مەملىكەت بويىچە شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۋېلىش خىزمىتىگە مەسئۇل بولىدۇ، ناھىيە دەرىجىلىكتىن يۇقىرى يەرلىك ھەر دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرىنىڭ ئۆي ـ زېمىن باشقۇرۇش مەمۇرىي تارماقلىرى ياكى خەلق ھۆكۈمىتى ھوقۇق بەرگەن تارماقلار (ئادەتتە بۇ قىسقارتىپ ئۆي يىغىپ ئېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقى دېيىلىدۇ) ئۆز مەمۇرىي رايونىدىكى شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۋېلىش خىزمىتىگە مەسئۇل بولىدۇ. ناھىيە دەرىجىلىكتىن يۇقىرى خەلق ھۆكۈمەتلىرىنىڭ يەر مەمۇرىي مەسئۇل تارمىقى ئالاقىدار قانۇن، مەمۇرىي نىزاملاردىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسەن، شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۋېلىشقا مۇناسىۋەتلىك يەر باشقۇرۇش خىزمىتىگە مەسئۇل بولىدۇ. يۇقىرى دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى تۆۋەن دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ يىغۋېلىش، تۆلەم بېرىش خىزمىتى ئۈستىدىن نازارەت قىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ئۆي ـ زېمىننى باشقۇرۇش قانۇنى» (2007 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 30 ـ كۈنى) نىڭ 7 ـ ماددىسى، گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئوستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 4 ـ، 5 ـ، 6 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

29. ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ يىغۇۋېلىش جەريانىدىكى ھوقۇقى ۋە مەجبۇرىيىتى قايسىلار؟

ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ ئاساسلىق ھوقۇقى مۇنۇلار:

(1) ئۆي يىغۇۋېلىش ئىجازەتنامىسى ئېلىشقا قانۇن بويىچە ئىلتىماس قىلىش ۋە ئېلىش ھوقۇقى. بۇنىڭدا ئۆي يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماق ئىلتىماسنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ 30 كۈن ئىچىدە ئىلتىماس قىلغان ئىشلارنى تەكشۈرۈشى، شەرتى توشقانلارغا ئىجازەتنامە بېرىشى، شەرتى توشمىغانلارغا ئىجازەتنامە بەرمەسلىكنىڭ سەۋەبىنى يازما ئۇقتۇرۇش قىلىشى كېرەك؛

(2) مەمۇرىي كېسىم قىلىشقا ئىلتىماس قىلىش ھوقۇقى. ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆي ساتقۇچى ياكى بۇ ئىككى تەرەپ بىلەن ئۆي ئىجارە ئالغۇچى يىغۇۋېلىش تۆلىمى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش جەھەتلەردە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا، ئۆي ئالغۇچى ئۆي يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماققا مەمۇرىي كېسىم قىلىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ؛

(3) ئۆيى ئېلىنغۇچى بىلەن تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۈزۈش ھوقۇقى ۋە مەجبۇرىيىتى بولىدۇ؛

(4) يىغۇۋېلىش مۆھلىتىنى ئۇزارتىشنى ئىلتىماس قىلىش ھوقۇقى. بۇ دېگىنىمىز، ئۆي ئالغۇچى يىغۇۋېلىش مۆھلىتىنى ئۇزارتىش توغرا كەلدى، دەپ قارىسا، يىغۇۋېلىش مۆھلىتى توشۇشتىن 15 كۈن ئىلگىرى، يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماققا يىغۇۋېلىش مۆھلىتىنى ئۇزارتىپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلىدۇ، يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماق ئىلتىماسنى تاپشۇرۇۋالغان

كۈندىن باشلاپ 10 كۈن ئىچىدە جاۋاب بېرىدۇ؛

(5) يىغىۋېلىش ئۇسۇلىنى تاللىۋېلىش. بۇ دېگىنىمىز، ئالغۇچى ئورۇن يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينى ئۆزى چاقىرىمۇ، سالاھىيىتى بولغان باشقا ئورۇنغا ھاۋاله قىلىپ چاقىرتىرىمۇ بولىدۇ، ئۇلار ئۆي چېقىش ھاۋاله قىلىنغان ئورۇن بىلەن يىغىۋېلىش ھاۋاله توختامى تۈزۈشى كېرەك؛

(6) مەجبۇرىي كۆچۈرۈشنى ئىلتىماس قىلىش. بۇ دېگىنىمىز، يىغىۋېلىش تۈلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۈزۈلگەندىن كېيىن، ئۆيى ئېلىنغۇچى ياكى ئىجارە ئالغۇچى مۇھلەت ئىچىدە كۆچۈشنى رەت قىلسا، ئۆي ئالغۇچى قانۇن بويىچە كېسىم ھەيئىتىگە كېسىم قىلىشنى ئىلتىماس قىلسا ياكى خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلسا بولىدۇ، شۇنداقلا ئۆي ئالغۇچى خەلق سوت مەھكىمىسىگە مەجبۇرىي كۆچۈرۈشنى قانۇن بويىچە ئىلتىماس قىلسىمۇ بولىدۇ؛

(7) يىغىۋېلىش تۈلىمى بېرىشتە تالاش ـ تارتىش كۈرۈلسە، كېسىم قىلىپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلسا، دەۋا قىلسا بولىدۇ؛

(8) قۇرۇلۇش تۈرىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش ھوقۇقى.

مەجبۇرىيىتى مۇنۇلار:

(1) ئۆي ئالغۇچى ئۆيى ئېلىنغۇچى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بىرلىككە كېلىپ، يىغىۋېلىش تۈلىمى بېرىش كېلىشىمى ھاسىل قىلغاندىلا ئۆينى چېقىشقا بولىدۇ، ھەمدە كېلىشىمدە پۈتۈشكەن ئۇسۇل، ۋاقىت بويىچە چېقىپ كۆچۈرۈشى كېرەك؛

(2) ئۆيى ئېلىنغۇچىغا ئورۇنلاشتۇرۇش، تۈلەم بېرىش كېلىشىمى بويىچە تۈلەم پۇلى بېرىدۇ، ئۆيى ئېلىنغۇچى ياكى ئۆي ئىجارە ئالغۇچىغا كۆچۈش يارداەم پۇلى ۋە ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش يارداەم پۇلى بېرىدۇ؛

(3) تۇرالغۇ قىلىنمىغان ئۆيلەرنى ئېلىش تۈپەيلىدىن ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەت توختاپ قالغان بولسا مۇۋاپىق تۈلەم

پۈلى بېرىش كېرەك؛

(4) ئۆيى ئېلىنغۇچىلار ياكى ئىجارە ئولتۇرغۇچىلاردىن كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتى ئىچىدە ئۆزى ئۆي تاپالمىغانلىرىنى ئوبوروت ئۆيى بىلەن تەمىنلىشى كېرەك؛

(5) ئۆي ئالغۇچى ئۆيى ئېلىنغۇچىلارنى ۋە باشقا ئۆي ئىشلەتكۈچىلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇشتا دۆلەتنىڭ سۈپەت ـ بىخەتەرلىك ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ئۆي بىلەن تەمىنلىشى كېرەك؛

(6) ئۆي يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش ئىشى تۈگىمىگەن قۇرۇلۇش تۈرىنى ئۆتۈنۈپ بېرىشتە ئۆي يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماقنىڭ ماقۇللۇقىنى ئېلىشى كېرەك.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 16 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

30. ئۆيى يىغۇۋېلىنغۇچىنىڭ يىغۇۋېلىش جەريانىدىكى ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيىتى قايسىلار؟

قانۇندىكى ئالاقىدار بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئۆيى ئېلىنغۇچىلارنىڭ مۇنداق ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيىتى بار، ئاساسىي ھوقۇقى بولسا، يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىگىسى ئومۇمەن تۆلەم ئېلىش ۋە ئورۇنلىشىش ھوقۇقىغا ئىگە بولۇپلا قالماستىن يەنە مۇنداق ھوقۇقلاردىن بەھرىمەن بولىدۇ:

(1) ئۆي ئالغۇچى بىلەن تۆلەم ئۈسۈلى، تۆلەم سوممىسى، ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى، ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئورۇن، كۆچۈش مۇھلىتى، كۆچۈپ تۇرۇش ئۈسۈلى ۋە كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتى قاتارلىقلار ئۈستىدە ئەركىن كېڭىشىپ، يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۈزىدۇ، ئۇلارنى مەجبۇرلاشقا بولمايدۇ؛

(2) تۆلەم ئېلىش ئۈسۈلىنى تاللىۋالىدۇ، يەنى تۆلەم ئۈچۈن

پۇل ئالسىمۇ بولىدۇ، ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇشنى تەلەپ قىلسىمۇ (ئۆيگە ئۆي ئالسىمۇ) بولىدۇ؛

(3) تۆلەم پۇلىنى كېلىشىم بويىچە ئۆز ۋاقتىدا يېتەرلىك ئېلىش ھوقۇقى؛

(4) يىغۇۋېلىش ياردەم پۇلى ۋە ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ياردەم پۇلى ئېلىش ھوقۇقى؛

(5) ئوبوروت ئۆيى بىلەن تەمىنلىنىش ھوقۇقى؛

(6) تۇرالغۇ بولمىغان ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىش تۈپەيلىدىن ئىشلەپچىقىرىش تىجارىتى توختاپ قالسا مۇۋاپىق تۆلەمگە ئېرىشىش ھوقۇقى؛

(7) ئىسپات ئاڭلاش ھوقۇقى، يەنى ئۆي يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى ئورۇن مەمۇرىي كېسىم چىقىرىپ بېرىش ئىلتىماسىنى قوبۇل قىلىشتىن ئىلگىرى ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچى ئوتتۇرىسىدا يىغۇۋېلىش، يىغۇۋېلىش، تۆلەم، ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىغاندا، يەنە كېلىپ، كېلىشىم ھاسىل قىلالمىغان ئۆيى ئېلىنغۇچىلار كۆپرەك بولغان ئەھۋالدا ئىسپات ئاڭلاش يىغىنى ئورۇنلاشتۇرۇلىدۇ.

ئۆيى ئېلىنغۇچىلارنىڭ مەجبۇرىيەتلىرى:

(1) ئۆي يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىدىكى ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيەتلەرنى ئوتتۇرىغا چىقىرىش؛

(2) ئۆي يىغۇۋېلىش ئىجازەتنامىسىدە بېكىتىلگەن چېقىش دائىرىسى ۋە يىغۇۋېلىش مۆھلىتى ئىچىدە تەشەببۇسكارلىق بىلەن كۆچۈش؛

(3) يىغۇۋېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن، ئۆيى ئېلىنىدىغانلار، جۈملىدىن يىغۇۋېلىش دائىرىسىدىكى ئورۇنلار ۋە شەخسلەر يېڭى ئۆي سېلىش، كېڭەيتىش، ئۆزگەرتىپ سېلىش، ئۆي ۋە يەرنىڭ ئىشلىتىش ئورنىنى ئۆزگەرتىش، ئىجارە بېرىش،

ئىجارە ئېلىش قاتارلىق ھەرىكەتلەر بىلەن شوغۇللىنىشقا بولمايدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 14 ـ، 21 ـ، 22 ـ، 23 ـ، 24 ـ، 25 ـ، 27 ـ، 26 ـ، 28 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

31. دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىنىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش كېسىمى دېگەن نېمە، ئۇ قانداق ئەھۋالدا چىقىرىلىدۇ؟

دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش كېسىمى مەمۇرىي كېسىمنىڭ بىر خىلى بولۇپ، ئۇ ئۆي يىغۋېلىشنى باشقۇرغۇچى مەمۇرىي مەسئۇل تارماق يىغۋېلىشقا دائىر قانۇن ـ قائىدىلەردىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسەن، ئۆيى ئالغۇچى بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچىلار ئوتتۇرىسىدىكى يىغۋېلىش تۆلىمىنىڭ شەكلى، چېقىپ كۆچۈرۈش ئۈسۈلى ۋە تۆلەم سوممىسى، ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى ۋە ئۆتكۈنچى مۇھلەت قاتارلىق تالاش ـ تارتىشلار ئۈستىدە چىقارغان ، ئالاقىدار ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدىكى ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيەتكە دائىر كونكرېت مەمۇرىي ھەرىكەتنى كۆرسىتىدۇ.يىغۋېلىش مەمۇرىي كېسىمى چىقىرىلغان ھەم يەتكۈزۈلگەن ھامان قانۇن كۈچكە ئىگە بولىدۇ، ئالاقىدارلار ئۇنى ئىجرا قىلىشى كېرەك. ئالاقىدارلار بۇ مەمۇرىي كېسىمگە قايىل بولمىسا بىر دەرىجە يۇقىرى مەمۇرىي كېسىم ئورگىنىنىڭ قايتا قاراپ چىقىشىنى ئىلتىماس قىلسىمۇ ياكى خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلسىمۇ بولىدۇ. بۇ خىل كېسىم ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچى ياكى ئۇلار بىلەن ئۆي ئىجارە ئالغۇچىلار كۆچۈش مۇھلىتى، تۆلەم بېرىش ئۈسۈلى، تۆلەم ئۆلچىمى ۋە ۋاقىتلىق كۆچۈپ تۇرۇش ئۈسۈلى، باشقا ئولتۇرۇپ تۇرۇش مۇددىتى قاتارلىق ئىشلاردا كېلىشىم ھاسىل قىلالمىغاندا چىقىرىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۋېلىش مەمۇرىي كېسىم خىزمىتى قائىدىسى» (2003 ـ يىلى 12 ـ ئاينىڭ 30 ـ كۈنى) نىڭ 2 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

32. شەھەر - بازارلاردىكى ئۆيى يەغىپ ئېلىنىدىغانلار قانداق بېكىتىلىدۇ؟

شەھەر - بازارلاردىكى ئۆيى ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىگىدارلىق قىلغۇچىسىنى كۆرسىتىدىغان بولۇپ، ئۇ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقىنى تۈتۈپ تۇرغۇچى ئورۇن ياكى شەخستۇر. ئادەتتە ئىگىدارلىق قىلغۇچى مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىدە تىزىملانغان ھوقۇق ئىگىسى بولۇپ، بىر ئادەم ئىگىدارلىق قىلغۇچى بولسىمۇ ياكى بىر نەچچە ئادەم ئورتاق ئىگىدارلىق قىلغۇچى بولسىمۇ بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 - يىلى 3 - ئاينىڭ 16 - كۈنى) نىڭ 64 - ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ئۆي - زېمىنلىرىنى باشقۇرۇش قانۇنى» (1994 - يىلى 7 - ئاينىڭ 5 - كۈنى) نىڭ 5 - ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1986 - يىلى 4 - ئاينىڭ 12 - كۈنى) نىڭ 78 - ماددىسى (قىسقارتىلدى)

33. شەھەر ئۆيلىرىنى يەغۇۋېلىش ئېلانى دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ ئاساسىي مەزمۇنىچۇ؟

شەھەر ئۆيلىرىنى يەغۇۋېلىش ئېلانى دېگىنىمىز، ئۆي يەغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماق يەغىپ ئېلىنىدىغان ئورۇن، يەغىپ ئېلىنىدىغان دائىرە، يەغۇۋېلىش ۋاقتى قاتارلىقلار توغرىسىدا، يەغىپ ئېلىنىدىغان ئۆي ياكى بۆلەك دائىرىسىگە ياكى شۇ كىشىلەرنىڭ كۆزىگە ئاسان چېلىقىدىغان جايغا چىقىرىلىدىغان ئاشكارە ئېلاننى كۆرسىتىدۇ. يەغۇۋېلىشنىڭ كۆلىمى چوڭراق بولغاندا گېزىتتە ئېلان بېرىلىدۇ. بۇ ئۇسۇللار ئارقىلىق ئۆيى ئېلىنغۇچىلارنى ئالدىن خەۋەرلەندۈرۈش ۋە ئۇلارنى قانۇنلۇق ھوقۇق - مەنپەئەتىنى چۈشىنىش، قوغداش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىشتىن ئىبارەت. ئۆي يەغۇۋېلىش ئېلانىنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى مۇنۇلار:

(1) ئۆي ئالغۇچى، بۇ ئۆي يەغۇۋېلىش ئىجازەتنامىسىگە

ئېرىشكەن ئورۇننى كۆرسىتىدۇ؛

(2) يىغىۋېلىش دائىرىسى، بۇ ئۆي يىغىۋېلىشقا مەسئۇل تارماقلار قۇرۇلۇشقا يەر ئىشلىتىش پىلانى ئىجازەتنامىسىگە ۋە دۆلەت ئىلكىدىكى يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى ھەققىدىكى تەستىق ھۆججەتتە بەلگىلەنگەن قۇرۇلۇش تۈرىگە يەر ئىشلىتىش دائىرىسىگە ئاساسەن بېكىتىلگەن يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆيلەرنىڭ دائىرىسىنى كۆرسىتىدۇ؛

(3) يىغىۋېلىش مۆھلىتى، بۇ ئۆي ئالغۇچىنىڭ ئۆي يىغىۋېلىش خىزمىتىنى تاماملاشتىكى باشلىنىش، ئاخىرلاشتۇرۇش ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ؛

(4) يىغىۋېلىشنى ئىجرا قىلغۇچى ئورۇن، بۇ يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆيلەرنى ئۆزى چېقىپ كۆچۈرىدىغان ئورۇنمۇ ياكى يىغىۋېلىشنى ھاۋاله قىلامدۇ، ھاۋاله قىلسا قايسى ئورۇنغا ھاۋاله قىلىدۇ، بۇ ئورۇن شۇ خىل سالاھىيەتكە ئېرىشكەنمۇ؟ دېگەنلەرنى شۇنداقلا، مەمۇرىي جەھەتتىن قايتا قاراپ چىقىشنى ئىلتىماس قىلسا ياكى مەمۇرىي ئەرز قىلسىمۇ بولىدىغانلىقى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش لايىھەسىنى تېخىمۇ ئادىل، توغرا دەللىلەش، جامائەتتىن ئاشكارا پىكىر ئېلىش ئۈچۈن، ئېلانىنى ئالدىن چىقىرىش مۇددىتى 30 كۈندىن كەم بولماسلىقى كېرەك.

قانۇن ئاساسى: گووۇيۈەننىڭ « دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 10 ـ، 11 ـ، 13 ـ، 14 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

34. يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى قانداق ئەھۋالدا ئىناۋەتسىز بولىدۇ؟

1) ئۆي ئۆي يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنى ئۆي ئالغۇچى ياكى ئۆيى ئېلىنغۇچى ئالداش، زورلاش ۋاستىسى بىلەن تۈزگەن بولسا ھەم بۇنداق ۋاستە تەرەپلەرنىڭ

مەنپەئەتىگە ۋە دۆلەت مەنپەئەتىگە زىيان يەتكۈزىدىغان بولسا؛

2) ئۆي يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمنى ئۆي ئالغۇچى، ئۆيى ئېلىنغۇچى ياكى ئۆي ئىجارە ئالغۇچى يامان نىيەتتە تىل بىرىكتۈرۈپ تۈزۈپ، دۆلەت، كوللېكتىپ ۋە ئۇچىنچى كىشىنىڭ مەنپەئەتىگە زىيان سالغان بولسا؛

3) كېلىشىمدىكى ئالاقىدارلار قانۇنلۇق كېلىشىم تۈزۈش شەكلى بىلەن قانۇنسىز مەقسىتىنى يوشۇرغان بولسا؛

4) ئۆي يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى ئەگەر جامائەت مەنپەئەتىگە زىيان سالىدىغان بولسا؛

5) ئۆي يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنىڭ ماددىلىرى قانۇن ۋە مەمۇرىي نىزاملاردىكى مەجبۇرلاش خاراكتېرىنى ئالغان بەلگىلىمىلەرگە خىلاپ بولسا.

يۇقىرىقىدەك ئەھۋاللاردا تۈزۈلگەن كېلىشىم ئىناۋەتسىز بولىدۇ، ئىناۋەتسىز كېلىشىم ۋە توختاملارنىڭ قانۇنىي كۈچى بولمايدۇ ۋە ئۇنىڭدا پوتۇشۇلگەن ھوقۇق ـ مەجبۇرىيەتلەرمۇ قانۇن تەرىپىدىن قوغدالمايدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» (1986 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 13 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

35. ھەق تەلەپ ھەرىكەت ئىقتىدارى بولمىغان ئۆيى ئېلىنغۇچىلار تۈزگەن يىغۇۋېلىش كېلىشىمى قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

ھەق تەلەپ ھەرىكەت ئىقتىدارى يوق كىشىلەر دېگىنىمىز، ئۆز ھەرىكىتىنى ئاڭقىرالمايدىغان روھىي كېسەللەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇنداق كىشىلەرنىڭ ھەق تەلەپ ھەرىكىتىنى ئۇنىڭ قانۇندا بەلگىلەنگەن ۋاكالەتچىلىرى ۋاكالىتەن ئېلىپ بارىدۇ. ئەگەر ئۆيى ئېلىنغۇچى ھەق تەلەپ ھەرىكەت ئىقتىدارى يوق كىشى بولسا، ئۇنىڭ قانۇندا بەلگىلەنگەن ۋاكالەتچىسى ئۇنىڭغا ۋاكالىتەن ئۆي

ئالغۇچى بىلەن يىغىۋېلىش كېلىشىمى تۈزىدۇ، ھەق تەلەپ ھەرىكەت ئىقتىدارى يوق كىشىنىڭ ئۆي ئالغۇچى بىلەن تۈزگەن يىغىۋېلىش كېلىشىمى قانۇنىي كۈچكە ئىگە بولمايدۇ

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1999 ـ يىلى 10 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 52 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

36. تىزىملاش رەسمىيەتلىرى بولمىغان ياكى تولۇق بولمىغان ئۆيلەر قانداق ئېلىنىدۇ؟

تىزىملاش رەسمىيەتلىرى بولمىغان ياكى تولۇق بولمىغان ئۆي دېگىنىمىز، مۇلۇك ھوقۇقى جەھەتتە تالاش ـ تارتىش كۆرۈلگەن، مۇلۇك ھوقۇقى ئىگىسى قانۇنلۇق تىزىملاتمىغان، تىزىملاتقان بولسىمۇ قۇرۇلۇش قىلىش مۇددىتىدىن ئېشىپ كەتكەن ئۆيلەرنى كۆرسىتىدۇ. قانۇنلۇق تىزىملاتمىغان، تەستىقلاش مۇددىتىدىن ئېشىپ كەتكەن ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىلمەيدۇ، قانۇنلۇق تىزىملاتقان ئۆيلەرگە ۋە ۋاقىتلىق تەستىقلاش مۇددىتىدىن ئېشىپ كەتمىگەن ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 24 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

37. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشقا ئائىت كېلىشىم قانداق تۈزۈلىدۇ؟

شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىش، يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچىلار ئەڭ كۆڭۈل بۆلىدىغان مەسىلە بولۇپ، ئۇ مۇنداق ئىككى باسقۇچ بويىچە تۈزۈلىدۇ: بىرىنچى باسقۇچ، ئۆي ئالغۇچى يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسىگە ئېرىشكەندىن كېيىن، ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقى ئېلان چىقىرىدۇ، ئاندىن ئۆي ئالغۇچى تەرەپ مەسلىھەت بېرىش، ئېلان چىقىرىش، تەشۋىقات

ماتېريالى تارقىتىش ئارقىلىق ئۆيى ئېلىنىدىغانلارغا يىغىۋېلىش پىلانى ۋە لايىھەسىنى ئۇقتۇرىدۇ، يىغىۋېلىش دائىرىسى، ۋاقتى قاتارلىق ئەھۋاللارنى تەشۋىق قىلىدۇ. ئۆيى چېقىلىدىغانلارمۇ بۇنىڭغا ئاساسەن يىغىۋېلىش تۆلىمى ياكى ئورۇنلاشتۇرۇش لايىھەسىنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ. دېمەك، بۇ باسقۇچتا تەرەپلەر چۈشىنىش ھاسىل قىلىدۇ ۋە تەييارلىق قىلىدۇ. ئىككىنچى باسقۇچ، ئۆي ئالغۇچى، ئۆيى ئېلىنغۇچى ۋە ئۆي ئىجارە ئالغۇچىلار قارشى تەرەپكە كېلىشىم تۈزۈشنى خالايدىغانلىقىنى ھەمدە كونكرېت تۆلەم بېرىش، ئېلىش، ئورۇنلاشتۇرۇش تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ، تەرەپلەر بىر ـ بىرىنىڭ تەلىپىنى مۇۋاپىق كۆرسە كېلىشىم ھاسىل قىلىنىدۇ. ئاندىن كېلىشىم يازمىچە پۈتۈلۈپ، ئۇنىڭغا ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى، دائىرىسى، تۆلەم بېرىش شەكلى ۋە ئۆلچىمى، ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ ئورنى ۋە ئۆلچىمى، تۆلەم سومىسى ۋە تۆلەش ئۇسۇلى، چېقىش ـ كۆچۈش سۈرۈكى، تالاش ـ تارتىش كۆرۈلسە ئۇنى ھەل قىلىش ئۇسۇلى قاتارلىق مەزمۇنلار يېزىلىدۇ. ئاندىن ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش تەپسىلىي قائىدىسى» (1992 ـ يىلى 10 ـ ئاينىڭ 9 ـ كۈنى) نىڭ 3 ـ، 4 ـ، 5 ـ ماددىلىرى، «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ يەر ئېلىش ۋە يىغىۋېلىش خىزمىتىگە بولغان باشقۇرۇشنى يەنمۇ كۈچەيتىش توغرىسىدىكى يولغا قويۇش پىكرى» نىڭ 4 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

38. ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۆي ئالغۇچى بىلەن كېڭىشەلمىسە ياكى كېلىشىم تۈزۈشكە قوشۇلمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

ئۆي ئالغۇچى ۋە ئۆيى ئېلىنغۇچى تەرەپلەر ئۆي يىغىۋېلىش ئېلانىدا تەستىقلانغان كۆچۈرۈش مۇھلىتىدە تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۈزەلمىسە، كۆچۈرۈش مۇھلىتى

توشقان كۈندىن باشلاپ يىغىۋېلىش سۈرۈكى توشىدىغان كۈنگىچە، ئالاقىدارلارنىڭ ئىلتىماسى بىلەن ئۆي يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسى تارقاتقان ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقىنىڭ ئاشكارا باھالىشىغا سۇنىدۇ. ئالاقىدارلار بۇ باھالاشقا قايىل بولمىسا، قانۇن بويىچە مەمۇرىي جەھەتتىن قايتا قاراپ چىقىشنى ئىلتىماس قىلىشقا ياكى مەمۇرىي دەۋا قىلىشقا ھوقۇقلۇق. ھەر دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى ۋە ئالاقىدار تارماقلارنىڭ مەمۇرىي ھۆججەت چىقىرىش، ئېلان چىقىرىش قاتارلىق ئۇسۇللار بىلەن شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىش تۈلىمى باھاسى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش ئۇسۇلىنى بىۋاسىتە بېكىتىشىگە بولمايدۇ، ھەرقانداق ئورۇن، تارماق ۋە شەخسنىڭ ئۆيى ئېلىنغۇچىنى كېلىشىم تۈزۈشكە مەجبۇرلىشىغا، ئۇلارنىڭ نورمال تۇرمۇش، تىجارەت، خىزمەت پائالىيىتىگە تەسىر يەتكۈزۈشىگە بولمايدۇ، قانۇنىي ھوقۇق - مەنپەئەتىگە قانۇنسىز زىيان يەتكۈزۈشىگە، توك، سۇ، گاز، پار قاتارلىقلارنى توختىتىۋېتىشىگە، يولىنى توسۇپ قويۇشقا ۋە خالىغانچە ساقچى ئىشلىتىشىگە بولمايدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 - يىلى 1 - ئاينىڭ 21 - كۈنى) نىڭ 14 -، 20 -، 27 -، 30 -، 31 -، 32 - ماددىلىرى، «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ يەر ئېلىش ۋە يىغىۋېلىش خىزمىتىگە بولغان باشقۇرۇشنى يەنىمۇ كۈچەيتىش توغرىسىدىكى يولغا قويۇش پىكرى» (2010 - يىلى 7 - ئاينىڭ 13 - كۈنى) نىڭ 4 -، 5 - ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

39. كېلىشىم ھاسىل قىلماي تۇرۇپ ئۆيى ئېلىنىدىغانلارنىڭ ئۆيىنى مەجبۇرىي چېقىشقا بولامدۇ؟

ئۆي يىغىۋېلىش، چېقىپ كۆچۈرۈش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش ئىشلىرى چوقۇم ئادىل، ھەققانىي كېلىشىم ھاسىل قىلىش ئارقىلىق ئېلىپ بېرىلىشى كېرەك، كېلىشىم

هاسىل قىلالمىسا، ئۆي يىغىۋېلىشقا مەسئۇل تارماقلارنىڭ قارار چىقىرىشىنى ئىلتىماس قىلىش كېرەك، قارارغا قايىل بولمىسا، شۇ قارارنى تاپشۇرۇپ ئالغان كۈندىن باشلاپ ئۈچ ئاي ئىچىدە خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلسا بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 26 ـ ماددىسى، «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ يەر ئېلىش ۋە يىغىۋېلىش خىزمىتىگە بولغان باشقۇرۇشنى يەنىمۇ كۈچەيتىش توغرىسىدىكى يولغا قويۇش پىكرى» (2010 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى) نىڭ 4 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

40. ئۆينىڭ مۇلۇك هوقۇقى گۇۋاهنامىسى بولمىسا مەجبۇرىي چېقىشقا بولامدۇ؟

نۆۋەتتە كوللېكتىپ يەرلىرىدىكى ئۆيلەرگە ئۆي ئىگىدارلىق قىلىش هوقۇقى گۇۋاهنامىسى تېخى ئومۇمىيۈزلۈك تارقىتىلىپ بولۇنمىدى، ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ مۇشۇ سەۋەبتىن ئۆيى ئېلىنغۇچىلارغا ئۇلار ئېرىشىشكە تېگىشلىك تۆلەمنى بېرىشنى رەت قىلىشىغا بولمايدۇ. ئېلىنىدىغان ئۆي كۆپ يىل ئىشلىتىلگەن ۋە يېزا، بازارلىق يەر باشقۇرۇش تارمىقىغا تىزىمغا ئالدۇرۇلغان، ئۆينىڭ ئىگىدارلىق هوقۇقى ئەمەلىيەتتە شۇ ئۆي ئىگىسىگە ئۆتكەن بولسىلا، ئۆي ئىگىدارى ئۆي يىغىۋېلىش تۆلىمىگە ئېرىشىشكە هوقۇقلۇق. لېكىن شەهەرلەردىكى ئىگىدارچىلىق گۇۋاهنامىسى بولمىغان ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش مەسىلىسىدە ئەهۋال باشقىچىرەك. ئادەتتە مەجبۇرىي يىغىۋېلىشنىڭ كونكرېت شەرتلىرى مۇنۇلار:

(1) ئۆي ئالغۇچى تەرەپ بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچى يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى هاسىل قىلالمىسا؛

(2) ئالاقىدار بىر تەرەپ ياكى ئىككى تەرەپ كېسىم چىقىرىشنى تەلەپ قىلسا؛

(3) مەمۇرىي كېسىمنامە مەۋجۇت بولسا؛

(4) ئۆيى ئېلىنغۇچى كېسىمدە بەلگىلەنگەن مۆھلەتتە كۆچمىسە؛

(5) ئۆي ئالغۇچى كېسىم مەزمۇنى بويىچە ئۆيى ئېلىنغۇچىغا تۆلەم بەرگەن ياكى دۆلەتنىڭ سۈپەت ـ بىخەتەرلىك ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ئورۇنلاشتۇرۇش ئۆيى، ئوبوروت ئۆيى بەرگەن بولسا. يۇقىرىقىدەك ئەھۋالدا ئۆيى ئېلىنغۇچى چېقىلىدىغان ئۆينى بىكارلاپ بەرمىسە مەجبۇرىي كۆچۈرۈلىدۇ ۋە ئۆيى مەجبۇرىي چېقىلىدۇ.

مەجبۇرىي يىغىۋېلىشنى ناھىيە، شەھەر دەرىجىلىكتىن يۇقىرى خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە ئالاقىدار تارماقلار ئىجرا قىلىدۇ، كونكرېت ئۇسۇلى جەھەتتە:

1) ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماق مەمۇرىي ۋاستە بىلەن مەجبۇرىي چېقىپ كۆچۈرۈشتىن ئىلگىرى، مۇناسىۋەتلىك باشقۇرغۇچى تارماقلار، ئىككى تەرەپنىڭ ئالاقىدار ۋەكىلى قاتارلىقلارنى تەكلىپ قىلىپ، مەجبۇرىي يىغىۋېلىشنىڭ ئاساسى، تەرتىپى، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش ئۆلچىمىنى ھېسابلاش ئاساسى قاتارلىق مەزمۇنلار بويىچە ئىسپات ئاڭلاش يىغىنى ئېلىپ بارىدۇ.

2) ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرىدىغان مەسئۇل تارماق ھۆكۈمەتكە مەجبۇرىي يىغىۋېلىشنى ئىلتىماس قىلىدۇ.

3) ناھىيە، شەھەر دەرىجىلىكتىن يۇقىرى خەلق ھۆكۈمىتى مەجبۇرىي ۋاستە بىلەن يىغىۋېلىش قارارى چىقىرىدۇ.

4) مەمۇرىي ۋاستە بىلەن مەجبۇرىي يىغىۋېلىشنى ئېلىپ بېرىشتىن ئىلگىرى قايىل قىلىش توغرىسىدا سەپەرۋەرلىك خىزمىتى ئىشلەيدۇ. ئۆيى ئېلىنغۇچىغا مەجبۇرىي يىغىۋېلىش ئېلىپ بېرىشتىن 15 كۈن ئىلگىرى ئۇقتۇرۇش قىلىپ،

ئىمكانقەدەر ئۇلارنىڭ ئۆزى كۆچۈشنى تەشۋىق قىلىش كېرەك.

قانۇن ئاساسى: «شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىش مەمۇرىي كېسىم خىزمىتى قائىدىسى» نىڭ 18 ـ، 20 ـ، 21 ـ، 22 ـ مادداىلىرى، «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى » (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 28 ـ مادداىسى، «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ يەر ئېلىش ۋە يىغىۋېلىش خىزمىتىگە بولغان باشقۇرۇشنى يەنىمۇ كوچەيتىش توغرىسىدىكى يولغا قويۇش پىكرى» (2010 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى) نىڭ4 ـ مادداىسى (قىسقارتىلدى)

41. ئۆيى ئېلىنغۇچىلار كېلىشىمگە ئاساسەن تۇرالغۇ ئۆيگە ئورۇنلىشالمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

ئۆي ئالغۇچى تەرەپ قۇرۇلۇش قىلىش جەريانىدا، تۇرلۇك سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ئۆيى چېقىلغان ئاھالىلەرنى يىغىۋېلىش كېلىشىمىدە بەلگىلەنگەن ئورۇن، كۆلەم، ئورۇنلاشتۇرماقچى بولغان ئۆينىڭ قەۋىتى، شارائىتى ۋە مۆھلىتى قاتارلىق جەھەتلەردە ئۆيى ئېلىنغۇچى ئاھالىلەرنىڭ ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى زىيانغا ئۇچرىتىدىغان ئەھۋاللار دائىم كۆرۈلۈپ تۇرىدۇ. بۇ ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ كېلىشىمدىكى مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلمىغانلىقى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا ئۆيى ئېلىنغۇچىلار يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقىغا ئىلتىماس قىلىش ياكى مەمۇرىي دەۋا قىلىش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى قوغدىشى كېرەك. ئالغۇچى تەرەپ قانۇن بويىچە توختامغا خىلاپلىق قىلىش مەسئۇلىيىتىنى قانۇن بويىچە ئۈستىگە ئېلىپ، ئۆيى ئېلىنغان ئاھالىلەرنىڭ يىغىۋېلىش جەريانىدا كېلىپ چىققان زىيىنىنى تۆلىشى كېرەك. پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر توختامغا خىلاپلىق قىلسا، توختامدىكى مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلمىسا ياكى تولۇق ئادا قىلمىسا يەنە بىر تەرەپنىڭ توختامنى تولۇق ئىجرا قىلىشنى تەلەپ قىلىش ياكى ئەسلىگە كەلتۈرۈش تەدبىرلىرىنى قوللىنىش ھوقۇقىغا ئىگە. قۇرۇلۇش ئورونلىرى ئۆي چېقىپ قۇرۇلۇش

قىلىش جەريانىدا، ئۆيى ئېلىنغان ئاھالىلەر بىلەن كۆچۈش كېلىشىم توختىمى ئىمزالاپ، ئاھالىلەرنى كېلىشىمدىكى شەرتلەر بويىچە ئورۇنلاشتۇرمىسا، ئۆيى ئېلىنغان ئاھالە خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئەرز قىلىپ، قۇرۇلۇش ئورۇنلىرىنىڭ مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىشنى ھەم زىياننى تۆلەپ بېرىشنى تەلەپ قىلىش ھوقۇقى بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1986 ـ يىلى 4 ـ ئايىنىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 111 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

42. كېلىشىم تۈزۈلۈپ بولغاندىن كېيىن ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچىدا ئۆزگىرىش بولسا قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئۆي ئالغۇچى سۈبيېكت بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچى سۈبيېكتتا ئۆزگىرىش بولسا، ئۆزگەرگەندىن كېيىنكى سۈبيېكت ئەسلىدىكى سۈبيېكتنىڭ جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ. ئەگەر ئالاھىدە ئۆزگىرىش بولۇپ، ئۆي ئالغۇچىدا ئۆزگىرىش بولسا، مەسىلەن، ئۆي ئالغۇچى ئورۇن بۆلۈنۈپ كەتسە ياكى قوشۇۋېتىلسە، ئۆزگەرگەندىن كېيىنكى ئورۇن مەسئۇلىيەت جاۋابكارلىقىنى داۋاملىق ئۈستىگە ئالىدۇ. ئۆي يىغۇۋېلىش، يىغۇۋېلىش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىدە بەلگىلەنگەن ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيەتنىمۇ شۇنىڭغا مۇناسىپ ھالدا ئۆزگەرتىش كېرەك.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» (1999 ـ يىلى 3 ـ ئايىنىڭ 15 ـ كۈنى) نىڭ 90 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

43. مەدەنىي يادىكارلىقلارغا چېتىلىدىغان يىغۇۋېلىش ئىشى قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

تارىخىي، بەدىئىي، ئىلمىي قىممەتكە ئىگە مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى دۆلەت تەرىپىدىن قوغدىلىدۇ، ھەر دەرىجىلىك

خەلق هۆكۈمەتلىرى شەھەر، يېزا قۇرۇلۇشى يىرىك پىلانى تۈزۈشتە، مەدەنىيەت يادىكارلىقىنى قوغداش ئېھتىياجىغا قاراپ، ئاۋۋال شەھەر، يېزا قۇرۇلۇشىنى پىلانلاش تارمىقى مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى مەمۇرىي تارمىقى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، ئۆز مەمۇرىي رايونىدىكى ھەر دەرىجىلىك قوغدىلىدىغان مەدەنىيەت يادىكارلىقى ئورنىنىڭ قوغدىلىش دائىرىسىدە باشقا قۇرۇلۇش قىلىشقا بولمايدۇ. ئەگەر ئالاھىدە ئەھۋال بولسا، شۇ مەدەنىيەت يادىكارلىقى ئورنىنى بېكىتىپ ئېلان قىلغان خەلق هۆكۈمىتىنىڭ ۋە بىر دەرىجە يۇقىرى خەلق هۆكۈمىتىنىڭ ماقۇللۇقىنى ئېلىشى كېرەك. مەدەنىيەت يادىكارلىقىنى قوغداشنىڭ ئەمەلىي ئېھتىياجىغا ئاساسەن، ئۆلكىلىك، ئاپتونوم رايونلۇق، بۇۋاستە قاراشلىق شەھەرلىك خەلق هۆكۈمىتىنىڭ تەستىقى بىلەن، قوغدىلىدىغان مەدەنىيەت يادىكارلىقى ئورنىنىڭ ئەتراپىدىكى مەلۇم دائىرىنى قۇرۇلۇش كونترول دائىرىسى قىلىپ ئايرىشقا بولىدۇ. كونترول دائىرىسىدە قۇرۇلۇش قىلغاندا، شۇ مەدەنىيەت يادىكارلىق ئورنىنىڭ تارىخىي قىياپىتىنى بۇزۇۋېتىشكە بولمايدۇ، قۇرۇلۇش لايىھەسىنى قوغدىلىدىغان مەدەنىيەت يادىكارلىقى ئورنىنىڭ دەرىجىسىگە ئاساسەن، شۇنىڭغا مۇناسىپ مەدەنىيەت يادىكارلىقى مەمۇرىي تارمىقىنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالغاندىن كېيىن، شەھەر، يېزا قۇرۇلۇشىنى پىلانلاش تارمىقىغا تەستىقلىتىش كېرەك. ئۆز ئورنىدا قوغداشقا ئامال بولماي، باشقا ئورۇنغا يۆتكەشكە ياكى چېقىشقا توغرا كەلسە، ئۆلكىلىك، ئاپتونوم رايونلۇق، بۇۋاستە قاراشلىق شەھەرلىك خەلق هۆكۈمىتىگە تەستىقلىتىش كېرەك، ئۆلكە دەرىجىلىك قوغدىلىدىغان مەدەنىيەت يادىكارلىقى ئورنىنى يۆتكەش ياكى چېقىشتا، تەستىقلىتىشتىن ئاۋۋال گوۋۇيۇەننىڭ مەدەنىيەت يادىكارلىقى مەمۇرىي تارمىقىنىڭ ماقۇللۇقىنى ئېلىش شەرت. مەملىكەت بويىچە نۇقتىلىق قوغدىلىدىغان مەدەنىيەت

يادىكارلىقى ئورنىنى چېقىشقا بولمايدۇ، يۆتكەشكە توغرا كەلگەنلىرىنى ئۆلكىلىك، ئاپتونوم رايونلۇق، بىۋاستە قاراشلىق شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى گوۋۇيۈەنگە تەستىقلىتىش شەرت. بۇنىڭغا كېتەرلىك خىراجەتنى قۇرۇلۇش قىلدۇرغۇچى ئورۇن قۇرۇلۇش خامچوتىغا كىرگۈزىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ مەدەنىيەت يادىكارلىقىنى قوغداش قانۇنى» (2007 ـ يىلى 12 ـ ئايىنىڭ 29 ـ كۈنى) نىڭ 20 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

44. مەسچىت، بۇتخانا، چېركاۋلارغا چېتىلىدىغان يىغۋېلىش ئىشى قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

شەھەر پىلانلاش ياكى نۇقتىلىق قۇرۇلۇش ئېھتىياجى مەسچىت، بۇتخانا، چېركاۋ قاتارلىق دىنىي سورۇن ياكى دىنىي تەشكىلاتنىڭ ئۆي ۋە قۇرۇلمىلىرىنى يىغۋېلىش مەسىلىسىگە چېتىلغاندا، ئالغۇچىلار شۇ دىنىي سورۇن ياكى تەشكىلات بىلەن كېڭىشىشى ھەمدە مۇناسىۋەتلىك دىن ئىشلىرى تارمىقىنىڭ پىكرىنى ئېلىشى كېرەك. ھەرقايسى تەرەپلەر كېڭىشىپ يىغۋېلىشقا قوشۇلسا، ئالغۇچى تەرەپ ئېلىندىغان ئۆي قۇرۇلمىسىنى يېڭىدىن سېلىپ بېرىشى ياكى دۆلەتنىڭ ئالاقىدار بەلگىلىمىسى بويىچە چېقىلغان ـ كۆچۈرۈلگەن ئۆي ۋە قۇرۇلمىغا بازار باھاسى بويىچە تۆلەم بېرىلىدۇ. شەھەر يېرىك پىلانى ياكى دائىرە بويىچە تەرەققىي قىلدۇرۇشتا مەسچىت، بۇتخانا، چېركاۋ ئۆيلىرىنى چېقىش زۆرۈر بولغاندىن باشقا، ئادەتتە ئۇلارنى چېقىشتىن ئىمكانقەدەر ساقلىنىش كېرەك. چېقىش ھەقىقەتەن زۆرۈر بولغاندا ئورۇنلاشتۇرۇش خىزمىتىدە دىنغا ئىشىنىدىغان ئاممىنىڭ ئېھتىياجىغا قولايلىق يارىتىپ بېرىلىدۇ. چېقىش زۆرۈر بولغان مەسچىت، بۇتخانا، چېركاۋلار ئەگەر مەدەنىيەت يادىكارلىقى بولسا، دۆلەتنىڭ مەدەنىيەت يادىكارلىقىنى قوغداش

جەھەتتىكى قانۇن ـ نىزاملىرى بويىچە بىر تەرەپ قىلىنىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دىن ئىشلىرى نىزامى» (2005 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 25 ـ، 26 ـ، 33 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

45. ئۆي ئالغۇچى ئۆيى ئېلىنغۇچىنىڭ كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتىنى ئېنىق بەلگىلىمىگەن بولسا قانداق قىلىش كېرەك؟

ئۆيى ئېلىنغۇچىنى كۆچۈپ تۇرۇشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا توغرا كەلگەندە، ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۆيى ئېلىنغۇچىنىڭ ئوبوروت ۋە كۆچۈپ تۇرۇش ئىشلىرى توغرىسىدا مەسلىھەتلىشىشى ھەمدە بىردەك پىكىر ھاسىل قىلىشى كېرەك. يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ياكى يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇشتىن قەتئىينەزەر، ئەگەر چېقىش باشلانغاندا ئۆي ئالغۇچى ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۈچۈن تەييارلىغان ئورۇنلاشتۇرىدىغان ئۆي ياكى تۆلەم ئورنىدا بېرىلىدىغان ئۆي تېخى ئىشلىتىش شارائىتىنى ھازىرلىمىغان بولسا، ئىككى تەرەپ كۆچۈپ تۇرۇشنىڭ ئۇسۇلى ۋە كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتى ھەققىدە كېڭىشىشى ھەمدە بىردەك پىكىر ھاسىل قىلىشى لازىم. بىردەك پىكىر ھاسىل قىلالمىسا ياكى تالاش ـ تارتىش كۆرۈلسە ئىككى تەرەپ ئۆي يىغۇۋېلىشقا مەسئۇل تارماقنىڭ كېسىم قىلىپ بېرىشىنى ئىلتىماس قىلىشى لازىم. كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتىنى خالىغانچە ئۇزارتىۋەتمەسلىك ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ ئاساسلىق مەسئۇلىيەتلىرىنىڭ بىرى بولۇپ، كۆچۈپ تۇرۇش ۋاقتى ئالغۇچى تەرەپنىڭ مەسئۇلىيىتى سەۋەبىدىن ئۇزىراپ كەتسە، ئۆيى ئېلىنغان ياكى ئۆي ئىجارە ئالغانلاردىن ئۆزى ئۆي تاپقانلارغا مۇھلەت توشقان ئايدىن باشلاپ ۋاقتىلىق ئورۇنلىشىش يارىدەم پۇلىنى كۆپەيتىپ بېرىشى كېرەك. بۇنىڭدىن باشقا، ئۆي ئالغۇچىنىڭ مەسئۇلىيىتى سەۋەبىدىن، كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتى ئۇزىراپ كەتسە، ئوبوروت ئۆينى ئىشلەتكۈچىلەرگە مۇھلەت توشقان ئايدىن باشلاپ ۋاقتىلىق

ئورۇنلىشىش يارىدەم پۇلى بېرىش كېرەك. ئۇزىراپ كەتكەن كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتى ئىشلەتكۈچىگە ئېغىر زىيان كەلتۈرگەن بولسا تېگىشلىك ھەق ۋە تۆلەمنى ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئايىنىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 30 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

46. ئۆيى ئېلىنغۇچىلارغا مەجبۇرلاش ۋاستىسى قوللىنىپ كۆچۈشكە زورلىغانلار قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

قانۇن ـ بەلگىلىمىلەر بويىچە يىغۋېلىش خىزمىتى ئېلىپ بېرىلىۋاتقاندا، ئۆيى ئېلىنغۇچىلارنىڭ توك، سۇ، پار، گاز قاتارلىق لىنىيەلىرىنى ئۈزۈۋېتىش، يولىنى توسۇۋېتىش قاتارلىق زورلۇق قىلىش، تەھدىت سېلىش ۋاستىلىرىنى قانۇنسىز قوللىنىپ، ئۇلارنى كۆچۈشكە مەجبۇرلاپ زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغانلار تۆلەم بېرىش جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ. بىۋاسىتە جاۋابكارلىقى بولغان باش مەسئۇل خادىم ۋە بىۋاسىتە مەسئۇلىيىتى بار باشقا خادىملاردىن جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلىرىنىڭ جىنايى جاۋابكارلىقى قانۇن بويىچە سۈرۈشتۈرۈلىدۇ. جىنايەت شەكىللەندۈرمىگەنلەرگىمۇ ئامانلىق باشقۇرۇش نىزامى بويىچە جازا بېرىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئايىنىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 31 ـ ماددىسى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ «يەر ئېلىش ۋە يىغۋېلىش خىزمىتىگە بولغان باشقۇرۇشنى يەنىمۇ كوچەيتىش توغرىسىدىكى بولغا قويۇش پىكرى » (2010 ـ يىلى 7 ـ ئايىنىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 5 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

ئۇچىنچى، تۆلەمگە دائىر بىلىملەر

47. دۆلەت تۆلەم قانۇنى دېگەن نېمە؟

دۆلەت تۆلەم قانۇنى دېگىنىمىز، دۆلەت ئورگانلىرى ۋە دۆلەت ئورگانلىرىنىڭ خادىملىرى خىزمەت ھوقۇقىنى يۈرگۈزۈش داۋامىدا، پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ۋە باشقا تەشكىلاتلارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە دەخلى ـ تەرۇز قىلىپ، ئۇلارنى زىيانغا ئۇچراتسا، زىيانغا ئۇچرىغۇچىلار قانۇن بويىچە دۆلەتتىن تۆلەم ئېلىشقا كاپالەتلىك قىلىدىغان قانۇندۇر. ئۇ مەمۇرىي تۆلەم ۋە جىنايى ئىشلار تۆلىمىدىن ئىبارەت ئىككى خىل بولىدۇ.

(تۆۋەندە بىز مەمۇرىي تۆلەم ئۈستىدە، بولۇپمۇ دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش تۆلىمى ئۈستىدە توختىلىمىز)

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ تۆلەم قانۇنى» (1995 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 2 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

48. مەمۇرىي تۆلەم دېگەن نېمە، ئۇنىڭ دائىرىسىچۇ؟

مەمۇرىي تۆلەم دېگىنىمىز، دۆلەتنىڭ مەمۇرىي ئورگانلىرى ۋە ئۇلارنىڭ خىزمەتچى خادىملىرى مەمۇرىي خىزمەت ھوقۇقىنى يۈرگۈزگەندە، پۇقرالارنىڭ جىسمانىي ھوقۇقىغا ۋە مال ـ مۈلۈك ھوقۇقىغا دەخلى ـ تەرۇز يەتكۈزسە، زىيانغا ئۇچرىغۇچى ئېرىشىدىغان تۆلەمنى كۆرسىتىدۇ. ئادەتتە، مەمۇرىي تۆلەمنىڭ دائىرىسى مۇنۇلاردىن تەركىب تاپىدۇ:

1. جىسمانىي ھوقۇقى دەخلى ـ تەرۇزگە ئۇچراشنىڭ دائىرىسى:

(1) پۇقرالارنى قانۇنغا خىلاپ ھالدا توختىتىپ قويغان ياكى قانۇنغا خىلاپ ھالدا جىسمانىي ئەركىنلىكىنى چەكلەيدىغان

مەمۇرىي مەجبۇرلاش تەدبىرىنى قوللانغان بولسا؛

(2) پۇقرالارنى قانۇنسىز قاماپ قويغان ياكى باشقا ئۇسۇللار ئارقىلىق جىسمانىي ئەركىنلىكىدىن قانۇنسىز مەھرۇم قىلغان بولسا؛

(3) ئۇرۇش قاتارلىق زورلۇق ھەرىكىتى ياكى باشقىلارنى كۇشكۇرتۇپ ئۇردۇرۇش قاتارلىق زورلۇق ھەرىكىتى ئارقىلىق پۇقرالارنىڭ زەخمىلىنىشى ياكى ئۆلۈشىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسا؛

(4) ئېھتىيات قوراللىرى ۋە باشقا قورال ـ ياراغلارنى قانۇن ـ بەلگىلىمىلەرگە خىلاپ ھالدا ئىشلىتىپ، پۇقرالارنىڭ زەخمىلىنىشى ياكى ئۆلۈشىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسا؛

(5) پۇقرالارنىڭ زەخمىلىنىشى ياكى ئۆلۈشىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان باشقا قانۇنغا خىلاپ قىلمىشلار بولسا؛

2. مال ـ مۇلۇك ھوقۇقى دەخلى ـ تەرۇزگە ئۇچراشنىڭ دائىرىسى:

(1) قانۇنغا خىلاپ ھالدا مەمۇرىي جەرىمانە قويۇش، ئىجازەتنامە، گۇۋاھنامىنى ئىناۋەتسىز قىلىش، ئىشلەپچىقىرىش ۋە تىجارەتنى توختىتىشقا بۇيرۇش، مال ـ مۇلۇكنى مۇسادىرە قىلىش قاتارلىق مەمۇرىي جازا يۇرگۇزگەن بولسا؛

(2) قانۇنغا خىلاپ ھالدا مال ـ مۇلۇكنى پېچەتلەش، تۇتۇپ قېلىش، توڭلىتىش قاتارلىق مەمۇرىي مەجبۇرلاش تەدبىرى قوللانغان بولسا؛

(3) دۆلەتنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە خىلاپ ھالدا مال ـ مۇلۇكلەرنى يىغۋالغان، سېلىق سېلىپ ھەق ئالغان بولسا؛

(4) مال ـ مۇلۇككە زىيان يەتكۈزىدىغان باشقا ھەرىكەتلەرنى ئېلىپ بارغان بولسا؛

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ تۆلەم قانۇنى» (1995 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 3 ـ، 4 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

49. قانداق ئەھۋالدا دۆلەت تۆلىمى بېرىلمەيدۇ؟

تۆۋەندىكى ئەھۋالدا زىيانغا ئۇچرىغۇچىغا دۆلەت مەمۇرىي تۆلىمى بېرىلمەيدۇ:

(1) مەمۇرىي ئورگان خادىملىرىنىڭ خىزمەت ھوقۇقىنى يۇرگۈزۈشكە مۇناسىۋەتسىز خۇسۇسىي ھەرىكەتلىرى كەلتۈرۈپ چىقارغان ھوقۇققا دەخلى ـ تەرۇز يەتكۈزۈش ھەرىكەتلىرى؛

(2) پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ۋە باشقا تەشكىلاتلارنىڭ زىيىنى ئۆز ھەرىكىتى تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان بولسا؛

(3) قانۇندا بەلگىلەنگەن باشقا ئەھۋاللار.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ تۆلەم قانۇنى» (1995 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 5 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

50. دۆلەت تۆلەم ئۆلچىمى قانداق ھېسابلىنىدۇ؟ تۆلەم تەلەپ قىلىش ۋاقىت چېكى قانداق بولىدۇ؟

دۆلەت تۆلەم راسخوتى ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەت مالىيەسىدىن چىقىم قىلىنىدىغان بولۇپ، قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا جىسمانىي زىياننىڭ تۆلەم ئۆلچىمى مۇنداق بولىدۇ:

(1) پۇقرالارنىڭ جىسمانىي ئەركىنلىك ھوقۇقىغا دەخلى ـ تەرۇز قىلىنغان بولسا، ھەر كۈنلۈك تۆلەم پۇلى دۆلەت ئىشچى ـ خىزمەتچىلىرىنىڭ ئالدىنقى يىللىق كۈنلۈك ئوتتۇرىچە ئىش ھەققى ئۆلچىمى بويىچە ھېسابلىنىدۇ.

(2) جىسمانىي زەخىملىنىشنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسا، داۋالاش پۇلى ھۆججەت، تالونغا ئاساسەن بېرىلىدۇ. ئىشتىن قېلىپ كېمىيىپ كەتكەن كېرىمى تۆلەپ بېرىلىدۇ. كېمىيىپ كەتكەن كىرىمى ئۈچۈن بېرىلىدىغان كۈنلۈك تۆلەم پۇلى دۆلەت ئىشچى ـ خىزمەتچىلىرىنىڭ ئالدىنقى يىللىق كۈنلۈك ئوتتۇرىچە ئىش ھەققى ئۆلچىمى بويىچە ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر يۇقىرى بولغاندا دۆلەت ئىشچى ـ خىزمەتچىلىرىنىڭ ئالدىنقى يىللىق كۈنلۈك ئوتتۇرىچە

ئىش ھەققى ئۆلچىمىنىڭ بەش ھەسسىسى بويىچە بېرىلىدۇ.

(3) ئەمگەك ئىقتىدارىدىن قىسمەن ياكى پۈتۈنلەي قالغانلارغا داۋالىنىش راسخوتى ۋە مېيىپلىك تۆلەم پۇلى بېرىلىدۇ. مېيىپلىك پۇلى ئەمگەك ئىقتىدارىدىن قېلىش دەرىجىسىگە قاراپ بېكىتىلىدۇ. ئەمگەك ئىقتىدارىدىن قىسمەن قالغانلارغا ئەڭ يۇقىرى بولغاندا دۆلەت ئىشچى ـ خىزمەتچىلىرىنىڭ ئالدىنقى يىللىق كۈنلۈك ئوتتۇرىچە ئىش ھەققى ئۆلچىمىنىڭ 10 ھەسسىسى بويىچە بېرىلىدۇ. ئەمگەك ئىقتىدارىدىن پۈتۈنلەي قالغانلارغا ئەڭ يۇقىرى بولغاندا دۆلەت ئىشچى ـ خىزمەتچىلىرىنىڭ ئالدىنقى يىللىق كۈنلۈك ئوتتۇرىچە ئىش ھەققى ئۆلچىمىنىڭ 20 ھەسسىسى بويىچە بېرىلىدۇ. ئەمگەك ئىقتىدارىدىن پۈتۈنلەي قالغانلار بېقىۋاتقان ئەمگەك ئىقتىدارى يوق كىشىلەرگىمۇ تۇرمۇش راسخوتى بېرىلىدۇ.

(4) ئۆلۈشنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسا، ئۆلۈم تۆلەم پۇلى، دەپنە پۇلى بېرىلىدۇ. ئومۇمىي سومىسى دۆلەت ئىشچى ـ خىزمەتچىلىرىنىڭ ئالدىنقى يىللىق كۈنلۈك ئوتتۇرىچە ئىش ھەققى ئۆلچىمىنىڭ 20 ھەسسىسى بويىچە بېرىلىدۇ. ئەمگەك ئىقتىدارىدىن پۈتۈنلەي قالغانلار بېقىۋاتقان ئەمگەك ئىقتىدارى يوق كىشىلەرگىمۇ تۇرمۇش راسخوتى بېرىلىدۇ. تۇرمۇش راسخوتى قۇرامىغا يەتمىگەنلەرگە 18 ياشقا كىرگىچە، باشقا ئەمگەك ئىقتىدارى يوقلارغا ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە بېرىلىدۇ.

مال ـ مۈلۈك زىيىنىنىڭ تۆلەم ئۆلچىمى مۇنداق بولىدۇ:

(1) مەمۇرىي جەرىمانە قويۇلغان، مال ـ مۈلكى مۇسادىرە قىلىنغان ياكى بەلگىلىمىگە خىلاپ ھالدا پۇل ـ مېلى يىغىۋېلىنغان، سېلىق سېلىپ ھەق ئېلىنغان بولسا، ئەينەن قايتۇرۇپ بېرىلىدۇ.

(2) مال ـ مۈلكى پېچەتلەنگەن، تۇتۇپ قېلىنغان، توڭلىتىلغان

بولسا، دەرھال بۇ تەدبىرلەر بىكار قىلىنىدۇ. مۇشۇ جەريانىدا مال ـ مۇلكى بۇزۇلغان، يوقىلىپ كەتكەن بولسا ئەمەلىي قىممىتى بويىچە تۆلەپ بېرىلىدۇ.

(3) قايتۇرۇپ بېرىشكە تېگىشلىك مال ـ مۇلۇك بۇزۇلۇپ كەتكەن بولۇپ، ئەسلىي ھالىتىگە كەلتۈرگىلى بولسا ئەسلىگە كەلتۈرۈپ بېرىلىدۇ، ئەسلىي ھالىتىگە كەلتۈرگىلى بولمىسا زىيان ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇناسىپ تۆلەم بېرىلىدۇ.

(4) قايتۇرۇپ بېرىشكە تېگىشلىك مال ـ مۇلۇك يوقىلىپ كەتكەن بولسا، مۇناسىپ تۆلەم بېرىلىدۇ.

(5) مال ـ مۇلۇك كىم ئارتۇق سودىسى قىلىپ سېتىۋېتىلگەن بولسا، سېتىۋەتكەن باھاسى بويىچە پۇل بېرىلىدۇ.

(6) ئىجارەتنامە، گۇۋاھنامە ئىناۋەتسىز قىلىۋېتىلگەن، ئىشلەپچىقىرىش ۋە تىجارىتى توختىتىۋېتىلگەن بولسا، مۇشۇ سەۋەبتىن كېلىپ چىققان زۆرۈر دائىملىق چىقىمى تۆلەپ بېرىلىدۇ.

(5) مال ـ مۇلۇك ھوقۇقىغا باشقا زىيان يەتكەن بولسا، بىۋاستە زىيان تۆلەپ بېرىلىدۇ.

تۆلەم تەلەپ قىلىش ۋاقىت چېكى ئادەتتە ئىككى يىل بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ تۆلەم قانۇنى» (1995 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) نىڭ 27 ـ، 28 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

51. ئۆينى يىغىۋېلىش تۆلىمى دېگەن نېمە؟ ئۇ قايسى تۈرلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

ئۆي يىغىۋېلىش تۆلىمى دېگىنىمىز، يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ قانۇندا بەلگىلەنگەن مۇلۇك ھوقۇقى ئىگىدارى قانۇن بويىچە يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆي ۋە ئۇنىڭدىن ئېرىشىدىغان قانۇنلۇق كىرىمى قاتارلىقلارغا ئاساسەن، ئۆي ئالغۇچى تەرەپتىن ئېرىشىدىغان سوممىدىن ئىبارەت.

يىغۇپلىش تۆلىمى ئۆي، ئۆيگە قوشۇپ بىنا قىلغان ۋە ئۆيگە بېقىنىپ مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان، ئالاھىدە ئىشلىتىش رولىغا ئىگە بولغان ئەسلىھە، قۇرۇلما، ئۆي يىغۇپلىش تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان كۆچۈش، ۋاقىتلىق ئورۇنلىشىش چىقىمى، ئۆي يىغۇپلىش تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان قانۇنلۇق ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەت، ئىگىلىك توختاپ قېلىش زىيىنى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئاۋۋال تۆلەمنى نەقلەشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئاندىن يىغۇپلىش، يىغۇپلىش ئىشلىرى ئېلىپ بېرىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۇپلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 17 ـ، 27 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

52. ئۆينى يىغۇپلىش تۆلىمى بېرىش ئۇسۇلى قانچە خىل بولىدۇ؟ ئۇلار قايسىلار؟

دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆينى يىغۇپلىش تۆلىمى بېرىش ئۇسۇلى ئىككى خىل بولۇپ، بىرسى، پۇل بىلەن تۆلەم ئېلىش. يەنە بىرسى، ئۆيگە ئۆي ئالماشتۇرۇشتىن ئىبارەت. بۇ ئىككى خىل ئۇسۇلنىڭ قايسىسىنى تاللاشنى ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۆزى بەلگىلەيدۇ، يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆي تۇرۇشلۇق شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆي يىغۇپلىشقا مەسئۇل تارمىقىنىڭ تۆلەم بېرىش شەكلى ياكى تۆلەم بېرىش ئۆلچىمىنى بېكىتىشىگە يول قويۇلمايدۇ. ئۆي يىغۇپلىشنى باشقۇرۇش تارماقلىرى شۇ ئۆينىڭ جايلاشقان ئورنىنىڭ ئوخشاش بولمىغانلىقى، ئۆينىڭ ئىشلىتىلىشى ۋە قۇرۇلمىسىنىڭ ئوخشاش بولمىغانلىقى قاتارلىق كونكرىت ئەھۋالىغا ئاساسەن، ھەر بىر ئۆينىڭ بازاردىكى ئوتتۇرىچە سودىلىشىش باھاسى قاتارلىق ئۇچۇرلارنى قەرەللىك ھالدا ئېلان قىلىپ تۇرۇشى كېرەك، ھەمدە شۇ ئېلان قىلغان باھاسى بويىچە تۆلەم بېرىشنى ئەمەلىيلەشتۇرۇشى لازىم. پۇل

ئارقىلىق تۆلەم بېرىشكە توغرا كەلسە، ئۇي ئالغۇچى بىلەن ئۇيى ئېلىنغۇچى تۆلەم سوممىسىنى كېڭىشىپ بېكىتسىمۇ بولىدۇ؛ ئۇي - زېمىن باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتىنى بىرلىكتە تاللاپ، يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆيلەرگە باھا قويغۇزۇپ، تۆلەم سوممىسىنى بېكىتسىمۇ بولىدۇ، لېكىن بازاردىكى باھادىن تۆۋەن باھالاشقا بولمايدۇ، باھالاش ھەققىنى ئالغۇچى تەرەپ ئۈستىگە ئالىدۇ. يۇل ئارقىلىق تۆلەم بەرگەندە، يىغۇۋېلىشتا تۆلەم بېرىش، چېقىپ كۆچۈشتە تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىدە تۆلەم بېرىش قاتارلىقلارنىڭ ئۈسۈلى، يۇل بېرىش ۋاقتى، كۆچۈش ۋاقتى، كۆچۈش يارەم پۇلى ۋە كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلىش مەسئۇلىيىتى، شۇنىڭدەك، ئالاقىدار تەرەپلەر كېلىشكەن باشقا ماددىلار بەلگىلىنىشى كېرەك؛ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش ئۈسۈلى قوللىنىلسا، يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىدە يەنە مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇلغان ئۇيىنىڭ ئورنى، كۆلىمى، قۇرۇلمىسى، راسچوت باھا پەرقى ۋە ۋاقىتلىق كۆچۈپ تۇرۇش ئۈسۈلى، كۆچۈپ تۇرۇش مۇھلىتى ھەم ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش يارەم پۇلى قاتارلىقلارمۇ بەلگىلىنىشى كېرەك.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۇيلەرنى يىغۇۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 - يىلى 1 - ئاينىڭ 21 - كۈنى) نىڭ 19 - ، 20 - ، 21 - ماددىسى (قىسقارتىلدى)

53. يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى دېگەن نېمە؟

يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى دېگىنىمىز، ئۇي ئالغۇچى بىلەن ئۇيى ئېلىنغۇچى ئالاقىدار قانۇن - نىزاملاردىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسەن، تۆلەم بېرىش ئۈسۈلى، تۆلەم سوممىسى ۋە تۆلەم بېرىش مۇھلىتى، ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۇيىنىڭ ئورنى ۋە كۆلىمى، كۆچۈش - چېقىش ھەققى، ۋاقىتلىق

ئولتۇرۇپ تۇرىدىغان ئۆي ۋە ۋاقىتلىق ئورۇنلىشىش ھەققى، ۋاقىتلىق ئورۇنلىشىش مۇھلىتى، ئىشلەپچىقىرىش ۋە ئىگىلىك توختاشتىن كېلىپ چىققان زىيان، كۆچۈش مۇھلىتى ۋە ئۇسۇلى قاتارلىق ئۆتكۈنچى مەزگىلدىكى باشقا ئىشلار ھەققىدە پۈتۈشكەن توختامنى كۆرسىتىدۇ. بۇ يەغۋېلىشقا مۇناسىۋەتلىك ئالاقىدارلار ئوتتۇرىسىدىكى ھەق تەلەپ ھوقۇقى بىلەن مەجبۇرىيىتى پۈتۈلگەن توختام بولۇپ، ئۇنىڭ كېلىشىم تۈزگۈچى ئىككى تەرەپكە نىسبەتەن ئوخشاشلا قانۇنىي چەكلەش كۈچى بولىدۇ. ھەرقانداق بىر تەرەپنىڭ بۇ كېلىشىمنى خالىغانچە ئۆزگەرتىشگە ياكى بىكار قىلىشىغا بولمايدۇ. تۆلەم ئېلىش ئۇسۇلىنىڭ ئوخشاش بولماسلىقىغا ئاساسەن، يەغۋېلىش تۆلىمى ئېلىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنىڭ مەزمۇنىمۇ ئوخشاش بولمايدۇ، پۇل بىلەن تۆلەم بېرىش ئۇسۇلى قوللىنىلغان بولسا، يەغۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنىڭ مەزمۇنى تۆلەم سوممىسى، كۆچۈش مۇھلىتى قاتارلىقلاردىن تەركىب تاپىدۇ. مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش ئۇسۇلى قوللىنىلغان بولسا، كېلىشىمدە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان جاي، كۆچۈش مۇھلىتى، كۆچۈشنىڭ ئۆتكۈنچى مەزگىلدىكى ئالاقىدار ئىشلار يېزىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۇستىدىكى ئۆيلەرنى يەغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 25 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

54. يەغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ قىممىتى ياكى ئۆلچىمى دېگەن نېمە؟ ئۇ قانداق بېكىتىلىدۇ؟

يەغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ قىممىتى، شۇ ئۆينىڭ جايلاشقان ئورنى، ئىشلىتىلىش ئەھۋالى، قۇرۇلۇش كۆلىمى قاتارلىق ئامىللارغا ئاساسەن، ئۆينىڭ شۇ چاغدىكى ئۆي ـ زېمىن بازىرىدىكى باھاسىدىن تۆۋەن بولمىغان ئاساستا بېكىتىلگەن

قىممىتىنى كۆرسىتىدۇ. «ئورنى» دېگەندە، شۇ ئۆينىڭ شەھەر ياكى رايون ئىچىدىكى جۇغراپىيەلىك ئورنى، ئىشلىتىشتىكى قولايلىقلىقى، مۇھىم جامائەت پائالىيەتلىرى سورۇنلىرى بىلەن بولغان ئارىلىقى، ئەتراپتىكى مۇھىتى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. «ئورنى» شۇ ئۆي ـ زېمىننىڭ قىممىتىنى ۋە باھاسىنى بەلگىلەشتە مۇھىم رول ئوينايدۇ. «ئىشلىتىلىشى» دېگىنىمىز، يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىدا كۆرسىتىلگەن ئىشلىتىلىش ئورنىنى يەنى ئولتۇراق ئۆيمۇ؟ دۇكانمۇ؟ دېگەننى كۆرسىتىدۇ. «قۇرۇلۇش كۆلىمى» بولسا شۇ ئۆينىڭ ئومۇمىي كۆلىمىنى كۆرسىتىدۇ. ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىگىدارلىق قىلغۇچىسىغا پۇل بىلەن تۆلەم بېرىش ئۇسۇلى قوللىنىلغاندا ئۆي ـ زېمىن بازىرىدىكى باھاسىنى ئاساس قىلىپ بېكىتىلسە ھەم ئادىل بولۇش، باراۋەر بولۇش، ئاشكارا بولۇش مەقسىتىگە يەتكىلى شۇنداقلا ئۆيى ئېلىنغۇچىلارنىڭ ئائىلىق قوبۇل قىلىشىنى قولغا كەلتۈرگىلى بولىدۇ. بۇ يەنە بازار ۋۇستىسىدىن پايدىلىنىپ، ئۆيى ئېلىنغۇچىنىڭ ئەمەلىي زىيىنىنى توغرا، مۇۋاپىق تۆلەمگە ئېرىشتۈرۈشكە كاپالەتلىك قىلىشنىڭ ياخشى چارىسىدۇر.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيوەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئوستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 19 ـ ماددىسى، «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ يەر ئېلىش ۋە يىغىۋېلىش خىزمىتىگە بولغان باشقۇرۇشنى يەنىمۇ كوچەيتىش توغرىسىدىكى يولغا قويۇش پىكرى» (2010 ـ يىل 7 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى) نىڭ 3 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

55. يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش تارماقلىرىدىكى خادىملار خاتالىق ئۆتكۈزسە قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

شەھەر ـ بازارلاردىكى شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ۋە يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارماقلىرىدىكى خىزمەتچى خادىملاردىن، ئۆي يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش

خىزمەتىنى بېجىرىش داۋامىدا، مۇناسىۋەتلىك قانۇن ـ نىزاملاردا بەلگىلەنگەن ۋەزىپە، مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلمىسا، ھوقۇقىنى قالايمىقان ئىشلەتسە، سەۋەنلىك ئۆتكۈزسە، شەخسىيەتچىلىك قىلسا، يۇقىرى دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ياكى شۇ دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى تۈزىتىشكە بۇيرۇيدۇ، ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش چىقىرىپ تەنقىدلەيدۇ، زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغانلىرى قانۇن بويىچە تۆلەم بېرىش جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ. بىۋاستە جاۋابكارلىقى بولغان باش مەسئۇل خادىم ۋە بىۋاستە مەسئۇلىيىتى بار باشقا خادىملار قانۇن بويىچە جازالىنىدۇ. جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلىرىنىڭ جىنايى جاۋابكارلىقى قانۇن بويىچە سۈرۈشتۈرۈلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 30 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

56. تۆلەم مەبلىغىگە قانۇنسىز چېقىلغانلار قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

ئۆي يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش ئىشلىرىغا ئىشلىتىلىدىغان پۇلنى خىيانەت قىلغان، يۆتكەپ ئىشلىتىۋالغان، شەخسىي بۆلۈشۈۋالغان، ئاردىن تۇتۇپ قالغان ۋە ۋاقتىدا بەرمەي كەينىگە سۈرىگەنلەر تۈزىتىشكە بۇيرۇلىدۇ ھەم ئالاقىدار پۇللار قايتۇرۇۋېلىنىدۇ. ئۇنىڭدىن قىلغان قانۇنسىز تاپاۋىتى قايتۇرۇۋېلىنىدۇ، مۇناسىۋەتلىك جاۋابكار ئورۇن ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش ئارقىلىق تەنقىدلىنىدۇ، ئاگاھلاندۇرۇلىدۇ، زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغانلىرى تۆلەم بېرىش جاۋابكارلىقىنى قانۇن بويىچە ئۈستىگە ئالىدۇ، بىۋاستە جاۋابكارلىقى بولغان باشقا خادىملاردىن جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلىرىنىڭ جىنايى جاۋابكارلىقى قانۇن بويىچە سۈرۈشتۈرۈلىدۇ. جىنايەت شەكىللەندۈرمىگەنلەرگىمۇ قانۇن بويىچە جازا بېرىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئايىنىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 33 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

57. ئۆي، يەر ـ مۈلۈكنى خاتا باھالىغانلار قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

ئۆي، يەر ـ مۈلۈك باھاسىنى باھالاش ئورگانلىرى ياكى ئۆي، يەر ـ مۈلۈك باھاسىنى باھالاش خادىملىرى ساختا ياكى زور خاتالىقى بولغان باھالاش دوكلاتىنى چىقارسا، گۇۋاھنامە تارقاتقان ئورگەن ئۇلارنى مۇھلەت ئىچىدە تۈزىتىشكە بۇيرۇيدۇ، ئاگاھلاندۇرىدۇ ھەمدە ئۆي، يەر ـ مۈلۈك باھاسىنى باھالاش ئورگىنىغا 50 مىڭ يۈەندىن يۇقىرى، 200 مىڭ يۈەندىن تۆۋەن جەرىمانە قويۇلىدۇ. ئۆي، يەر ـ مۈلۈك باھاسىنى باھالاش خادىمىغا 10 مىڭ يۈەندىن يۇقىرى، 30 مىڭ يۈەندىن تۆۋەن جەرىمانە قويۇلىدۇ، ھەمدە ئۇنى ئىناۋەت ئارخىپىغا سالىدۇ. قىلمىشى ئېغىر بولغانلارنىڭ سالاھىيەت گۇۋاھنامىسى، رويخەتكە ئالدۇرۇش گۇۋاھنامىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدۇ. زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغانلىرى تۆلەم بېرىش جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ، جىنايەت شەكللەندۈرگەنلىرىنىڭ جىنايى جاۋابكارلىقى قانۇن بويىچە سۈرۈشتۈرۈلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئايىنىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 34 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

58. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۋېلىشتا بازار باھاسىنى ئاساس قىلىش قانداق بولىدۇ؟

شەھەر ـ بازارلاردىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىشتىكى بازار باھاسىنى ئاساس قىلىش پىرىنسىپى پۇل ئارقىلىق تۆلەم بېرىلىدىغان ئۆيلەرگە قارىتىلغان ئۈسۈل بولۇپ، بۇنداق تۆلەم سوممىسىنى بېكىتىش ئۈچۈن، ئۆينىڭ جايلاشقان ئورنى، نېمىگە

ئىشلىتىلىشى، قۇرۇلۇش كۆلىمى قاتارلىق ئامىللارغا ئاساسەن، ئۇنىڭغا ئۆي ـ زېمىن بازىرىدىكى باھادىن تۆۋەن بولماسلىق پىرىنسىپى بويىچە باھاسىنى چىقىرىشنى كۆرسىتىدۇ. دېمەك، ئۇ ئۆيى ئېلىنىدىغان كۆپ سانلىقلارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى قانۇن بويىچە كاپالەتكە ئىگە قىلىشتا مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

1) باھا قويۇشتىكى مەقسەت، شەھەر ـ بازاردىكى ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىشتا، يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ تۆلەم سوممىسىنى ئادىل بېكىتىش ئۈچۈن ئۆينىڭ ئۆي ـ زېمىن بازىرىدىكى باھاسى باھالىنىدۇ، مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇپ بېرىش ئۆي يىغۇۋېلىش تۆلىمى بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇشنىڭ ئۇسۇلى قىلىنغان بولسا، ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ ئۆي ـ زېمىن بازىرىدىكى باھاسىمۇ باھالىنىدۇ، شەھەر پىلانى سىرتىدىكى دۆلەت ئىلكىدىكى يەردە سېلىنغان ئۆينى يىغۇۋېلىشتىمۇ ئۇنىڭ بازاردىكى باھاسى باھالىنىشى كېرەك.

2) باھالاش سۈبىيېكتى، يىغۇۋېلىشتىكى باھالاشنى ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالاش سالاھىيىتىگە ئىگە باھالاش ئاپپاراتى ئۈستىگە ئالىدۇ. باھالاش دوكلاتىغا مەخسۇس رويخەتكە ئېلىنغان ئۆي ـ مۇلۇك باھالىغۇچى ئىمزا قويىدۇ. ئالاقىدار ئىككى تەرەپ باراۋەر، ئادىل بولۇش نىشانىغا يېتىش ئۈچۈن، ئۆي ـ مۇلۇك باشقۇرۇش تارمىقى ئېلان قىلغان سالاھىيەت دەرىجىسى يۇقىرى، ئۇنىۋېرسال ئەمەلىي كۈچى كۈچلۈك، جەمئىيەتتە بەلگىلىك ئىناۋەتتى بولغان باھالاش ئاپپاراتىغا باھالىتىشى كېرەك.

3) يىغۇۋېلىشتىكى باھالاش ۋاقتى، بۇ ئادەتتە ئۆي يىغۇۋېلىش ئىجازەتنامىسى تارقىتىلغان كۈن بولىدۇ، يىغۇۋېلىش كۆلىمى چوڭ بولۇپ، تۈركۈمگە، مۇددەتكە بۆلۈپ ئېلىپ بېرىشقا توغرا كەلسە، بىرىنچى تۈركۈمدىكى يىغۇۋېلىشقا تۈتۈش قىلغان كۈن باھالاش ۋاقتى قىلىنىدۇ.

4) يىغىۋېلىشتىكى باھالاش تەرتىپى، يىغىۋېلىشتىكى ئالاقىدار بىر تەرەپ باھالاپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلسىلا چېقىلىدىغان ئۆينى باھالاشقا بولىدۇ. باھالاش تەرتىپى ئادەتتە مۇنۇ باسقۇچلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: بىرىنچى، ئىلتىماس قىلغۇچى ياكى ھاۋالە قىلغۇچى باھا قويۇش ئاپپاراتى بىلەن يىغىۋېلىشتا باھا قويۇشنى ھاۋالە قىلىش يازما توختامى تۈزىدۇ، بۇ يەردىكى ھاۋالە قىلغۇچى ئۆي ئالغۇچى بولسىمۇ، ئۆيى ئېلىنغۇچى بولسىمۇ بولىدۇ. يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆيگە باھا قويۇشنى كېسىم ئورگىنى ياكى خەلق سوت مەھكىمىسى ئوتتۇرىغا قويسىمۇ بولىدۇ. ئىككىنچى، باھا قويۇش مەشغۇلاتى، باھالىغۇچىلار ئۆينى ئەمەلىي تەكشۈرۈش، ھۆكۈمەت ئېلان قىلغان ئۆي - زېمىن باھاسى بىلەن بازار باھاسىنى سېلىشتۇرۇش قاتارلىق ئۇسۇللار ئارقىلىق، ئالدى بىلەن بىر ئائىلىنىڭ ئۆيىگە قويۇلغان دەسلەپكى باھا يەكۈننى ئوتتۇرىغا قويۇشى، ھەمدە ئۇنى ئۆيى ئېلىنغۇچىلارغا ئېلان قىلىپ نەق مەيداندا چۈشەندۈرۈشى، ئالاقىدارلارنىڭ پىكىرلىرىنى ئاڭلىشى كېرەك. ئېلان مۇددىتى توشقاندىن كېيىن، باھا قويۇش ئاپپاراتى ھاۋالە قىلغۇچىغا ۋە ھەربىر ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ئائىلىگە ھاۋالە قىلغان دائىرىدىكى چېقىلىدىغان بارلىق ئۆيلەرنىڭ ئومۇمىي باھا قويۇش دوكلاتى ۋە ھەربىر ئائىلىنىڭ باھا قويۇش دوكلاتىنى بېرىشى كېرەك. ئۈچىنچى، ئەگەر ئۆي ئالغۇچى ياكى ئۆيى ئېلىنغۇچىلاردىن باھا قويۇش دوكلاتىغا باشقىچە پىكرى بولسا، باھا قويۇش ئاپپاراتىدىن مەسلىھەت سورىسا بولىدۇ، شۇنداقلا ئەسلىي باھا قويغان ئاپپاراتتىن قويۇلغان باھانى قايتا تەكشۈرۈشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ. قايتا باھا قويۇش نەتىجىسىگە قارىتا باشقىچە پىكرى بولغان تەرەپ قانۇندىكى سۈرۈك ئىچىدە چېقىلىدىغان ئۆي تۈرۈشلۈق جايدىكى ئۆي - مۇلۈككە باھا قويىدىغان مۇتەخەسىسلەر ھەيئىتىگە تېخنىكىلىق بېكىتىپ

بېرىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئوستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 19 ـ، 20 ـ ماددىلىرى، «شەھەرلەردىكى چېقىلىدىغان ئۆيگە باھا قويۇش يېتەكچىلىك پىكرى» (2003 ـ يىلى 12 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى) (قىسقارتىلدى)

59. يىغۋېلىش تۆلىمى «ئۆي» دىن كىرىدىغان كىرىمنى ئۆز ئىچىگە ئالامدۇ؟

شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۋېلىش تۆلىمى بېرىشنىڭ دائىرىسى يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆيدىن قانۇنلۇق ئېرىشىدىغان بارلىق كىرىمنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىر تۈردىكى قانۇنلۇق كىرىمدىن ئۆي ئىگىدارى بەھرىمەن بولسىمۇ، ئىجارە ئالغۇچى بەھرىمەن بولسىمۇ شۇنداقلا، ھۆددە ئالغۇچى، گۆرۇ ھوقۇقى ئىگىسى بەھرىمەن بولسىمۇ بولىدۇ. قانۇنلۇق كىرىم تىجارەت خاراكتېرلىك كىرىم، تىجارەت تۈسىنى ئالمىغان كىرىم، باشقۇرۇش كىرىمى قاتارلىق كۆپ تۈرلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان بولۇپ، يىغۋېلىش تۆلىمى بېرىش دائىرىسى ئاساسلىقى مۇنۇلار:

1) ئىجارە كىرىمى بۇ دېگىنىمىز، ئىجارە بېرىلگەن ئۆيلەرنى يىغۋېلىشتا، ئۆيى ئېلىنغۇچى بىلەن ئۆي ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە مۇناسىۋىتىنى بىكار قىلغان ياكى ئۆيى ئېلىنغۇچى ئىجارە ئالغۇچىنى ئورۇنلاشتۇرغان بولسا، ئۆي ئالغۇچى ئۆيى ئېلىنغۇچىغا مۇناسىپ ئىجارە تۆلىمى بېرىدۇ. ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە بەرگۈچىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن چېقىلىدىغان ئۆينى ئۈچىنچى بىر كىشىگە يۇقىرى باھادا ئىجارە بەرگەن بولسا، ئېرىشىدىغان ئىجارە پۇلىنىڭ كىرىم پەرقىمۇ يىغۋېلىش كىرىمىنىڭ دائىرىسىگە كىرگۈزۈلىدۇ.

2) كەلگۈسىدىكى ئىشلەپچىقىرىش كىرىمى ۋە باشقۇرۇش كىرىمى بۇ دېگىنىمىز، ئۆي چېقىلغاندىن كېيىن ئۆي ئىشلەتكۈچىنىڭ بۇ ئۆيدىن پايدىلىنىپ ئېرىشىدىغان قانۇنلۇق

ئىشلەپچىقىرىش كىرىمى ۋە تىجارەت كىرىمىمۇ تەڭ يوقىلىدۇ، شۇڭا، ئۇي ئالغۇچى ئۇينى ئىشلەتكۈچىنىڭ كەلگۈسى كىرىمىدىن مەھرۇم بولغانلىقىغا تۆلەم بېرىدۇ. تۆلەم سوممىسى ئۇي ئالغۇچى بىلەن ئۇيى ئېلىنغۇچى ۋە باشقا ئۇي ئىشلەتكۈچىلەر ئوتتۇرىسىدا ئادىل، مۇۋاپىق بولۇش پىرىنسىپى بويىچە بېكىتىلىدۇ.

3) باشقا خىراجەت، بۇ دېگىنىمىز، ئۇيى ئېلىنغۇچى كۆچۈش جەريانىدا سەرپ قىلىغان خىراجەتنى كۆرسىتىدىغان بولۇپ، بۇ خىراجەتنىمۇ ئۇي ئالغۇچى تەرەپ مۇۋاپىق تۆلەپ بېرىدۇ. بۇ كۆچۈش جەريانىغا سەرپ بولىدىغان خىراجەت، كۆچۈپ تۇرۇش مۆھلىتى ئىچىدە ئۇيى ئېلىنغۇچى ياكى ئۇي ئىجارە ئالغۇچى ئۆزى ۋاقىتلىق ئىجارە ئۇي تاپقان بولسا، ئۇي ئالغۇچى تەرەپ بۇ ۋاقىتلىق ئورۇنلىشىش يارەمم پۇلىنى بېرىدۇ. ئالغۇچى تەرەپ تەمىنلىگەن ئوبوروت ئۇينى ئىشلەتكەن بولسا، ئورۇنلىشىش پۇلى بېرىلمەيدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۇيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئايىنىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 22 ـ، 23 ـ، 25 ـ ماددىلىرى، «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ يەر ئېلىش ۋە يىغىۋېلىش خىزمىتىگە بولغان باشقۇرۇشنى يەنىمۇ كۈچەيتىش توغرىسىدىكى يولغا قويۇش پىكرى» (2010 ـ يىلى 7 ـ ئايىنىڭ 13 ـ كۈنى) نىڭ 3 ـ، 4 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

60. مۇلۇك ئىگىدارلىق ھوقۇقى چەكلىك بولغان ئۇيلەرگە يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىلەمدۇ؟

مۇلۇك ئىگىدارلىق ھوقۇقى چەكلىك بولغان ئۇي يەنە قىسمەن مۇلۇك ھوقۇقى بولغان ئۇي دەپمۇ ئاتىلىدۇ، ئۇ چەكلىك مۇلۇك ھوقۇقىغا ئىگە بولغۇچىنىڭ ھۆكۈمەت ياكى كارخانا، كەسپىي ئورۇننىڭ تولۇقلىمىسىدىن بەھرىمەن بولۇپ ئۇي سېتىۋېلىشى ياكى سالغان ئۇينىڭ تولۇق بولمىغان ئىگىدارلىق ھوقۇقىنى تۇتۇپ تۇرۇش قاتارلىق ئەھۋاللارنى كۆرسىتىدۇ. بۇ خىل ئۇيلەرنىڭ كونكرىت ئەھۋالى بازار باھاسى، تەننەرخ باھاسى، ئۆلچەملىك باھا

بويىچە سېتىۋېلىشتەك شەكىللەردە ئىپادىلىنىدۇ. ئۇنىڭغا يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشتىمۇ پەرقلىق مۇئامىلە قىلىنىدۇ:

1) ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ئىدارىنىڭ ھۆكۈمەت ئۆيىنى بازار باھاسى بويىچە سېتىۋالغان بولسا، مۇلۇك ھوقۇقى شەخسىنىڭ ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ. بۇنداق ئۆيلەر چېقىلماقچى بولغاندا، ئۆينىڭ ئىگىدارى ئۇنى تولۇق بىر تەرەپ قىلىش ھوقۇقىغا ۋە چېقىلغان ئۆينىڭ بارلىق تۆلەم پۇلىغا ئېرىشىش ھوقۇقىغا ئىگە بولىدۇ.

2) ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ئىدارىنىڭ ھۆكۈمەت ئۆيىنى تەننەرخ باھاسى بويىچە سېتىۋالغان بولسا، مۇلۇك ھوقۇقى شەخسكە تەۋە بولىدۇ، ئادەتتە بۇنداق ئۆيدە بەش يىل ئولتۇرغاندىن كېيىن، ئۇنى قانۇن بويىچە بازارغا سالسا بولىدۇ. يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش پۇلى تەركىبىدىكى يەر كىرىمى ۋە ئالاقىدار باجنى تولۇقلاپ تاپشۇرغاندىن كېيىنكى كىرىم شەخسنىڭ ئۆزىگە تەۋە بولىدۇ. يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشتىمۇ مۇشۇ بەلگىلىمە بويىچە بولىدۇ. ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇلغان بولسا، ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر داۋاملىق چەكلىك مۇلۇك ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ. پۇل بىلەن تۆلەم بېرىش ئۇسۇلى قوللىنىلغان بولسا، سېتىۋېلىنغىنىغا بەش يىل توشقان ئۆيلەرنىڭ تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ. بەش يىل توشمىغان ئۆيلەرنىڭ تۆلەم پۇلى بىلەن ئەينى ۋاقىتتا ئۆي سېتىۋالغان تەننەرخ ئوتتۇرىسىدىكى پەرقكە ئىدارە بىلەن شەخس ئۇلۇش بويىچە ئورتاق ئىگىدارلىق قىلىدۇ. بۇ ھوقۇقنى ئىدارە تەشەببۇس قىلمىسا، شەخسنىڭ ئۆزىگە تەۋە بولىدۇ.

3) ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ئۆينى ئۆلچەملىك باھا بويىچە سېتىۋالغان بولسا، قىسمەن مۇلۇك ھوقۇقىنى يەنى، ئىگىلەش، ئىشلىتىش، چەكلىك مەنپەئەتلىنىش ۋە بىر تەرەپ قىلىش

هوقۇقىغا ئىگە بولغان بولىدۇ. بۇنداق ئۆيلەرنى مىراس قالدۇرۇشقا، بەش يىل ئولتۇرغاندىن كېيىن بازارغا سېلىشقا بولىدۇ. چېقىلغاندا مۇلۇك هوقۇقى ئالماشتۇرۇلغان ئۆيلەر ئۈستىدە تالاش ـ تارتىش چوڭ بولمايدۇ، لېكىن پۇل بىلەن تۆلەم بېرىش ئۈسۈلى قوللىنىلغاندا، بۇ تولۇقلىما پۇل پۇل بىلەن ئەينى ۋاقىتتىكى ئۆي سېتىۋالغان ئۆلچەملىك باها ئوتتۇرىسىدىن ئاشقان كىرىم مۇلۇك هوقۇقى نىسبىتى بويىچە ئىشچى ـ خىزمەتچى بىلەن ئىدارە ئوتتۇرىسىدا تەقسىم قىلىنىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يېغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 24 ـ ماددىسى، گوۋۇيۈەننىڭ «شەهەر ـ بازارلاردىكى تۇرالغۇ ئۆي تۈزۈمى ئىسلاهاتى توغرىسىدىكى قارارى» (1994 ـ يىل 7 ـ ئاينىڭ 18 ـ كۈنى) (قىسقارتىلدى)

61. ئۆيى ئېلىنغۇچىلار تاللىغان تۆلەم شەكلىگە ئۆي ئالغۇچى قوشۇلمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئۆي يېغىۋېلىش هەرىكىتىدە، ئۆيى يېغىپ ئېلىنغۇچى بىلەن ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ قانۇندىكى ئورنى باراۋەر بولۇپ، ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدىكى يېغىۋېلىش مەسىلىسى توغرىسىدىكى كېڭىشىش باراۋەر هەق تەلەپ سۈبيېكتلىرى ئوتتۇرىسىدىكى كېڭىشىشتىن ئىبارەت بولىدۇ. ئۆي ئالغۇچى ئۆيى يېغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ تۆلەم ئېلىش شەكلى هەققىدىكى پىكرىگە قوشۇلمىسا، قانۇنىي ئاقىۋەت جەهەتتىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئۇلار ئوتتۇرىسىدا يېغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى هاسىل قىلىنمايدۇ. قانۇنسىز ۋاستىلەرنى قوللىنىپ، ئۆيى چېقىلىدىغانلارنى كۆچۈشكە مەجبۇرلاپ، زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسا، قانۇن بويىچە تۆلەم بېرىش جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ، بىۋاسىتە جاۋابكارلىقى بولغان باش مەسئۇل كىشى ۋە بىۋاسىتە مەسئۇلىيىتى بار باشقا خادىملاردىن جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلەرنىڭ جاۋابكارلىقى قانۇن

بويىچە سۈرۈشتۈرۈلىدۇ. جىنايەت شەكىللەندۈرمىگەنلەرگە قانۇن بويىچە جازا بېرىلىدۇ، ئامانلىق باشقۇرۇش نىزامىغا خىلاپ قىلمىش شەكىللەندۈرگەنلىرىگە ئامانلىق باشقۇرۇش بويىچە جازا بېرىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1986 ـ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 10 ـ ماددىسى، گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 31 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

62. ئۆي ئالغۇچى ئۆينى يىغۋېلىشتا ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينى مۆھلەت ئىچىدە تاپشۇرمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

ئۆي ئالغۇچى تەرەپ ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلار بىلەن كېلىشىم تۈزگەندىن كېيىن، كېلىشىمدە پۈتۈشكەن پۈتۈم بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينى مۇددەت ئىچىدە ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا تاپشۇرۇشى كېرەك. ئەگەر كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلىپ، نىشاندىكى ئۆينى تاپشۇرۇشنى كېچىكتۈرسە توختامغا خىلاپلىق قىلغانلىق بولۇپ، خىلاپلىق قىلغۇچى نىشاندىكى نەرسىنى تاپشۇرۇشنى كېچىكتۈرگەنلىك جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ ۋە كېلىپ چىققان زىياننى تۆلەيدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» (1999 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 15 ـ كۈنى) نىڭ 63 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

63. مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش دېگەن نېمە؟

مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش دېگىنىمىز، ئۆي ئالغۇچىنىڭ ئۆزى سالغان ئۆي ياكى مۇلۇك ھوقۇقىنى سېتىۋالغان ئۆي بىلەن چېقىلىدىغان ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقىغا ئالماشتۇرۇشى ھەمدە چېقىلىدىغان ئۆپنىڭ قويۇلغان باھاسى بىلەن ئالماشتۇرۇلغان ئۆينىڭ بازار باھاسىنى ھېسابلاپ، پەرقلىق باھانى تەڭشەش ھەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ. تېخىمۇ ئېنىق قىلىپ ئېيتقاندا، باشقا يەردە ياكى ئەسلىدىكى يەردە قايتا سېلىنغان ئۆي بىلەن چېقىلغان

ئۆينىڭ مۇلۇك هوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى چېقىلغان ئۆينىڭ مۇلۇك هوقۇقىنى يوقىتىپ، ئالماشتۇرۇلغاندىن كېيىنكى ئۆينىڭ مۇلۇك هوقۇقىغا ئىگە بولۇشتىن ئىبارەت. مۇلۇك هوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش ئۆي يىغۇپلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشنىڭ ئۈسۈللىرىدىن بىرى بولۇپ، ئۇنىڭ ئالاهىدىلىكى، ئۆي ئالغۇچىنىڭ ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا بېرىدىغان تۆلىمى ئەمەلىي نەرسە شەكلىدە ئىپادىلىنىدۇ، بۇنىڭدا تۇرالغۇ ئۆي ياكى تۇرالغۇ بولمىغان ئۆي بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بىردەك مۇلۇك هوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش ئۈسۈلى قوللىنىلىدۇ، شۇنداقلا، بۇ خىل ئۈسۈلنى پۈتۈشۈشنى تەرەپلەر كېڭىشىپ، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ تاللىشىنى ئاساس قىلىپ پۈتۈشىدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغۇپلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 21 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

64. مۇلۇك هوقۇقىنى ئالماشتۇرىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى قانداق هېسابلىنىدۇ؟

يىغۇپلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش توختامى ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ئىككى تەرەپ يىغۇپلىشتىكى ئورۇنلاشتۇرۇش ۋە تۆلەم بېرىش قاتارلىق ئىشلار توغرىسىدا تۈزۈشكەن هەق تەلەپكە دائىر قانۇنىي مۇناسىۋەت بولۇپ، ئۇنىڭدىكى ئىككى تەرەپ يىغۇپلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش توختامىدىكى بەلگىلىمىگە قەتئىي ئەمەل قىلغان ئاساستا ئۆزلىرىنىڭ مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىشى كېرەك. يىغۇپلىش، ئورۇنلاشتۇرۇش خىزمىتى ئەمەلىيىتى جەريانىدا، بەزىدە ئۆي ئالغۇچى تەرەپ تۈرلۈك سەۋەبلەرنى باهانە قىلىپ، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنى ئورۇنلاشتۇرىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمىنى توختامدا بەلگىلەنگەندىكىدىن كىچىك قىلىپ قويۇشتەك ئەهۋاللار يۈز بېرىپ تۇرىدۇ، مۇشۇ سەۋەبتىن تۈرلۈك تالاش ـ تارتىش

ماجىرالىرىمۇ كۆرۈلۈۋاتىدۇ. بۇ روشەن ھالدىكى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە چېقىلغانلىق بولۇپ، بۇ خىل ئەھۋاللار كۆرۈلگەندە، ئۆي ئالغۇچى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا ئەسلىدىكى يىغۇۋېلىش، ئورۇنلاشتۇرۇش توختاملىدا بەلگىلەنگەن كۆلەمدىكىگە باراۋەر كېلىدىغان ئۆينى بېرىشى كېرەك. لېكىن كىچىكلىتىۋېتىلگەن كۆلەم پەرقى قانۇندا بەلگىلەنگەن نورمال، مۇۋاپىق پەرق دائىرىسىدە بولسا ئۆي ئالغۇچى تەرەپنى توختامغا خىلاپلىق قىلدى دەپ قاراشقا بولمايدۇ.

قانۇن ئاساسى: «ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ تاۋار ئۆي سۇدىسى توختامغا دائىر ماجىرا دېلولىرىنى سوت قىلىشتا قانۇننى تەدبىقلاشقا ئائىت بىر قانچە مەسىلە توغرىسىدىكى ئىزاھاتى» (2003 ـ يىلى 4 ـ ئايىنىڭ 28 ـ كۈنى) نىڭ 14 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

65. يىغۇۋېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن كۆپەيتكەن ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىلەمدۇ؟

يىغۇۋېلىش ئەمەلىيىتى جەريانىدا بەزى ئۆي ئىگىلىرىدە ئۆي يىغۇۋېلىش، تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش خىزمەتىنىڭ ئۆتكۈنچى مەزگىلىدە، كۆپرەك تۆلەم ئېلىش مەقسىتىدە، ئەسلىدىكى چېقىپ كۆچۈرولۈشكە تېگىشلىك ئۆيلىرىنى يېڭىدىن سېلىش، كېڭەيتىپ سېلىش، ئۆزگەرتىپ سېلىش ۋە ئۆينىڭ ئىشلىتىلىش خاراكتېرىنى ئۆزگەرتىشتەك ئەھۋاللار كۆرۈلۈپ تۇرىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا، ئالاقىدار باشقۇرۇش تارماقلىرىنىڭ پىلان، لايىھەسىگە ئاساسەن چىقارغان چېقىپ كۆچۈرۈش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن ۋە بۇ ھەقتىكى ئۇقتۇرۇش ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، يېڭىدىن سېلىش، كېڭەيتىپ سېلىش، ئۆزگەرتىپ سېلىش ۋە ئىشلىتىش خاراكتېرىنى ئۆزگەرتىشتەك ئەھۋاللارنىڭ يۈز بېرىشىگە بىردەك رۇخسەت قىلىنمايدۇ. ئۇقتۇرۇشنىڭ مەزمۇنىنى بىلىپ تۇرۇپ، نامۇۋاپىق پايدىنى كۆزلەپ ئۆز بېشىمچىلىق بىلەن سېلىنغان، كۆپەيتىلگەن قۇرۇلۇشلارغا

بىر دەك تۆلەم بېرىلمەيدۇ.

قانۇن ئاساسى: گوۋۇيۈەننىڭ «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئوستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» (2011 ـ يىلى 1 ـ ئايىنىڭ 21 ـ كۈنى) نىڭ 16 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

66. ۋارىسلىق قىلغان، ھەدىيە قىلىنغان ئۆي چېقىلماقچى بولسا تۆلەمنى كىم ئېلىش كېرەك؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ۋارىسلىق قىلىش، ھەدىيە قىلىش ھەرىكىتى ھەق تەلەپ قانۇنىي تەرتىپلىرى بويىچە تولۇق كۈچكە ئىگە بولغان ئالدىنقى شەرت ئاستىدا، ۋارىسلىق قىلغان، ھەدىيە قىلىنغان ئۆي چېقىلماقچى بولغاندا، ئۆي ئالغۇچى ئىگىدارلىق ھوقۇقىغا ئېرىشكەن ۋارىسلىق قىلغۇچى، ھەدىيەنى قوبۇل قىلغۇچىغا ئوخشاش تۆلەم بېرىلىدۇ. ئەگەر ۋارىسلىق ھوقۇقى ۋە ھەدىيەنى قوبۇل قىلىش ھەرىكىتى قانۇنىي كۈچكە ئىگە بولمىسا، ئۇلار ئىگىدارلىق قىلغۇچى بولالمايدۇ، شۇنداقلا ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى بولالمايدۇ، تۆلەمگىمۇ ئېرىشەلمەيدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىل 3 ـ ئايىنىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 29 ـ ماددىسى، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» (1986 ـ يىلى 4 ـ ئايىنىڭ 12 ـ كۈنى) نىڭ 76 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

67. تاۋار ئۆي رايۇندىكى يۇرۇشلۇك ئىمارەت چېقىلسا يىغىۋېلىش تۆلىمىدىن كىم مەنپەئەتلىنىدۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، تاۋار ئۆي تۇرالغۇ رايۇندىكى يۇرۇشلۇك ئىمارەت، يېشىللىقلار، يوللار ئۆي ئىگىلىرىنىڭ ئورتاق ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ، لېكىن شەھەر ـ بازارلاردىكى جامائەت يولى، جامائەت يېشىللىقلىرى ھېسابلىنىدىغانلىرى ياكى شەخسلەرگە تەۋە يېشىللىق ئىكەنلىكى ئېنىق بولغانلىرى بۇنىڭ سىرتىدا، ئۆي ـ ئىمارەت رايۇندىكى باشقا جامائەت سورۇنى، جامائەت ئەسلىھەسى ۋە غوجىلىق

مۇلازىمەت ئۆيى قاتارلىقلارمۇ ئۆي ئىگىدارلىرىنىڭ ئورتاق ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ، تاۋار ئۆي تۇرالغۇ رايونىدىكى ئاپتوموبىل توختىتىش ئورنى، گاراژلارنى ئىشلىتىشتە، ئالدى بىلەن ئۆي ئىگىلىرىنىڭ ئېھتىياجى قاندۇرۇلىدۇ، بۇ ئاپتوموبىل توختىتىش ئورنى، گاراژلارنىڭ تەۋەلىكىنى ئالاقىدارلار سېتىپ بېرىش، ئىجارە بېرىش ياكى قېتىپ بېرىش ئۇسۇللىرى بىلەن پۇتۇشىدۇ، ئۆي ئىگىلىرىنىڭ ئورتاق ئىگىدارلىقىدىكى يول، مەيدان ۋە باشقا يەرلەرنى ئىگىلىگەن ئاپتوموبىل توختىتىش ئورنى ئۆي ئىگىدارلىرىنىڭ ئورتاق ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ. شۇڭا باشقىچە پۇتۇم بارلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، تاۋار ئۆي تۇرالغۇ رايونىدىكى يۇرۇشلۇك ئىمارەتلەر چېقىلسا، ئورتاق ئۆي ئىگىدارلىرى چېقىش تۆلەم پۇلىدىن ئۇلۇشى بويىچە مەنپەئەتلىنىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى» (2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى) نىڭ 73 ـ، 74 ـ ماددىلىرى (قىسقارتىلدى)

68. ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىنى مۆھلەت ئىچىدە ئالالمىغاندا قانداق قىلىش كېرەك؟

ئۆيى يېغىپ ئېلىنغۇچى ئۆي ـ مۇلۇك ئالماشتۇرۇش ئۇسۇلى بويىچە تۆلەم ئېلىشنى تاللىغان يېغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىدە، ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىنى بېجىرىش مەزمۇنىنىمۇ پۇتۇشۇش ۋە كېلىشىمگە كىرگۈزۈش كېرەك. تۈزۈلگەن ۋە كۈچكە ئىگە بولغان كېلىشىمدىكى مەجبۇرىيەتنى ھەر ئىككى تەرەپ ئەستايىدىل ئىجرا قىلىشى كېرەك. توختامدا بەلگىلەنمىگەن تەقدىردىمۇ، مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىنى بېجىرىش ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ مەجبۇرىيىتى بولۇشى ۋە بۇ مەجبۇرىيەتنى ئالغۇچى تەرەپ ئۈستىگە ئېلىپ بېجىرىپ بېرىشى كېرەك. ئەگەر ئۆيى يېغىپ ئېلىنغۇچى ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىنى مۆھلەت ئىچىدە قولىغا ئالالمىسا، ئالاقىدار

يىغىۋېلىش ئىشلىرىنى باشقۇرۇش تارمىقىغا ئىلتىماس قىلسا ياكى خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلسا بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» 1999 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 15 ـ كۈنى) نىڭ 60 ـ ماددىسى (قىسقارتىلدى)

69. خەلق سوت مەھكىمىسى يىغىۋېلىش تۆلەم ماجىرا دېلولىرىنى قانداق قوبۇل قىلىدۇ؟

پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلار خەلق ھۆكۈمىتى ياكى شەھەردىكى ئۆي ـ زېمىن باشقۇرۇشقا مەسئۇل مەمۇرىي ئورگانلار خىزمەت ھوقۇقىغا ئاساسەن چىقارغان ئۆي يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق مەسىلىلەر ئۈستىدە چىقارغان قارارغا قايىل بولمىسا، قانۇن بويىچە خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلسا بولىدۇ، خەلق سوت مەھكىمىسى بۇنى مەمۇرىي دېلو قاتارىدا قوبۇل قىلىدۇ. ئۆي ئالغۇچىلار بىلەن ئۆيدىن كۆچۈرۈلگۈچى، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلار ئوتتۇرىسىدا ئۆينىڭ تۆلەم ھەققى، ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق مەسىلىلەردە تالاش ـ تارتىش كۆرۈلسە ياكى دەۋالاشقۇچى ئىككى تەرەپ كېلىشىم ھاسىل قىلغاندىن كېيىن، دەۋالاشقۇچى بىر تەرەپ ياكى ھەر ئىككى تەرەپ يېنىۋېلىپ، مەمۇرىي ئورگانلارنىڭ كېسىم قىلىشىغا قارىمايلا ئۆينىڭ تۆلەم ھەققى، ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق مەسىلىلەر ئۈستىدە خەلق سوت مەھكىمىسىگە قانۇن بويىچە دەۋا قىلغان بولسا، خەلق سوت مەھكىمىسى بۇنى ھەق تەلەپ دېلوسى قاتارىدا قوبۇل قىلىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشقا ئائىت دېلولارنى قوبۇل قىلىش مەسىلىسى توغرىسىدىكى تەستىق جاۋابى» (1996 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 24 ـ كۈنى)

70. كېلىشىم تۈزمەي ئىجارە ئولتۇرۇۋاتقان ھۆكۈمەت ئۆيى چىقىلماقچى بولسا، ئىجارە ئولتۇرغانلار قانداق قىلىشى كېرەك؟

دۆلىتىمىزنىڭ ئالاقىدار قانۇن ـ نىزاملىرىدىكى

بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ھۆكۈمەت ئۆيلىرىدە ئىجارە كېلىشىمى تۈزمەي ئۆي ئىجارە ئېلىپ ئولتۇرۇۋاتقانلار ئىچىدە تۆۋەندىكىدەك تەركىبلەر بار: بىرىنچى، گەرچە ئىجارە كېلىشىمى تۈزمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئىجارە پۇلى تاپشۇرۇۋاتقانلار؛ ئىككىنچى، تارىخىي سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ھەم ئىجارە كېلىشىمى تۈزمىگەن، ھەم ئىجارە پۇلى تاپشۇرمىغانلار، ھەم بۇلاردىن ئىككى تەرەپنىڭ باشقىچە پىكرى بولمىغانلار؛ ئۈچىنچى، ئۆي ئىگىسى ئىجارە مۇناسىۋىتى توغرىسىدا باشقىچە پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويغان، لېكىن خەلق سوت مەھكىمىسى ئەسلىدىكى تۈرالغۇ مۇناسىۋىتىنى يەنىلا كۆچكە ئىگە قىلىش ھەققىدە ھۆكۈم قىلغانلار. يۇقىرىقىلار ئۆزلىرى ئولتۇرۇۋاتقان ھۆكۈمەت ئۆيلىرى چېقىلغاندا، ئۆي ئىسلاھاتى سىياسىتى بويىچە ئۆي سېتىۋېلىش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ، ئەگەر شەخسلەر ئۆزلىرى ئىجارە ئالغان ئۆينى سېتىۋالغان بولسا، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى سۈپىتىدە تۆلەمگە ئېرىشىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشتىن بەھرىمەن بولىدۇ. ئۆينى سېتىۋالمىغان بولسا، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى تەرەپ بىلەن بولغان ئىجارە مۇناسىۋىتى بىكار قىلىنمايدۇ ۋە ئۆي ئالغۇچى تەرەپ مۇلۇك ھوقۇقىنى تەڭشەپ بېرىدۇ، مۇلۇك ھوقۇقى تەڭشەلگەن ئۆينى ئىجارە ئولتۇرغانلار داۋاملىق ئىجارە ئالسا بولىدۇ.

قانۇن ئاساسى: «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى» 1999 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 15 ـ كۈنى) نىڭ 212 ـ مادىسى (قىسقارتىلدى)

تۆتىنچى، ئۇنىۋېرسال ساۋات

71. چېقىلىدىغان ئۆي ئىگىسىنى مەجبۇرىي كۆچۈرۈشكە بولامدۇ؟

مەجبۇرىي چېقىپ كۆچۈرۈش دېگىنىمىز، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ياكى ئۆينى ئىجارە ئالغۇچى چەكلەش كۆچىگە ئىگە بولغان يىغىۋېلىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىدە بەلگىلەنگەن كۆچۈش مەجبۇرىيىتىنى سەۋەبسىز ئادا قىلمىغاندا، ئۆي ئالغۇچى كېسىم قىلىش ياكى ئالاقىدار مەمۇرىي ئورگانلىرىغا كېسىم قىلىشنى ئىلتىماس قىلىش، دەۋا قىلىش قاتارلىق ئۇسۇللار ئارقىلىق چېقىش ھەرىكىتىنى قانۇن جەھەتتە مەجبۇرلاش كۆچىگە ئىگە قىلىپ، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنى كۆچۈش مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىشقا مەجبۇرلاش پائالىيىتىنى كۆرسىتىدۇ. ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى تۆۋەندىكىدەك ئەھۋالدا مەجبۇرىي كۆچۈرۈلىدۇ:

1) ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ياكى ئۆي ئىجارە ئالغۇچى كېسىم كېلىشىمى ھاسىل قىلغان، كېسىم ئورگىنى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنى كۆچۈش كېرەك دەپ كېسىم قىلغاندا، ئۆي ئالغۇچى خەلق سوت مەھكىمىسىگە كېسىم ئورگىنى چىقارغان كېسىمنى ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ.

2) ئۆي ئالغۇچىنىڭ دەۋاسىغا ئاساسەن خەلق سوت مەھكىمىسى چىقارغان ھۆكۈم قارارى ۋە قانۇن يورگۈزۈش تەرتىپى ئارقىلىق مەجبۇرىي كۆچۈرۈشكە بولىدۇ.

3) ئۆي ئالغۇچى ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرغۇچى مەمۇرىي ئورگانغا مەجبۇرىي كۆچۈشكە كېسىم قىلىشنى ئىلتىماس قىلغان، كېسىم قىلىنغاندىن كېيىن، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى

ياكى ئۆينى ئىجارە ئالغۇچى كېسىمدە بەلگىلەنگەن كۆچۈش مۆھلىتى ئىچىدە كۆچمىگەن بولسا ئالغۇچى ئالاقىدار مەمۇرىي ئورگانغا مەجبۇرىي يىغىۋېلىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ.

72. ھۆكۈمەت ئۆيى دېگەن نېمە؟

ھۆكۈمەت ئۆيى دېگىنىمىز، دۆلەت ئورگانلىرى، كەسپىي ئورۇنلار ۋە دۆلەت ئىلكىدىكى كارخانىلار مەبلەغ سېلىپ سالغان، ساتقان تۇرالغۇ ئۆيلەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇنداق تۇرالغۇ ئۆيلەر سېتىلىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ مۇلۇك ھوقۇقى دۆلەت ئىگىدارچىلىقىدا بولىدۇ. نۆۋەتتە ئاھالىلەر ئىجارە ئېلىپ ئولتۇرۇۋاتقان ھۆكۈمەت ئۆيلىرى ئۆي ئىسلاھاتى سىياسىتى بويىچە ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ، بىرى، ساتقىلى بولىدىغان ھۆكۈمەت ئۆيى. يەنە بىرى، ساتقىلى بولمايدىغان ھۆكۈمەت ئۆيى. بۇ ئۆيلەر بىردەك ئىشلىتىش ھوقۇقى بولغان ئۆي بولۇپ، ئۇ دۆلەت ئورگانلىرى، كەسپىي ئورۇنلار ۋە دۆلەت كارخانىلىرى مەبلەغ سېلىپ قۇرغان ۋە بەلگىلىمە بويىچە ئىجارە پۇلى ئېلىش ئارقىلىق ئاھالىلەرنىڭ ئىشلىتىشىگە بېرىلگەن ئۆيلەردۇر.

73. ھۆكۈمەت ۋاكالىتەن باشقۇرۇۋاتقان ئۆي دېگەن نېمە؟

ھۆكۈمەت ۋاكالىتەن باشقۇرۇۋاتقان ئۆي دېگىنىمىز، جۇڭگو مۇھاجىرلىرى، شياڭگاڭ، ئاۋمېن، تەيۋەنلىك قېرىنداشلار قاتارلىقلارنىڭ ھۆكۈمەت قانۇن بويىچە ۋاكالىتەن باشقۇرۇۋاتقان ئۆيلىرى ھەمدە ئەسلىدىكى گومىنداڭ پارتىيەسىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ھەربىي خادىملىرى چىقىپ كېتىشتىن ئىلگىرى قالدۇرۇپ قويغان ئۆيلەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇنداق ئۆيلەرنى چېقىپ كۆچۈرۈش تۆلىمى بېرىش كېلىشىمىنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقى ئورگىنىنىڭ گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش ھەمدە دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش رەسمىيىتى بېجىرىلىدۇ.

74. ئىسلاھات ئۆيى دېگەن نېمە؟

ئىسلاھات ئۆيى دېگىنىمىز، دۆلەتنىڭ ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ مائاشىغا بەرگەن تۇرالغۇ ئۆي ئىستېمال مەبلىغىنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدىغان بىر خىل تولۇقلىمىسى بولۇپ، تۇرالغۇ ئۆي تۈزۈمىنى تاۋارلاشتۇرۇشنىڭ ئۆتكۈنچى شەكلىدىن ئىبارەت. بۇ خىلدىكى ئۆيلەرنىڭ باھاسى بازاردىكى تەلەپ بىلەن ئېھتىياجنىڭ مۇناسىۋىتىگە ئەمەس، بەلكى ھۆكۈمەتنىڭ تۇرالغۇ ئۆيلەرنىڭ تەكرار ئىشلەپچىقىرىلىشىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ۋە ئىجتىمائىي كاپالەت خاراكتېرىگە بولغان تۇرالغۇ ئۆي تەمىنلەش سىستېمىسى بەرپا قىلىش پىرىنسىپىغا ئاساسەن بەلگىلىنىدىغان بولۇپ، ئۆلچەملىك باھا ياكى تەننەرخ باھاسى بويىچە سېتىلىدۇ. بىرىنچىدىن، ئىسلاھات ئۆينى سېتىش نىشانى چەكلىك بولىدۇ. ئىككىنچى، ئۆي ئىسلاھاتى بويىچە سېتىلىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى تۈزۈم جەھەتتىن تىزگىنلىنىدۇ. ئۈچىنچى، بۇ خىلدىكى ئۆينى سېتىۋېلىشتا مۇئەييەن ئېتىبار بېرىش سىياسىتى بولىدۇ. تۆتىنچى، ئۆي ئىسلاھاتى بويىچە ساتقان ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆينى سېتىۋالغاندىن كېيىن، بازارغا سېلىپ سېتىشتا، مۇئەييەن چەكلىمە بولىدۇ.

75. تاۋار ئۆي دېگەن نېمە؟

تاۋار ئۆي دېگىنىمىز، ئۆي - زېمىن تەرەققىياتى ۋە تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان كارخانىلار تەستىقلىتىش ئارقىلىق بازاردا سېتىش ئۈچۈن سالغان ئۆيلەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇ خىلدىكى ئۆيلەر سېتىش نىشانىغا ئاساسەن، ئىچكى قىسمىدا سېتىلىدىغان تاۋار ئۆي ۋە سىرتقا سېتىلىدىغان تاۋار ئۆي دەپ ئىككى خىل بولىدۇ. ئىچكى قىسمىدا سېتىلىدىغان تاۋار ئۆي ئۆي - زېمىن تەرەققىيات كارخانىسى يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىش شەكلى ئارقىلىق ھۆكۈمەتنىڭ مەسئۇل تارمىقىغا تەستىقلىتىپ،

پوتكەندىن كېيىن دۆلەت تەۋەلىكى ئىچىگە سېتىلىدىغان تۇرالغۇ ئۆي، سودىغا ئىشلىتىلىدىغان تاۋار ئۆي ۋە باشقا ئۆيلەرنى كۆرسىتىدۇ. سىرتقا سېتىلىدىغان تۇۋار ئۆي بولسا، ئۆي - زېمىن تەرەققىيات كارخانىسى ھۆكۈمەتنىڭ تاشقى مەبلەغ خىزمىتىگە مەسئۇل تارمىقىنىڭ بەلگىلىمىسى بويىچە، ھۆكۈمەتنىڭ مەسئۇل تارمىقىغا يوللاپ رەسمىي تۈر پىلانىغا كىرگۈزگەن، پۈتكەندىن كېيىن ئاساسەن چىگرا سىرتىدىكى كارخانا، تەشكىلات ۋە شەخسىلەرگە ساتىدىغان تۇرالغۇ ئۆي، سودىغا ئىشلىتىلىدىغان تاۋار ئۆي ۋە باشقا ئۆيلەرنى كۆرسىتىدۇ.

76. يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆي دېگەن نېمە؟

يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆي دېگىنىمىز، شەھەر پىلانلاش، يەر ئېچىش قاتارلىق سەۋەبلەر بىلەن يىغۇۋېلىش ئېلىپ بارغاندا، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ياكى ئۆي ئىجارە ئالغۇچىنىڭ تۇرالغۇ ئورنىدا ئىشلىتىشىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ بېرىلگەن ئۆينى كۆرسىتىدۇ. يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆي ئادەتتە ئىككى چوڭ تۈرگە بۆلۈنىدۇ، بىرى، شەھەر مەمۇرىيىتىگە دائىر چوڭ قۇرۇلۇشلار سەۋەبىدىن، كۆچكەن ئاھالىلەرگە سېلىنغان يۇرۇشلەشكەن تاۋار ئۆي ياكى سېتىۋېلىشقا تەقسىملەنگەن ئوتتۇراھال تۆۋەن باھالىق تاۋار ئۆي. ئالاقىدار بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئورۇنلاشتۇرۇلغۇچى بۇ خىل يۇرۇشلەشكەن تاۋار ئۆيگە ئېرىشكەندە، ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى شەخسنىڭ ئىگىدارلىقىدا بولىدۇ، لېكىن ئۇنى ئىگىدارلىق ھوقۇقىغا ئېرىشكەن بەش يىل ئىچىدە بازارغا سېلىشقا بولمايدۇ. يەنە بىرى، ئۆي - زېمىن تەرەققىياتى قاتارلىق ئامىللار تۈپەيلىدىن چېقىلغان، ئالغۇچى تەرەپ باشقا يوللار ئارقىلىق ئورۇنلاشتۇرغان ياكى ئورۇنلاشتۇرغۇچىغا ۋاكالىتەن سېتىۋالغان ئوتتۇرا، تۆۋەن

باھالىق تاۋار ئۆيدىن ئىبارەت. بۇ خىلدىكى ئۆيلەر ئورۇنلاشتۇرۇلغۇچىنىڭ خۇسۇسىي مال ـ مۈلكى بولىدۇ، ئۆتۈنۈپ بېرىش، بازارغا سېلىش جەھەتلەردە چەكلىمىگە ئۇچرىمايدۇ.

77. چەكلىك مۈلۈك ھوقۇقى بولغان ئۆي دېگەن نېمە؟

چەكلىك مۈلۈك ھوقۇقى بولغان ئۆي، ئۆينىڭ بىر قىسىم مۈلۈك ھوقۇقى دەپمۇ ئاتىلىدۇ، ئۇ دۆلىتىمىزنىڭ شەھەر ـ بازارلىرىدىكى تۇرالغۇ ئۆي تۈزۈمى ئىسلاھاتىنىڭ تەدرىجىي ھالدا تۇرالغۇ ئۆينى تاۋارلاشتۇرۇشقا ئۆتۈش جەريانىدا پەيدا بولغان ئۆي ـ مۈلۈك ھوقۇقى شەكلىدىن ئىبارەت. بۇ خىل ئۆينىڭ مۈلۈك ھوقۇقى بولغان ئورۇن تولۇقلىما بېرىش ئۇسۇلىنى قوللىنىپ، ئۆينى ئۆلچەملىك باھا ياكى تەننەرخ باھاسى بويىچە پۇقرالارغا سېتىپ بېرىدىغان، پۇقرالارنىڭ بۇ ئۆيگە بولغان قىسمەن ھوقۇقىنىڭ چەكلىمىگە ئۇچرايدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. چەكلىك مۈلۈك ھوقۇقى تولۇق مۈلۈك ھوقۇقىغا نىسبەتەن ئېيتىلغان بولۇپ، تولۇق مۈلۈك ھوقۇقى دېگىنىمىز، تۇرالغۇ ئۆي سېتىۋالغۇچىنىڭ شۇ ئۆيگە قارىتا تولۇق ئىگىدارلىق ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ ئىگىلەش، ئىشلىتىش، مەنپەئەتلىنىش ۋە بىر تەرەپ قىلىش ھوقۇقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۆينىڭ چەكلىك مۈلۈك ھوقۇقى تۆۋەندىكىدەك ئالاھىدىلىككە ئىگە: بىرىنچى، چەكلىك مۈلۈك ھوقۇقى بىر خىل تولۇق بولمىغان ئىگىدارلىق ھوقۇقى بولۇپ، ئىگىدارلىق ھوقۇقىدىكى بىر قىسىم ھوقۇق چەكلىمىگە ئۇچرايدۇ. ئىككىنچى، چەكلىك مۈلۈك ھوقۇقىنى تۇتۇپ تۇرغۇچىنىڭ ئۆينىڭ مۈلۈك ئىگىسى بىلەن مۈلۈك ھوقۇقىنى ئورتاق تەشەببۇس قىلىشىغا بولمايدۇ. ئۈچىنچى، مۈلۈك ھوقۇقى ئىگىسى چەكلىك مۈلۈك ھوقۇقىنى بىر تەرەپ قىلىشتا، ئالدىن بەھرىمەن بولۇش

هوقۇقىغا ئىگە بولىدۇ. بۇ ئالدىن سېتىۋېلىش، ئالدىن ئىجارە ئېلىش هوقۇقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

78. ئۆينى ئالدىن سېتىۋېلىش هوقۇقى دېگەن نېمە؟

ئۆينى ئالدىن سېتىۋېلىش هوقۇقى دېگىنىمىز، ئوخشاش شەرت ئاستىدا، مەلۇم بىر ئۆينى باشقىلاردىن ئاۋۋال سېتىۋېلىش هوقۇقىنى كۆرسىتىدۇ. قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئورتاق ئىگىدارچىلىقتىكى ئۆينى ئورتاق ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى ياكى ئىجارە ئولتۇرغۇچى ئاۋۋال سېتىۋېلىش هوقۇقىغا ئىگە، لېكىن ئالدىن سېتىۋېلىش هوقۇقىغا ئىگە كىشىنىڭ قويغان باهاسىنىڭ 3 ـ كىشىنىڭ قويغان باهاسىدىن تۆۋەن بولۇشىغا يول قويۇلمايدۇ، شۇنداقلا، ئۆي ئىگىدارىنى ئۆينى سېتىشقا زورلىشىغا ياكى سېتىشتىن باشقا قانۇنلۇق ئۇسۇل بىلەن ئۆتۈنۈپ بېرىشىگە توسقۇنلۇق قىلىشىغا يول قويۇلمايدۇ.

79. قائىدىگە خىلاپ سېلىنغان قۇرۇلۇش دېگەن نېمە؟

قائىدىگە خىلاپ سېلىنغان قۇرۇلۇش دېگىنىمىز، پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر قانۇندىكي ئالاقىدار بەلگىلىمىلەرگە خىلاپلىق قىلىپ، قائىدىگە خىلاپ هالدا سالغان قۇرۇلۇش ۋە قۇرۇلمىلارنى كۆرسىتىدۇ. ئادەتتە ئۇلار ئۆز ئالدىغا خالىغانچە سېلىۋالغان كەپە، يايما ئورنى، ئاددىي ئۆي قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.بۇنداق قائىدىگە خىلاپ سېلىنغان قۇرۇلۇشلار قانۇن تەرىپىدىن قوغدالمايدۇ، ئۇنىڭغا ئالاقىدارلارنىڭ ئىگىدارلىق هوقۇقىمۇ بولمايدۇ ۋە مۇلۇك هوقۇقىمۇ تىزىملانمايدۇ. بىراق، قائىدىگە خىلاپ سېلىنغان قۇرۇلۇشلار يەنىلا بىر خىل نەرسە بولغانلىقتىن، ئالاقىدار مەسئۇل تارماق ئۇنى چېقىشتىن بۇرۇن، قۇرۇلۇش قىلغۇچى قۇرۇلۇش ماتېرىياللىرىنى بىر تەرەپ قىلىش، ئىگىلەپ تۇرۇش، ۋاقىتلىق ئىشلىتىش قاتارلىق هوقۇقلاردىن

بەھرىمەن بولىدۇ، بۇ قۇرۇلۇشنىڭ مۇناسىۋەتلىك رەسمىيەتلىرى بىجىرىلىپ، قانۇن تەرتىپلىرىدىن ئۆتكۈزۈلسە، قانۇنلۇق قۇرۇلۇشلار قاتارىدا ھوقۇقتىن بەھرىمەن بولىدۇ.

80. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىش دېگەن نېمە؟

شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىش دېگىنىمىز، قۇرۇلۇش قىلدۇرغۇچى ئورۇن قۇرۇلۇش پىلانىدىكى تەلەپلەر ۋە ھۆكۈمەت تەستىقلىغان يەر ئىشلىتىش ھۆججىتىگە ئاساسەن، يىغۇۋېلىش ئىجازەتنامىسى ئېلىپ، قانۇن بويىچە شەھەر پىلانى ئىچىدىكى دۆلەت ئىلكىدىكى يەر ئۇستىدىكى ئۆي ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىنى چېقىپ، چېقىلغان ئۆينىڭ ئىگىدارى ياكى ئىشلەتكۈچىسىنى ئورۇنلاشتۇرۇش ھەمدە چېقىلغان ئۆينىڭ ئىگىدارى ياكى ئىشلەتكۈچىسىگە ئىقتىسادىي تۆلەم بېرىش ھەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ. ئىجتىمائىي تەرەققىيات ۋە شەھەرلەشتۈرۈش قۇرۇلۇشى جەريانىدا مۇقەررەر ھالدا كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىشكە، كونا ئۆيلەرنى چېقىپ كۆچۈرۈشكە توغرا كېلىدۇ، بۇ كەڭ شەھەر ئاھالىلىرىنىڭ تۇپ مەنپەئەتىگە، شەھەر قۇرۇلۇشى ئومۇمىي پىلانىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇلۇشىغا ۋە شەھەر ئىقتىدارىنىڭ كۆچەيتىلىشىگە چېتىلىدىغان مۇھىم قانۇنىي مەمۇرىي ھەرىكەت بولغاچقا، كەڭ شەھەر ئاھالىلىرى، بولۇپمۇ ئۆيى چېقىلىدىغانلار بۇ خىزمەتكە بولغان تونۇشىنى ئۆستۈرۈشى ۋە ئۇنىڭغا ئاڭلىق ماسلىشىشى كېرەك.

81. يىغۇۋېلىش دائىرىسىدىكى ئۆينى سېتىشقا، ئۆزگەرتىشكە بولامدۇ؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، يىغۇۋېلىش دائىرىسى بەلگىلەنگەن ئۆيلەرنى بازارغا سېلىشقا ۋە سېتىشقا بولىدۇ، لېكىن، ئۆي ـ مولۇك سودىسىنى باشقۇرۇش تارمىقى يىغۇۋېلىش

دائىرىسى بەلگىلەنگەن جايدىكى ئۆيلەرنىڭ نوپۇس يۆتكەش رەسمىيەتنى توڭلىتىۋېتىدۇ. يىغىۋېلىش ئېلانى چىققاندىن كېيىن، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى چېقىلىدىغان ئۆي ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىنى ئۆزگەرتسە، ئىجارە مۇناسىۋەتنى ئۆزگەرتسە، ئۆينىڭ ئىشلىتىلىش ئورنى ۋە خاراكتېرىنى ئۆزگەرتسە، ئۆينى كېڭەيتسە ۋە زىننەتلىسە، ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقنى ئالماشتۇرسا، يۆتكىسە ئۇنى ئۆي يىغىۋېلىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشنىڭ ئاساسى قىلىشقا بولمايدۇ.

82. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشنىڭ سىياسەت ۋە قانۇن ئاساسى نېمە؟

شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشتا گۇۋۇيۇەن بىر قاتار سىياسەتلەرنى چىقاردى، بۇ سىياسەتلەرنىڭ روھىدىن خەۋەردار بولۇش ئۆيى چېقىلىدىغان ۋە كۆچۈرۈلىدىغان كىشىلەرنىڭ ھوقۇقى ۋە مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىشدا زور ئەھمىيەتكە ئىگە. بۇ سىياسەتلەرنىڭ ئاساسلىق روھى مۇنۇلاردىن ئىبارەت:

(1) قانۇن بويىچە مەمۇرىيەت يۈرگۈزۈش، ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرغۇچى خادىملارغا قەرەللىك ھالدا قانۇن تەربىيەسى ئېلىپ بېرىش، ئالغۇچى، كۆچۈرگۈچى خادىملار خىزمەت ئورنىدا كېنىشكا ئېسىش تۈزۈمىنى ئورنىتىش، يىغىۋېلىشنى قانۇن بويىچە قېلىپلاشتۇرۇش كېرەك. ئالغۇچى، كۆچۈرگۈچى ئورۇن ۋە يىغىۋېلىش باھاسىنى ھېسابلىغۇچى ئورۇننى باشقۇرۇشنى كۈچەيتىپ، پۇقرالارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە زىيان يەتكۈزىدىغان قىلمىشلارنى قەتئىي توسۇش كېرەك. يىغىۋېلىش تۈلەم پۇلىنى نازارەت قىلىپ باشقۇرۇش تۈزۈمىنى قاتتىق ئىجرا قىلىش، مەبلىغى تەييارلانمىغان، يىغىۋېلىش تۈلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش لايىھەسى ئەمەلىيلەشمىگەن تۇرلەرگە بىردەك يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسى بەرمەسلىك كېرەك. باشقۇرۇشنىڭ

ئاشكارىلىق دەرىجىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش، بارلىق مەمۇرىي تەكشۈرۈپ تەستىقلاش خىزمىتىنىڭ ئېنىق بېجىرىش شەرتى، خىزمەت مۆھلىتى قاتارلىق ھالقىلارنى ئاشكارا ئېلان قىلىپ، ئاممىنىڭ نازارىتىنى قوبۇل قىلىش.

(2) ھالىغا بېقىپ ئىش قىلىش، شۇ جاينىڭ مالىيە ـ ماددىي كۆچىنى تولۇق نەزەرگە ئېلىش، يىغۋېلىش كۆلىمىنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش، ئەمەلىيەتتىن ئايرىلغان، قارىغۇلارچە يىغۋېلىشتىن ساقلىنىش.

(3) يىغۋېلىش قۇرۇلۇش تۈرىگە قارىتا ئۆي يىغۋېلىش ئىجازەتنامىسىنى قاتتىق يولغا قويۇش،

(4) جايلاردىكى ئۆي يىغۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماقلار شۇ جايدىكى پارتكوم ۋە ھۆكۈمەتنىڭ بىر تۈتاش رەھبەرلىكىدە مۇناسىۋەتلىك سىياسەتلەرنى مۇھاكىمە قىلىپ مۇكەممەللەشتۈرۈشى، مەسئۇلىيەتنى سۈرۈشتۈرۈش تۈزۈمىنى ئورنىتىشى كېرەك.

(5) ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارنىڭ قانۇنلۇق مەنپەئەتىنى قەتئىي قوغداش.

(6) كونا شەھەرنى ئۆزگەرتىشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، شەھەر قۇرۇلۇشى ۋە شەھەر دەرىجىسىنى كۆچەيتىش كېرەك.

شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۋېلىش مۇناسىۋىتىنى تەڭشەيدىغان قانۇنلاردىن ئاساسلىقى «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئاساسىي قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ـ يېزا يېرىك پىلانى قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ يەر باشقۇرۇش قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ تۆلەم قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ توختام قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ مەمۇرىي ئىجازەت قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق

جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ئۆي - زېمىنلىرىنى باشقۇرۇش قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەق تەلەپ قانۇنى ئومۇمىي قائىدىسى» قاتارلىقلار بار. مەمۇرىي نىزاملارنىڭ مۇھىملىرىدىن «گوۋۇيۈەن بەنگۇڭتىڭنىڭ شەھەر - بازار ئۆيلىرىنى يېغىۋېلىش كۆلىمىنى كونترول قىلىپ، يېغىۋېلىشنى كۆچەيتىش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇشى»، «گوۋۇيۈەن بەنگۇڭتىڭنىڭ شەھەر - بازار ئۆيلىرىنى يېغىۋېلىش خىزمىتىنى ئەستايىدىل ياخشى ئىشلەپ، ئىجتىمائىي مۇقىملىقنى قوغداش ھەققىدىكى جىددىي ئۇقتۇرۇشى»، «شەھەر ئۆيلىرىنى يېغىۋېلىش مەمۇرىي كېسىم خىزمىتى قائىدىسى»، «شەھەرلەردىكى چېقىلىدىغان ئۆيلەرگە باھا قويۇش يېتەكچىلىك پىكرى»، «ئۆي يېغىۋېلىشتا دەلىل - ئىسپاتنى ئامان ساقلاشنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش تەپسىلىي قائىدىسى»، «شەھەر ئۆيلىرىنى ئالغۇچى ئورۇننى باشقۇرۇش بەلگىلىمىسى» ۋە «دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يېغىۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش نىزامى» قاتارلىقلار بار. ئۇنىڭدىن باشقا، «ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسى تەتقىقات ئىشخانىسىنىڭ خەلق سوت مەھكىمىلىرىنىڭ ئارمىيەگە چېتىشلىق ئۆي - زېمىننى قايتۇرۇش، يېغىۋېلىش، ئورۇنلاشتۇرۇش ماجىرا دېلولىرىنى قوبۇل قىلىدىغان - قىلمايدىغانلىقى توغرىسىدىكى جاۋابى»، «ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسى مەمۇرىي سوت كوللېگىيەسىنىڭ يېغىۋېلىشنى مەجبۇرىي ئىجرا قىلىشقا ئالاقىدار مەسىلىلەر توغرىسىدىكى جاۋاب پىكرى»، «ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئۆي يېغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىقلارغا دائىر دېلولارنى قوبۇل قىلىش مەسىلىسى توغرىسىدىكى تەستىقى» قاتارلىقلار بار. ئۇنىڭدىن باشقا، مەركەزدىكى ھەرقايسى ھوقۇقلۇق مەمۇرىي تارماقلار، ئۆلكە، ئاپتونوم رايون، شەھەرلەر تۈزۈپ يولغا قويغان

مەمۇرىي نىزام، چارە، بەلگىلىمە، قائىدە، ھۆججەتلەرمۇ يىغىۋېلىش مەسىلىلىرىنى ھەل قىلىشتا مۇھىم رولىنى جارى قىلدۇرماقتا.

يۇقىرىقى سىياسەت ـ بەلگىلىمىلەر، يۇرۇشلەشكەن قانۇنلار ۋە قانۇن خاراكتېرلىك قائىدە ـ نىزاملار سىستېمىسى شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشقا چېتىلىدىغان تالاش ـ تارتىشلارنى تەڭشەيدىغان، تەرتىپكە سالىدىغان قانۇنىي ئاساسلاردۇر. كەڭ پۇقرالار بولۇپمۇ ئۆيى چېقىلىدىغان، كۆچۈرۈلىدىغان كىشىلەر دۆلەتنىڭ قانۇن ـ سىياسەتلىرىنى ئۆگىنىشكە سەل قارىماسلىقى، قانۇن سەۋىيەسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، ئۆزلىرىنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى قانۇن بويىچە قوغداشنى ئۆگىنىۋېلىشى لازىم.

83. ئۆي يىغىۋالغۇچى تەرەپ ئۆينى يىغىۋېلىشتىن ئىلگىرى قانداق خىزمەتلەرنى ئىشلىشى كېرەك؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماق ئۆينى يىغىۋالغۇچىغا ئۆي يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسىنى تارقىتىپ بېرىش بىلەن بىللە، ئۆي يىغىۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئېلانى چىقىرىشى، ئېلانغا قۇرۇلۇش تۈرىنىڭ نامى، يىغىۋالغۇچى، چېقىپ كۆچۈرۈشكە ئائىت ئەھۋال، يىغىۋېلىش دائىرىسى ۋە تەستىقلانغان كۆچۈرۈش مۇھلىتى، يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسىنىڭ نومۇرى قاتارلىقلارنى ئېنىق يېزىشى كېرەك، ئۆي يىغىۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئېلانىنى ئۆي يىغىپ ئېلىنىدىغان، چېقىپ كۆچۈرۈلىدىغان رايون ئىچىدىكى كۆزگە ئوڭاي چېلىقىدىغان جايلارغا چاپلاش كېرەك. چېقىپ كۆچۈرۈش مۇھلىتى ئۇزارتىلغان تۈرلەر بولسا، ئېلاننى قايتىدىن چىقىرىشى كېرەك. پۇقرالار شەخسىي ئۆي ـ مولۇك شىركەتلىرىنىڭ ئۆي يىغىۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش توغرىسىدىكى بىر پارچە ھۆججەت ياكى ئېلانغا ئىشىنىپلا

ئالدىراپ ـ تېنەپ ئۆيىنى بوشىتىپ، ياكى چېقىپ قويۇپ، كېيىن پۇشايمان قىلىپ قالماسلىقى ئۈچۈن، ئەھۋالنى ئەتراپلىق ۋە ئېنىق ئىگىلەپ، ئىككى تەرەپ تولۇق چۈشىنىش ھاسىل قىلغاندىن كېيىن پۈتۈشۈشى كېرەك.

84. ئىجارە بېرىلگەن ئۆيلەرنى يىغىۋېلىشتا، ئىجارە بەرگۈچى بىلەن ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە مۇناسىۋىتىدە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئىجارە بېرىلگەن ئۆيلەرنى يىغىۋېلىش ۋە چېقىپ كۆچۈرۈشتە، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى بىلەن ئۆي ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە مۇناسىۋىتىنى بىكار قىلىش جەھەتتە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا، تۆۋەندىكى ئۇسۇل بويىچە تۆلەمگە ئېرىشىشكە ھوقۇقلۇق:

1) ئۆي ئىجارە ئالغۇچى بىۋاسىتە باشقۇرۇلۇۋاتقان ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆيىدە ئولتۇرۇۋاتقان ھەمدە ئەرزان تۇرالغۇ ئۆيىنى ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرۇش شەرتىگە ئۇيغۇن كەلگەن بولسا، ئۆي يىغىۋالغۇچى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇپ بېرىش كېرەك. ئالماشتۇرۇپ بېرىلگەن ئۆيىنى ئەسلىدە ئىجارىگە ئالغۇچى ئىجارىگە ئالىدۇ.

2) ئۆز خىزمەت ئورنىنىڭ باشقۇرۇشىدىكى ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆيىنى ئىجارە ئېلىپ ئولتۇرغان ۋە ئۆيى ئېلىنغۇچى پۇل تۆلەم ئېلىش شەكلىنى تاللىغان بولسا، ئۆي يىغىۋالغۇچى تۆلەم پۇلنىڭ 80% نى، ئۆي ئىجارە ئالغۇچىغا 20% نى، ئۆيى ئېلىنغۇچىغا بېرىشى كېرەك. ئىجارىگە بەرگەن ـ ئالغان ئىككى تەرەپنىڭ ئايرىم كېلىشىمى بارلىرى بۇنىڭ سىرتىدا.

3) ئۆيى ئېلىنغۇچى بىلەن ئۆي ئىجارە مۇناسىۋىتىنى بىكار قىلىش جەھەتتە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا، مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش ئۇسۇلى قوللىنىلىدۇ، مۇلۇك ھوقۇقى

ئالماشتۇرۇلغان ئۆينى ئەسلىي ئۆي ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە ئالىدۇ. ئۆيى ئېلىنغۇچى بىلەن ئۆي ئىجارە ئالغۇچى قايتىدىن ئىجارە توختىمى تۈزۈشى كېرەك.

4) مۇددىتى توشمىغان ئىجارە ئۆيلەرنىڭ ئىجارە كېلىشىمىنى بىكار قىلىشتا، ئەگەر ئىجارە كېلىشىمىدە ئۆي يىغىپ ئېلىنغاندا قانداق ئۇسۇلدا بىر تەرەپ قىلىش جەھەتتە پۈتۈشۈلگەن بولسا، شۇ پۈتۈم بويىچە بولىدۇ، پۈتۈشۈلمىگەن بولسا، ئىككى تەرەپ كېلىشىپ ھەل قىلسا بولىدۇ، كېلىشەلمىسە ئۆي يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماق مەمۇرىي كېسىم قىلسا بولىدۇ.

85. شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىش جەريانى كىملەرگە چېتىلىدۇ؟

شەھەرلەرنىڭ تېز كېڭىيىشى، نوپۇسنىڭ كۆپىيىشى قاتارلىق ئامىللار شەھەرلەردىكى بوش يەرنى ئازايتىۋەتكەنلىكتىن، ھازىرقى ئۆي ـ زېمىنلارنىڭ كۆپىنچىسىدە ئەسلىدىكى كونا، خەتەرلىك، قالاق قۇرۇلۇشلارنى چېقىپ، ئورنىغا يېڭى قۇرۇلۇشلارنى سېلىشقا توغرا كېلىدۇ. روشەنكى، بۇ يىغۇۋېلىشكە بېرىپ تاقىلىدىغان، تەسىرى كەڭ بولغان، دۆلەتنىڭ قانۇن، سىياسەتلىرى بويىچە يۈرگۈزۈش قاتتىق تەكىتلىنىدىغان بىر تۈرلۈك زور ئىجتىمائىي پائالىيەت، يەنە كېلىپ، بۇ ھەرىكەت نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ مەنپەئەتىگە تاقىلىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە ئۆي ئالغۇچىلار بىلەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارنىڭ شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىشتا مەنپەئەت مۇناسىۋىتى ئىنتايىن روشەن ئىپادىلىنىدىغان ئەڭ مۇھىم سۇبىيېكت. بۇنىڭدىن باشقا يەنە ئۆي ئىشلەتكۈچىلەر، ھاۋالە بىلەن ئۆي ئالغۇچىلار، ئىجارە ئولتۇرغۇچى، گۈۋاھلىق ئورگىنى قاتارلىق سۇبىيېكتلارغىمۇ چېتىلىدۇ. ئۆي چېقىش ھوقۇقىنىڭ سۇبىيېكتى ئورۇن بولۇپ، شەخسلەر ئۆز ئالدىغا ئۆي ئالغۇچى بولۇشقا بولمايدۇ.

86. ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقىنىڭ ئاساسلىق باشقۇرۇش مەزمۇنلىرى قايسىلار؟

شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقى پۈتكۈل يىغىۋېلىش خىزمىتىنى باشقۇرىدۇ ۋە نازارەت قىلىدۇ. ئۆي ئالغۇچىلار بىلەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارنىڭ قانۇن بويىچە ئىش قىلىشىغا، يىغىۋېلىش ئىشلىرىنىڭ تەرتىپلىك، ئوڭۇشلۇق، قانۇنلۇق ئېلىپ بېرىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىدۇ. كونكرېت قىلغاندا:

(1) يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسى ئىلتىماس قىلىش ھەققىدىكى ماتېرىياللارنى تاپشۇرۇپ ئالغان كۈندىن باشلاپ 30 كۈن ئىچىدە، تەكشۈرۈش، يىغىۋېلىش شەرتىنى ھازىرلىغانلارغا ئىجازەتنامىسى تارقىتىش، ھازىرلىمىغانلىرىغا ماتېرىياللىرىنى تولۇقلاپ قايتا ئىلتىماس قىلىشنى ئۇقتۇرۇش ياكى ئىلتىماسىنى رەت قىلىش؛

(2) تەستىقلانغان ئىجازەتنامىدىكى يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش لايىھەسىگە ئاساسەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارغا ئېلان تەشۋىقاتى ۋە چۈشەندۈرۈش خىزمىتى ئىشلەش؛

(3) ئالاقىدار تارماقلارنىڭ چېقىپ كۆچۈرۈلىدىغان دائىرىدىكى ئۆيلەرگە نىسبەتەن مۇناسىۋەتلىك رەسمىيەتلەرنى بېجىرىش خىزمىتىنى ۋاقىتلىق توختىتىپ تۇرۇپ، يىغىۋېلىش خىزمىتىگە ماسلىشىشنى ئۇقتۇرۇش؛

(4) تارىخىي سەۋەبلەردىن، بەزى ئۆيلەرنى شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارماقلىرى ۋاكالىتەن باشقۇرغان بولىدۇ، ئەگەر بۇنداق ئۆيلەرنى يىغىۋېلىشقا توغرا كەلسە، تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش ياكى شۇنداق قىلىشنى ئالغۇچى تەرەپتىن تەلەپ قىلىپ، كېيىنكى ماجىرالاردىن ساقلىنىش ئۈچۈن بۇ دەلىل ـ ئىسپاتلارنى ئامان ساقلاش رەسمىيىتى بېجىرىش كېرەك؛

(5) يىغىۋېلىشقا ئالاقىدارلار كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا،

ئۇلارنىڭ ئىلتىماسىغا ئاساسەن يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقى 30 كۈن ئىچىدە قارار چىقىرىدۇ؛

(6) ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ياكى ئىجارە ئالغۇچى بەلگىلەنگەن مۇھلەتتە كۆچمىسە، يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقى خەلق سوت مەھكىمىسىگە مەجبۇرىي يىغىۋېلىشنى قانۇن بويىچە ئىلتىماس قىلىدۇ؛

(7) يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش ئىشى تېخى تۈگىمىگەن قۇرۇلۇش تورىنى ئۆتۈنۈپ بېرىشنى تەستىقلاش؛

(8) يىغىۋېلىش، ئورۇنلاشتۇرۇش مەبلىغىنى ئىشلىتىشنى نازارەت قىلىش؛

(9) شەھەر ئۆيلىرىنى يىغىۋېلىشقا دائىر قانۇن ـ بەلگىلىمىلەرگە خىلاپ قىلمىشلارغا مەمۇرىي جازا بېرىش. بۇ جازا ئاگاھلاندۇرۇش، يىغىۋېلىشنى توختىتىشقا بۇيرۇش، جەريمانە قويۇش، ھەتتا يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسىنى بىكار قىلىش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت؛

(10) يىغىۋېلىش ئارخىپىنى باشقۇرۇش.

87. ئۆي ئالغۇچى تەرەپنىڭ ئىجازەتنامىسى بولماي تۇرۇپ يىغىۋېلىشىغا بولامدۇ؟

ئۆي يىغىۋېلىش خىزمىتى پۇقرالارنىڭ ئاساسىي تۇرمۇشىغا چېتىلىدىغان ۋە شەھەر ـ بازار قۇرۇلۇشىنىڭ تەرەققىياتىغا بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك بولغان مۇھىم خىزمەت. چېقىلىدىغان ئۆيلەرنىڭ قايسى تۈردىكى ئۆي بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۆي ئالغۇچى تەرەپ يىغىۋېلىشكە تۈتۈش قىلماقچى بولىدىكەن، چوقۇم بۇ تورنى تەستىقلىتىشى ۋە چېقىش ئىجازەتنامىسى ئېلىشى كېرەك. ئۆي يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسى ئالماي تۇرۇپ يىغىۋېلىشقا خالىغانچە تۈتۈش قىلغانلار ئۆي يىغىۋېلىشنى

باشقۇرۇش تارماقلىرى يىغىۋېلىشنى توختىتىشقا بۇيرۇيدۇ، ئاگاھلاندۇرىدۇ، قوشۇمچە چېقىلغان ھەربىر كىۋادرات مېتىر قۇرۇلۇش ئۈچۈن مۇناسىپ جەريمانە تۆلىتىلىدۇ.

88. يىغىۋېلىش مۆھلىتى خالىغانچە ئۇزارتىۋېتىلسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

يىغىۋېلىش خىزمىتى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارنىڭ مەنپەئەتى، شەھەر ـ بازار قۇرۇلۇشنىڭ ئىلگىرىلەش سۈرئىتى ۋە باشقا نۇرغۇن تەرەپلەرگە چېتىلىدىغان تەخىرسىز خىزمەت. شۇڭا، ئۆي ئالغۇچى تەرەپ يىغىۋېلىش خىزمىتىنى قانۇندىكى ئالاقىدار بەلگىلىمە، مۇناسىۋەتلىك تارماقنىڭ پىكرى ۋە يىغىۋېلىش كېلىشىمىدە كۆرسىتىلگەن مۆھلەت ئىچىدە تۈگىتىشى كېرەك. ئەگەر مۆھلەت خالىغانچە ئۇزارتىۋېتىلسە، ئۆي يىغىۋېلىشنى مەمۇرىي باشقۇرۇش تارمىقى يىغىۋېلىشنى توختىتىشقا بۇيرۇيدۇ، ئاگاھلاندۇرىدۇ، قوشۇمچە يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش مەبلىغىنىڭ مەلۇم مىقدارى بويىچە جەريمانە قىرىۋلىدۇ (جەريمانە سوممىسىنىڭ كونكرېت سانى ئايرىم بېكىتىلىدۇ). قىلمىشى ئېغىرلىرىنىڭ ئۆي يىغىۋېلىش ئىجازەتنامىسى بىكار قىلىنىدۇ.

89. مال ـ مۇلۇكنى پېچەتلەش، تۇتۇپ قېلىش، توڭلىتىۋېتىش دېگەن نېمە؟

پېچەتلەش دېگىنىمىز، مەمۇرىي ئورگاننىڭ مەمۇرىي باشقۇرۇش تەرتىپىگە خىلاپلىق قىلغۇچىنىڭ ئىگىدارلىقىدىكى كۆچمە مۇلۇك ۋە كۆچمەس مۇلۇكنى شۇ جاينىڭ ئۆزىدە پېچەتلەپ، ئۇنى تەستىقسىز، ئۆز مەيلىچە يۆتكەپ كېتەلمەيدىغان ۋە باشقۇرالمايدىغان قىلىپ قويىدىغان مەمۇرىي مەجبۇرلاش

تەدبىر بىدۇر.

تۇتۇپ قېلىش دېگىنىمىز، مەمۇرىي ئورگانلىرىنىڭ ئىسپات ئېلىشى ياكى مال ـ مۇلۇكنىڭ يۆتكىلىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، كۆچمە مۇلۇكنى تۇتۇپ قالىدىغان ھەمدە ئۇنى بىر تەرەپ قىلىۋېتىشنى ياكى يۆتكەپ كېتىشنى مەنئى قىلىشنى جاكارلايدىغان مەمۇرىي مەجبۇرلاش تەدبىرىدۇر.

توڭلىتىۋېتىش دېگىنىمىز، مەمۇرىي ئورگانلىرىنىڭ پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلارنىڭ ئامانەت پۇلى ياكى كارخانا پاي چېكى قاتارلىق مال ـ مۇلكىگە قوللىنىدىغان بىر خىل مەجبۇرلاش تەدبىرىدۇر.

90. پۇقرا، قانۇنىي ئىگە، باشقا تەشكىلات دېگەن نېمە؟

پۇقرا دېگىنىمىز، جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت تەۋەلىكىگە ئىگە تەبىئىي ئادەمنى كۆرسىتىدۇ.

قانۇنىي ئىگە دېگىنىمىز، قانۇن بويىچە قۇرۇلغان، مۇئەييەن خىزمەت ۋە تىجارەت قىلىش ئورنى بولغان، خىزمەت ئىشلەش، تىجارەت پائالىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىشتا مۇناسىپ خىزمەتچىلىرى، مەبلىغى، تەشكىلات نىزامى ۋە ئاپپاراتى بولغان، ئۆزىنىڭ نامىدا مۇستەقىل ھەق تەلەپ جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالالايدىغان تەشكىلاتتۇر.

باشقا تەشكىلات دېگىنىمىز، قانۇن بويىچە قۇرۇلغان، مۇئەييەن تەشكىلىي ئاپپاراتى ۋە مال ـ مۇلكى بولغان، بىراق قانۇنىي ئىگە بولۇش سالاھىيىتىنى ھازىرلىمىغان تەشكىلاتتۇر.

91. ئۆي يىغىۋېلىشتا دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش دېگەن نېمە؟

ئۆي يىغىۋېلىشتا دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش

دېگىنىمىز، ئۇي ئالغۇچى ياكى ئۇيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارنىڭ ئىلتىماسىغا ئاساسەن، ھۆكۈمەت گۇۋاھلىق ئورگىنىنىڭ ئۇي چېقىلىشتىن ئىلگىرى ئۇي ۋە ئۇيىنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىنىڭ ئەھۋالىنى قانۇن بويىچە تەكشۈرۈش، سۈرەتكە تارتىش، سىنغا ئېلىش قاتارلىق ئامان ساقلاش تەدبىرلىرىنى قوللىنىپ، ئۇنىڭ چىنلىقى ۋە دەلىل ـ ئىسپاتلىق كۈچىگە كاپالەتلىك قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. ئۇي يىغۇۋېلىشتە دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش رەسمىيىتى بېجىرىشتە، ھۆكۈمەت گۇۋاھلىق خادىملىرى چېقىلىدىغان ئۇيىنىڭ ھازىرقى ئومۇمىي ئەھۋالىنى ئوبيېكتىپ، ئەتراپلىق خاتىرىلەيدۇ، ئالاقىدار دەلىل ـ ئىسپاتلارنى توپلايدۇ، ئامان ساقلىنىدىغان نىشانىنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئاساسەن تەكشۈرۈش، سۈرەتكە ئېلىش قاتارلىق ئۇسۇللارنى قوللىنىپ، بۇ دەلىل ـ ئىسپاتلارنى ئامان ساقلايدۇ.

92. دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار قايسى؟

يىغۇۋېلىش خىزمىتى شەھەر ـ بازارلاردىكى ئۇيلەرنى چېقىپ كۆچۈرۈشتىكى ئالاقىدارلارنىڭ توپ مەنپەئەتىگە بىۋاستە چېتىلىدىغان بولغاچقا، ئەھۋال بىرقەدەر مۇرەككەپ بولىدۇ، بۇنى ياخشى بىر تەرەپ قىلمىغاندا ئاسانلا زىددىيەت كېلىپ چىقىدۇ. شۇڭا يىغۇۋېلىش جەريانىدىكى دەلىل ـ ئىسپاتلارنى ئامان ساقلاش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشكە سەل قاراشقا بولمايدۇ، بۇنىڭدا تۆۋەندىكى مەسىلىلەرگە دىققەت قىلىش كېرەك:

1) ۋاكالىتەن باشقۇرۇلۇۋاتقان ئۇيىنىڭ دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش. ۋاكالىتەن باشقۇرغۇچى ئۇيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا تەۋە بولىدۇ، لېكىن ۋاكالىتەن باشقۇرغۇچىنىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقى، بىر تەرەپ قىلىش ھوقۇقى بولمايدۇ. ئىگىدار بولمىغان ئەھۋالدا، ئۇي ئالغۇچى چېقىلىدىغان ئۇيىنىڭ كۆلىمى، قۇرۇلۇش

قۇرۇلمىسى (ئىشلىتىلگەن ماتېرىيال)، ئۆينىڭ كونا ـ يېڭىلىق دەرىجىسى قاتارلىقلارغا ئائىت دەلىل ـ ئىسپاتلارنى ئامان ساقلىشى كېرەك. ئۇي چېقىشقا مەسئۇل تارماقلار ۋاكالىتەن باشقۇرۇۋاتقان ئۆيلەرنىڭ دەلىل ـ ئىسپاتىنى ۋە كېلىشىمنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش ۋە دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش رەسمىيىتىنى بېجىرىشى كېرەك.

2) ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلغان ئۆينىڭ دەلىل ـ ئىسپاتىنى ئامان ساقلاش. ئۇي يىغۇۋېلىش، تۆلەم بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش خىزمىتى جەريانىدا، ئالاقىدارلار بۇ ھەقتىكى كېسىمگە قايىل بولمىسا، خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلىشقا ھوقۇقلۇق. دەۋا مەزگىلىدە، ئۇي ئالغۇچى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنى ئورۇنلاشتۇرمىغان ياكى ئوبوروت ئۆيى بەرمىگەن بولسا، يىغۇۋېلىشنى توختىتىشقا بۇيرۇلىدۇ، بۇ ۋاقىتتا ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ ئۆينىڭ دەلىل ـ ئىسپاتىنى ئامان ساقلاپ، دەۋالىشىش مەزگىلىدە زۆرۈر بولغان دەلىل ـ ئىسپاتلارنىڭ يوقىلىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك.

3) مۇلۇك ھوقۇقى ماجىراسى بولغان ئۆينىڭ دەلىل ـ ئىسپاتىنى ئامان ساقلاش. بۇنداق ئۆيلەرنى يىغۇۋېلىشتا ئۇي يىغۇۋېلىشقا مەسئۇل تارماق ئېلان قىلغان بەلگىلەنگەن مۆھلەت ئىچىدە ماجىرا ھەل قىلىنمىغان بولسا، ئۇي ئالغۇچى تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش لايىھەسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ناھىيە دەرىجىلىكتىن يۇقىرى خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇي يىغۇۋېلىشقا مەسئۇل تارمىقىغا يوللاپ تەستىقلاتقاندىن كېيىن يىغۇۋېلىشقا بولىدۇ. يىغۇۋېلىشتىن ئىلگىرى يىغۇۋېلىشقا مەسئۇل تارماق ئۇي ئالغۇچىنى تەشكىللەپ، چېقىلىدىغان ئۆينى تەكشۈرۈپ خاتىرىلىشى ھەمدە ھۆكۈمەت گۇۋاھلىق ئورگىنىنىڭ دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش رەسمىيىتىنى بېجىرىشى كېرەك.

4) رەنە ھوقۇقى بولغان ئۆينىڭ دەلىل ـ ئىسپاتىنى ئامان ساقلاش. بۇنداق ئۆينى يىغىۋېلىشقا، مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش قوللىنىلغان بولسا، رەنە توختامى تۈزۈشى كېرەك. ئەگەر ئىككى تەرەپ ئۆي يىغىۋېلىشقا مەسئۇل تارماق ئېلان قىلغان بەلگىلەنگەن مۇھلەتتە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا، ئۆي ئالغۇچى مۇلۇك ھوقۇقى ماجىراسى بولغان ئۆي قاتارىدا چېقىشقا تۇتۇش قىلسا بولىدۇ ھەمدە مۇناسىپ دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش خىزمىتىنى ئىشلەيدۇ.

5) ئىجارە ئۆينىڭ دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش. ئىجارە بېرىلگەن تۇرالغۇ ئۆينى يىغىۋېلىشتا، مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش ئۇسۇلىنى قوللانغان بولسا، ئەسلىدىكى ئىجارە مۇناسىۋىتىنى داۋاملىق ساقلاشقا بولىدۇ. يىغىۋېلىش تۈپەيلىدىن ئەسلىدىكى ئىجارە توختامىدىكى ماددىلاردا ئۆزگىرىش بولسا مۇناسىپ تۈزىتىش كېرەك ھەمدە ئەسلىدىكى ئىجارە توختامى، مۇلۇك ھوقۇقىنى ئۆزگەرتىش خېتى، ئۆزگەرتىلگەندىن كېيىنكى ئىجارە توختامى قاتارلىقلارغا زۆرۈر بولغان دەلىل ـ ئىسپاتنى ئامان ساقلاش رەسمىيىتىنى بېجىرىش كېرەك.

93. يىغىۋېلىش تۈلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى دېگەن نېمە؟ ئۇ قايسى مەزمۇنلاردىن تەركىب تاپىدۇ؟

يىغىۋېلىش تۈلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى دېگىنىمىز، ئۆي ئالغۇچى بىلەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ئىككى تەرەپ قانۇنىي ئورۇن جەھەتتىن باراۋەر بولۇش، ئادىل، مۇۋاپىق بولۇش، قانۇنلۇق بولۇش ئالدىنقى شەرتى ئاستىدا، قانۇندىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسەن، ئۆي ئالغۇچى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارنىڭ ئۆينى يىغىۋېلىش، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ياكى كۆچۈرۈلگۈچىگە تۈلەم بېرىش ۋە ئۆي ئىشلەتكۈچىلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق ئىشلار ئۈستىدە ھاسىل قىلىدىغان

كېلىشىمنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ تۆۋەندىكى مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

1) كېلىشىم تۈزگۈچى ئالاقىدارلارنىڭ ئىسىم ـ فامىلىسى، نامى، تۇرغان جايى، يىغىۋېلىش جەريانىدا ئالاقىلىشىش ئۇسۇلى شۇنداقلا، بۇ جەريياندا تالاش ـ تارتىش كۆرۈلسە دەۋاغا چىقىدىغان سۈبيېكتى قاتارلىقلار.

2) ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى قايسى خىل ئۇسۇلدا تۆلەم ئېلىشنى تاللىغانلىقى. بۇنىڭدا پۇل ئېلىش ياكى ئۆيگە ئۆي ـ مۇلۇك هوقۇقى ئالماشتۇرۇپ بېرىلسىمۇ بولىدۇ. بۇنى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى تەرەپ ئەركىن تاللايدۇ.

3) كونكرېت سان ـ سېپىر هېساباتى، بۇ ئاساسلىقى، چېقىلىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى، مۇلۇك هوقۇقىنى ئالماشتۇرۇش جەريانىدىكى ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ كۆلىمى، تۆلەيدىغان پۇل ۋە ياردەم سوممىسى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

4) ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆي ۋە كۆچۈپ باردىغان ئۆينىڭ سۈپەت ئۆلچىمى.

5) كۆچۈپ تۇرۇش ئۇسۇلى ۋە تۆلەم سوممىسى، ئەگەر ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ياكى ئىجارە ئولتۇرغۇچىلاردىن ئۆزى ئىجارە ئۆي تاپقانلىرىغا ئۆي ئالغۇچى كېلىشىمدىكى مۇهلەت بويىچە ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ياردەم پۇلى، كۆچۈش ياردەم پۇلى بېرىدۇ.

6) تۆلەم پۇلى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينى تاپشۇرۇپ بېرىش ئۇسۇلى، تاپشۇرۇپ بېرىش مۇهلىتى.

7) كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلىش جاۋابكارلىقى.

8) تالاش ـ تارتىشنى هەل قىلىش چارىسى يەنى ماجىرا كۆرۈلسە كېسىم ماددىسى تۈزۈش، كېسىم قىلغۇچى ئاپپاراتنى تاللاش ياكى خەلق سوت مەهكىمىسىگە دەۋا قىلىش قاتارلىق ئىشلارنى يېزىش.

9) تەرەپلەر پۇتۇشۇش زۆرۈر دەپ قارىغان باشقا ئالاقىدار ئىشلار.

94. يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمنى قانداق ئەھۋالدا ئۆزگەرتىشكە ۋە بىكار قىلىشقا بولىدۇ؟

يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىدە بەزى نۇقسانلار مەۋجۇت بولغاندا، مەنپەئەتى زىيانغا ئۇچرىغۇچى بىر تەرەپ ئالاقىدارلارنىڭ قانۇندا بەلگىلەنگەن مەلۇم مۇھلەت ئىچىدە يىغىۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماققا ئىلتماس قىلىش ياكى مەمۇرىي دەۋا قىلىش ئارقىلىق، كېلىشىمنى بىكار قىلىش ياكى ئۆزگەرتىشنى ئىلتماس قىلىدىغان كېلىشىم، روختامنى كۆرسىتىدۇ. بۇنى مۇنداق ئەھۋالدا ئۆزگەرتىشكە ياكى بىكار قىلىشقا بولىدۇ:

1) زور ئۇقۇشماسلىق تۇپەيلىدىن تۇزۇلگەن توختام بۇ دېگىنىمىز، بىر تەرەپ ئۆز ھەرىكىتىنىڭ خاراكتېرى، قارشى تەرەپ ئالاقىدارى، كۆرسىتىلگەن نەرسىنىڭ تۈرى، سۈپىتى، شەكلى ۋە سانى قاتارلىقلارنى خاتا تونۇش نەتىجىسىدە، قىلمىشنىڭ ئاقىۋىتى ئۆزى ئويلىغىنى بىلەن بىردەك بولماي قېلىپ زور زىيان پەيدا قىلغان بولسا؛

2) ئۆي يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۇزگەندە روشەن ھالدا بىر تەرەپكە ئادىل بولماسلىق؛

3) ئۆي يىغىۋېلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمنىڭ ئالاقىدارلىرىدىن بىر تەرەپ ئالداش ۋاستىسى بىلەن قارشى تەرەپنىڭ ھەقىقىي ئارزۇسىغا خىلاپ ھالدا تۇزۇلگەن بولسا؛

4) كېلىشىمنىڭ ئالاقىدارلىرىدىن بىر تەرەپ تەھدىت سېلىش ۋاستىسى بىلەن قارشى تەرەپنىڭ ھەقىقىي ئارزۇسىغا خىلاپ ھالدا تۇزۇلگەن بولسا؛

5) كېلىشىم تۇزگوچىلەردىن بىر تەرەپ قارشى تەرەپنىڭ قىيىن ئەھۋالدا قالغانلىقىدىن پايدىلىنىپ، ئۇنىڭ ھەقىقىي

ئارزۇسىغا خىلاپ ھالدا توزۇلگەن كېلىشىم بولسا.

كېلىشىم ئۆزگەرتىلسە ئالاقىدارلارنىڭ ھوقۇق - مەجبۇرىيىتى قايتىدىن بېكىتىلىدۇ ۋە ئۆزگەرتىلگەندىن كېيىنكى كېلىشىم كۇچكە ئىگە بولىدۇ، ئەگەر بىكار قىلىنسا شۇنىڭدىن ئېتىبارەن كۇچتىن قالىدۇ. ئالاقىدارلار كېلىشىمنى ئۆزگەرتىش ياكى بىكار قىلىشنى ئىلتىماس قىلمىسا كېلىشىم كۇچكە ئىگە بولۇۋېرىدۇ. قانۇندا بەلگىلەنگەن ئۆزگەرتىش، بىكار قىلىشنى ئىلتىماس قىلىش مۇھلىتى بىر يىل بولۇپ، مۇشۇ مۇھلەتتىن ئېشىپ كەتسە كېلىشىم كۇچكە ئىگە بولۇۋېرىدۇ.

95. مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسى بېجىرمىگەن چېقىلىدىغان ئۆينىڭ قانۇنلۇقلۇقى قانداق بېكىتىلىدۇ؟

شەھەر ئۆيلىرىنى يىغۇۋېلىش جەريانىدا، ئەڭ مۇھىم مەسىلە ئۆي ئالغۇچىنىڭ ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا تۆلەم بېرىش ۋە ئۇنى ئورۇنلاشتۇرۇش مەسىلىسىدىن ئىبارەت. تۆلەم بېرىشتىكى ھالقا چېقىلىدىغان ئۆينىڭ ئىگىسىنى بېكىتىشتىن ئىبارەت. ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ئۆينىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقىنى ئىلكىدە تۇتقۇچى كىشى بولۇپ، ئۆي ئىگىسىنى بېكىتىشتە، ئادەتتە ئۆي باشقۇرۇش تارمىقىنىڭ تىزىملىغان ماتېريالى ئۆلچەم قىلىنىدۇ. ئەمەلىيەت داۋامىدا دائىم بەزى ئالاقىدارلار يېڭىلاپ ياكى كېڭەيتىپ ئۆي سېلىشنى ئىلتىماس قىلغاندا، ئۆي باشقۇرۇش تارمىقىغا مۇلۇك ھوقۇقىنى تىزىملاشنى ۋاقتىدا ئىلتىماس قىلمايدىغان، پىلانلاش تارمىقىغا يوللاپ تەستىقلاتمايدىغان ۋە باشقا تۈرلۈك سەۋەبلەردىن مۇلۇك ھوقۇقى رەسمىيەتلىرىنى بېجىرمەيدىغان ئەھۋاللار ئۇچراپ تۇرىدۇ، بۇ خىل ئەھۋالدا، ئالدى بىلەن پىلانلاش تارمىقىنىڭ ئۆينىڭ قانۇنلۇقلۇقىنى بېكىتىپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلىشى ۋە مۇناسىۋەتلىك رەسمىيەتلەرنى تولۇقلىشى

كېرەك. ئەگەر ئۆي سېلىش قانۇنلۇق بولسا ئالغۇچى تەرەپ تۆلەم مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلىشى كېرەك. ئەگەر قائىدىگە خىلاپ سېلىنغان، قانۇنسىز ئۆي بولسا تۆلەم بېرىلمەيدۇ.

96. ئۆي ئالغۇچى تەرەپتە قائىدىگە خىلاپ ھەرىكەتلەر كۆرۈلسە قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

ئۆي ئالغۇچى تەرەپتە «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش - كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش نىزامىنى يولغا قويۇش تەپسىلي قائىدىسى» دىكى بەلگىلىمىلەرگە خىلاپ بولغان تۆۋەندىكى ھەرىكەتلەرنىڭ بىرى كۆرۈلسە، ئۆي يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقى ئۇلارنى تۈزىتىشكە بۇيرۇيدۇ، ئاگاھلاندۇرىدۇ، قوشۇمچە 1000 يۈەندىن يۇقىرى، 5000 يۈەندىن تۆۋەن جەرىمانە قويسا بولىدۇ؛ قىلمىشى ئېغىر بولسا، ئۆي چېقىش - كۆچۈرۈش ھەرىكىتىنى ۋاقتىنچە توختىتىدۇ، قوشۇمچە 5000 يۈەندىن يۇقىرى، 20 مىڭ يۈەندىن تۆۋەن جەرىمانە قويىدۇ؛ ئىقتىسادىي زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسا، قانۇن بويىچە تۆلەم جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ:

1) ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى بىلەن چېقىش - كۆچۈرۈش تۆلىمى بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۈزمەي تۇرۇپ ياكى چېقىش - كۆچۈرۈش تۆلىمى بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش ماجىراسى ئۈستىدە كېسىم قىلىنماي تۇرۇپ چېقىش - كۆچۈرۈشنى يولغا قويسا؛

2) كۆچۈش مۆھلىتى ئىچىدە كۆچۈپ بولغان ئۆيلەرنى ئالدى بىلەن چاقسا، تېخى كۆچۈپ بولمىغان ئۆيلەرگە سۇ، توك، گاز، پار تەمىنلەشنى توختىتىپ قويسا ياكى باشقا ھەرىكەتلەرنى قوللىنىپ، ئۆيى چېقىلغۇچىنىڭ نورمال تۇرمۇشىغا توسقۇنلۇق قىلسا.

97. ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش تارمىقىدا قائىدىگە خىلاپ ھەرىكەتلەر كۆرۈلسە قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش تارماقلىرىدا «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش نىزامىنى يولغا قويۇش تەپسىلىي قائىدىسى» دىكى بەلگىلىمىلەرگە خىلاپ بولغان تۆۋەندىكى ھەرىكەتلەرنىڭ بىرى كۆرۈلسە، يۇقىرى دەرىجىلىك مەسئۇل تارماق ئۇلارنى تۈزىتىشكە بۇيرۇيدۇ ھەمدە بىۋاسىتە مەسئۇل خادىمغا ۋە بىۋاسىتە جاۋابكارغا قانۇن بويىچە مەمۇرىي جازا بېرىدۇ؛ قىلمىشى ئېغىر بولۇپ، ئومۇمىنىڭ مال ـ مۇلكى، دۆلەت ۋە خەلق مەنپەئەتىنى ئېغىر زىيانغا ئۇچرىتىپ جىنايەت شەكىللەندۈرسە، قانۇن بويىچە جىنايى جاۋابكارلىقى سۈرۈشتۈرۈلىدۇ:

1) ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈش شەرتىگە ئۇيغۇن بولمىغان تۈرلەرگە ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى ۋە باشقا تەستىق ھۆججىتى بەرسە؛

2) ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈش كېسىمنى ئاشكارىلىمىسا ياكى بەلگىلىمە بويىچە چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئالاقىدارلىرىنىڭ پىكرىنى ئاڭلىمىسا؛

3) ئۆي ئالغۇچى بولۇش سۈپىتى بىلەن ياكى ھاۋالىنى قوبۇل قىلىپ چېقىش ـ كۆچۈرۈش ھەرىكىتى بىلەن بىۋاسىتە شۇغۇللانسا؛

4) ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئالاقىدارلىرىغا كۆچۈرگۈچى ئورۇن، ئۆي چاقىدىغان ئورۇن ياكى چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە باھا قويىدىغان ئورۇننى بەلگىلەپ بەرسە؛

5) ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئېلاننى بەلگىلىمە بويىچە ئېلان قىلمىسا، چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى نازارەت قىلىش ـ باشقۇرۇش

مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلمىسا ياكى قانۇنغا خىلاپ قىلمىشلارنى تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلمىسا.

98. يىغۋىلىشنىڭ نەچچە خىل ئۇسۇلى بار؟

يىغۋىلىش ئادەتتە ئىككى خىل ئۇسۇلدا ئېلىپ بېرىلىدۇ، بىرسى، ئۆي ئالغۇچى ئۆينى ئۆزى چېقىش، بۇ دېگىنىمىز، ئۆي ئالغۇچى تەرەپ ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنى ئورۇنلاشتۇرىدىغان ۋە تۆلەم بېرىدىغان ئۇسۇل بولۇپ، بۇ چوڭ ئۆي - زېمىن تەرەققىيات شىركەتلىرى قوللىنىدىغان ئۇسۇل، ئۆي - زېمىن تەرەققىيات كارخانىسى ئۆي - زېمىن باشقۇرۇش تارمىقىغا ئۆي يىغۋىلىش ئىجازەتنامىسى ئىلتىماسى سۇنغاندا، يىغۋىلىش خىزمىتىگە مەسئۇل كىشى ۋە خىزمەتچى خادىملارنىڭ ئىسىملىكى قاتارلىق ماتېرىياللارنى تاپشۇرىدۇ، ئىلتىماسى تەستىقلانغاندىن كېيىن ئۆينى يىغۋىلىشنى باشلىسا بولىدۇ. ئىككىنچىسى، ئۆي ئالغۇچى ئۆي چاقىدىغان ئورۇنغا ھاۋالە قىلىپ چاقتۇرۇش، بۇ دېگىنىمىز، ئۆي ئالغۇچى تەرەپ ئۆي يىغۋىلىشنى مەخسۇس ئۆي چاقىدىغان ئورۇنغا ھاۋالە قىلىدىغان، ھاۋالىنى قوبۇل قىلغان ئورۇن يىغۋىلىش خىزمىتىنىڭ پۈتۈن جەريانىغا مەسئۇل بولىدىغان ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن مۇناسىپ ھەق ئالىدىغان ئۇسۇلدۇر. ئۇلار ئوتتۇرىسىدا ئىمزالانغان ئۆي يىغۋىلىش ھاۋالە توختامى ئۆي - زېمىن باشقۇرغۇچى تارماققا ئەنگە ئالدۇرۇلىدۇ.

99. يىغۋىلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش كېرەكمۇ؟

ئۆي ئالغۇچى تەرەپ بىلەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى تەرەپ يىغۋىلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۈزۈپ ئىمزا قويۇشۇپ بولغاندىن كېيىن، شۇ جايدىكى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقى ئورگىنىغا بېرىپ، ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقى رەسمىيىتى

بېجىرىدۇ، بۇ خىل ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقى ئورنىنىڭ ئالاقىدارلار تۈزۈشكەن يىغۋېلىش تۈلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنىڭ راستلىقى، قانۇنغا ئۇيغۇن ئىكەنلىكىنى قانۇن بويىچە ئىسپاتلايدىغان پائالىيەتتىن ئىبارەت. چېقىلىدىغان ئۆينىڭ بىرلىكتە ئورتاق ئىگدارچىلىق قىلغۇچىسى ياكى بىرلىكتە ئىشلەتكۈچىسى بولسا، ئادەتتە ئورتاق ئىگدارلىق قىلغۇچىلار سۈپىتىدە ئورتاق ئىلتىماس قىلىش كېرەك. ئورتاق ئىگدارلىق قىلغۇچىلار بىر ئادەمگە ۋاكالەتچىلىكنى ھاۋالە قىلىپ، يىغۋېلىش تۈلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى ھەققىدىكى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقى رەسمىيىتىنى بېجىرسە بولىدۇ. چېقىلىدىغان ئۆينىڭ ئەسلىي ھوقۇقدارى ياكى ئىشلەتكۈچىسى ئۆزگەرگەن بولۇپ، مۇلۇك ھوقۇقى ياكى ئىشلىتىش ھوقۇقىدا نوپۇس يۆتكەش رەسمىيىتى بېجىرىلگەن بولسا، ئالدى بىلەن نوپۇس يۆتكەش رەسمىيىتىنى بېجىرىپ، ئاندىن كېلىشىمنى ھۆكۈمەت گۇۋاھلىقىدىن ئۆتكۈزۈش رەسمىيىتىنى بېجىرىش كېرەك.

100. يىغۋېلىش تۈلىمى بېرىلىدىغان ئوبيېكتلار كىملەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

يىغۋېلىش تۈلىمى بېرىلىدىغان ئوبيېكتلار ئاساسلىقى، چېقىلىدىغان ئۆينىڭ قانۇنلۇق ئىگدارچىلىق قىلغۇچىسىنى كۆرسىتىدۇ. يىغۋېلىش تۈلىمى ئۆي ئىگدارىغىلا بېرىلىدۇ، ئۆينى ئىشلەتكۈچىنى ئورۇنلاشتۇرۇش قوشۇمچە قىلىنىدۇ. ئىشلەتكوچى دېگىنىمىز، ئاساسلىقى شۇ ئۆينى ئىجارە ئالغۇچىغا نىسبەتەن ئېيتىلغان بولۇپ، ئۇ ئۆي ئىگدارىغا ئىجارە پۇلى تۆلەش ئارقىلىق، ئۆينى مەلۇم مۇددەت ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئېرىشكەن بولىدۇ. دېمەك، ئىجارە ئالغۇچىنىڭ ئېرىشكىنى ئۆينى مەلۇم مۇددەت ئىگىلەش ۋە ئىشلىتىش ھوقۇقى بولۇپ، ئۆيدىن

مەنپەئەتلىنىش، بىر تەرەپ قىلىش ھوقۇقى ئەمەس. شۇڭا يىغۇۋىلىش قانۇن ـ نىزاملىرىدا پەقەت ئۆينىڭ ئىگىدارلىق قىلغۇچىسىلا يىغۇۋىلىش تۆلىمى بېرىشنىڭ سۈبيېكتى بولىدىغانلىقى بەلگىلەنگەن. لېكىن، ئۆينى چاققان ۋە كۆچۈرگەنده يەنە ئىجارە ئالغۇچىغىمۇ بەلگىلىك زىيان ۋە قولايسىزلىق ئېلىپ كەلگەچكە، يىغۇۋىلىش كېلىشىمى تۈزگەنده، ئۆي ئالغۇچى تەرەپ ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى، ئۆي ئىجارە ئالغۇچىلار بىلەن بىرلىكتە يىغۇۋىلىش تۆلىمى بېرىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشنىمۇ پۈتۈشۈش تەلەپ قىلىنىدۇ.

101. تۇرالغۇ بولمىغان ئۆيلەرنى يىغۇۋىلىش تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان زىيانغا تۆلەم بېرىلەمدۇ؟

چېقىلىدىغان ئۆيلەرنى ئىشلىتىلىش ئورنىغا ئاساسەن، تۇرالغۇ ئۆي ۋە تۇرالغۇ بولمىغان ئۆي دەپ ئىككى خىلغا ئايرىشقا بولىدۇ. تۇرالغۇ بولمىغان ئۆيلەر ئادەتتە ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەت ئىشلىرىغا ئىشلىتىلىدىغان بولۇپ، يىغۇۋىلىش تۈپەيلىدىن ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەت توختاپ قېلىپ ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا زىيان كەلتۈرگەن بولسا مۇناسىپ تۆلەم بېرىلىدۇ.

ئاپتونوم رايوننىڭ «شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش نىزامى» يولغا قويۇش تەپسىلىي قائىدىسىدىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى چېقىلىدىغان ئۆينىڭ تىجارەت كىرىمىنى ئاساسلىق تۇرمۇش مەنبەسى قىلىدىغان بولسا ھەمدە مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇشنى تەلەپ قىلسا، ئۆي ئالغۇچى ئۇلارنى تىجارەتكە ئىشلىتىشكە بولىدىغان ئۆي بىلەن تەمىنلىشى كېرەك. ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئۆي بىلەن چېقىلغان ئۆينىڭ ئورنى ۋە كۆلىمى جەھەتتە پەرق بولسا، مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرغاندا باھا پەرقىنى تولۇقلاپ بېرىشى كېرەك.

102. ئۆينى يىغىۋالغۇچى تەرەپ يىغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ ئۆينىنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن چېقىپ بولغاندىن كېيىن ئۇي چېقىش ھەققى تەلەپ قىلسا بولامدۇ؟

قانۇندىكى ئالاقىدار بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، دۆلەت ئىلكىدىكى زېمىن ئۈستىدىكى ئۆيلەرنى يىغىۋېلىشنى باشقۇرۇش تارمىقىنىڭ ئۇي چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە ئالاقىدار تەرەپكە ھەرقانداق شەكىل بىلەن چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى ۋاكالىتەن بېجىرگۈچى، ئۇي يىغىۋالغۇچى ۋە يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينى باھالىغۇچى ئورۇننى بەلگىلەپ بېرىشگە يول قويۇلمايدۇ. شۇڭا ئۆيى چېقىلغۇچىلار چاققۇچى تەرەپ بىلەن ئوبدان كېڭىشىپ، چېقىش ـ كۆچۈرۈش ھەققىنى كىم ئۈستىگە ئېلىش توغرىسىدا ئالدىن پۈتۈشۈشى كېرەك. يىغىۋالغۇچى تەرەپنىڭ ئۆينى تەشەببۇسكارلىق بىلەن چېقىپ كۆچۈرۈپ بولۇپ، ئاندىن چېقىش ـ كۆچۈرۈش ھەققى تەلەپ قىلىشى قانۇنغا ۋە ئەقىلگە مۇۋاپىق ئەمەس.

103. يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىشلىتىلىشى مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىدىكى بىلەن ئوخشاش بولمىسا، يىغىۋېلىش تۆلىمى قانداق بېكىتىلىدۇ؟

تۇرلۇك سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، بەزى ئۇي ئىگىدارلىق قىلغۇچىلىرى مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسى بېجىرگەندە، ئۆينىڭ ھەقىقىي ئىشلىتىلىش ئورنى، كۆلىمى قاتارلىق ئەھۋاللارنى ئەينەن مەلۇم قىلمايدۇ، بەزىلەر مۇلۇك ھوقۇقى گۇۋاھنامىسىگە تۇرالغۇ دەپ تىزىملاتسىمۇ ئەمەلىيەتتە تىجارەت قىلىشقا ئىشلىتىدۇ، بەزىلەر كۆز ئالدىدىكى مەنپەئەتنى دەپ، ئۆينىڭ كۆلىمىنى ئەمەلىيەتتىكىدىن يا چوڭ، يا كىچىك تىزىملىتىۋالىدىغان ئەھۋاللارمۇ بار. بۇ ئۇي چېقىلماقچى، كۆچۈرۈلمەكچى بولغاندا، ئاسانلا تالاش ـ تارتىش كېلىپ چىقىدۇ، كۆچۈرۈلىدىغان ئۆينىڭ

ئىشلىتىلىشىدە ئادەتتە شۇ ئۆينىڭ مولۇك ھوقۇقى ئارخىپىدا تىزىملانغان مەزمۇن ئۆلچەم قىلىنىدۇ. بىراق، ئۇي ئالغۇچى تەرەپ بىلەن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلار چېقىپ كۆچۈرۈلىدىغان ئۆينىڭ خاراكتېرى ۋە كۆلىمى ھەققىدە كېڭىشىپ بىرلىككە كەلگەن بولسا، كېڭىشىش نەتىجىسى بويىچە باھالاشقا بولىدۇ

104. ئۇي ئالغۇچى كېلىشىمدە ۋەدە قىلغان ئۆينى بەرمىسە قانداق قىلىش كېرەك؟

يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىم توختامىدىكى ئالاقىدار ئىككى تەرەپ چوقۇم كېلىشىمدە پوتۇشكەن ۋەدىسىگە ئەمەل قىلىشى كېرەك. ئۇي ئالغۇچى تەرەپنىڭ قايتا ئۇي سېلىش جەريانىدا ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان كۆلەم، ئورۇن، قەۋەت قاتارلىقلارنى ئۆز مەيلىچە ئۆزگەرتىۋېتىشى يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇش توختامىنىڭ ئىجرا قىلىنماسلىقىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى يىغۇۋېلىش بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇش توختامىغا ئاساسەن ئورۇنلاشتۇرۇشتا چىڭ تۇرسا، ئۇي يىغۇۋېلىشنى باشقۇرغۇچى تارماق ئۇي ئالغۇچىنى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا كېلىشىمدە پوتۇشكەن ئۆلچەم، ۋەدىسى بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇشنى بۇيرۇشى كېرەك. ئۇي ئالغۇچى «ئۇي يوق» دېگەننى باھانە قىلىپ كېلىشىم بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇشنى رەت قىلسا ۋە ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىمۇ ئەسلىدىكى كېلىشىم بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇشتا يەنىلا چىڭ تۇرسا، ئۇي ئالغۇچىنى توختامدا ۋەدىلەشكەن ئۆلچەم بويىچە يېڭىباشتىن ئورۇنلاشتۇرۇشقا بۇيرۇش كېرەك. ئۇي ئالغۇچى ئىجرا قىلىشنى رەت قىلسا، ئۇي ئالغۇچىنىڭ ھېسابىدىكى پۇلنى ئاجرىتىپ، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا ئۇي - زېمىن بازىرىدىن تاۋار ئۇي سېتىۋېلىپ ئورۇنلاشتۇرۇش كېرەك.

105. يغۇپلىشتا ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ سۈپىتى قانداق ئۆلچەمگە يېتىشى كېرەك؟

يغۇپلىش ھەرىكىتى جەريانىدا، ئۆيى يغىپ ئېلىنغۇچىلار ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆيلەرنىڭ دۆلەتنىڭ سۈپەت، بىخەتەرلىك ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن كەلمەسلىكتەك ھادىسىلەر دائىم يۈز بېرىپ تۇرىدۇ، ھەتتا بەزى ئۆيلەر خەتەرلىك بولۇپ چىقىشتەك ئەھۋاللارمۇ ئۇچراپ تۇرىدۇ. ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ جىسمانىي بىخەتەرلىكىگە، ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە دەخلى ـ تەرۇز يەتكۈزىدىغان بۇ خىل قانۇنغا خىلاپ قىلمىشلارغا يىغۇپلىش مەمۇرىي باشقۇرۇش تارماقلىرى نۇقتىلىق زەربە بېرىدۇ. ناۋادا، ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئۆينىڭ سۈپىتى ۋە بىخەتەرلىك ئۆلچىمى دۆلەتنىڭ سۈپەت ـ بىخەتەرلىك تەلىپىگە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان ئەھۋاللار كۆرۈلسە، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى يىغۇپلىش مەمۇرىي باشقۇرۇش تارمىقىغا بېرىپ پاش قىلسا، خەلق سوت مەھكىمىسىگە دەۋا قىلىپ، باشقىدىن ئۆلچەمگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ئۆي بېرىشنى تەلەپ قىلسىمۇ بولىدۇ. قايتا كۆچۈش خىراجىتىنى ئۆي ئالغۇچى ئۈستىگە ئالىدۇ. ئەگەر مۇشۇ سەۋەبتىن ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىنىڭ جىسمانىي مەنپەئەتى زىيانغا ئۇچرىغان بولسا، زىياننى تۆلەپ بېرىشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ.

106. تەستىقلىتىلماي سالغان ئۆينىڭ يىغۇپلىش ئىشى قانداق بىر تەرەپ قىلىندۇ؟

تەستىقلىتىلماي سېلىنغان ئۆي قائىدىگە خىلاپ سېلىنغان قۇرۇلۇش دەپمۇ ئاتىلىدۇ، ئۇ سېلىنىپ بولغان ئۆي ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىنىڭ شەھەر پىلانلاشقا مەسئۇل تارماقلارنىڭ پىلان ئىجازىتىنى ئالماي سېلىنغان ياكى پىلان ئىجازىتىدىكى بويىچە سېلىنمىغان ئۆي ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىنى كۆرسىتىدۇ. شەھەر پىلانىنى باشقۇرۇش ھەققىدىكى

بەلگىلىمىلەرگە ئاساسەن، قۇرۇلۇشقا يەر ئىشلىتىش ئىجازىتى ۋە قۇرۇلۇش قىلىش پىلان ئىجازىتى ئالماي تۇرۇپ ئۆي ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىنى سالغان بولسا، بۇ قائىدىگە خىلاپ قۇرۇلۇش ھېسابلىنىدۇ. سېلىنىپ بولغان ئۆي ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچە ئەسلىھەلىرىدىن ئەگەر بۇ قۇرۇلۇش شەھەر پىلانىغا تەسىر يەتكۈزسىمۇ، لېكىن، تۈزىتىش تەدبىرى قوللىنىشقا بولىدۇ دەپ قارالغانلىرىدا، پىلانلاشقا مەسئۇل تارماقلار تۈزىتىشكە بۇيرۇيدۇ، قوشۇمچە جەريمانە قويىدۇ، ئالاقىدار رەسمىيەتلەرنى تولۇقلاپ بېجىرىشكە بۇيرۇيدۇ، ئالاقىدار رەسمىيەتلەر بېجىرىلگەندىن كېيىن قانۇنلۇق قۇرۇلۇش دەپ بېكىتىلىدۇ. ئەگەر بۇ قۇرۇلۇش شەھەر پىلانىغا زور تەسىر يەتكۈزگەن بولسا، پىلانلاشقا مەسئۇل تارماقلار قۇرۇلۇشنى توختىتىشقا، سۈرۈك ئىچىدە چېقىۋېتىشكە بۇيرۇيدۇ ياكى قانۇنسىز قۇرۇلۇش، قۇرۇلما ۋە باشقا ئەسلىھەلىرىنى مۇسادىرە قىلىدۇ ھەم ئۇنى يىغىۋېلىشتا تۆلەم بېرىلمەيدۇ.

107. پاراۋانلىق ئىشلىرى ۋە تىجارەت ئىشلىرىغا يەر ئېلىش دېگەن نېمە؟ بۇ ھەقتە قانۇندا قانداق بەلگىلىمىلەر بار؟

پاراۋانلىق ئىشلىرىغا يەر ئېلىش دېگىنىمىز، جامائەت پاراۋانلىقى ئىشلىرىغا، جامائەت مۇئەسسەسەلىرى قۇرۇلۇشىغا ئىشلىتىلىدىغان يەرنى كۆرسىتىدىغان بولۇپ، ئادەتتە ئۇ ئاساسلىقى، دۆلەت ئورگانلىرى، ھەربىي ئىشلار، شەھەر ئۇل ئەسلىھەلىرى، پاراۋانلىق، دۆلەت نۇقتىلىق يار ـ يۆلەك بولىدىغان ئېنېرگىيە، قاتناش، سۇ ئىنشائاتى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدىغان يەر ۋە قانۇن، مەمۇرىي نىزاملاردا بەلگىلەنگەن باشقا ئىشلارغا كېرەكلىك يەرلەر، مەسىلەن، دۆلەت ئورگانلىرى قۇرۇلۇشى، خەلق تەشكىلاتلىرىنىڭ خىزمەت بىناسى، شەھەرنى سۇ بىلەن تەمىنلەش، سۇ، توك ،گاز، پار قاتارلىق ئەسلىھەلەرگە

ئىشلىتىلىدىغان يەرلەر، مەدەنىيەت، مائارىپ، سەھىيە، تەنتەربىيە، پەن ـ تېخنىكا، ئىجتىمائىي پاراۋانلىق قۇرۇلۇشلىرىغا ئىشلىتىلىدىغان يەرلەر، مۇھىت تازىلىقى، ئوت ئۆچۈرۈش، پوچتا ئىشلىرى ۋە خەلق مەيدانى، ئومۇمىنىڭ يېشىللاشتۇرۇش يېرى، داڭلىق مەنزىرىلىك جايلارغا ئىشلىتىلىدىغان يەرلەر، ھەربىي ئەسلىھەلەر، چەتئەللەرنىڭ دۆلىتىمىزدە تۇرۇشلۇق ئەلچىخانىلىرى، كونسۇلخانىلىرىغا ئىشلىتىلىدىغان يەرلەر، دىنىي ئىشلار، تۇرمە، ئەمگەك بىلەن تەربىيەلەش ئورۇنلىرى، قەبرىستانلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدىغان يەرلەردىن ئىبارەت بولۇپ، بۇ يەرلەر ئادەتتە پايدا ئېلىشنى مەقسەت قىلمايدۇ.

تىجارەت يېرى ئادەتتە بارلىق سودا ـ تىجارەت پائالىيەتلىرىگە ئىشلىتىلىدىغان يەرلەرنى كۆرسىتىدۇ. جامائەت مەنپەئەتى ۋە پاراۋانلىق ئىشلىرى ئېھتىياجى بىلەن ئېلىنىدىغان يەرگە نىسبەتەن يەر ئېلىش باھاسىنى بېكىتىشتە ئىسپات ئاڭلاش يىغىنى تۇزۇمى يولغا قويۇلغان بولۇپ، ئۇنىڭ تۆلەم ئۆلچىمى ۋە مېخانىزمى مۇكەممەللەشتۈرۈلىدۇ. تىجارەتكە ئىشلىتىلىدىغان يەرنى ھۆكۈمەتنىڭ يەر ئېلىش دائىرىسىدىن تەدرىجىي چېكىندۈرۈپ، بازار قائىدىسى بويىچە ھەرىكەتچان بولۇش يولغا قويۇلۇپ، يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئېرىشىشتە، خېرىدار چاقىرىش، كىم ئارتۇق سودىسى قىلىپ سېتىش، تاختاي ئېسىش، ھەقلىق بېرىش تۇزۇمى ئورنىتىلىدۇ ۋە تېرىلغۇ يەرنى قوغداش قانۇنى ۋە سىياسەتلىرى مۇكەممەللەشتۈرۈلىدۇ.

108. يىغىپ ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ ئىگىسى بىلەن ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە مۇناسىۋىتىنى بىكار قىلىش جەھەتتە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ «شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش ـ

كۆچۇرۇشنى باشقۇرۇش نىزامى» نى يولغا قويۇش تەپسىلىي قائىدىسىدىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئىجارىگە بېرىلگەن ئۆيلەرنى يىغىۋېلىشتا، ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى بىلەن ئۆي ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە مۇناسىۋىتىنى بىكار قىلىش جەھەتتە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا، تۆۋەندىكى ئۇسۇل بويىچە تۆلەمگە ئېرىشىدۇ ۋە ئورۇنلاشتۇرۇلىدۇ:

(1) ئۆي ئىجارە ئالغۇچى بىۋاسىتە باشقۇرۇلۇۋاتقان ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆيىدە ئولتۇرۇۋاتقان ھەمدە ئەرزان تۇرالغۇ ئۆينى ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرۇش شەرتىگە ئۇيغۇن كەلگەن بولسا، ئۆي ئالغۇچى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇپ بېرىشى كېرەك، ئالماشتۇرۇپ بېرىلگەن ئۆينى ئەسلىي ئۆي ئىجارە ئالغۇچى ئىجارە ئالىدۇ.

(2) ئۆز خىزمەت ئورنىنىڭ باشقۇرۇشىدىكى ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆينى ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرغان ۋە ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى پۇل تۆلەم بېرىش ئۇسۇلىنى تاللىغان بولسا، ئۆي ئالغۇچى تۆلەم پۇلىنىڭ 80% نى ئۆي ئىجارە ئالغۇچىغا، 20% نى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا بېرىشى كېرەك، ئىجارىگە بەرگەن ـ ئالغان ئىككى تەرەپنىڭ ئايرىم كېلىشىمى بارلىرى بۇنىڭ سىرتىدا.

109. سېتىۋېلىنغان ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆيى، ئەرزان، قولايلىق تۇرالغۇ ئۆيلەر ياكى يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ھەقسىز ئىگە بولغان تۇرالغۇ ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۇرۇشتە تۆلەم بېرىش قايسى ئۇلچەم بويىچە بولىدۇ؟

سېتىۋېلىنغان ھۆكۈمەت تۇرالغۇ ئۆيى، ئەرزان، قولايلىق تۇرالغۇ ئۆيلەر ياكى يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ھەقسىز ئىگە بولغان تۇرالغۇ ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۇرۇشتە، ئۆي ئالغۇچى ئۆي ـ زېمىن بازىرىدا باھالانغان باھا بويىچە ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا تۆلەم بېرىشى كېرەك. تۆلەم بېرىش باھاسى شۇ جايدىكى ئەرزان،

قولايلىق ئۆيلەرنىڭ باھاسى ياكى ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان ئۆيلەرنىڭ كۆلىمى شۇ جايدىكى ئوتتۇرىچە تۇرالغۇ ئۆي كۆلىمى ئۆلچىمىدىن تۆۋەن بولسا، شۇ جايدىكى ئەرزان، قولايلىق ئۆيلەرنىڭ باھاسى ۋە ئوتتۇرىچە تۇرالغۇ ئۆي كۆلىمى ئۆلچىمى بويىچە تۆلەم بېرىشى ۋە ئۇلارنى ئورۇنلاشتۇرۇشى كېرەك.

ئالدىنقى تارماقتا بەلگىلەنگەن ئۆلچەم بويىچە تۆلەم بېرىلگەندىن كېيىن، ئۆيى يېغىپ ئېلىنغۇچى تۇرالغۇ ئۆي مەسلىسىنى ھەل قىلىشقا مادارى يەتمىسە ھەمدە چېقىلغان ئۆي پاراۋانلىق تۇرلىرىگە ئىشلىتىلسە، شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۇلارنى ئىجارە ھەققى ئەرزان ئۆي بىلەن تەمىنلەپ ئورۇنلاشتۇرىدۇ؛ چېقىلغان ئۆي ئۆي - زېمىن تەرەققىياتى قاتارلىق تىجارەت خاراكتېرلىك تۇرلەرگە ئىشلىتىلسە، ئۆي ئالغۇچى ئۆيى يېغىپ ئېلىنغۇچىنى ئاساسىي ئەسلىھە شارائىتى بار ئۆي بىلەن تەمىنلەپ ئورۇنلاشتۇرۇشى كېرەك.

110. ئۆي ئىجارىگە بەرگۈچى ئىجارىگە بېرىپ بولغان ئۆينى خالىغانچە ئۈچىنچى بىر كىشىگە ئىجارىگە بېرىۋەتكەندە قانداق قىلىش كېرەك؟

ئىككى تەرەپ ئۆي ئىجارىگە ئېلىش، ئۆي ئىجارىگە بېرىش توختىمى تۈزۈشىپ، توختام ۋاقتى توشمىغان مەزگىلدە، ئۆي ئىگىسى خالىغانچە ئۆينى ئۈچىنچى كىشىگە ئىجارىگە بەرگەندە، ئەسلىدىكى ئىجارىگە ئالغۇچى خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئەرز سۇنۇپ، قانۇن بويىچە ئىجارىگە ئالغۇچىنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق - مەنپەئەتىنى قوغداشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ.

111. ئىجارە مۇناسىۋىتى مەۋجۇت بولغان ئۆيلەرنىڭ يىغىۋېلىش كېلىشىمى قانداق تۈزۈلىدۇ؟

قانۇن - نىزاملاردىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، يىغىۋېلىش خىزمىتى جەريانىدا، ئەگەر چېقىلىدىغان ئۆيلەرنى

ئىجارە ئېلىپ ئولتۇرغۇچى بىلەن ئۆي ئىجارە بەرگۈچى ئىجارە مۇناسىۋىتىنى بىكار قىلغان ياكى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ئۆي ئىجارە ئالغۇچىنى ئۆزى ئورۇنلاشتۇرغان بولسا، ئۆي ئالغۇچى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا تۆلەم بېرىدۇ. ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى بىلەن ئىجارە ئالغۇچى بۇ مەسىلىدە كېلىشىم ھاسىل قىلالمىغان بولسا، ئۆي ئالغۇچى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىغا ئۆي - مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇپ بېرىدۇ، مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇلغان ئۆينى ئەسلىي ئۆي ئىجارە ئالغۇچى داۋاملىق ئىجارە ئالسا بولىدۇ ھەمدە ئۆي ئىگىسى بىلەن قايتىدىن ئۆي ئىجارە توختامى تۈزىدۇ. بۇنىڭدا ئىجارە بەرگۈچىنىڭمۇ، ئىجارە ئالغۇچىنىڭمۇ ھوقۇق - مەنپەئەتى كاپالەتكە ئىگە بولىدۇ.

112. ئىجارە توختامى تۈزۈشمىگەن، ئىجارە ھەققىنىمۇ تاپشۇرمىغان ئولتۇرغۇچى تۆلەمگە ئېرىشەلەمدۇ؟

قانۇن - نىزاملاردىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، ئۆي ئىجارە توختامى تۈزۈشمىگەن، يەنە كېلىپ، ئىجارە پۇلىمۇ تاپشۇرمىغانلارنى «ئولتۇرغۇچى» دەپ قاراشقىلا بولىدۇ. ئولتۇرغۇچى بىلەن ئۆي ئىگىسى ئوتتۇرىسىدا قانۇندىكى ئۆي ئىجارە بېرىش - ئېلىشقا دائىر ھېچقانداق ھوقۇق - مەجبۇرىيەت مۇناسىۋىتى شەكىللەنمىگەن، بۇنداق ئەھۋالدا، ئولتۇرغۇچىنىڭ ئۆي يىغۇۋېلىش تۆلىمىگە ئېرىشىش ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشتىن بەھرىمەن بولۇش ھوقۇقىمۇ بولمايدۇ.

113. يىغۇۋېلىش دائىرىسى ئىچىدىكى ئۆينى ئىجارە ئالغۇچىنىڭ ھوقۇق - مەنپەئەتى قانداق قوغدىلىدۇ؟

قانۇن - نىزاملاردىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسلانغاندا، يىغۇۋېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن، مۇئەييەن سۈرۈك ئىچىدە شۇ دائىرىدىن ئۆي ئىجارە بېرىش - ئىجارە ئېلىش

هەرىكىتى مەنئى قىلىنىدۇ، شۇڭا يىغىۋېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەنلىكىنى ھەر ئىككى تەرەپ بىلگەن ئەھۋالدا كېڭىشىلگەن ئىجارە بېرىش ـ ئېلىش كېلىشىمى قانۇنسىز كېلىشىمدىن ئىبارەت بولۇپ، بۇنداق ھەرىكەت قانۇن تەرىپىدىن قوغدالمايدۇ. شۇنداقلا بۇ ئۆيلەردە ئولتۇرغان ئىجارە ئالغۇچىلار ئۆينى بىكارلاشقا بۇيرۇلىدۇ، ئۇلارنىڭ يىغىۋېلىشنى ئورۇنلاشتۇرۇش ۋە تۆلەم ئېلىش ھوقۇقىمۇ بولمايدۇ. لېكىن ئۇلارنىڭ ئۆي ئىجارە بەرگۈچىلەرگە ئالدىن تاپشۇرغان ئۆي ئىجارە پۇلىنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە زىياننى تۆلىتىۋېلىش ھوقۇقى قانۇن تەرىپىدىن قوغدىلىدۇ.

114. يىغىۋېلىش جەريانىدا ئادۋوكاتنىڭ قانداق رولى بار؟

ئۆي يىغىۋېلىش جەريانى بىرقەدەر مۇرەككەپ، تەرەپلەرنىڭ مەنپەئەتىگە بىۋاسىتە چېتىلىدىغان قانۇنىي ھەرىكەت بولۇپ، بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ بۇ ھەقتىكى سىياسەت ـ قانۇنلارغا بولغان چۈشەنچىسى تەكشى ئەمەس، شۇڭا ئۆي يىغىۋېلىش پائالىيىتى جەريانىدا ئاسانلا ماجىرا پەيدا بولىدۇ. ئادۋوكاتلار كەسپىي قانۇن خىزمەتچىسى سۈپىتى بىلەن ئۆي ئالغۇچى ياكى ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچىلارنى قانۇن مۇلازىمىتى بىلەن مۇۋاپىق تەمىنلەپ، تورلۇك تالاش ـ تارتىشلارنىڭ ئالدىنى ئېلىشتا تېگىشلىك رول ئوينايدۇ. كونكرىت قىلغاندا، ئۆي يىغىۋېلىش ھەرىكىتى جەريانىدا ئادۋوكاتلار تەرەپلەرنى تۆۋەندىكى مۇلازىمەتلەر بىلەن تەمىنلەيدۇ:

(1) بىر تەرەپنىڭ ۋەكىلى سۈپىتىدە قارشى تەرەپ بىلەن تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى ئىمزالايدۇ، گۇۋاھلىقتىن ئۆتكۈزۈشنى ئىلتىماس قىلىپ بېرىدۇ، قانۇنىي ئالاقە ـ ھۆججەتلەرنى يېزىپ بېرىدۇ؛

(2) تەرەپلەرگە دۆلەتنىڭ يىغىۋېلىش، تۆلەم بېرىش ۋە

ئورۇنلاشتۇرۇشقا مۇناسىۋەتلىك قانۇن ـ سىياسەتلىرىنى چۈشەندۈرۈپ، توغرا مەسلىھەت بېرىدۇ. تەرەپلەرنىڭ بۇ ھەرىكەت جەريانىدىكى ھوقۇق ـ مەجبۇرىيەتلىرىنى بىلدۈرىدۇ؛

(3) كېسىم قىلىش، دەۋا قىلىش ئىشلىرىغا ۋاكالىتەن قاتنىشىدۇ. بۇ ئارقىلىق تەرەپلەرنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى قوغداشتا بەلگىلىك رول ئوينايدۇ.

قوشۇمچە (1)

دۆلەت يېرىدىكى ئۆيلەرنى ئېلىش ۋە ئۇنىڭغا تولۇقلىما بېرىش نىزامى

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى رەئىسىنىڭ پەرمانى
590 ـ نومۇرلۇق

«دۆلەت دۆلەت يېرىدىكى ئۆيلەرنى ئېلىش ۋە ئۇنىڭغا تولۇقلىما بېرىش نىزامى» 2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى گوۋۇيۈەننىڭ 141 ـ قېتىملىق دائىمى يىغىندا ماقۇللىنىپ، ھازىر ئېلان قىلىندى، ئېلان قىلىنغان كۈندىن باشلاپ يولغا قويۇلسۇن.

زۇڭلى ۋېن جياباۋ
2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 3 ـ كۈنى

بىرىنچى باب ئومۇمىي پىرىنسىپ

1ـ مادداا بۇ نىزام دۆلەت يېرىدىكى ئۆيلەرنى ئېلىش ۋە ئۇنىڭغا تولۇقلىما بېرىش ھەرىكىتىنى قېلىپلاشتۇرۇش، جامائەت مەنپەئەتىنى قوغداش، ئۆيى ئېلىنغان ئىگىدارلارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى كاپالەتلەندۈرۈش مەقسىتىدە چىقىرىلدى.

2 ـ مادداا جامائەت مەنپەئەتى ئېھتىياجى بىلەن، ئورۇن ۋە شەخسلەرنىڭ دۆلەت يېرىدىكى ئۆيىنى ئېلىشتا، ئۆيى ئېلىنغان

ئىگىدارلار (تۆۋەندە ئۆيى ئېلىنغۇچى دېيىلىدۇ) غا ئادىل تولۇقلىما بېرىش كېرەك.

3 ـ ماددا ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىشتە، قارار دېموكراتىك بولۇش، تەرتىپ توغرا بولۇش، نەتىجە ئاشكارا بولۇش پرىنسىپىغا ئەمەل قىلىش كېرەك.

4 ـ ماددا شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆز مەمۇرىي رايونىنىڭ ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىگە مەسئۇل بولىدۇ.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى بېكىتكەن ئۆي ئالغۇچى تارماق (تۆۋەندە ئۆي ئالغۇچى تارماق دېيىلىدۇ) ئۆز مەمۇرىي رايونىنىڭ ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىنى تەشكىللەپ يولغا قويىدۇ.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئالاقىدار تارماقلىرى مۇشۇ نىزامدىكى بەلگىلىمە ۋە شۇ دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى بېكىتكەن ئىش تەقسىماتى بويىچە ئۆزئارا ماسلىشىپ، ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىشى كېرەك.

5 ـ ماددا ئۆي ئالغۇچى تارماق ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىشتىكى كونكرىت خىزمەتلەرنى ئۆي ئېلىش ئىشىنى كونكرىت قىلغۇچى ئورۇنغا ھاۋاله قىلسا بولىدۇ، ئۆي ئېلىش ئىشىنى كونكرىت قىلغۇچى ئورۇن پايدا ئېلىشنى مەقسەت قىلماسلىقى كېرەك.

ئۆي ئالغۇچى تارماق ئۆي ئېلىش ئىشىنى كونكرىت قىلغۇچى ئورۇننىڭ ھاۋاله قىلىنغان دائىرىدىكى ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش ھەرىكىتىنى نازارەت قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ ھەرىكىتىنىڭ ئاقىۋىتى ئۈچۈن قانۇن جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ.

6 ـ ماددا يۇقىرى دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى تۆۋەن دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىگە بولغان نازارەتچىلىكنى كۈچەيتىشى كېرەك.

گوۋۇيۈەننىڭ تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى مەسئۇل تارمىقى ۋە ئۆلكىلىك، ئاپتونوم رايونلۇق، بىۋاسىتە قاراشلىق شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى مەسئۇل تارمىقى تەڭ دەرىجىلىك مالىيە، زېمىن بايلىقى، تەرەققىيات ۋە ئىسلاھات تارمىقى قاتارلىق ئالاقىدار تارماقلار بىلەن بىرلىكتە، ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىگە بولغان يېتەكچىلىكنى كۈچەيتىشى كېرەك.

7 ـ ماددا ھەرقانداق تەشكىلات ۋە شەخس بۇ نىزامدىكى بەلگىلىمىگە خىلاپ قىلمىشلارنى ئالاقىدار خەلق ھۆكۈمىتى، ئۆي ئالغۇچى تارماق ۋە باشقا ئالاقىدار ئورۇنلارغا پاش قىلىشقا ھوقۇقلۇق. پاش قىلىش ماتېرىيالىنى تاپشۇرۇۋالغان ئالاقىدار خەلق ھۆكۈمىتى، ئۆي ئالغۇچى تارماق ۋە باشقا ئالاقىدار تارماقلار ئۇنى ۋاقتىدا ئېنىقلىشى ۋە بىر تەرەپ قىلىشى كېرەك.

مەمۇرىي تەپتىش ئورگىنى ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىگە قاتناشقان ھۆكۈمەت ۋە ئالاقىدار تارماقلار ياكى ئورۇنلار شۇنىڭدەك ئۇنىڭ خادىملىرىغا بولغان مەمۇرىي تەپتىشلىكنى كۈچەيتىشى كېرەك.

ئىككىنچى باب ئۆي ئېلىش قارارى

8 ـ ماددا دۆلەت خەۋپسىزلىكى ئېھتىياجىنى، خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرۈش قاتارلىق جامائەت مەنپەئەتى ئېھتىياجىنى كاپالەتلەندۈرۈش ئۈچۈن، تۆۋەندىكى ئەھۋاللارنىڭ بىرىدە ئۆي ئېلىش ھەقىقەتەن زۆرۈر بولسا، شەھەر،

ناهىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۇمىتى ئۆي ئېلىش قارارى چىقىرىدۇ.

(1) دۆلەت مۇداپىئەسى ئېھتىياجى ۋە دىپلوماتىيە ئېھتىياجى؛

(2) ھۆكۇمەت تەشكىللەپ يولغا قويغان ئېنىرگىيە، قاتناش، سۇچىلىق قاتارلىق ئۇل ئەسلىھە قۇرۇلۇشى ئېھتىياجى؛

(3) ھۆكۇمەت تەشكىللەپ يولغا قويغان پەن ـ تېخنىكا، ماۋارىپ، مەدەنىيەت، سەھىيە، تەنتەربىيە، مۇھىت ۋە بايلىق ئاسراش، ئاپەتنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنىڭ زىيىنىنى ئازايتىش، مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى قوغداش، ئىجتىمائىي پاراۋانلىق، شەھەر مەمۇرىيىتى قاتارلىق جامائەت ئىشلىرى ئېھتىياجى؛

(4) ھۆكۇمەت تەشكىللەپ يولغا قويغان كاپالەتلىك ئەمىن ئۆي قۇرۇلۇشى ئېھتىياجى؛

(5) شەھەر ـ يېزا يېرىك پىلانى قانۇنىدىكى ئالاقىدار بەلگىلىمىلەر بويىچە، ھۆكۇمەت تەشكىللەپ يولغا قويغان خەتەرلىك ئۆي كۆپ، ئۇل ئەسلىھەلىرى قالاق جايلاردىكى كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش ئېھتىياجى؛

(6) قانۇن، مەمۇرىي نىزاملاردا بەلگىلىگەن باشقا جامائەت مەنپەئەتى ئېھتىياجى؛

9 ـ ماددا مۇشۇ نىزامنىڭ 8 ـ ماددىسى بويىچە، ھەقىقەتەن ئۆي ئېلىش زۆرۈر بولغان قۇرۇلۇش پائالىيەتلىرى خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىيات يېرىك پىلانى، يەردىن پايدىلىنىش ئومۇمىي پىلانى، شەھەر ـ يېزا يېرىك پىلانى ۋە مەخسۇس يېرىك پىلانغا ئۇيغۇن كېلىشى كېرەك. كاپالەتلىك ئەمىن ئۆي قۇرۇلۇشى، كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشىنى شەھەر، ناهىيە دەرىجىلىك خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىيات يىللىق پىلانغا كىرگۈزۈش كېرەك.

خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىيات يىرىك پىلانى، يەردىن پايدىلىنىش ئومۇمىي پىلانى، شەھەر ـ يېزا يىرىك پىلانى ۋە مەخسۇس يىرىك پىلانلارنى تۈزۈشتە، جامائەتتىن كەڭ تۈردە پىكىر ئېلىش ۋە ئىلمىي دەلىللەش كېرەك.

10 ـ ماددا ئۆي ئالغۇچى تارماق ئۆي ئېلىش، تولۇقلىما بېرىش لايىھەسىنى تەييارلاپ، شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتىگە يوللىشى كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئالاقىدار تارماقلارنى تەشكىللەپ، ئۆي ئېلىش، تولۇقلىما بېرىش لايىھەسىنى دەلىللىشى ھەمدە ئېلان قىلىپ، جامائەتنىڭ پىكرىنى ئېلىشى كېرەك. پىكىر ئېلىش ۋاقتى 30 كۈندىن كەم بولسا بولمايدۇ.

11 ـ ماددا شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى پىكىر ئېلىش ئەھۋالىنى ۋە جامائەتنىڭ پىكرى بويىچە تۈزىتىش ئەھۋالىنى ۋاقتىدا ئېلان قىلىشى كېرەك.

كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش ئېھتىياجى بىلەن ئۆي ئالغاندا، كۆپ ساندىكى ئۆيى ئېلىنغۇچىلار ئېلىش، تولۇقلىما بېرىش لايىھەسىنى بۇ نىزامدىكى بەلگىلىمىلەرگە ئۇيغۇن ئەمەس دەپ قارىسا، شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆيى ئېلىنغۇچىلار ۋە جامائەت ۋەكىللىرى قاتناشقان ئىسپات ئاڭلاش يىغىنى ئېچىشى ھەمدە ئىسپات ئاڭلاش يىغىنىنىڭ ئەھۋالىغا ئاساسەن لايىھەنى تۈزىتىشى كېرەك.

12 ـ ماددا شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆي ئېلىش قارارى چىقىرىشتىن ئىلگىرى، ئالاقىدار بەلگىلىمىلەر بويىچە، ئىجتىمائىي مۇقىملىق جەھەتتىكى خەۋپ ـ خەتەرنى باھالىشى كېرەك. ئۆي ئېلىش قارارىدا بېكىتىلگەن ئۆيى

ئېلىنغۇچىلارنىڭ سانى كۆپەك بولسا، ھۆكۈمەت دائىمىي يىغىندا مۇزاكىرە قىلىپ قارار قىلىش كېرەك.

ئۆي ئېلىش قارار چىقىرىشتىن ئىلگىرى، ئۆي ئېلىش تولۇقلىما پۇلىنى تولۇق ئەمەلىيلەشتۈرۈش، مەخسۇس ئىسچوتتا ساقلاش، جايىغا ئىشلىتىش كېرەك.

13 ـ ماددا شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆي ئېلىش قارارى چىقارغاندىن كېيىن، ۋاقتىدا ئېلان چىقىرىشى كېرەك. ئېلانغا تولۇقلىما بېرىشى لايىھەسى، مەمۇرىي قايتا قاراپ چىقىش، مەمۇرىي دەۋا ھوقۇقى قاتارلىق ئىشلارنى يېزىش كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى شۇنىڭدەك ئۆي ئالغۇچى تارماق ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىشكە دائىر تەشۋىقات، چۈشەندۈرۈش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلىشى كېرەك.

ئۆي قانۇن بويىچە ئېلىنغاندا دۆلەت يېرىدىن پايدىلىنىش ھوقۇقىمۇ قايتۇرۇۋېلىنىدۇ.

14 ـ ماددا ئۆيى ئېلىنغۇچىلاردىن شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆي ئېلىش قارارىغا قايىل بولمىغانلىرى قانۇن بويىچە مەمۇرىي قايتا قاراپ چىقىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ، قانۇن بويىچە مەمۇرىي دەۋا قىلسىمۇ بولىدۇ.

15 ـ ماددا ئۆي ئالغۇچى تارماق ئېلىندىغان دائىرىدىكى ئۆيلەرنىڭ ھوقۇق تەۋەلىكى، ئورنى، ئىشلىتىلىشى، قۇرۇلۇش كۆلىمى قاتارلىق ئەھۋاللارنى تەكشۈرۈپ تىزىملىشى، ئۆيى ئېلىنغۇچىلار ماسلىشىشى كېرەك. تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى ئۆي ئېلىنىدىغان دائىرىدىكى ئۆيى ئېلىنغۇچىلارغا ئېلان قىلىشى كېرەك.

16 ـ ماددا ئۆي ئېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن، ئۆي ئېلىش دائىرىسىدىن يېڭىدىن سېلىش، كېڭەيتىش، ئۆزگەرتىش،

ئىشلىتىلىشىنى ئۆزگەرتىشتەك تولۇقلىما پۇلىنى نامۇۋاپىق كۆپەيتىۋېتىدىغان ھەرىكەتلەرگە يول قويۇلمايدۇ. بەلگىلىمىگە خىلاپلىق قىلغانلارغا تولۇقلىما بېرىلمەيدۇ.

ئۆي ئالغۇچى تارماقلار ئالدىنقى تارماقتا ئېيتىلغان ئىشلاردا ئالاقىدار رەسمىيەتلەرنى بېجىرىشنى توختىتىپ تۇرۇشنى ئالاقىدار تارماققا يازما ئۇقتۇرۇش قىلىشى كېرەك. ئالاقىدار رەسمىيەتلەرنى بېجىرىشنى توختىتىپ تۇرۇش ھەققىدىكى يازما ئۇقتۇرۇشتا بېجىرىشنى توختىتىپ تۇرۇش ۋاقتىنى ئېنىق يېزىش كېرەك. توختىتىپ تۇرۇش ۋاقتى ئۇزاق بولغاندا بىر يىلدىن ئېشىپ كەتمەيدۇ.

ئۇچىنچى باب تولۇقلىما

17 ـ ماددا ئۆي ئېلىش قارارى چىقارغان شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆيى ئېلىنغۇچىغا بېرىدىغان تولۇقلىما تۆۋەندىكىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

(1) ئېلىنغان ئۆينىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تولۇقلىما؛

(2) ئۆي ئېلىش سەۋەبىدىن بېرىلىدىغان كۆچۈرۈش، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش تولۇقلىمىسى؛

(3) ئۆي ئېلىنغانلىقتىن كېلىپ چىققان ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىش زىيىنىغا بېرىلىدىغان تولۇقلىما؛

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى يارەم پۇل بېرىش ۋە مۇكاپاتلاش چارىسىنى تۈزۈپ، ئۆيى ئېلىنغۇچىلارغا يارەم پۇل ۋە مۇكاپات بېرىشى كېرەك.

18 ـ ماددا شەخسىي ئۆيى ئېلىنىدىغانلاردىن ئۆي كاپالەت شەرتىگە توشىدىغانلىرىنى ئۆي ئېلىش قارارى چىقارغان شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئاۋۋال ئۆي كاپالىتىگە ئىگە

قىلىشى كېرەك. كونكرىت چارىسىنى ئۆلكە، ئاپتونوم رايون، بىۋاسىتە قاراشلىق شەھەر چىقىرىدۇ.

19 ـ ماددا ئېلىنغان ئۆينىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تولۇقلىما ئېلىنغان ئۆي بىلەن ئوخشاش ئۆي ـ زېمىننىڭ ئۆي ئېلىش قارارى ئېلان قىلىنغان كۈندىكى بازار باھاسىدىن تۆۋەن بولماسلىقى كېرەك. ئېلىنغان ئۆينىڭ قىممىتىنى مۇناسىپ ساپاغا ئىگە ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتى ئېلىنىدىغان ئۆينى باھالاش چارىسى بويىچە باھالاپ بېكىتىدۇ.

ئېلىنغان ئۆينىڭ باھالاپ بېكىتىلگەن قىممىتىگە باشقىچە پىكرى بارلار ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتىغا قايتا باھالاپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ. قايتا باھالاش نەتىجىسىگە باشقىچە پىكرى بارلار ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالاش مۇتەخەسسىسلەر كومىتېتىغا بېكىتىپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ.

ئېلىنىدىغان ئۆينى باھالاش چارىسىنى گوۋۇيۈەننىڭ تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ بازار قۇرۇلۇشى مەسئۇل تارمىقى چىقىرىدۇ، ئۇنى چىقىرىشتا جەمئىيەتتىن ئاشكارا پىكىر ئېلىش كېرەك.

20 ـ ماددا ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتىنى ئۆيى ئېلىنغۇچىلار كېڭىشىپ تاللايدۇ؛ كېلىشەلمىسە، كۆپ سانلىق قارار قىلىش، ئىختىيارىي تاللاش قاتارلىق ئۇسۇللار ئارقىلىق بېكىتىلىدۇ. كونكرىت چارىسىنى ئۆلكە، ئاپتونوم رايون، بىۋاسىتە قاراشلىق شەھەر چىقىرىدۇ.

ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتى ئېلىنىدىغان ئۆينى باھالاش خىزمىتىنى مۇستەقىل، ئوبيېكتىپ، ئادىل ئىشلىشى كېرەك، ھەرقانداق ئورۇن ياكى شەخسنىڭ ئارىلىشۇۋېلىشىغا يول قويۇلمايدۇ.

21 ـ مادداۋ ئۆيى ئېلىنغۇچى تولۇقلىما ھېسابىغا پۇل ئالسىمۇ، ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇپ بېرىشنى تاللىسىمۇ بولىدۇ.

ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇپ بېرىشنى تاللىغان بولسا، شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇپ بېرىلىدىغان ئۆيلەردىن بېرىشى ھەمدە ئېلىنىدىغان ئۆينىڭ قىممىتى بىلەن مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ قىممىتى ئوتتۇرىسىدىكى باھا پەرقىنى ئۆيى ئېلىنغۇچى بىلەن ھېسابلىشىپ، ھېساب ئۈزۈشى كېرەك.

كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن شەخسىي ئۆي ئېلىشتا، ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئۆزگەرتىلىدىغان جايغا سېلىنغان ئۆيگە ئالماشتۇرۇشنى تاللىغان بولسا، ئۆي ئېلىش قارارى چىقارغان شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆزگەرتىلىدىغان جايغا ياكى يېقىن جايغا سېلىنغان ئۆيدىن بېرىشى كېرەك.

22 ـ مادداۋ ئۆي ئېلىش سەۋەبىدىن ئۆيى ئېلىنغۇچى كۆچىدىغان بولسا، ئۆي ئالغۇچى تارماق كۆچۈش ھەققى بېرىشى كېرەك؛ ئۆي ـ مۇلۇك ھوقۇقىنى ئالماشتۇرۇشنى تاللىغان بولسا، مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇلغان ئۆي پۈتۈشتىن بۇرۇن، ئۆي ئالغۇچى تارماق ئۆيى ئېلىنغۇچىغا ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش پۇلى بېرىشى ياكى ئوبوروت ئۆي بېرىشى كېرەك.

23 ـ مادداۋ ئۆي ئېلىش سەۋەبىدىن ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتتىن توختاپ قېلىپ بولغان زىيان تۆلىمى ئۆي ئېلىنىشتىن بۇرۇنقى پايدا، ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەت توختىغان ۋاقىت قاتارلىق ئامىللارغا قاراپ بېكىتىلىدۇ. كونكرىت چارىسىنى

ئۆلكە، ئاپتونوم رايون، بىۋاسىتە قاراشلىق شەھەرلەر چىقىرىدۇ.

24 ـ ماددا شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ۋە ئۇنىڭ ئالاقىدار تارماقلىرى قۇرۇلۇش ھەرىكىتىنى نازارەت قىلىپ باشقۇرۇشنى قانۇن بويىچە كۆچەيتىشى، شەھەر ـ يېزا يېرىك پىلانىغا خىلاپ قۇرۇلۇش قىلغانلارنى قانۇن بويىچە بىر تەرەپ قىلىشى كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆي ئېلىش قارارى چىقىرىشتىن بۇرۇن، ئالاقىدار تارماقلارنى تەشكىللەپ، ئېلىنىدىغان دائىرىدىكى تىزىملانمىغان ئىمارەتلەرنى قانۇن بويىچە تەكشۈرۈشى، بېكىتىشى ۋە بىر تەرەپ قىلىشى كېرەك. قانۇنلۇق ئىمارەت ۋە تەستىق مۇددىتىدىن ئېشىپ كەتمىگەن ۋاقىتلىق ئىمارەت دەپ بېكىتىلگەنلىرىگە تولۇقلىما بېرىشى كېرەك؛ قانۇنغا خىلاپ ئىمارەت ۋە تەستىق مۇددىتى ئېشىپ كەتكەن ۋاقىتلىق ئىمارەت دەپ بېكىتىلگەنلىرىگە تولۇقلىما بەرمەسلىكى كېرەك.

25 ـ ماددا ئۆي ئالغۇچى تارماق بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچى مۇشۇ نىزامدىكى بەلگىلىمە بويىچە، تولۇقلىما بېرىش ئۇسۇلى، تولۇقلىما سوممىسى ۋە ئۇنى بېرىش ۋاقتى، مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ ئورنى ۋە كۆلىمى، كۆچۈش ھەققى، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ھەققى ياكى ئوبوروت ئۆي، ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەت توختاپ قېلىشتىن كېلىپ چىققان زىيان، كۆچۈش مۇھلىتى، ئۆتكۈنچى ئۇسۇل ۋە ئۆتكۈنچى مۇھلەت قاتارلىق ئىشلار ھەققىدە تولۇقلىما بېرىش كېلىشىمى تۈزۈشى كېرەك.

تولۇقلىما بېرىش كېلىشىمى تۈزۈلگەندىن كېيىن، بىر تەرەپ تولۇقلىما بېرىش كېلىشىمىدە پۈتۈشكەن مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلمىسا، يەنە بىر تەرەپ قانۇن بويىچە دەۋا قىلسا بولىدۇ.

26 ـ مادده ئۆي ئالغۇچى تارماق بىلەن ئۆيى ئېلىنغۇچى ئۆي ئېلىش، تولۇقلىما بېرىش لايىھەسىدە بېكىتىلگەن كېلىشىم تۈزۈش مۇھلىتىدە تولۇقلىما بېرىش كېلىشىمى تۈزۈشەلمىسە ياكى ئېلىنمىدىغان ئۆينىڭ ئىگىدارى ئېنىق بولمىسا، ئۆي ئالغۇچى تارماق ئۆي ئېلىش قارارى چىقارغان شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتىگە مۇشۇ نىزامدىكى بەلگىلىمە ۋە ئېلىش، تولۇقلىما بېرىش لايىھەسى بويىچە تولۇقلىما بېرىش قارارى چىقىرىشنى ھەمدە ئۆي ئېلىش دائىرىسىدە ئېلان چىقىرىشنى ئىلتىماس قىلىدۇ.

تولۇقلىما بېرىش قارارى ئادىل بولۇشى، ئۇنىڭدا مۇشۇ نىزامنىڭ 2 ـ ماددىسىنىڭ 1 ـ تارمىقىدا بەلگىلەنگەن تولۇقلىما بېرىش كېلىشىمىگە مۇناسىۋەتلىك مەزمۇنلار بولۇشى كېرەك.

ئۆيى ئېلىنغۇچىلاردىن تولۇقلىما بېرىش قارارىغا قايىل بولمىغانلىرى قانۇن بويىچە مەمۇرىي قايتا قاراپ چىقىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ، قانۇن بويىچە مەمۇرىي دەۋا قىلسىمۇ بولىدۇ.

27 ـ مادده ئۆي ئېلىشتا ئاۋۋال تولۇقلىما بېرىپ، ئاندىن كۆچۈرۈش كېرەك.

ئۆي ئېلىش قارارى چىقارغان شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۆيى ئېلىنغۇچىغا تولۇقلىما بەرگەندىن كېيىن، ئۆيى ئېلىنغۇچى تولۇقلىما بېرىش كېلىشىمىدە پۈتۈشكەن ياكى تولۇقلىما بېرىش قارارىدا بېكىتىلگەن مۇھلەتتە كۆچۈپ بولۇشى كېرەك.

ھەرقانداق ئورۇن ۋە شەخسنىڭ زورلۇق ئىشلىتىش، تەھدىت سېلىش ئۇسۇلى ياكى بەلگىلىمىگە خىلاپ ھالدا سۇ، پار، گاز، توكنى ئۇزۇۋېتىش ۋە يولنى توسۇۋېتىش قاتارلىق قانۇنسىز ئۇسۇللار ئارقىلىق ئۆيى ئېلىنغۇچىنى كۆچۈشكە مەجبۇرلىشىغا

يول قويۇلمايدۇ. قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇننىڭ كۆچۈرۈشكە ئارىلىشىشى مەنئى قىلىنىدۇ.

28 ـ ماددا ئۆيى ئېلىنغۇچى قانۇندا بەلگىلەنگەن مۇھلەتتە مەمۇرىي قايتا قاراپ چىقىشنى ئىلتىماس قىلمىسا ياكى مەمۇرىي دەۋا قىلمىسا، تولۇقلىما بېرىش قارارىدا بەلگىلەنگەن مۇھلەتتىمۇ كۆچمىسە، ئۆي ئېلىش قارارى چىقارغان شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى خەلق سوت مەھكىمىسىگە مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىشنى قانۇن بويىچە ئىلتىماس قىلىدۇ.

مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش ئىلتىماسىغا تولۇقلىما سومىسى ۋە مەخسۇس ئىسچوت نومۇرى، مۇلۇك ھوقۇقى ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۆي ۋە ئوبوروت ئۆيىنىڭ ئورنى، كۆلىمى قاتارلىقلارغا دائىر ماتېرىياللارنى قوشۇمچە قىلىش كېرەك.

29 ـ ماددا ئۆي ئالغۇچى تارماق ئۆي ئېلىش تولۇقلىمىسى بېرىش ئارخىپىنى قانۇن بويىچە تۇرغۇزۇشى ھەمدە ھەربىر ئائىلىگە تولۇقلىما بېرىش ئەھۋالىنى ئۆي ئېلىش دائىرىسىدىكى ئۆيى ئېلىنغۇچىلارغا ئېلان قىلىشى كېرەك.

ئىقتىسادىي تەپتىش ئورگىنى ئۆي ئېلىش تولۇقلىما پۇلىنى باشقۇرۇش ۋە ئىشلىتىش ئەھۋالىغا بولغان نازارەتچىلىكىنى كۈچەيتىشى ھەمدە تەپتىش نەتىجىسىنى ئېلان قىلىشى كېرەك.

تۆتىنچى باب قانۇن جاۋابكارلىقى

30 ـ ماددا شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ۋە ئۆي ئالغۇچى ئورۇننىڭ خادىملىرىدىن ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىشتە بۇ نىزامدا بەلگىلەنگەن مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلمىغان ياكى خىزمەت ھوقۇقىدىن كەلسە ـ كەلمەس پايدىلانغان، خىزمەتتە بىپەرۋالىق قىلغان، نەپسانىيەتچىلىك قىلغانلىرىنى يۇقىرى دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ياكى شۇ دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى

تۇزىتىشكە بۇيرۇيدۇ، ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش چىقىرىپ تەنقىدلەيدۇ؛ زىيان سالغانلىرى قانۇن بويىچە تۆلەم جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ؛ بىۋاسىتە جاۋابكار مەسئۇل خادىمى ۋە باشقا بىۋاسىتە جاۋابكارلىرىغا قانۇن بويىچە چارە كۆرىدۇ، جىنايەت شەكىللەندۇرگەنلىرى قانۇن بويىچە جىنايى جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ.

31 ـ مادداا زورلۇق ئىشلىتىش، تەھدىت سىلىش ياكى بەلگىلىمىگە خىلاپ ھالدا سۇ، پار، گاز، توكنى ئۇزۇۋېتىش ۋە يولنى توسۇۋېتىش قاتارلىق قانۇنسىز ئۇسۇللار ئارقىلىق ئۆيى ئېلىنغۇچىنى كۆچۈشكە مەجبۇرلاپ زىيان سالغانلار قانۇن بويىچە تۆلەم جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ. بىۋاسىتە جاۋابكار مەسئۇل خادىم ۋە باشقا بىۋاسىتە جاۋابكارلاردىن جىنايەت شەكىللەندۇرگەنلىرى قانۇن بويىچە جىنايى جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ؛ جىنايەت شەكىللەندورمىگەنلىرىگە قانۇن بويىچە چارە كۆرۈلىدۇ. ئامانلىق باشقۇرۇشقا خىلاپلىق قىلغانلارغا قانۇن بويىچە ئامانلىق باشقۇرۇش جازاسى بېرىلىدۇ.

32 ـ مادداا قانۇن بويىچە ئىشلىنىۋاتقان ئۆي ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىگە زورلۇق ئىشلىتىش، تەھدىت سىلىش قاتارلىق ئۇسۇللار بىلەن توسقۇنلۇق قىلغانلاردىن جىنايەت شەكىللەندۇرگەنلىرى قانۇن بويىچە جىنايى جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ؛ ئامانلىق باشقۇرۇشقا خىلاپلىق قىلغانلىرىغا قانۇن بويىچە ئامانلىق باشقۇرۇش جازاسى بېرىلىدۇ.

33 ـ مادداا تولۇقلىما پۇلىنى خىيانەت قىلغان، ئىشلىتىۋالغان، بۇلۇشۇۋالغان، قىسىپ قالغان، نېسى قىلغانلار تۇزىتىشكە بۇيرۇلىدۇ، مۇناسىۋەتلىك پۇل قايتۇرۇۋېلىنىدۇ، قانۇنغا خىلاپ تاپاۋەت بەلگىلەنگەن مۇھلەتتە قايتۇرغۇزۇلىدۇ، ئالاقىدار جاۋابكار ئورۇن ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش چىقىرىپ

تەنقىدلىنىدۇ، ئاگاھلاندۇرۇش جازاسى بېرىلىدۇ؛ زىيان سالغانلار قانۇن بويىچە تۆلەم جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ؛ بىۋاستە جاۋابكار مەسئۇل خادىم ۋە باشقا بىۋاستە جاۋابكارلاردىن جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلىرى قانۇن بويىچە جىنايى جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ؛ جىنايەت شەكىللەندۈرمىگەنلىرىگە قانۇن بويىچە چارە كۆرۈلىدۇ.

34 ـ مادداا ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالىغۇچى ئاپپارات ياكى ئۆي ـ زېمىن باھالىغۇچىلاردىن ساختا ياكى زور خاتارلىق بار باھالاش دوكلاتى چىقارغانلىرىنى گۇۋاھنامە بەرگەن ئورگان بەلگىلەنگەن مۇھلەتتە تۈزىتىشكە بۇيرۇيدۇ، ئاگاھلاندۇرۇش جازاسى بېرىدۇ، ئۆي ـ زېمىن باھاسىنى باھالىغۇچى ئاپپاراتقا قوشۇمچە 50 مىڭ يۈەندىن يۇقىرى، 200 مىڭ يۈەندىن تۆۋەن جەرىمانە قويىدۇ، ئۆي ـ زېمىن باھالىغۇچىغا 10 مىڭ يۈەندىن يۇقىرى، 30 مىڭ يۈەندىن تۆۋەن جەرىمانە قويۇلىدۇ ھەمدە ئىناۋەت ئارخىپىغا خاتىرىلەپ قويىدۇ؛ قىلمىشى ئېغىرلىرىنىڭ ساپانامىسى ۋە رويخەت گۇۋاھنامىسىنى بىكار قىلىدۇ؛ زىيان سالغانلىرى قانۇن بويىچە تۆلەم جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئالىدۇ؛ جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلىرى قانۇن بويىچە جىنايى جاۋابكارلىققا تارتىلىدۇ.

بەشىنچى باب قوشۇمچە پىرىنسىپ

35 ـ مادداا بۇ نىزام ئېلان قىلىنغان كۈندىن باشلاپ يولغا قويۇلىدۇ. گۇۋۇيۈەن 2001 ـ يىلى 6 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى ئېلان قىلغان «شەھەر ئۆيلىرىنى چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش نىزامى» بىكار قىلىنىدۇ. بۇ نىزام يولغا قويۇلۇشتىن بۇرۇن قانۇن بويىچە ئۆي چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى ئېلىنغان تۈرلەر ئەسلىي بەلگىلىمە بويىچە بولۇۋېرىدۇ. لېكىن، ھۆكۈمەتنىڭ ئالاقىدار تارماقلارنى مەجبۇرىي چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە بۇيرۇشىغا يول قويۇلمايدۇ.

قوشۇمچە (2)

«دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش نىزامى» نى ئىزچىللاشتۇرۇپ يولغا قويۇش توغرىسىدىكى يېتەكچى پىكىر

«دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش نىزامى» (گوۋۇيۈەننىڭ 590 ـ نومۇرلۇق پەرمانى، تۆۋەندە قىسقارتىلىپ «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دېيىلىدۇ) نى ئىزچىللاشتۇرۇپ ۋە ئىجرا قىلىپ، دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش پائالىيىتىنى قانۇن بويىچە قېلىپلاشتۇرۇپ، جامائەت مەنپەئەتىنى قوغداپ، ئۆيلىرى قايتۇرۇۋېلىنغان كىشىلەرنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، تۆۋەندىكى يېتەكچى پىكىر مۇزاكىرە قىلىنىپ ئوتتۇرىغا قويۇلدى، ئەستايىدىل ئىجرا قىلىشىڭلارنى سورايمىز.

بىرىنچى، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ ۋە ئىزچىللاشتۇرۇپ، ئالاقىدار يۇرۇشلۇك سىياسەتلەرنى مۇكەممەللەشتۇرۇش كېرەك.

1. ئۆگىنىش، تەشۋىق قىلىشنى كۈچەيتىپ، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نىڭ روھىي ماھىيىتىنى توغرا ئىگىلەش كېرەك.

«قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دا ئەسلىدىكى ئۆينى چېقىش ـ

كۆچۇرۇش تۈزۈمىگە زور ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈلۈپ، چېقىش - كۆچۈرۈش مەمۇرىي ئىجازىتى، چېقىش - كۆچۈرۈشكە تولۇقلىما بېرىش مەمۇرىي كېسىمى ۋە مەمۇرىي جەھەتتىن مەجبۇرىي چېقىش - كۆچۈرۈش قاتارلىق تۈزۈملەردىن باشقا، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا جامائەت مەنپەئەتى دائىرىسىدە چەك قويۇلۇپ، جامائەت مەنپەئەتى ئېھتىياجلىق بولغاندا، شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرىنىڭ دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئورۇن، شەخسلەرنىڭ ئۆيلىرىنى قانۇن بويىچە قايتۇرۇۋېلىپ، قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆيلەرنىڭ مۇلۇك ئىگىسىگە باراۋەر تولۇقلىما بەرسە بولىدىغانلىقى بەلگىلەنگەن. شەھەر، ناھىيەلىك خەلق ھۆكۈمىتى ۋە ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نى ئەستايىدىل ئۆگىنىش، تەشۋىق قىلىشنى ئەستايىدىل تەشكىللەپ، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نىڭ قانۇن تۈرغۇزۇش روھىنى توغرا چۈشىنىپ، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دا تۈرغۇزۇلغان تۈرلۈك يېڭى تۈزۈملەرنى ئىگىلەپ، سانائەتلەشتۈرۈش، شەھەر - بازارلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ۋە ئۆيلىرى قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئاممىنىڭ مەنپەئەتىگە تەڭ ئېتىبار بېرىپ، ئاممىنىڭ مەنپەئەتى بىلەن ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغان شەخسلەرنىڭ مەنپەئەتىنى تىرىشىپ بىرلەشتۈرۈشى؛ ئادىل بولغان تۆلەم بېرىش، تولۇقلىما بېرىش ۋە مۇكاپاتلاش تەدبىرلىرى ئارقىلىق ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئاھالىلەرنىڭ تۇرالغۇ شارائىتىنىڭ كۆرۈنەرلىك ياخشىلىنىشى، ئەسلىدىكى تۇرمۇش سەۋىيەسىنىڭ تۆۋەنلەپ كەتمەسلىكىگە كاپالەتلىك قىلىشى؛ ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش تەرتىپىنى مۇكەممەللەشتۈرۈپ، ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش ھەرىكىتىنى قېلىپلاشتۇرۇپ، ئاممىنى قاتناشتۇرۇش ۋە تۈرلۈك نازارەتچىلىك، يېتەكچىلىك خىزمىتى سالمىقىنى زورايتىپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغان شەخسلەرنىڭ بۇ خىزمەتنىڭ چېقىش

نۇقتىسىنى تولۇق چۈشىنىشى ۋە قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈپ، جامائەت مەنپەئەتىگە چېتىشلىق تۈر قۇرۇلۇشلىرىنىڭ ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بېرىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىپ، شىنجاڭنىڭ ھالقىما تەرەققىياتى ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىكىنى ئىلگىرى سۈرۈشى كېرەك.

2. ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە ئالاقىدار سىياسەت ـ بەلگىلىمىلەرنى ئېنىقلاپ، رەتلەشنى چىڭ تۇتۇپ، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نىڭ يولغا قويۇش خاراكتېرلىك بەلگىلىمىسىنى تۈزۈش كېرەك.

«قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» 2011 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنىدىن باشلاپ ئىجرا قىلىنغان بولۇپ، گوۋۇيۈەننىڭ ئەسلىدىكى «شەھەرلەردىكى ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش نىزامى» ۋە «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ ‹شەھەرلەردىكى ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈش نىزامى› نى يولغا قويۇش تەپسىلىي پىرىنسىپى» ‹ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ 127 ـ نومۇرلۇق پەرمانى› بىردەك بىكار قىلىندى. ئاپتونوم رايونلۇق تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى نازارىتى تۈزگەن «ئاپتونوم رايونىنىڭ شەھەرلەردىكى ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئورۇنلىرىنىڭ سالاھىيىتىنى باشقۇرۇش چارىسى» (2003) 12 ـ نومۇرلۇق، «ئاپتونوم رايونىنىڭ شەھەرلەردىكى ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈش تۆلىمىنى باھالاش قائىدىسى (2003) 22 ـ نومۇرلۇق، «ئاپتونوم رايونىنىڭ شەھەرلەردىكى ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈش مەمۇرىي كېسىمى قائىدىسى» (2003) 13 ـ نومۇرلۇقمۇ ئىجرا قىلىشتىن توختىتىلدى. ھەر قايسى جايلار ئۆز رايونى، ئۆز تارماقلىرى ئېلان قىلغان شەھەرلەردىكى ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇشقا ئالاقىدار سىياسەت ـ بەلگىلىمىلەرنى ئەستايىدىل ئېنىقلاپ، رەتلەپ، ۋاقتىدا ئەمەلدىن قالدۇرۇشى ياكى تۈزىتىش كىرگۈزۈشى كېرەك.

ئاپتونوم رايونلۇق تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى

ـازارىتى، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش لايىھەسى، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنى باھالاش ئاپپاراتلىرىنى تاللاش، قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەرنىڭ قىممىتىنى باھالاش، ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىشتىن كېلىپ چىققان زىيانغا تۆلەپ بېرىش، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا كاپالەت خاراكتېرلىك تۇرالغۇ ئۆي بېرىش قاتارلىق قېلىپلاشقان ھۆججەتلەرنى جىددىي مۇزاكىرە قىلىپ تۇرۇپ، ئالاقىدار تارماقلار بىلەن بىرلىشىپ، ئۆينى چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە تولۇقلىما بېرىش مەبلىغىنى باشقۇرۇش ۋە ئىقتىسادىي تەپتىش قىلىش قاتارلىق بەلگىلىمىلەرنى تۈزۈپ، مۇۋاپىق ۋاقىتتا ئاپتونوم رايوننىڭ «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نى يولغا قويۇش تەپسىلىي پىرىنسىپىنى تۈزۈشگە سۈنۈشى كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دا بېرىلگەن ھوقۇققا ئاساسەن، ئۆز جايىنىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا تولۇقلىما بېرىش ۋە مۇكاپاتلاش چارىسى مۇزاكىرە قىلىپ تۈزۈپ، ئۆيلىرى قايتۇرۇۋېلىنغانلارنى مۇكاپاتلاپ ۋە ئۇلارغا تولۇقلىما بېرىپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تۈرىنىڭ ئوڭۇشلۇق يولغا قويۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشى كېرەك.

ئىككىنچى، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش سۈبىيېكتىنى قانۇن بويىچە بېكىتىپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويىدىغان ئاپپاراتلارنى ئايدىڭلاشتۇرۇش كېرەك.

3. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش سۈبىيېكتى ۋە ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلارنى قانۇن بويىچە بېكىتىش كېرەك.

شەھەر (ئاپتونوم ئوبلاست)، ناھىيە (رايون) لىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى

قايتۇرۇۋېلىش سۈبيېكتى (تۆۋەندە قىسقارتىلىپ شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمىتى دېيىلىدۇ). ھۆكۈمەتنىڭ ۋاكالەتچى ئاپپاراتلىرى (تۇرلۇك ئېچىش رايونلىرى، سانائەت رايونلىرى، چېگرا ئېغىزى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) ۋە بازار، كوچا ئىش بېجىرىش باشقارمىلىرى قاتارلىق ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتلىرى ھەمدە مەھەللە، ئاھالىلەر كومىتېتى قاتارلىق ئاھالىلەر ئاپتونومىيە تەشكىلاتلىرى «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دا بەلگىلەنگەن ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش سۈبيېكتلىق سالاھىيىتىگە ئىگە ئەمەس.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى مەسئۇلىيەت بىلەن ھوقۇق بىردەك بولۇش، ئىخچام، ئۈنۈملۈك بولۇش پرىنسىپى بويىچە، ئۆز جايىنىڭ ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋەزىپىسى، ھۆكۈمەتنىڭ باشقۇرغۇچى خادىملىرىنىڭ ساپاسى، باشقۇرۇش ۋاستىسى قاتارلىق ئامىللارغا ئاساسەن، ئۆز شەھەر، ناھىيەسىنىڭ ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تارماقلىرىنى تېزرەك بېكىتىشى كېرەك. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تارماقلىرى تۇرالغۇ ۋە شەھەر - يېزا قۇرۇلۇشى، دۆلەت زېمىن بايلىقى، تەرەققىيات - ئىسلاھات كومىتېتى، مالىيە، مۇھىت ئاسراش، مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى قوغداش، ئىقتىسادىي تەپتىش، مەمۇرىي تەپتىش قاتارلىق تارماقلارنى ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش خىزمىتىنى قانات يايدۇرۇشقا تەشكىللەش، ماسلاشتۇرۇش ئىقتىدارىنى ھازىرلىغان بولۇشى، مۇناسىپ قانۇنىي مەسئۇلىيەتنى مۇستەقىل ئۈستىگە ئالالايدىغان بولۇشى كېرەك. ھۆكۈمەتنىڭ ۋاكالەتچى ئاپپاراتلىرى ۋە بازار، كوچا ئىش بېجىرىش باشقارمىسى قاتارلىق ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتلىرى، شۇنىڭدەك مەھەللە، ئاھالىلەر كومىتېتى

قاتارلىق ئاھالىلەر ئاپتونومىيە تەشكىلاتلىرى ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تارماقلىرىنىڭ بىر تۈتاش تەشكىللىشى بىلەن ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش خىزمىتىنى ماسلىشىپ ياخشى ئىشلىشى كېرەك.

4. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويىدىغان ئورۇنلارغا قانۇن بويىچە ھاۋالە قىلىش كېرەك.

ئاپتونوم رايونىنىڭ زامانىۋى سانائەتلەشتۈرۈش، يېڭى تىپتىكى شەھەر ـ بازارلاشتۇرۇش مۇساپىسىگە ئەگىشىپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش خىزمىتى شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرىنىڭ بىر تۈرلۈك دائىملىق خىزمىتىگە ئايلىنىدۇ. قايتۇرۇۋېلىش ۋەزىپىسى بىرقەدەر ئېغىر شەھەر، ناھىيەلەردىكى ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تارماقلىرى ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش بىلەن تۆلەم بېرىشكە ئائىت كونكرېت خىزمەتلەرنى ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش خىزمىتىنى يولغا قويىدىغان ئورۇنلارغا ھاۋالە قىلسا بولىدۇ. «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نىڭ تەلىپىگە ئاساسەن، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويىدىغان ئورۇنلار راسخوتى مالىيەدىن تولۇق ئاجرىتىپ بېرىلىدىغان قانۇنىي ئىگىلىك سالاھىيىتىگە ئىگە ئورۇنلار بولۇشى كېرەك. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش بىلەن تۆلەم بېرىشنىڭ كونكرېت خىزمەتلىرىنى تۈر قۇرۇلۇشىغا مەسئۇل ئورۇن ۋە شىركەت، كارخانا قاتارلىق ئىقتىسادىي تەشكىلاتلارغا ھاۋالە قىلسا بولمايدۇ.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش خىزمىتىنى يولغا قويىدىغان ئورۇنلارغا ھاۋالە قىلىشتا، يازما ھاۋالىنامە تاپشۇرۇشى كېرەك. ھاۋالە ھۆججىتىگە ھاۋالە قىلغۇچى، ھاۋالە قىلىنغۇچى، ھاۋالە قىلىنغان ئىش تۈرى،

ھاۋالىنىڭ ھوقۇق چېكى ۋە ھاۋاله مۇددىتى قاتارلىق مەزمۇنلارنى ئېنىق كىرگۈزۈشى كېرەك؛ ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تارماقلىرى ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويىدىغان ئورۇنلارنىڭ ھاۋاله قىلغان دائىرە ئىچىدە يولغا قويغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تۆلەم بېرىش ھەرىكىتىنى نازارەت قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ ئاقىۋىتىگە قارىتا قانۇنىي جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئالىدۇ.

ئۈچىنچى، قايتۇرۇۋېلىش تۈرلىرىگە قاتتىق چەك قويۇپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا تۆلەم بېرىش لايىھەسىنى مۇۋاپىق تۈزۈپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنى قارار قىلىش تەرتىپلىرىنى قېلىپلاشتۇرۇش كېرەك.

5. قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسىنى قاتتىق ئىگىلەپ، قايتۇرۇۋېلىش كۆلىمى ۋە يولغا قويۇش تەرتىپىنى مۇۋاپىق بېكىتىش كېرەك.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ــ ھۆكۈمەتنىڭ ئورۇن ۋە شەخسلەرنى ئۆي ـ مۈلۈك ھوقۇقى ۋە يەرلەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆتۈنۈپ بېرىشكە مەجبۇرلاش ئارقىلىق، جامائەت مەنپەئەتىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىكى كونكرىت مەمۇرىي ھەرىكىتى. شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تۈرلىرىنى بېكىتكەندە، چوقۇم «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دا بەلگىلەنگەن دائىرىدە قاتتىق چەك قويۇشى ھەمدە يەر ئىشلىتىش ئومۇمىي پىلانى، شەھەر ـ يېزا پىلانى ۋە تۈرلۈك مەخسۇس ئاھالىلەر ئاپتونومىيە تەشكىلاتلىرى، يېزا كوللېكتىپ تەشكىلاتلىرى قاتارلىق ئورۇنلارنىڭ تەستىقلىشىدىن ئۆتكەن، شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشىنى بىر تۇتاش پىلانلاش، يەر باشقۇرۇش قاتارلىق تارماقلار ھوقۇق ھالقىپ تەستىقلىغان تارماق، ئورۇن، تەشكىلاتلارنىڭ مەسئۇلىيىتىنى سۈرۈشتۈرمىگەن بولسا.

تۆۋەندىكى ئەھۋاللارنىڭ بىرى كۆرۈلسە، تۆلەم ھەققىنى كۆپەيتىشكە بولمايدۇ، دەپ قارىلىدۇ: بىرىنچى، قايتۇرۇۋېلىش ئۇقتۇرۇشى ئېلان قىلىنىشتىن ئىلگىرى، ئالاقىدار تارماقلار قانۇن بويىچە قانۇنسىز قۇرۇلۇش، دەپ قاراپ، چېقىپ تاشلاش ياكى مۇسادىرە قىلىش قارارى چىقارغان ئۆيلەر؛ ئىككىنچى، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار قايتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن تەكشۈرۈپ تىزىملىغاندىن كېيىن، قانۇنغا خىلاپ سېلىنغان ئۆيلەر.

قانۇن ـ نىزاملاردا ۋە ئاپىتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى تۇرالغۇنى تىجارەت خاراكتېرلىك ئۆيلەرگە ئۆزگەرتىشكە مەمۇرىي تىجارەت قىلىش بويىچە تەستىقلاش شەرتىگە قارىتا بەلگىلىمە چىقىرىشتىن ئىلگىرى، دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان، «غەيرىي تۇرالغۇ ئۆيلەرگە ئۆزگەرتىۋېلىنغان» ئۆيلەر ئەمەلىي ئىشلىتىلىش ئەھۋالىغا قاراپ باھالىنىدۇ ھەمدە ئۇي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئۆلچىمىگە ئاساسەن، ھوقۇق ئەھۋالى قاتارلىقلارغا تۇزىتىش كىرگۈزۈلۈپ، ئۇينىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تۆلەم بېكىتىلىدۇ.

6. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تۆلىمىنى توغرا ھېسابلاپ، ئۇيى قايتۇرۇۋېلىنغانلارنى ئورۇنلاشتۇرىدىغان ئۆيلەرنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تۆلىمى ئۇينىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تۆلەم، كۆچۈش ھەققى، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ھەققى، قايتۇرۇۋېلىنغانلىقتىن كېلىپ چىققان ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىش زىيىنىغا بېرىلىدىغان تۆلەم ھەمدە شەھەر، ناھىيەلىك خەلق ھۆكۈمىتى بېكىتكەن تولۇقلىما يارەم بېرىش، مۇكاپاتلاش چارىسىگە ئاساسەن، ئۇيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا بېرىلىدىغان تولۇقلىما يارەم ۋە مەبلەغنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

شەھەر، ناھىيەلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى بېكىتكەن تولۇقلىما بېرىش، مۇكاپاتلاش چارىسى ئوخشاش تۈرگە ئوخشاش تولۇقلىما بېرىش، مۇكاپاتلاش ئۆلچىمى بويىچە يولغا قويۇلۇشى كېرەك.

ئۆينىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تۆلەمنى توغرا ھېسابلاپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغانلار ھاۋالە قىلىپ باھالاتقان ئۆي قىممىتى بىلەن بىرقەدەر چوڭ پەرق كۆرۈلۈشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ئۆينى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا تۆلەم بېرىش لايىھەسىنى بېكىتكەندە، ئۆي، يەر ـ مۇلۇكنى باھالاش ئاپپاراتلىرىغا قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسىدىكى ئوخشاش بولمىغان ئۆيلەرنى تاللاپ، مەسلىھەت بېرىش خاراكتېرلىك باھالاشنى ھاۋالە قىلىشى كېرەك. ناھىيە، شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى، ئۆينى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار ۋە قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويىدىغان ئورۇنلار ئۆي، يەر ـ مۇلۇكنى باھالاش ئاپپاراتلىرىنىڭ مۇستەقىل، ئوبيېكتىپ، ئادىل ھالدا باھالاش ئېلىپ بېرىشنى قوللىشى كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى ئۆز جايىنىڭ ئۆي ئىجارە بازىرىدىكى باھاغا ئاساسەن، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش تولۇقلىما يارىدەم بېرىش ئۆلچىمىنى بېكىتىشى ۋە ئېلان قىلىشى كېرەك.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار بازاردىن سېتىۋېلىش، ئالدىنقى قارارلىق قۇرۇلۇشنى تەشكىللەش قاتارلىق شەكىللەر ئارقىلىق، مۇلۇك ھوقۇقىغا ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۆيلەر، ۋاقىتلىق ئوبوروت ئۆيلەرنى كۆپ يوللار ئارقىلىق تەييارلىشى كېرەك.

مۇلۇك ھوقۇقىغا ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۆيلەر، ۋاقىتلىق ئوبوروت ئۆيلەر دۆلەتنىڭ سۈپەت ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن كېلىشى، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغانلارنىڭ ئەسلىدىكى ئولتۇراقلىشىش ۋە

ئىشلىتىش شارائىتىگە كاپالەتلىك قىلىنىشى كېرەك.

7. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا تۆلەم بېرىش لايىھەسىنى ئىلمىي، مۇۋاپىق بېكىتىپ، ئاممىنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولۇش، قاتنىشىش، تەكلىپ بېرىش ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان تارماقلار بېكىتكەن ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا تولۇقلىما بېرىش لايىھەسى «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» ۋە ئاپتونوم رايونىنىڭ ئالاقىدار بەلگىلىمىسىگە ئۇيغۇن كېلىشى كېرەك. قايتۇرۇۋېلىشقا تۆلەم بېرىش لايىھەسى قايتۇرۇۋېلىش ئىسپاتى، قايتۇرۇۋېلىش مەقسىتى، قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسى، تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش شەكلى، پۇل ئارقىلىق تۆلەم بېرىش ئۆلچىمى، مۇلۇك ھوقۇقىغا ئالماشتۇرۇلىدىغان ئۆينىڭ ئورنى، ئۆلچىمى، قايتا كۆچۈپ كىرىش سۈرۈكى، ۋاقىتلىق ئورۇنلىشىش سۈرۈكى ھەمدە ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ھەق ئۆلچىمى، ۋاقىتلىق ئوبوروت ئۆي ئورنى، ئۆلچىمى، ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتتىن توختاش زىيىنىغا بېرىلىدىغان تۆلەمنى ھېسابلاش شەكلى ھەمدە تۆلەم ئۆلچىمى، تولۇقلىما يارداەم ۋە مۇكاپاتلاش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا تۆلەم بېرىش لايىھەسىدە جامائەت مەنپەئەتى ۋە ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ مەنپەئەتىنى بىر تۇتاش پىلانلاپ تەڭ ئېتىبار بېرىپ، ئىلمىي، مۇۋاپىق، ئادىل، باراۋەر بولۇشقا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك. شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكومەتلىرى تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى، دۆلەت زېمىن بايلىقى، تەرەققىيات ـ ئىسلاھات، مالىيە، مۇھىت ئاسراش، مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى قوغداش، ئىقتىسادىي تەپتىش، مەمۇرىي تەپتىش قاتارلىق تارماقلارنى تەشكىللەپ، قايتۇرۇۋېلىش بويىچە تۆلەم بېرىش لايىھەسىنىڭ

«قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» ۋە ئاپتونوم رايوننىڭ ئالاقىدار بەلگىلىمىلىرىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ـ كەلمەيدىغانلىقى، قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسى ۋە كۆلىمىنىڭ ئالاقىدار پىلان، لايىھەلەرگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ـ كەلمەيدىغانلىقى، ئىلمىي، مۇۋاپىق، يولغا قويغىلى بولىدىغان ـ بولمايدىغانلىقى، تۆلەم بېرىشنىڭ ئادىل، باراۋەر بولغان ـ بولمىغانلىقى قاتارلىقلارنى دەللىلىشى ھەمدە قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسىدىكىلەرگە ئېلان قىلىپ، ئاممىنىڭ پىكرىنى ئېلىشى. پىكىر ئېلىش ۋاقتى 30 كۈندىن كەم بولماسلىقى كېرەك. شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى ۋە ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار ئاممىنىڭ پىكرىنى ئاڭلاپ، قايتۇرۇۋېلىش لايىھەسىگە تۈزىتىش كىرگۈزۈپ، مۇكەممەللەشتۈرۈشى ھەمدە تۈزىتىش ئەھۋالىنى ئاممىغا ۋاقتىدا ئاشكارىلىشى كېرەك.

كونا شەھەر رايونلىرىنى ئۆزگەرتىش بويىچە ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكى قايتۇرۇۋېلىش لايىھەسى «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» ۋە ئاپتونوم رايوننىڭ ئالاقىدار بەلگىلىمىلىرىگە ئۇيغۇن ئەمەس، دەپ قارىسا، شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى ئىسپاتلاپ ئاڭلاش يىغىنى تەشكىللەپ، يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا پىكىر قوبۇل قىلىپ، مۇۋاپىق پىكىر ۋە تەكلىپلەرنى تولۇق قوبۇل قىلىپ پايدىلىنىشى، ئىسپات ئاڭلاش يىغىنىغا قاتناشىدىغان ۋەكىللەر ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار ۋەكىلى ۋە جەمئىيەتتىكى ھەر ساھە ئاممىا ۋەكىللىرىدىن تەشكىللىنىشى كېرەك.

8. ئىجتىمائىي مۇقىملىق خېيىم ـ خەتىرىنى باھالاشنى ئەستايىدىل قانات يايدۇرۇپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش قارارىنى قانۇن بويىچە چىقىرىش كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى قايتۇرۇۋېلىش قارارىنى چىقىرىشتىن بۇرۇن، «ئاپتونوم رايوننىڭ زور ئىشلاردا ئىجتىمائىي مۇقىملىق ـ خەتىرىنى باھالاش خىزمىتى توغرىسىدىكى پىكرى (سىناق تەرىقىسىدە يولغا قويۇلىدۇ)» غا ئاساسەن، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنىڭ قانۇنلۇقلۇقى، مۇۋاپىقلىقى، يولغا قويۇش ئىمكانىيىتى، بىخەتەرلىكى قاتارلىقلارغا قارىتا خېيىم ـ خەتەرنى باھالاپ، كۆرۈلۈش مۇمكىنچىلىكى بولغان مۇقىمسىزلىق ئامىللىرىنى تەھلىل قىلىپ، ئالدىن مۆلچەرلەپ، خېيىم ـ خەتەرنى باھالاش نەتىجىسىگە ئاساسەن، يولغا قويۇش، قىسمەن يولغا قويۇش، يولغا قويۇشنى ۋاقتىنچە كېچىكتۈرۈش ياكى يولغا قويماسلىق پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئىجتىمائىي زىددىيەتلەرنىڭ مەنبەدىن ئالدىنى ئېلىشى ۋە ئۇنى ھەل قىلىشى كېرەك.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا چېتىلىدىغان كىشىلەرنىڭ سانى بىرقەدەر كۆپ بولسا، ھۆكۈمەتنىڭ دائىمي يىغىندا مۇزاكىرە قىلىپ ماقۇللىغاندىن كېيىن، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش قارارىنى چىقىرىش كېرەك. چېتىلىدىغان ئادەم سانى بىرقەدەر كۆپ بولۇشنىڭ ئۆلچىمىنى شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى شۇ يەرنىڭ نوپۇس كۆلىمى، ئىجتىمائىي مۇقىملىق دەرىجىسى قاتارلىق ئامىللارغا ئاساسەن بېكىتىدۇ.

تۆتىنچى، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا ئادىل تۆلەم بېرىپ، ئۇلارنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

9. ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ تۆلەم بېرىش شەكلى ۋە باھالاش ئاپپاراتلىرىنى تاللاش ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەردە تۆلەم بېرىشتە، پۇل ئارقىلىق تۆلەم بېرىش ياكى ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىش شەكلىنى قوللىنىشنى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغانلار تاللىشى كېرەك. كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشىدا قايتۇرۇۋېلىنىدىغان تۇرالغۇ ئۆيلەرگە قارىتا، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغۇچى ئۆزگەرتىپ ياسالغان جايدىن ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىشنى تاللىغان بولسا، قايتۇرۇۋالغانلار ئۆي قايتۇرۇۋېلىنغانلارنىڭ ئۆزگەرتىپ ياسالغان جايدىكى ئۆيلەرنى ئالدىن تاللىشىغا يول قويۇشى كېرەك.

ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن، ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار ئاپتونوم رايونىنىڭ ئالاقىدار بەلگىلىمىلىرىگە ئاساسەن، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تۈرىنىڭ ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاشنى ھاۋاله قىلىش بويىچە خېرىدار چاقىرىش ئېلانىنى چىقىرىپ، مۇناسىپ سالاھىيەت دەرىجىسىگە ئىگە ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتلىرىنى تەكلىپ قىلىشى كېرەك. ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار قانۇنغا خىلاپ ھالدا چەكلىمە، شەرت بېكىتىپ، خېرىدار بولغۇچىلارنى چەتكە قاقماسلىقى كېرەك. خېرىدار بولۇشقا تىزىملاتقان، ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتى ئۈچتىن ئېشىپ كەتكەندە، تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى تارماقلىرى ئارىلاپ تاللاش شەكلىنى قوللىنىپ، ئۈچتىن ئارتۇق باھالاش ئاپپاراتىنى تاللاپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ مەسلىھەتلىشىپ بېكىتىشىگە سۈنۈشى؛ ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار كېلىشەلمىسە، ئاۋاز سانىغا قاراپ بېكىتىشى كېرەك. كۆپ ساندىكى كىشىلەر بېكىتىلگەن باھالاش ئاپپاراتلىرىدىن نارازى بولسا، قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەرنىڭ باھاسىنى باھالاش خىزمىتىنىڭ ئوڭۇشلۇق قانات يايدۇرۇلۇشىغا تەسىر كۆرسىتىدۇ. شۇڭا ئارىلاپ تاللاش شەكلى ئارقىلىق ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتىنى

بېكىتىش كېرەك. ئاپىتونوم رايونلۇق تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشىنى باشقۇرغۇچى تارماق رويخەتكە ئالغان ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتلىرىنىڭ شۆبە، تارماق ئاپپاراتلىرى شۆبە، تارماق ئاپپارات تەسىس قىلغان ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتىنىڭ نامىدا باھانى باھالاش كەسپىنى قوبۇل قىلىپ، باھالاش دوكلاتى چىقىرىشى كېرەك.

10. ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ تۆلەم نەتىجىسىگە باشقىچە پىكىر بېرىش ھوقۇقى، ئەھۋالدىن خەۋەردار بولۇش ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

ئۆي، يەر مۇلۇكنى باھالاشتا، مۇستەقىل، ئوبيېكتىپ، ئادىل بولۇش پىرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇش، باھالاش ئاپپاراتلىرى ۋە باھالىغۇچىلار بىلەن ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ پايدا ـ زىيان مۇناسىۋىتى بولماسلىقى كېرەك. ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار باھالاش دوكلاتىغا باشقىچە پىكىردە بولسا، باھالاش ئاپپاراتلىرى چۈشەنچە بېرىشى؛ ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار باھالاش دوكلاتىغا قاراپ چىقىش ئىلتىماسى سۇنسا، باھالاش ئاپپاراتلىرى باھالاش دوكلاتىنى ۋاقتىدا قايتا قاراپ چىقىشى ھەمدە قايتا باھالاش نەتىجىسىنى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا ئۇقتۇرۇشى كېرەك.

ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار ئاپىتونوم رايونىنىڭ ئالاقىدار بەلگىلىمىسىگە ئاساسەن، ئۆي، يەر ـ مۇلۇكنى باھالاش، بېكىتىش كومىتېتىغا بېكىتىشنى ئىلتىماس قىلسا، باھالاش ئاپپاراتلىرى بېكىتىش پىكرىگە ئاساسەن، باھالاش دوكلاتىنى تولۇقلىشى، تۈزىتىش كىرگۈزۈشى كېرەك.

ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نىڭ بەلگىلىمىسىگە ئاساسەن، باھالاش دوكلاتى، قايتا باھالاش

نەتىجىسى، باھالاش دوكلاتىنى بېكىتىش نەتىجىسى ھەمدە ئائىلىلەرگە ئايرىپ تۆلەم بېرىش ئەھۋالى قاتارلىقلارنى ئېلان قىلىشى كېرەك.

قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆيلەرنى باھالاش، باھالاش دوكلاتىنى بېكىتىشكە كېتەرلىك خراجەتنى ئۆينى قايتۇرۇۋالغوچى تارماقلار ئوستىگە ئالىدۇ.

11. ئۆينى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ كاپالەت خاراكتېرلىك ئولتۇراق ئۆيدىن ئالدىن بەھرىمەن بولۇش ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

شەخسلەرنىڭ تۇرالغۇ ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغاندا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار ئاپتونوم رايونىنىڭ تۇرالغۇ كاپالىتىگە ئالاقىدار بەلگىلىمىسىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ئولتۇراق ئۆي كۆلىمى، ئائىلە كىرىمى قاتارلىقلار شۇ جاينىڭ ئولتۇراق ئۆي كاپالىتى شەرتىنى قاندۇرالايدىغان بولسا، كاپالەت خاراكتېرلىك ئولتۇراق ئۆيدىن ئالدىن بەھرىمەن بولۇش ھوقۇقىغا ئىگە بولىدۇ.

12. ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا مۇۋاپىق تۆلەم بېرىش، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ ئولتۇراقلىشىش شارائىتىغا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا، دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايونىنىڭ قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىش توغرىسىدىكى بەلگىلىمىلىرىگە ئاساسەن، قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەرگە بېرىلىدىغان تۆلەمنى مۇۋاپىق بېكىتىش كېرەك. بۇنىڭ ئىچىدە ئولتۇراق ئۆي باھاسى قىسمىغا بېرىلىدىغان تۆلەم ئوخشاش رايوندىكى يېڭىدىن سېلىنغان ئادەتتىكى تاۋار ئۆيلەرنىڭ بازار باھاسىدىن تۆۋەن بولماسلىقى، غەيرىي تۇرالغۇ ئۆيلەرنىڭ باھاسىغا بېرىلىدىغان تۆلەم ئوخشاش تۇردىكى ئۆيلەرنىڭ ئۆي، يەر ـ مۇلۇك بازىرىدىكى باھادىن تۆۋەن بولماسلىقى؛ ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش

سەۋەبلىك ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىشتىن كېلىپ چىققان زىيانغا بېرىلىدىغان تۆلەم ئۆينى قايتۇرۇۋېلىشتىن بۇرۇنقى ئەھۋالى ئىشلىتىش ئۇنۇمى ۋە ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىش مۇددىتى قاتارلىق ئامىللارغا ئاساسەن كېڭىشىپ بېكىتىلىشى، ئەگەر كېلىشەلمىسە، مۇناسىپ سالاھىيەتكە ئىگە ۋاستىچى مۇلازىمەت ئاپپاراتلىرىنىڭ باھالاپ بېكىتىشىگە ھاۋاله قىلىشى كېرەك، كونكرېت چارىنى ئاپتونوم رايوننىڭ تۇرالغۇ ۋە شەھەر، يېزا قۇرۇلۇشىنى مەمۇرىي باشقۇرۇش تارمىقى تۈزىدۇ.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا، مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىش ئارقىلىق تۆلەم بېرىش ئۇسۇلىنى قوللانغاندا، ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىش ئۈچۈن قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقى خاراكتېرى بىلەن ئوخشاش ئۆي بىلەن تەمىنلىشى، ئەگەر ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار كاپالەت خاراكتېرلىك ئولتۇراق ئۆي بىلەن تەمىنلەش شەرتىگە ئۇيغۇن كەلسە ھەمدە كاپالەت خاراكتېرلىك ئولتۇراق ئۆي بىلەن مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىشكە قوشۇلسا، ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا كاپالەت خاراكتېرلىك ئولتۇراق ئۆيلەرنى ئۆتۈنۈپ بېرىش يىل چېكى ۋە قوشۇلما قىممەت پايدىسىنى تەقسىملەش چېكىنى چۈشەندۈرۈشى، بۇنى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار ئۆزى بېكىتىشى كېرەك.

قايتۇرۇۋېلىش، تۆلەم بېرىش، قارار قىلىش تەرتىپى قېلىپلاشتۇرۇلۇپ، زورلۇق بىلەن كۆچۈرۈۋېتىشنى قەتئىي توسۇش كېرەك.

13. ئاۋۋال تۆلەم بېرىپ ئاندىن كۆچۈرۈش، قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىش قارارىنى قانۇن بويىچە چىقىرىش كېرەك.

ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا جەزمەن «ئالدىن تۆلەم بېرىپ، ئاندىن

كۆچۈرۈش» نى يولغا قويۇش كېرەك. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار بىلەن تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى ئىمزالىغاندىن كېيىن، ئىككى تەرەپ كېلىشىم بويىچە ۋاقتىدا ئالاقىدار مەجبۇرىيەتلىرىنى ئادا قىلىش كېرەك. قايتۇرۇۋېلىش قارارىدا بېكىتىلگەن توختام ئىمزالاش مۇددىتى ئىچىدە تۆلەم كېلىشىمى ھاسىل قىلالمىغان ياكى قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆينىڭ ئىگىدارچىلىق ھوقۇقى ئېنىق بولمىغانلىقتىن تۆلەم بېرىش كېلىشىمى ئىمزالاشقا ئامال بولمىسا، ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرىنىڭ قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىش قارارى چىقىرىشىغا سۈنۈپ، پاراۋانلىق قۇرۇلۇش تۈرلىرىگە ۋاقتىدا ئىش باشلىنىشىغا كاپالەتلىك قىلىشى كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى تۆلەم بېرىش قارارىنى چىقارغاندا، تۆلەم پۇلىغا مەخسۇس ئىسچوت ئېچىشى، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا تۆلەمنى ھەر ۋاقىت ئاجرىتىپ بېرىشى، مۇلۇك ھوقۇقى تېگىشلىگەن ئۆيلەرگە ھەر ۋاقىت كىرىپ ئولتۇرالىشىغا كاپالەتلىك قىلىشى كېرەك. قەرەللىك ئۆي بىلەن مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىش ئۇسۇلى قوللىنىلغاندا، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ئۆيلىرىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش خىراجىتىنى تولۇق تەييارلاپ، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش كېرەك.

شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلەر قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆيلەرگە تۆلەم بېرىش قارارىنى چىقارغاندىن كېيىن، ۋاقىتدا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا يەتكۈزۈشى، تۆلەم قارارىغا تۆلەم بېرىش لايىھەسىنىڭ مەزمۇنىنى ئەسكەرتىشى ھەمدە ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ مەمۇرىي جەھەتتىن قايتا قاراپ چىقىش

ۋە مەۋرىي ئەرز قىلىش ھوقۇقى بارلىقىنى بىلدۇرۇشى كېرەك.

14. مەدەنىي قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويۇپ، زورلۇق بىلەن كۆچۈرۈۋېتىشنى قەتئىي مەنئى قىلىش كېرەك.

ئۆي قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار ئۆي قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويغۇچى ئورۇنلار ۋە ئۇنىڭ خىزمەتچى خادىملىرى قايتۇرۇۋېلىش قارارى ۋە تۆلەم بېرىش لايىھەسىنى تەشۋىق قىلىش، چۈشەندۈرۈش، قايىل قىلىش، ماسلاشتۇرۇش خىزمىتىنى سەۋرچانلىق بىلەن ئىنچىكە، ياخشى ئىشلەپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ قايتۇرۇۋېلىش قارارىنى چۈشىنىشىنى، قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈپ، قايتۇرۇۋېلىش بويىچە تۆلەم بېرىش كېلىشىمىگە ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ئىمزا قويۇشىغا تۈرتكە بولۇشى؛ تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىگە ئىمزا قويۇشنى خالىمىغانلارغا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ مەۋرىي جەھەتتىن قايتا قاراپ چىقىش ۋە مەۋرىي ئەرز قىلىش قاتارلىق قانۇنلۇق يوللار ئارقىلىق ئۆز ھوقۇقىنى يۈرگۈزۈشنى تەشەببۇس قىلىپ، ئاقىلانە ئۇسۇل — تەلىپىنى ئەكس ئەتكۈزۈش كېرەكلىكىنى ئۇقتۇرۇپ، ئاددىي، قوپال، مەۋرىي بۇيرۇق شەكلى ئارقىلىق ئاممىنى بېسىپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنى كېلىشىم ئىمزالاشقا مەجبۇرلىماسلىقى كېرەك. قايتۇرۇۋېلىش بويىچە تۆلەم بېرىش كېلىشىمىگە ئىمزا قويۇشنى رەت قىلغان ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا تۆلەم بېرىش، مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىش ۋە ئوبوروت ئۆيلەرگە ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردە تەڭسىز مۇئامىلە قىلىشقا، ئۇلاردىن ئۆچ ئېلىشقا بولمايدۇ.

ھەر قانداق ئورۇن ۋە شەخسنىڭ زورلۇق قىلىش، تەھدىت سېلىش ياكى سۇ، پار، گاز، توك بىلەن تەمىنلەشنى ئۈزۈۋېتىش ۋە يول يۈرۈشنى چەكلەش قاتارلىق قانۇنسىز ئۇسۇللارنى

قوللىنىپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنى كېلىشىم ئىمزالاشقا مەجبۇرلىشىغا بولمايدۇ. قانۇنسىز ئۇسۇللارنى قوللىنىپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنى تۆلەم بېرىش كېلىشىمىگە ئىمزا قويۇش، كۆچۈرۈۋېتىشكە قىستاش قىلمىشىنى شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى، ئۆينى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلار ۋە ئالاقىدار قانۇن ئىجرا قىلغۇچى تارماقلار قانۇن بويىچە توسىدۇ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ جىسمانىي ھوقۇقى، مال ـ مۇلۇك ھوقۇقىغا دەخلى ـ تەرۇز قىلىپ جىنايەت شەكىللەندۈرگەن بولسا جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگانلىرىنىڭ دېلو تۈرغۇزۇپ تەكشۈرۈشىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىلىپ، جىنايى جاۋابكارلىقى سۈرۈشتۈرۈلىدۇ؛ جىنايەت شەكىللەندۈرمەي، جەمئىيەت ئامانلىقىنى باشقۇرۇش بەلگىلىمىسىگە خىلاپلىق قىلغان بولسا جەمئىيەت ئامانلىقىنى باشقۇرۇش بويىچە جازالىنىدۇ؛ زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغان تۆلەم مەسئۇلىيىتىنى ئۇستىگە ئالىدۇ.

كۆچۈرۈلگەندىن كېيىنكى ئۆيلەرنى چېقىش خىزمىتى مۇناسىپ سالاھىيەت دەرىجىسىگە ئىگە قۇرۇلۇش كارخانىلىرىغا ھاۋالە قىلىنىدۇ، قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇننىڭ كۆچۈرۈش ۋە ئۆيلەرنى چېقىش پائالىيىتىگە قاتنىشىشى چەكلىنىدۇ.

15. مەمۇرىي جەھەتتىن مەجبۇرىي كۆچۈرۈش چەكلىنىدۇ.

ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار قانۇندا بەلگىلەنگەن مۇددەت ئىچىدە مەمۇرىي جەھەتتىن قايتا قاراپ چىقىشقا ئىلتىماس قىلماي ياكى نارازىلىق ئەرز سۇنماي، تۆلەم قارارىدا بەلگىلەنگەن مۇددەت ئىچىدە كۆچمىسە، شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى مەمۇرىي ئاپپاراتلارنىڭ مەجبۇرىي كۆچۈرۈشىنى تەستىقلىماسلىقى، «مەمۇرىي دەۋا قانۇنى» دىكى بەلگىلىمىگە ئاساسەن، خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ مەجبۇرىي ئىجرا قىلىپ بېرىشىگە ئىلتىماس سۇنۇشى كېرەك.

ۋاقتىدا ئىجرا قىلىنماسلىق سەۋەبىدىن دۆلەت ۋە جامائەتنىڭ مەنپەئەتىگە تولدۇرۇپ بولمايدىغان زىيان كەلتۈرۈپ چىقىرىش مۇمكىنلىكى بولسا، خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئالدىن ئىجرا قىلىپ بېرىشىگە ئىلتىماس قىلىشقا بولىدۇ، ئالدىن ئىجرا قىلىپ بېرىشكە ئىلتىماس سۈنغاندا، مۇناسىپ مال ـ مۈلۈك كېپىللىكى بىلەن تەمىنلىشى كېرەك.

بەشىنچى، يېڭى ـ كونا سىياسەتلەرنى جىپسىلاشتۇرۇشنى ياخشى ئىشلەش

16. شەھەر، بازار پىلانىغا كىرگۈزۈلگەن رايونلاردىكى كوللېكتىپ يەرلىرىگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش بويىچە تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش مەسىلىسىنى مۇۋاپىق ھەل قىلىش كېرەك.

كوللېكتىپ يەرلىرىگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» ماس كەلمەيدۇ، «يەر باشقۇرۇش قانۇنى» دىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسەن، يەر ئۈستىدىكى قوشۇمچە نەرسىلەرگە تۆلەم بېرىش كېرەك. «شەھەرگە قاراشلىق كەنتلەر» شەھەر بىلەن يېزا تۇتىشىدىغان بۆلەكلەردە تارىخىي سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ئۆيلەرنىڭ ئىشلىتىلىش خاراكتېرى ئۆيلۈك يەر ياكى كوللېكتىپ قۇرۇلۇشقا ئىشلىتىلىدىغان يەر بولۇپ، ئەسلىدىكى كەنت كوللېكتىپى تەشكىلاتى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا قايتىدىن ئۆيلۈك يەر ياكى كوللېكتىپ قۇرۇلۇش يېرى تەڭشەپ بېرەلمىسە، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دىكى بەلگىلىمە بويىچە ئوخشاش رايوندىكى دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆي قاتارىدا تۆلەم بېرىش ھەمدە ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش، تۇرمۇش ۋە ئىجتىمائىي كاپالىتىنى مۇۋاپىق

ئورۇنلاشتۇرۇش كېرەك.

17. ئورۇنلاردىكى ھۆكۈمەت ئۆيىدە ئولتۇرۇۋاتقان ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق - مەنپەئەتىگە كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

ئۆي ئىسلاھاتى سىياسىتىنىڭ چەكلىمىسى سەۋەبلىك، ئورۇنلاردىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئولتۇرۇۋاتقان ھۆكۈمەت ئۆيى ئۆي ئىسلاھاتىغا قاتناشتۇرۇلمىغان، شۇڭا ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ بۇ ئۆيلەرگە ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقۇقى يوق، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا ئۆيدە ئولتۇرۇۋاتقان كىشىنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش كېرەك. بىرىنچىدىن، مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىش ئۈسۈلىنى قوللىنىپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنى ئەسلىدىكى قۇرۇلۇش كۆلىمى ۋە ئولتۇراقلىشىش ئۆلچىمىدىن تۆۋەن بولمىغان مۇلۇك ھوقۇقىغا تېگىشلىك ئۆيلەر بىلەن تەمىنلەش؛ ئىككىنچى، دۆلەت ئىلكىدىكى، كوللېكتىپ ئىگىدارچىلىقىدىكى كارخانىلار ۋەيران بولغان، قوشۇۋېتىلگەن، قايتا تەشكىللىگەندە، كارخانىنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى ئۆيلەر ۋە يەرنى ئىشلىتىش ھوقۇقى بەلگىلىمە بويىچە كارخانا مۇلكىدىن ئايرىۋېلىنغان بولسا، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا، ئۆي، يەر - مۇلۇك بازىرىدىكى باھاغا ئاساسەن، قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆينىڭ قىممىتىنى باھالىتىپ، 80% تۆلەم پۇلىنى شۇ ئۆيدە ئولتۇرۇشلۇق كىشىگە بېرىش؛ ئۈچىنچى، كاپالەت خاراكتېرلىك ئولتۇراق ئۆي شەرتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغانلارنى ئولتۇراق ئۆي كاپالەت دائىرىسىگە كىرگۈزۈپ، كاپالەت خاراكتېرلىك ئۆيدىن ئالدىن بەھرىمەن قىلىش كېرەك.

18. ئۆي قايتۇرۇۋېلىش پائالىيىتىدە يېڭى - كونا قانۇنلارنى ياخشى جىپسلاشتۇرۇش كېرەك.

«قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، جايلارنىڭ ئۆيلەرنى چېقىپ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى تارقىتىشىغا بولمايدۇ، ئۆيلەرنى چېقىپ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسىگە ئېرىشكەن تۇرلەرنى داۋاملىق ئەسلىدىكى چېقىپ كۆچۈرۈش نىزامىنىڭ بەلگىلىمىسىگە ئاساسەن بېجىرىشى كېرەك. لېكىن ھۆكۈمەتنىڭ ۋاستە قوللىنىپ مەجبۇرىي چېقىۋېتىشىگە بولمايدۇ؛ چېقىپ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسىنىڭ ۋاقتى توشقان بولسا ئەسلىدىكى چېقىپ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى تارقاتقان ئورگانىنىڭ چېقىپ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسىنىڭ ۋاقتىنى ئۇزارتىش رەسمىيىتىنى بېجىرىشكە بولمايدۇ، ۋاقتى ئۆزلۈكىدىن ئۇزارغان ئونۇملۇك ۋاقتى 2011 ـ يىلى 12 ـ ئاينىڭ 31 ـ كۈنىگىچە بولسا، ئەسلىدىكى چېقىپ كۆچۈرۈش، ئىجازەتنامىسى تارقىتىدىغان ئورگان چېقىپ كۆچۈرگۈچىنىڭ چېقىپ كۆچۈرۈش تۆلەم بېرىش خىزمىتىنى ۋاقتىدا تاماملىشىغا ھەيدەكچىلىك قىلىش كېرەك.

«قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» ئېلان قىلىنىشتىن بۇرۇن تور تورغۇزۇش، پىلانلاش، قۇرۇلۇشقا يەر ئىشلىتىشنى ئالدىن تەكشۈرۈش ھۆججىتى قاتارلىقلارغا ئېرىشكەن، لېكىن چېقىپ كۆچۈرۈش، ئىجازەتنامىسى تارقىتىلمىغان تورلەر پاراۋانلىق تورلىرىگە مەنسۇپ بولۇپ، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش تەرتىپى بويىچە يولغا قويۇلىدۇ؛ غەيرىي پاراۋانلىق شەكلىدىكى تورلەرگە تەۋە بولسا، قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇنلار بىلەن ئۆينىڭ مۇلۇك ئىگىسى كېڭىشىپ تۆلەم بېرىش، ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمىنى بېكىتىپ، بىردەكلىك ھاسىل قىلغاندىن كېيىن، ئۆزلۈكىدىن كۆچىسە بولىدۇ. ئەگەر قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇن قۇرۇلۇش تور ئىجازەتنامىسىدىكى چېقىپ كۆچۈرۈش بەلگىلىمىسىگە زور ئۆزگىرىش بولغانلىقتىن، چېقىپ كۆچۈرۈش، تۆلەم بېرىش،

ئورۇنلاشتۇرۇش كېلىشىمى تۈزگىلى بولمايدۇ دەپ قارىسا، قۇرۇلۇش تۈرىنى ئۆز مەيلىچە ئۆتۈنۈپ بەرمەسلىكى، ئالاقىدار تارماقلارغا ئىلتىماس سۇنۇپ، يەرنى ئۆتۈنۈپ بېرىش توختاملىنى بىكار قىلىشى، پىلان ئىجازىتى قاتارلىق مەمۇرىي ئىجازەت ھۆججەتلىرىنى قايتۇرۇپ بېرىشى كېرەك، شۇنداق قىلغاندىلا مۇناسىپ قانۇنىي جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئالمايدۇ.

19. ئۆي، يەر ـ مۇلۇكنى نازارەت قىلىپ باشقۇرۇشنى كۈچەيتىپ، پۇقرالارنىڭ قانۇنلۇق مال ـ مۇلۇك ھوقۇقى ۋە جىسمانىي ھوقۇقىنى قوغداش كېرەك.

«ئاساسىي قانۇن» دا ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرگە پۇقرالارنىڭ شەخسىي مال ـ مۇلكىنى قانۇن بويىچە قوغداش مەسئۇلىيىتى يۈكلەنگەن، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» يولغا قويۇلغاندىن كېيىن، غەيرىي جامائەت مەنپەئەتى ئېھتىياجلىق بولغان قۇرۇلۇش تۈرلىرىگە قارىتا، قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇن ئۆيىنىڭ مۇلۇك ئىگىسىنىڭ ئىگىدارچىلىق ھوقۇقى ھەمدە يەر ئىشلىتىش ھوقۇقىنى قايتۇرۇۋالماقچى بولسا، ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باشقۇرۇش تارماقلىرى قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇندىن يۇقىرىقى تەرتىپلەرنى باراۋەر كېڭىشىپ ئېلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلىشى كېرەك. سۇ، توك، پار، گاز بىلەن تەمىنلەشكە بۇزغۇنچىلىق قىلىش، يولنى توسۇۋېتىش، تىجارەتكە تەسىر كۆرسىتىش، شاۋقۇن ئارقىلىق كاشىلا قىلىش، ھەتتا قورقىتىش، تەھدىت سېلىش، زورلۇق كۈچ ئىشلىتىش قاتارلىق قانۇنسىز ۋاستىلەرنى قوللىنىپ، ئۆيىنىڭ مۇلۇك ئىگىسىنى ئۆينى ئۆتۈنۈپ بېرىش، كۆچۈش كېلىشىمىگە ئىمزا قويۇشقا قىستىسا، ھەر قايسى فۇنكسىيەلىك تارماقلار قانۇن بويىچە قاتتىق تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىش، جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلەرنى جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنىغا تاپشۇرۇپ

بېرىشى كېرەك. چەكلەش، تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىش، قانۇن ئىجرا قىلىش سالمىقى كۈچلۈك بولماسلىق سەۋەبىدىن، تەسىرى يامان ۋەقە، كەك كۆلەمدە توپلىشىپ ئەرز قىلىش ۋەقەلىرى ھەمدە ئەمەلدارلار بىلەن سودىگەرلەر تىل بىرىكتۈرۈش، ھوقۇق، پۇل سودىسى قىلىش ئەھۋالى كېلىپ چىقسا، ئالاقىدار رەھبەرلەر ۋە بىۋاستە مەسئۇل كىشىلەرنىڭ جاۋابكارلىقى سۈرۈشتۈرۈلىدۇ، جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلەرنىڭ جىنايى جاۋابكارلىقى قاتتىق سۈرۈشتۈرۈلىدۇ.

(«شىنجاڭ گېزىتى» نىڭ 2011 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنىدىكى سانىدىن «قەشقەر گېزىتى» كۆچۈرۈپ باسقان)

قوشۇمچە (3)

دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش سىياسىتىنىڭ يەشمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى نازارىتىنىڭ مەسئۇلى بىلەن سۆھبەت

يېقىندا ئاپتونوم رايونلۇق تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى نازارىتىنىڭ مەسئۇلى «نىزام» دىكى ئالاقىدار مەسىلىلەر توغرىسىدا ئىزاھات بەردى.

1. «دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش نىزامى» (تۆۋەندە قىسقارتىلىپ «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دېيىلىدۇ) دا گەۋدىلەنگەن قانۇن تۈرغۇزۇش روھى قايسىلار؟

جاۋاب: بىرىنچى، سانائەتلەشتۈرۈش، شەھەر ـ بازارلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ۋە ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغان ئامىنىڭ مەنپەئەتىگە تەڭ ئەھمىيەت بېرىپ، جامائەت مەنپەئەتى بىلەن ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ مەنپەئەتىنى بىرلەشتۈرۈش؛ ئىككىنچى، ئادىل تۆلەم بېرىش، تولۇقلىما بېرىش ۋە مۇكاپاتلاش تەدبىرلىرى ئارقىلىق ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئامىنىڭ مەنپەئەتىنى قوغداپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئامىنىڭ ئولتۇراقلىشىش شارائىتىنى كۆرۈنەرلىك ياخشىلاپ، ئەسلىدىكى تۇرمۇش

سەۋىيەسىنىڭ تۆۋەنلەپ كەتمەسلىكىنى ئىشقا ئاشۇرۇش؛ ئوچىنچى، قايتۇرۇۋېلىش تەرتىپىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ئارقىلىق ئاممىنى قاتناشتۇرۇش سالمىقىنى زورايتىپ، قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇننىڭ چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە قاتنىشىشنى چەكلەپ، مەمۇرىي ۋاستىلەر ئارقىلىق مەجبۇرىي چېقىش تۈزۈمىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، مەجبۇرلاشنى ئەڭ زور دەرىجىدە ئازايتىش.

2. «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» يولغا قويۇلۇشتىن بۇرۇنقى قۇرۇلۇش تۈرلىرىدە ئۆيلەرنى چېقىش ـ كۆچۈرۈش قانداق شەكىلدە ئېلىپ بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: قانۇن بويىچە ئۆينى چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى ئالغان تۈرلەرنى داۋاملىق ئەسلىدىكى بەلگىلىمە بويىچە بېجىرىشكە بولىدۇ. ئەمما ھۆكومەتنىڭ ئالاقىدار تارماقلارنى مەجبۇرىي چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە بۇيرۇشقا بولمايدۇ. چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى ئالمىغان تۈرلەرگە چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش تارماقلىرىنىڭ چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى بېرىشىگە بولمايدۇ.

3. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنى يولغا قويۇش قايسى شەرتلەرگە ئۇيغۇن كېلىشى كېرەك؟

جاۋاب: پەقەت «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نىڭ 8 ـ ماددىسىدىكى بەلگىلىمىگە ئۇيغۇن كەلسىلا ھۆكومەت ئاندىن پۇقرالارنىڭ ئۆينى قايتۇرۇۋالىدۇ، شۇنداقلا يەنە قايتۇرۇۋېلىش تۈرى يەر ئىشلىتىش ئومۇمىي پىلانى، شەھەر ـ يېزا پىلانى ۋە تۈرلۈك مەخسۇس پىلانلارغا ئۇيغۇن كەلگەنلىرىنى خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىيات پىلانى ۋە يىللىق پىلانغا كىرگۈزۈشى، كاپالەت

خاراكتېرلىك تۇرالغۇ قۇرۇلۇشى ۋە كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش تۈرلىرىنى يەنە ئوخشاش دەرىجىلىك خەلق قۇرۇلتىيى ياكى ئۇنىڭ دائىمىي كومىتېتى قاراپ چىقىپ تەستىقلىغاندىن كېيىن يولغا قويۇشى كېرەك.

4. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش قارارىنى چىقىرىشتىن بۇرۇن ئىجتىمائىي مۇقىملىق خېيىم ـ خەترىنى باھالاش كېرەكمۇ ـ يوق؟

جاۋاب: شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى قايتۇرۇۋېلىش قارارىنى چىقىرىشتىن بۇرۇن «ئاپتونوم رايوننىڭ زور ئىشلاردا ئىجتىمائىي مۇقىملىق خېيىم ـ خەترىنى باھالاش خىزمىتى توغرىسىدىكى پىكرى (سىناق تەرىقىسىدە يولغا قويۇلىدۇ)» غا ئاساسەن ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشنىڭ قانۇنلۇقلۇقى، مۇۋاپىقلىقىغا، يولغا قويۇش ئىمكانىيىتى، بىخەتەرلىكلىكى قاتارلىقلارغا قارىتا خېيىم ـ خەترىنى باھالاپ، كۆرۈلۈش مۇمكىنچىلىكى بولغان مۇقىمسىزلىق ئامىللىرىنى تەھلىل قىلىپ، ئالدىن مۆلچەرلەپ، خېيىم ـ خەتەرنى باھالاش نەتىجىسىگە ئاساسەن يولغا قويۇش، قىسمەن يولغا قويۇش، يولغا قويۇشنى ۋاقتىنچە كېچىكتۈرۈش ياكى يولغا قويماسلىق پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئىجتىمائىي زىددىيەتلەرنىڭ مەنبەدىن ئالدىنى ئېلىشى ۋە ئۇنى ھەل قىلىشى كېرەك.

5. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا تۆلەم بېرىش شەكلى قانچە خىلغا بۆلۈنىدۇ؟

جاۋاب: پۈل ئارقىلىق تۆلەم بېرىش ياكى مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىش شەكلىنى قوللىنىشنى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار ئۆزى

تاللايدۇ. كونا شەھەر رايوننى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشىدا قايتۇرۇۋېلىنغان تۇرالغۇ ئۆيلەرگە قارىتا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغۇچى ئۆزگەرتىپ ياسالغان جايدىن ئۆينىڭ مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىشنى تاللىغان بولسا، قايتۇرۇۋالغۇچى ئۆزگەرتىپ ياسالغان جايدىكى ئۆيلەرنى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغانلارنىڭ ئالدىن تاللىشىغا قويۇشى كېرەك.

6. ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغۇچى تۇرالغۇ ئۆي كاپالىتى ئوبيېكتلىرىغا تەۋە بولسا، ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش داۋامىدا ئۇلارنىڭ ھوقۇق - مەنپەئەتى قانداق كاپالەتلەندۇرۇلىدۇ؟

جاۋاب: شەخسلەرنىڭ تۇرالغۇسىنى قايتۇرۇۋېلىشتا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغۇچى ئاپتونوم رايوننىڭ تۇرالغۇ ئۆي كاپالىتىگە ئالاقىدار بەلگىلىمىلىرىگە ئۇيغۇن كەلسە ۋە تۇرالغۇ كۆلىمى، ئائىلىسىنىڭ كىرىمى قاتارلىقلار شۇ جاينىڭ تۇرالغۇ كاپالىتى شەرتىنى قانائەتلەندۇرسە كاپالەت خاراكتېرلىك تۇرالغۇ ئۆيدىن ئالدىن بەھرىمەن بولۇش ھوقۇقى بولىدۇ.

7. «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ قايتۇرۇۋېلىش جەريانىدىكى ھوقۇقىغا قارىتا قانداق بەلگىلىمە چىقىرىلغان؟

جاۋاب: بىرىنچى، قايتۇرۇۋېلىش قارارىنى خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىيات پىلانى، يەر ئىشلىتىش ئومۇمىي پىلانى، شەھەر - يېزا پىلانى، مەخسۇس پىلانلارغا كىرگۈزۈش - كىرگۈزمەسلىك ياكى يۇقىرىقىلارغا ئۇيغۇن كېلىدىغان - كەلمەيدىغانلىقىغا قارىتا تەكلىپ بېرىش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ؛ ئىككىنچى، ئېلان قىلىنغان كۈندىن باشلاپ 30 كۈن ئىچىدە تەكلىپ بېرىش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ؛ ئۈچىنچى،

ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغان كۆپ ساندىكى كىشى كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش تۈرىنىڭ تۆلەم بېرىش لايىھەسى «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» نىڭ بەلگىلىمىسىگە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ، دەپ قارىسا، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلار ئىسپات ئاڭلاشنى تەلەپ قىلىش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولالايدۇ؛ تۆتىنچى، ئۆي، يەر - مۇلۇكنى باھالاش ئاپپاراتلىرىنى تاللاش ھوقۇقى بولىدۇ؛ بەشىنچى، پۇل ئارقىلىق تۆلەم بېرىش ياكى مۇلۇك ھوقۇقىنى تېگىشىشنى تاللاش ھوقۇقى بولىدۇ؛ ئالتىنجى، كونا شەھەر رايونىنى ئۆزگەرتىش تۈرىدە قايتا كۆچۈپ كىرىش ياكى يېقىن ئەتراپقا ئورۇنلىشىش (ئالدىن سېتىۋېلىش) ھوقۇقى بولىدۇ؛ يەتتىنچى، تۆلەم بېرىش كېلىشىمى ئىمزالانغاندىن كېيىن، قارشى تەرەپ تۆلەم بېرىش كېلىشىمىدە بەلگىلەنگەن مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلمىسا، ئەرز قىلىپ يارداەم تەلەپ قىلىش ھوقۇقى بولىدۇ؛ سەككىزىنچى، ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش قارارى ياكى قايتۇرۇۋېلىش بويىچە تۆلەم بېرىش قارارىغا قايىل بولمىسا، مەمۇرىي جەھەتتىن قايتا قاراپ چىقىشقا ئىلتىماس قىلىش ياكى مەمۇرىي دەۋا قىلىشتىن ئىبارەت مەمۇرىي جەھەتتىن يارداەم تەلەپ قىلىش ھوقۇقى بولىدۇ؛ توققۇزىنچى، قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەر دائىرىسىدىكى ئائىلىلەرگە بۆلۈپ تۆلەم بېرىش ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولۇش ھوقۇقى بولىدۇ.

8. «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ قايتۇرۇۋېلىش جەريانىدىكى مەجبۇرىيىتىگە قارىتا قانداق بەلگىلىمە چىقىرىلغان؟

جاۋاب: بىرىنچى، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالغۇچى تارماقلارنىڭ ئۆينىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقى، ئورنى، ئىشلىتىلىش خاراكتېرى، قۇرۇلۇش كۆلىمى قاتارلىق ئەھۋالىغا قارىتا تەشكىللىگەن

تەكشۇرۇش، تىزىملاش خىزمىتىگە ماسلىشىش مەجبۇرىيىتى بولىدۇ؛ ئىككىنچى، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسى بېكىتىلگەندىن كېيىن، ئۆينى يېڭىدىن سېلىش، كېڭەيتىپ سېلىش، ئۆزگەرتىپ سېلىش ۋە ئۆينىڭ ئىشلىتىلىش خاراكتېرىنى ئۆزگەرتىش قاتارلىق تۆلەم پۇلى كۆپەيتىلمەيدىغان قىلمىشلار بىلەن شۇغۇللىنىشىغا بولمايدۇ؛ ئۈچىنچى، قايتۇرۇۋېلىنغان ئۆيلەرگە بېرىلگەن تۆلەمنى ئالغاندىن كېيىن، تۆلەم بېرىش كېلىشىمى ياكى تۆلەم بېرىش قارارىدا بېكىتىلگەن كۆچۈش مۇددىتى ئىچىدە كۆچۈپ بولۇشى كېرەك.

9. ئۆينى قايتۇرۇۋېلىشتا ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا قانداق تۆلەم بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەرنىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تۆلەم، ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش سەۋەبلىك كېلىپ چىققان كۆچۈش، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش تۆلىمى؛ ئۆينى قايتۇرۇۋېلىش سەۋەبلىك كېلىپ چىققان ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىش زىيىنىغا بېرىلىدىغان تۆلەم؛ شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا بېرىدىغان باشقا تولۇقلىما يارىدەم ۋە مۇكاپات.

10. قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆيلەرنىڭ قىممىتىگە بېلىرىدىغان تۆلەم قانداق بېكىتىلىدۇ؟

جاۋاب: ئولتۇراق ئۆيلەرنىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تۆلەم ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش قارارى ئېلان قىلىنغان كۈندىكى ئوخشاش رايوندىكى يېڭىدىن غەيرىي ئولتۇراق ئۆيلەرنىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تۆلەم ئۆيلەرنىڭ ئۆي، يەر ـ مۇلۇك بازىرىدىكى باھاسىدىن تۆۋەن بولماسلىقى كېرەك. تۆلەمنى ئۆينى

قايتۇرۇۋالغۇچى بىلەن ئۇيى قايتۇرۇۋېلىنغانلار كېلىشىش ئارقىلىق بېكىتسە بولىدۇ، ئۇيى قايتۇرۇۋېلىندىغانلار قايتۇرۇۋالغۇچى ئوتتۇرىغا قويغان تۆلەمگە قوشۇلمىسا، ئۇيى قايتۇرۇۋېلىنغۇچىلار تاللىغان مۇناسىپ سالاھىيەتكە ئىگە ئۇي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتى دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايوننىڭ ئۇي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاشقا ئالاقىدار بەلگىلىمىسىگە ئاساسەن باھالاپ بېكىتىدۇ.

11. قايتۇرۇۋېلىندىغان ئۇيلەرنىڭ باھالاش ئارقىلىق بېكىتىلگەن قىممىتىگە قارىتا باشقىچە پىكرى بولسا قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: ئۇي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتىغا قايتا باھالاپ بېرىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ. قايتا باھالاش نەتىجىسىگىمۇ باشقىچە پىكرى بولسا، ئاپتونوم رايونلۇق ئۇي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش مۇتەخەسىسلىرى ھەيئىتىنىڭ باھالاپ بېكىتىپ بېرىشىگە ئىلتىماس سۇنسا بولىدۇ.

12. ئۇيى قايتۇرۇۋېلىنغانلارنى ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش تولۇقلىما يارىدەمنىڭ ئۆلچىمى قانداق بېكىتىلىدۇ؟

جاۋاب: شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى شۇ جاينىڭ ئۇي ئىجارە بازىرىدىكى باھاغا ئاساسەن بېكىتىدۇ ۋە ئېلان قىلىدۇ.

13. ئۇيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش سەۋەبلىك كېلىپ چىققان ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىش زىيىنى قانداق ھېسابلىنىدۇ؟

جاۋاب: ئۇيلەرنىڭ قايتۇرۇۋېلىشتىن بۇرۇنقى ئەمەلىي ئىشلىتىلىش ئۇنۇمى ۋە ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتنى توختىتىش مۇددىتى قاتارلىق ئامىللارغا ئاساسەن مەسلىھەتلىشىپ

بېكىتىلىدۇ، كېلىشىلمىسە مۇناسىپ سالاھىيەتكە ئىگە ۋاستىچىلىك مۇلازىمىتى ئاپپاراتلىرىنىڭ باھالاپ بېكىتىشىگە ھاۋالە قىلىنىدۇ.

14. قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسىدىكى تىزىملانمىغان ئىمارەتلەرگە قانداق تۆلەم بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئومۇمەن قايتۇرۇۋېلىش قارارى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن زەربىدارلىق بىلەن سېلىنغان ئۆيلەر ياكى قايتۇرۇۋېلىش قارارى ئېلان قىلىنىشتىن بۇرۇن پىلانلاش تارماقلىرى قاتارلىق تارماقلار تەرىپىدىن قانۇنسىز ئىمارەت دەپ قارالغان ھەمدە چېقىۋېتىش ياكى مۇسادىرە قىلىش قارارى چىقىرىلغان ۋە قارار قانۇن بويىچە يەتكۈزۈلگەنلىرىگە تۆلەم بېرىلمەيدۇ، بۇنىڭدىن باشقا تارىخىي ئامىللارنى ئويلىشىپ، ئۆيلەرنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ئاساسەن باھالاشقا تۇزىتىش كىرگۈزۈلۈپ تۆلەم بېرىلىدۇ.

15. قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسىدىكى غەيرىي تۇرالغۇ ئۆيگە ئۆزگەرتىۋېلىنغان ئۆيلەرگە قانداق تۆلەم بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئەمەلىي ئىشلىتىلىش ئەھۋالىغا قاراپ باھالىنىدۇ. ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئاپپاراتلىرى ئۆي، يەر ـ مۇلۇك باھاسىنى باھالاش ئۆلچىمىگە ئاساسەن ھوقۇق ئەھۋالى قاتارلىقلارغا تۇزىتىش كىرگۈزۈپ ئۆيلەرنىڭ قىممىتىگە بېرىلىدىغان تۆلەمنى بېكىتىدۇ. قانۇن ـ بەلگىلىمە، نىزاملاردا ئايرىم بەلگىلىمە چىقىرىلغانلىرى بۇنىڭ سىرتىدا.

16. ئۆي ئىسلاھاتى ئېلىپ بېرىلمىغان ئورۇنلاردىكى ھۆكۈمەت ئۆيلىرىنى قايتۇرۇۋالغاندا ئولتۇرۇشلۇق ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرگە قانداق تۆلەم بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئۆي ئىسلاھاتى سىياسىتىنىڭ چەكلىمىسى سەۋەبلىك ئورۇنلاردىكى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ئولتۇرۇۋاتقان ھۆكۈمەت

ئۆيلىرى ئۆي ئىسلاھاتىغا قاتناشتۇرۇلمىغان بولسا، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالغاندا بۇ ئۆيلەردە ئولتۇرۇشلۇق كىشىلەرنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش كېرەك. ئورۇنلاشتۇرۇشقا تۆلەم بېرىشتە تۆۋەندىكى ئۇسۇللارنى قوللىنىشقا بولىدۇ: بىرىنچى، مۇلۇك ھوقۇقىنى تەڭشەش شەكلىنى قوللىنىپ، ئولتۇرۇشلۇق كىشىنى ئەسلىدىكى قۇرۇلۇش كۆلىمى ۋە ئولتۇراقلىشىش ئۆلچىمىدىن تۆۋەن بولمىغان مۇلۇك ھوقۇقى تېگىشىلىدىغان ئۆي بىلەن تەمىنلەپ، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنغانلار ئولتۇرۇشقا ئورۇنلاشتۇرغانلار داۋاملىق ئولتۇرۇش؛ ئىككىنچى، دۆلەت ئىلكىدىكى، كوللېكتىپ ئىگىدارچىلىقىدىكى كارخانىلار ۋەيران بولغان، قوشۇۋېتىلگەن، قايتا تەشكىللەنگەندە كارخانا ئىگىدارچىلىقىدىكى ئۆي ۋە يەرلەرنىڭ ئىشلىتىلىش ھوقۇقى بەلگىلىمە بويىچە كارخانا مۇلكىدىن ئايرىپ چېقىلمىغان بولسا، ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغاندا ئۆي، يەر ـ مۇلۇك بازىرىدىكى باھاغا ئاساسەن قايتۇرۇۋېلىنىدىغان ئۆينىڭ قىممىتىنى باھالاپ، 80% تۆلەم پۇلىنى ئولتۇرۇشلۇق كىشىگە بېرىش؛ ئۈچىنچى، كاپالەت خاراكتېرلىك تۇرالغۇ ئۆي شەرتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغانلارنى تۇرالغۇ كاپالىتى دائىرىسىگە كىرگۈزۈپ، كاپالەت خاراكتېرلىك تۇرالغۇ بىلەن ئالدىن تەمىنلەش كېرەك.

17. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش بويىچە تۆلەم بېرىش كېلىشىمى قايسى مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئېلىشى كېرەك؟

جاۋاب: تۆلەم بېرىش شەكلى، تۆلەم سوممىسى ۋە تۆلەم بېرىش مۇددىتى، مۇلۇك ھوقۇقى تېگىشىلگەن ئۆيلەرنىڭ ئورنى ۋە كۆلىمى، كۆچۈش ھەققى، ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش ھەققى ياكى ئوبوروت ئۆي، ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەتتىن توختاش زىيىنى، كۆچۈش مۇددىتى، ئۆتكونچى ئۇسۇل ۋە ئۆتكونچى مۇددەت قاتارلىق مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

18. كوللېكتىپ يېرىگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشتا قانداق تۆلەم بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: كوللېكتىپ يېرىگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىشقا تۆلەم بېرىشتە «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» تەدبىقلانمايدۇ، دۆلەت زېمىن بايلىقى تارماقلىرى يەر باشقۇرۇش قانۇنىنىڭ بەلگىلىمىسىگە ئاساسەن يەر ئۈستىدىكى قوشۇمچە نەرسىلەرگە تۆلەم بېرىدۇ.

«شەھەرگە قاراشلىق كەنت» شەھەر بىلەن يېزا تۇتىشىدىغان بۆلەكلەردىكى ئۆي يېرىنىڭ خاراكتېرى ئۆيلۈك يەر ياكى كوللېكتىپ قۇرۇلۇشىغا ئىشلىتىلىدىغان يەرگە تەۋە بولۇپ، يېزا كوللېكتىپ تەشكىلاتلىرى ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا يېڭىدىن ئۆيلۈك يەر ياكى كوللېكتىپ قۇرۇلۇشىغا ئىشلىتىلىدىغان يەرنى تەڭشەپ بېرەلمىسە، «قايتۇرۇۋېلىش نىزامى» دىكى بەلگىلىمىنى تەدبىقلاپ، ئوخشاش رايوندىكى دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنىڭ تۆلەم ئۆلچىمى بويىچە تۆلەم بېرىلىدۇ ھەمدە ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش، تۇرمۇش ۋە ئىجتىمائىي كاپالىتى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇلىدۇ.

19. ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش جەريانىدا ئېنىق چەكلەنگەن قىلمىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: بىرىنچى، ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنىڭ ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش دائىرىسى ئىچىدە ئۆيلەرنى يېڭىدىن سېلىش، كېڭەيتىپ سېلىش، ئۆزگەرتىپ سېلىش ۋە ئۆيلەرنىڭ ئىشلىتىلىش خاراكتېرىنى ئۆزگەرتىش قاتارلىق كۆپەيتىپ تۆلەم بېرىلمەيدىغان قىلمىشلار بىلەن شۇغۇللىنىشىغا بولمايدۇ؛ ئىككىنچىدىن، ھەر قانداق ئورۇن ياكى شەخسنىڭ زورلۇق كۈچ ئىشلىتىش، تەھدىت سېلىش ياكى بەلگىلىمىگە خىلاپ ھالدا سۇ،

پار، گاز، توك بىلەن تەمىنلەشنى توختىتىش ۋە يولىنى توسۇپ قويۇش قاتارلىق قانۇنغا خىلاپ شەكىللەر ئارقىلىق ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنى كۆچۈشكە مەجبۇرلىشىغا بولمايدۇ؛ ئۇچىنچى، قۇرۇلۇش قىلغۇچى ئورۇننىڭ كۆچۈرۈش پائالىيىتىگە قاتنىشىشى مەنئى قىلىنىدۇ.

20. ھۆكۈمەت ياكى ئالاقىدار تارماقلار زورلۇق كۈچ ئىشلىتىش ۋە سۇ، توك بىلەن تەمىنلەشنى توختىتىش قاتارلىق شەكىللەر ئارقىلىق ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارنى كۆچۈشكە مەجبۇرلىسا قانداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: ئاشۇنداق قىلىپ ئۆيى قايتۇرۇۋېلىنىدىغانلارغا زىيان كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسا قانۇن بويىچە تۆلەم جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئالىدۇ؛ بۇۋاستە مەسئۇل بولغان ئاساسلىق باشقۇرغۇچى ۋە باشقا بۇۋاستە مەسئۇل خادىملار جىنايەت شەكىللەندۈرگەن بولسا جىنايى ئىشلار جاۋابكارلىقى قانۇن بويىچە سۈرۈشتە قىلىنىدۇ؛ جىنايەت شەكىللەندۈرمىگەن بولسا قانۇن بويىچە چارە كۆرۈلىدۇ؛ ئامانلىق باشقۇرۇشقا خىلاپ قىلمىش سادىر قىلغان بولسا، ئامانلىق باشقۇرۇش جازا قانۇنى بويىچە جازا بېرىلىدۇ.

(«شىنجاڭ گېزىتى» 2011 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنىدىكى سانىدىن «قەشقەر گېزىتى» كۆچۈرۈپ باسقان)

قوشۇمچە (4)

گوۋۇيۇەن ئىشخانىسى يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش ھەققىدىكى بەلگىلىمىلەرنىڭ ئىجرا قىلىش ئەھۋالىنى مەخسۇس تەكشۈرۈشنى ئورۇنلاشتۇردى

شىنخۇا ئاگېنتلىقى 2011 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنىدىكى تېلېگراممىسى

شىنخۇا ئاگېنتلىقى، بېيجىڭ، 5 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى تېلېگراممىسىدىن. گوۋۇيۇەن ئىشخانىسى 5 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى ئۈقتۇرۇش چىقىرىپ، مەملىكەت بويىچە يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش ھەققىدىكى بەلگىلىمىلەرنىڭ ئەمەلىيلىشىش ئەھۋالىنى مەخسۇس تەكشۈرۈپ، نازارەت قىلىپ باشقۇرۇشنى كۈچەيتىپ، مەسئۇلىيەتنى قاتتىق سورۇشتۇرۇپ، قانۇنغا خىلاپ ھالدا مەجبۇرىي چېقىش قىلمىشىنى قەتئىي توسۇپ، ئاممىنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى ھەقىقىي تۈردە قوغداشنى ئورۇنلاشتۇردى.

ئۈقتۇرۇشتا ماۋۇلار تەلەپ قىلىندى: جايلار، تارماقلار بۇ يىل 1 ـ ئايدا گوۋۇيۇەن ئېلان قىلىپ يولغا قويغان «دۆلەت ئىلكىدىكى يەرلەرگە سېلىنغان ئۆيلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش نىزامى» ۋە «گوۋۇيۇەن ئىشخانىسىنىڭ يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى باشقۇرۇش خىزمىتىنى يەنىمۇ قاتتىقلاشتۇرۇپ، ئاممىنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى ھەقىقىي تۈردە قوغداش توغرىسىدىكى جىددىي ئۈقتۇرۇشى» قاتارلىق يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى

باشقۇرۇش خىزمىتىنى يەنىمۇ قاتتىقلاشتۇرۇپ، ئامىنىڭ قانۇنلۇق ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى ھەقىقىي تۇردە قوغداش توغرىسىدىكى جىددىي ئۇقتۇرۇشى» قاتارلىق يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش ھەققىدىكى بەلگىلىمىلەرنى ئەستايىدىل ئىزچىللاشتۇرۇپ، ئىشنى قانۇن ـ تەرتىپ بويىچە بېجىرىپ، يەرلىك ھۆكۈمەتلەرنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ھەقىقىي تۇردە ئەمەلىيلەشتۇرۇپ، قانۇنغا خىلاپ ھالدا مەجبۇرىي چېقىش ـ كۆچۈرۈش، زورلۇق ئىشلىتىپ چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى قەتئىي توسۇپ، زىددىيەتلەرنىڭ مەنبەيىدىن ئالدىنى ئېلىپ ۋە ھەل قىلىپ، قانۇن بويىچە، چېقىش ـ كۆچۈرۈشنى ئىشقا ئاشۇرۇشى كېرەك.

ئۇقتۇرۇشتا ماۋۇلار كۆرسىتىلدى: بۇ قېتىمقى مەخسۇس تەكشۈرۈشتە تۆۋەندىكى ئۇچ مەزمۇن گەۋدىلەندۈرۈلىدۇ: بىرىنچى، «نىزام» ۋە باشقا يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈش ھەققىدىكى بەلگىلىمىلەرنىڭ ئىزچىللىشىش، ئەمەلىيلىشىش ئەھۋالى؛ ئىككىنچى، يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈشتىكى مەسئۇلىيەتنىڭ ئەمەلىيلىشىش ئەھۋالى؛ ئۈچىنچى، يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈشتىكى قانۇن ـ بەلگىلىمىگە خىلاپلىق قىلىش دېلولىرىنى تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىش ئەھۋالى تەكشۈرۈلىدۇ.

ئۇقتۇرۇشتا ماۋۇلار تەلەپ قىلىندى: بۇ قېتىمقى مەخسۇس تەكشۈرۈش ئىككى باسقۇچقا بۆلۈپ ئېلىپ بېرىلىدۇ. 1 ـ باسقۇچتا ھەر قايسى ئۆلكە (ئاپتونوم رايون، شەھەر) لىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى ئۇقتۇرۇشنىڭ تەلىپىگە ئاساسەن دەرھال ئۆز ـ ئۆزىنى ئومۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈشنى قانات يايدۇرۇپ، 6 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنىدىن بۇرۇن تەكشۈرۈش دوكلاتىنى تەييارلاپ گۇۋۇيۈەنگە تاپشۇرىدۇ. 2 ـ باسقۇچتا 6 ـ ئاينىڭ ئاخىرىدا باشلىنىدىغان بولۇپ، تۇرالغۇ ۋە شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇشى مىنىستىرلىقى، دۆلەت

زېمىن بايلىقى مىنىستىرلىقى، جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى، مەمۇرىي تەپتىش مىنىستىرلىقى، يېزا ئىگىلىكى مىنىستىرلىقى، گوۋۇيۈەن قانۇن ـ تۈزۈم ئىشخانىسى قاتارلىق تارماقلار تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى تەشكىللەپ، نۇقتىلىق هالدا نازارەت قىلىش، تەكشۈرۈشنى قانات يايدۇرىدۇ.

ئۇقتۇرۇشتا ماۋۇلار تەلەپ قىلىندى: هەر قايسى ئۆلكە (ئاپتونوم رايون، شەهەر) لەر ئۆزىگە قاراشلىق هەر قايسى شەهەر، ناهىيەلىك هۆكۈمەتلەرنىڭ «نىزام» ۋە «جىددىي ئۇقتۇرۇش» نىڭ تەلىپىنى ئەستايىدىل ئىزچىللاشتۇرۇپ، ئەمەلىيلەشتۇرۇپ، ئۆزىنى تەكشۈرۈشتە تېپىپ چىقىلغان مەسىلىلەرنى دەرهال تۈزىتىشىگە هەيدەكچىلىك قىلىشى كېرەك. قانۇنغا خىلاپ هالدا مەجبۇرىي چېقىش ـ كۆچۈرۈش، زورلۇق بىلەن چېقىش ـ كۆچۈرۈش دېلولىرىنى قەتئىي، قانۇن بويىچە قاتتىق، تېز تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىپ، قانۇنغا خىلاپ مەجبۇرىي چېقىش قىلمىشىنى سادىر قىلغان جاۋابكارنى قانۇن بويىچە بىر تەرەپ قىلىش؛ ۋەزىپىسىنى ئادا قىلالمىغان، مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلغان تارماقلارغا قارىتا تارماق مەسئۇلىنىڭ مەسئۇلىيىتىنى قاتتىق سۈرۈشتۈرۈش؛ قىلمىشى ئېغىر، تەسىرى يامان بولغانلىرىغا قارىتا يەرلىكتىكى ئالاقىدار رەهبەرلەرنىڭ مەسئۇلىيىتىنى قانۇن بويىچە سۈرۈشتۈرۈش؛ جىنايەت شەكىللەندۈرگەنلەرنى ۋاقتىدا ئەدلىيە ئورگانلىرىغا يوللاپ، جىنايى ئىشلار مەسئۇلىيىتىنى قانۇن بويىچە سۈرۈشتۈرۈش كېرەك. ئالاقىدار تۈزۈملەرنى تىرىشىپ مۇكەممەللەشتۈرۈپ، يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، چېقىش ـ كۆچۈرۈشكە ئالاقىدار زىددىيەت، تالاش ـ تارتىشلارنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە هەل قىلىشنىڭ ئۇزاق ئۇنۇم بېرىدىغان مېخانىزمىنى بەرپا قىلىپ ۋە مۇكەممەللەشتۈرۈپ، ئاممىنىڭ قانۇنلۇق هوقۇق ـ مەنپەئەتى ۋە جەمئىيەتنىڭ ئىناقلىقى، مۇقىملىقىنى هەقىقىي تۈردە قوغداش كېرەك.

ئۆي باھاسى، ھەق ئېلىش ئۆلچىمى ۋە تاۋار ئۆي باھاسىغا تەسىر كۆرسىتىدىغان ئامىللار ئاشكارىلىنىدۇ

ـ ئاپتونوم رايونلۇق تەرەققىيات ـ ئىسلاھات كومىتېتى باھا نازارەت قىلىپ تەكشۈرۈش ئىدارىسىنىڭ باشلىقى جۇ جىپىڭنى زىيارەت

دۆلەت تەرەققىيات ۋە ئىسلاھات كومىتېتى چۈشۈرگەن «تاۋار ئۆيلەرنى ئېنىق باھا قويۇش سېتىش ھەققىدىكى بەلگىلىمە» (تۆۋەندە قىسقارتىلىپ «بەلگىلىمە» دېيىلدى) سى 5 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنىدىن باشلاپ رەسمىي يولغا قويۇلدى.

«بەلگىلىمە» تۈزۈلگەندىن كېيىن، ئۆي سېتىۋالماقچى بولغانلار ئۆي سېتىش ئورۇنلىرىدا قانداق ئۇچۇرلارنى كۆرەلىشى كېرەك؟ باھا ئالدامچىلىقىغا يولۇققاندا، ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى قانداق قوغدىشى كېرەك؟ ئاپتونوم رايونلۇق تەرەققىيات ۋە ئىسلاھات كومىتېتى باھا نازارەت قىلىپ تەكشۈرۈش ئىدارىسىنىڭ باشلىقى جۇ جىپىڭ «شىنجاڭ گېزىتى» مۇخبىرىنىڭ بۇ ھەقتىكى زىيارىتىنى قوبۇل قىلىپ، «بەلگىلىمە» دىكى ئالاقىدار مەزمۇنلارنى چۈشەندۈردى.

مۇخبىر: «بەلگىلىمە» تۈزۈلگەندىن كېيىن، ئاپتونوم رايون يولغا قويۇشقا ئالاقىدار تەپسىلىي قائىدە تۈزدىمۇ؟ ئاپتونوم رايونلۇق تەرەققىيات ـ ئىسلاھات كومىتېتى قانداق خىزمەتلەرنى ئىشلىدى؟

جۇ جىپىڭ: ئىدارىمىز «ئاپتونوم رايوننىڭ تاۋار ئۆيلەرنى ئېنىق باھا قويۇپ سېتىشنى يولغا قويۇش تەپسىلاتى» (پىكىر ئېلىش نۇسخىسى) (ئاپتونوم رايونلۇق تەرەققىيات ۋە ئىسلاھات كومىتېتىنىڭ تور پونكتى http://www.xjdrc.gov.cn دا 5 ـ ئاينىڭ 9 ـ كۈنى ئېلان قىلىندى) نى تۈزۈپ، ئۆي ـ زېمىن

تەرەققىيات سودىگەرلىرى، ئىستېمالچىلار ۋە جەمئىيەتتىكى ھەرساھە كىشىلىرىدىن ئاشكارا پىكىر ئېلىشقا باشلىدى، تەپسىلىي قائىدە پات ئارىدا ئېلان قىلىنىدۇ، بۇ تاۋار ئۆيلەرنى ئېنىق باھا قويۇپ سېتىش خىزمىتىگە يېتەكچى قىلىنىدۇ؛ 5 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنىدىن باشلاپ، تاۋار ئۆيلەرنى ئېنىق باھا قويۇپ سېتىشنى نازارەت قىلىپ تەكشۈرۈش خىزمىتىنى قانات يايدۇرۇپ، ھازىرغىچە قەشقەر شەھىرى، ئاتۇش شەھىرى، تۇرپان شەھىرى ۋە ئورۇمچى شەھىرىنى تەكشوردۇق.

مۇخبىر: «بەلگىلىمە» بويىچە، ئىستېمالچىلار ئۆي سېتىش ئورۇنلىرىدا قانداق ئۇچۇرلارنى كۆرەلىشى كېرەك؟

جۇ جىپىڭ: تاۋار ئۆي سېتىشتا مۇنداق ئۇچ چوڭ ئۇچۇر ئاشكارىلىنىشى كېرەك: بىرىنچى، ئۆي باھاسى ئاشكارا بولۇش. بۇ، بىر يوروش ئۆيگە بىر باھا قويۇش، بارلىق ئۆي مەنبەسى، ئېتىبار بېرىش ھەم ئېتىباردىن بەھرىمەن بولۇشنىڭ شەرتلىرىنى بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا بىر قېتىمدىلا ئاشكارىلاشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئىككىنچى، ھەق ئېلىش ئۇلچىمى ئاشكارا بولۇش. بۇ، ئۆي پۇلى كىنىشكا بېجىرىش ھەققى، يەر خېتى بېجى، رېمونت فوندى، بانكىدىن قەرز ئېلىشتا كېرەكلىك خىراجەت ۋە خوجىلىق باشقۇرۇش ھەققى، سىملىق تېلېۋىزىيەگە دائىر دەسلەپكى ئورنىتىش ھەققى، پار پۇلى قاتارلىق ئۆيگە كىرىش رەسمىيەتلىرىنى بېجىرىش خىراجەتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇچىنچى، تاۋار ئۆي باھاسىغا تەسىر كۆرسىتىدىغان ئامىللار ئاشكارىلىنىدۇ. بۇ، ئۆي ـ زېمىن تەرەققىيات كارخانىسىنىڭ نامى، ئاۋانسقا سېتىش ئىجازەتنامىسى، يەرنىڭ خاراكتېرى، يەر ئىشلىتىش مۇددىتى، بىنا سېلىنغان يەرنىڭ ئادرېسى، ئومۇمىي كۆلىمى، كۆكەرتىلىش نىسبىتى، ئاپتوموبىل توختىتىش ئورنى نىسبىتىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئىستېمالچىلارنىڭ ئېنىق كۆروشىگە قولاي بولسۇن ئۈچۈن، بۇ ئۇچۇرلارنى ئۆي سېتىش

بۆلۈمىدىكى روشەن جايغا قويۇپ تەلەپ قىلىنىدۇ.

مۇخبىر: ئىستېمالچىلار ئۆي سېتىش ئورنىدا يۇقىرىقى ئۇچۇرلارنى كۆرمىسە ياكى باھادا كۆپتۈرمىچىلىك بارلىقىنى بايقىسا، ھوقۇقنى قانداق قوغدىشى كېرەك؟

جۇ جىپىڭ: ئىستېمالچىلار ئۆي - زېمىن تەرەققىيات سودىگەرلىرىنىڭ قايسى ئۇچۇرلارنى ئاشكارىلاش كېرەكلىكىنى ئېنىق بىلىشى كېرەك. ئۆي سېتىش ئورنىدا بۇنداق ئۇچۇرلارنى كۆرمىسە، ئۆي - زېمىن تەرەققىيات سودىگەرلىرىدىن كۆرسىتىشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ. بەزى ئۆي - زېمىن تەرەققىيات سودىگەرلىرى سېتىلىدىغان ئۆيلەرنىڭ باھاسىنى قوللانما قىلىپ توزۇپ قويۇشى مۇمكىن، ئىستېمالچىلار سوراپ كۆرسە بولىدۇ. ئىستېمالچىلار ئۆي سېتىش ئورنىدا ئالاقىدار ئۇچۇر ماتېرىياللىرىنى سوراپ ئالالمىغاندا، 12358 گە تېلېفون بېرىپ ئەرز قىلسا بولىدۇ. بۇنداق ۋاقىتتا چوقۇم ئىسپات بولۇشى كېرەك، شۇنداق بولغاندا، باھا تارماقلىرى مەسىلىنى تېخىمۇ تېز، توغرا ھەل قىلالايدۇ ھەم مۇۋاپىق چارە كۆرەلەيدۇ.

مۇخبىر: «بەلگىلىمە» نىڭ تۈزۈلۈشى ئۆي باھاسىنى تىزگىنلىيەلەمدۇ؟

جۇ جىپىڭ: «بەلگىلىمە» نىڭ يادرولۇق مەزمۇنى، بىر يۇرۇش تاۋار ئۆيگە بىر باھا قويدۇرۇپ، تاۋار ئۆي تىجارەتچىلىرىنى سەممىي تىجارەت قىلىشقا، باھادا ئاشكارا بولۇشقا ئۈندەش، بۇ، تاۋار ئۆي ئېلىپ - سېتىش بازىرىنى تەرتىپكە سالىدىغان قېلىپلاشقان تەدبىر. تاۋارنىڭ باھاسىنى تۈرلۈك ئامىللار بەلگىلەيدۇ، ئۆي باھاسىمۇ شۇنداق. «بەلگىلىمە» نى يولغا قويۇشتا ئاساسلىقى تاۋار ئۆي تىجارەتچىلىرىنىڭ بازار باھاسى ھەرىكىتىنى قېلىپلاشتۇرۇش مەقسەت قىلىنىدۇ.

(«شىنجاڭ گېزىتى» 2011 - يىلى 5 - ئاينىڭ 21 - كۈنىدىكى سانىدىن «قەشقەر گېزىتى» كۆچۈرۈپ باسقان)

قوشۇمچە (6)

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئېلانى

2010 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنى ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسى سوت ھەيئىتىنىڭ 1491 ـ قېتىملىق يىغىندا ماقۇللاندى، 2010 ـ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 5 ـ كۈنى ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسى ئېلان چىقىرىپ ئېلان قىلدى، 2010 ـ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 18 ـ كۈنىدىن باشلاپ يولغا قويۇلدۇ.

ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئۆي تىزىملاش دېلولىرىنى قاراپ چىقىشقا ئائىت بەزى مەسىلىلەر توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسى

س ئى (2010) 15 ـ نومۇرلۇق

ئۆي تىزىملاش دېلولىرىنى توغرا قاراپ چىقىش ئۈچۈن، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ نەرسە ھوقۇقى قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شەھەر ئۆي ـ زېمىنىنى باشقۇرۇش قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ مەمۇرىي دەۋا قانۇنى» قاتارلىق ئالاقىدار قانۇنلاردىكى بەلگىلىمىگە بىنائەن، مەمۇرىي سوت ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ، بۇ بەلگىلىمە چىقىرىلدى.

1 ـ مادداا پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلارنىڭ ئۆي تىزىملاش ھەرىكىتىگە، شۇنىڭدەك تىزىملاش ماتېرىيالىنى كۆرسىتىش، كۆپەيتىپ بېرىش قاتارلىق ئىشلىرىغا مۇناسىۋەتلىك مەمۇرىي ھەرىكىتىگە ياكى قىلىدىغان ئىشىنى قىلماسلىق ھەرىكىتىگە قايىل بولماي قىلغان مەمۇرىي دەۋاسىنى خەلق سوت

مەھكىمىلىرى قانۇن بويىچە قوبۇل قىلىشى كېرەك.

2 ـ مادداً خەلق سوت مەھكىمىسى، كېسىم كومىتېتىنىڭ قانۇن ھۆججەتلىرىگە ياكى ھوقۇقلۇق ئورگانىنىڭ ئىجراغا ھەمكارلىشىش ئۇقتۇرۇشىغا، شۇنىڭدەك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئېلىش قارارىغا بىنائەن، ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتىنىڭ قىلغان ئۆي تىزىملاش ھەرىكىتىگە پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلار قايىل بولماي مەمۇرىي دەۋا قىلسا، خەلق سوت مەھكىمىلىرى قوبۇل قىلمايدۇ. لېكىن، پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلار تىزىملاش مەزمۇنى ئالاقىدار ھۆججەتلەرنىڭ مەزمۇنى بىلەن بىردەك بولماپتۇ، دەپ قارىغانلىرى بۇنىڭ سىرتىدا.

ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتىنىڭ تىزىم مەزمۇنىنى ئۆزگەرتمەي، ھوقۇق تەۋەلىكى ئىسپاتى، تىزىم ئىسپاتىنى ئالماشتۇرۇش، تولۇقلاش ياكى تىزىم دەپتىرىنى ئۆزگەرتىش ھەرىكىتىگە پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلار قايىل بولماي قىلغان مەمۇرىي دەۋالارنى خەلق سوت مەھكىمىسى قوبۇل قىلمايدۇ.

ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتىنىڭ مەمۇرىي دەۋا قانۇنى يولغا قويۇلۇشتىن بۇرۇنقى ئۆي تىزىملاش ھەرىكىتىگە پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلار قايىل بولماي قىلغان مەمۇرىي دەۋانى خەلق سوت مەھكىمىسى قوبۇل قىلمايدۇ.

3 ـ مادداً پۇقرالار، قانۇنىي ئىگىلەر ياكى باشقا تەشكىلاتلار ئۆي تىزىملاش ھەرىكىتىگە قايىل بولماي قىلغان مەمۇرىي دەۋالار تۆۋەندىكى ئەھۋالنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىمايدۇ.

(1) ئۆي يوقلىپ كېتىش؛

(2) تىزىملاش ئاپپاراتى ئۆي تىزىملاش ھەرىكىتىنى ئۆزگەرتىش؛

(3) كۇچكە ئىگە قانۇن ھۆججىتىدە ئۆينىڭ ھوقۇق تەۋەلىكى ئىسپاتى، ئۆي تىزىملاش دەپتىرى ياكى ئۆي تىزىملاش ئىسپاتىنى

دىلو بىكىتىشتە دەلىل ـ ئىسپات قىلىپ ئىشلىتىش.

4 ـ ماددا ئۇي تىزىملاش ئاپپاراتى ئۇي يۇتكەلگەنلىكىنى قەرزدار سۈپىتىدە تىزىملىغاندا، ھەقدار قايىل بولماي قىلغان دەۋالاردىن تۆۋەندىكى ئەھۋاللاردىن بىرىگە ئۇيغۇن كېلىدىغانلىرى-نى خەلق سوت مەھكىمىسى قانۇن بويىچە قوبۇل قىلىشى كېرەك:

(1) ئۇي دەۋادىكى نەرسە قىلىنغان ھەقدارلىق ئالدىن خەۋەر قىلىپ تىزىملانغان بولسا؛

(2) ھەقدار رەنە قويغۇچى بولسا ھەمدە ئۇينى ئۆتۈنۈشتە ئۇنىڭ ماقۇللۇقى ئېلىنمىغان بولسا؛

(3) خەلق سوت مەھكىمىسى ھەقدارنىڭ ئىلتىماسىغا بىنائەن، ئۇيگە مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇش تەدبىرى قوللانغان ھەمدە بۇنى ئۇي تىزىملاش ئاپپاراتىغا ئۇقتۇرۇش قىلغان بولسا؛

(4) ئۇي تىزىملاش ئاپپاراتى خادىملىرى قەرزدار بىلەن يامان نىيەتتە تىل بىرىكتۈرۈۋالغان بولسا.

5 ـ ماددا بىر ئۇي كۆپ قېتىم يۇتكەپ تىزىملىتىلغاندا، ئەسلىدىكى ئۇي ھوقۇقى ئىگىسى، ئەسلىدىكى مەنپەئەتدار تۇنجى قېتىمقى يۇتكەپ تىزىملاش ھەرىكىتى ئۈستىدىن قىلغان مەمۇرىي دەۋانى خەلق سوت مەھكىمىسى قانۇن بويىچە قوبۇل قىلىشى كېرەك.

ئەسلىدىكى ئۇي ھوقۇقى ئىگىسى، ئەسلىدىكى مەنپەئەتدار تۇنجى قېتىملىق يۇتكەپ تىزىملاش ھەرىكىتى ۋە كېيىنكى يۇتكەپ تىزىملاش ھەرىكىتى ئۈستىدىن بىر يوللا قىلغان مەمۇرىي دەۋاسى خەلق سوت مەھكىمىسى ھۆكۈم چىقىرىپ، دەۋاگەرنىڭ ئالدىنقى يۇتكەپ تىزىملاش ھەرىكىتى ئۈستىدىن قىلغان دەۋا تەلىپىنى رەت قىلغان ياكى ياخشى نىيەتتىكى 3 ـ كىشىنى قوغداش ئۈچۈن ئالدىنقى ئۇي تىزىملاش ھەرىكىتىنى قانۇنغا خىلاپ دەپ مۇئەييەنلەشتۈرگەن بولسا، دەۋاگەرنىڭ كېيىنكى يۇتكەپ تىزىملاش ھەرىكىتى ئۈستىدىن قىلغان دەۋاسىنى كېسىم چىقىرىپ رەت قىلىشى كېرەك.

ئەسلىدىكى ئۆي هوقۇقى ئىگىسى، ئەسلىدىكى مەنپەئەتدار تۇنجى قېتىملىق يۆتكەپ تىزىملاش ھەرىكىتى ئۈستىدىن مەمۇرىي دەۋا قىلماي، كېيىنكى يۆتكەپ تىزىملاش ئۈستىدىن قىلغان مەمۇرىي دەۋانى خەلق سوت مەھكىمىسى قوبۇل قىلمايدۇ.

6 ـ ماددا خەلق سوت مەھكىمىسى ئۆي تىزىملاشقا دائىر مەمۇرىي دېلوىنى قوبۇل قىلغاندىن كېيىن، تۆۋەندىكى مەنپەئەتدارلاردىن دەۋا قىلمىغانلىرىغا مەمۇرىي دەۋاغا 3 ـ كىشى سوپىتىدە قاتناشىشنى ئۇقتۇرۇش قىلىشى كېرەك:

(1) ئۆي تىزىملاش دەپتىرىگە كىرگۈزۈلگەن ھوقۇق ئىگىسى؛

(2) تىزىملاش، تىزىمنى ئۆزگەرتىش، تىزىمنى ئالدىن ئۇقتۇرۇشقا باشقىچە پىكىر تۇغۇلۇپ، دەۋا قىلىنغان ھوقۇق ئىگىسى؛

(3) خەلق سوت مەھكىمىسى مۇئەييەنلەشتۈرەلەيدىغان باشقا مەنپەئەتدار.

7 ـ ماددا ئۆي تىزىملاشقا دائىر مەمۇرىي دېلولار ئۆي بار جايدىكى خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ باشقۇرۇش تەۋەلىكىدە بولىدۇ، لېكىن تۆۋەندىكى ئەھۋاللارنىڭ بىرى بولغانلىرى جاۋابكار تۇرۇشلۇق جايدىكى خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ باشقۇرۇش تەۋەلىكىدە بولسىمۇ بولىدۇ:

(1) ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتىدىن ئۆي يۆتكەشنى تىزىملاش، تىزىملاش ماتېرىيالىنى كۆرسىتىش، كۆپەيتىپ بېرىش قاتارلىق مەسئۇلىيەتلىرىنى ئادا قىلىشنى تەلەپ قىلغان بولسا؛

(2) ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتىنىڭ ئۆي ـ مۇلۇك ئىسپاتىنى يىغىۋېلىش ھەرىكىتى ئۈستىدىن مەمۇرىي دەۋا قىلغان بولسا؛

(3) مەمۇرىي جەھەتتە قايتا قاراپ چىقىشتىكى ئۆي تىزىمنى ئۆزگەرتىش ھەرىكىتى ئۈستىدىن مەمۇرىي دەۋا قىلغان بولسا.

8 ـ ماددا دەۋالاشقۇچىلارنىڭ ئۆي تىزىملاش ھەرىكىتى ئاساسىدىكى ئېلىپ سېتىش، ئورتاق ئىگىدارلىق قىلىش، ھەدىيە

قىلىش، رەنە قويۇش، نىكاھلىنىش، ۋارىسلىق قىلىش قاتارلىق ھەق تەلەپ قانۇن مۇناسىۋەتلىرى كۇچكە ئىگە بولمىغانلىقىنى ياكى ئۇنى كۇچتىن قالدۇرۇش كېرەكلىكىنى ئاساس قىلىپ، ئۇي تىزىملاش ھەرىكىتى ئۇستىدىن قىلغان مەمۇري دەۋالىرىدا خەلق سوت مەھكىمىسى ئۇلارغا ھەق تەلەپ تالاش ـ تارتىشىنى ئالدىن ھەل قىلىشنى، ھەق تەلەپ تالاش ـ تارتىشنى بىر تەرەپ قىلىش سۇرۇكى مەمۇري دەۋا مۇھلىتىگە قوشۇپ ھېسابلانمايدىغانلىقىنى ئۇقتۇرۇپ قويۇشى؛ قوبۇل قىلغانلىرىدا دەۋانى كېسىم ئارقىلىق توختىتىپ تۇرۇشى كېرەك.

9 ـ ماددا جاۋابكارنىڭ دەۋا قىلىنغان ئۇي تىزىملاش ھەرىكىتىنىڭ قانۇنلۇق ـ قانۇنلۇق ئەمەسلىكى ھەققىدە دەلىل ـ ئىسپات كۇرسىتىش جاۋابكارلىقى بولىدۇ. جاۋابكارلاردىن دەلىل ـ ئىسپاتنىڭ ئەسلىي نۇسخىسىنى ساقلاۋاتقانلىرى سوتتا كۇرسىتىلىشى كېرەك. جاۋابكارلاردىن ئەسلىي نۇسخىسىنى ساقلاپ قويمىغانلىرى ئەسلىي نۇسخىسى بىلەن ئوخشاش كۇپەيتىلمىسى، تەقلىدي نۇسخىسىنى تاپشۇرۇشى ھەمدە ئەسكەرتىش بېرىشى كېرەك. دەۋالاشقۇچىلاردىن جاۋابكار تاپشۇرغان يۇقىرىقى دەلىل ـ ئىسپاتلارغا باشقىچە پىكرى بولغانلىرى مۇناسىپ دەلىل ـ ئىسپاتنى بېرىشى كېرەك.

10 ـ ماددا دەۋا قىلىنغان ئۇي تىزىملاش ھەرىكىتى قانۇنلۇق بولسا، خەلق سوت مەھكىمىسى دەۋاگەرنىڭ دەۋا تەلىپىنى ھۇكۇم ئارقىلىق رەت قىلىشى كېرەك.

11 ـ ماددا دەۋا قىلىنغان ئۇي تىزىملاش ھەرىكىتى بىر نەچچە ھوقۇق سۇبېيېكتىگە چېتىلىدىغان بولسا ياكى ئۇينى بۇلگىلى بولسا، ئۇنىڭ ئىچىدىكى بىر قىسىم سۇبېيېكتلار ياكى ئۇي تىزىمى قانۇنغا خىلاپ بولغانلىقتىن كۇچتىن قالدۇرۇشقا توغرا كەلگەندە، بىر قىسمىنى كۇچتىن قالدۇرۇش ھەققىدە ھۇكۇم چىقىرىلسا بولىدۇ. دەۋا قىلىنغان ئۇي تىزىملاش ھەرىكىتى

قانۇنغا خىلاپ بولسىمۇ، تىزىملاش ئاپپاراتى بۇ ھەرىكەتنى ئۆزگەرتكەن بولسا، دەۋا قىلىنغان ھەرىكەتنىڭ قانۇنغا خىلاپ ئىكەنلىكى ھۆكۈمدە مۇئەييەنلەشتۈرۈلمىدۇ.

دەۋا قىلىنغان ئۆي تىزىملاش ھەرىكىتى قانۇنغا خىلاپ بولسىمۇ، ئۇ ھۆكۈم ئارقىلىق كۆچتىن قالدۇرۇلغاندا جامائەت مەنپەئەتى زور زىيانغا ئۇچرايدىغان بولسا ياكى ئۆيگە ئۇچىنچى كىشى ياخشى نىيەت بىلەن ئېرىشكەن بولسا، دەۋا قىلىنغان ھەرىكەتنى قانۇنغا خىلاپ دەپ مۇئەييەنلەشتۈرۈش، تىزىملاش ھەرىكىتىنى كۆچتىن قالدۇرماسلىق ھەققىدە ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ.

12 ـ ماددا ئىلتىماس قىلغۇچى ئۆينى يالغان ماتېريال بېرىپ تىزىملىتىۋېتىپ دەۋاگەرنى زىيانغا ئۇچراتقاندا، ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتى مۇۋاپىق تەكشۈرۈش مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلمىغان بولسا، ئۇ خاتالىقىنىڭ دەرىجىسىگە ۋە زىيان پەيدا بولۇشتا ئوينىغان رولىغا قاراپ، مۇناسىپ تۆلەم جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك.

13 ـ ماددا ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتى خادىملىرى ئۇچىنچى كىشى بىلەن يامان نىيەتتە تىل بىرىكتۈرۈپ، قانۇنغا خىلاپ ھالدا تىزىملاپ، دەۋاگەرنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە چېقىلغان بولسا، ئۆي تىزىملاش ئاپپاراتى بىلەن ئۇچىنچى كىشى چاتما تۆلەم جاۋابكارلىقىنى ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك.

14 ـ ماددا ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ بۇرۇنقى مۇناسىۋەتلىك قانۇن يۇرگۈزۈش ئىزاھاتلىرى مۇشۇ بەلگىلىمە بىلەن بىردەك بولمىغان بولسا، مۇشۇ بەلگىلىمە ئۆلچەم قىلىنىدۇ.

يېزىلارنىڭ كوللېكتىپ يېرىدىكى ئۆينى تىزىملاشقا دائىر مەمۇرىي دېلولاردا مۇشۇ بەلگىلىمىدىن پايدىلىنىلىدۇ.

(«شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسى ئاپپاراتى» نىڭ 2011 ـ يىلى 3 ـ سانىدىن ئېلىندى)

قوشۇمچە (7)

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئېلانى

«ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ دۆلەت يېرىدىكى ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارىنى مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئىلتىماس قىلىنغان دېلولارنى بېجىرىشكە ئائىت بەزى مەسىلىلەر توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسى» ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسى سوت ھەيئىتىنىڭ 1543 - قېتىملىق يىغىندا ماقۇللىنىپ، ھازىر ئېلان قىلىندى، 2002 - يىلى 4 - ئاينىڭ 10 - كۈنىدىن باشلاپ يولغا قويۇلسۇن.

2012 - يىلى 3 - ئاينىڭ 26 - كۈنى

ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ دۆلەت يېرىدىكى ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارىنى مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئىلتىماس قىلىنغان دېلولارنى بېجىرىشكە ئائىت بەزى مەسىلىلەر توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسى

س ئى [2012] 4 - نومۇرلۇق

بۇ بەلگىلىمە شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى دۆلەت يېرىدىكى ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارى (تۆۋەندە ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارى دېيىلىدۇ) نى مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىشنى خەلق سوت

مەھكىمىسىگە ئىلتىماس قىلغان دېلولارنى قانۇن بويىچە توغرا بېجىرىش، جامائەت مەنپەئەتىنى قوغداش، ئۆيى ئېلىنغان ھوقۇقدارلارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىنى كاپالەتلەندۈرۈش مەقسىتىدە، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ مەمۇرىي دەۋا قانۇنى»، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ مەمۇرىي مەجبۇرلاش قانۇنى»، دۆلەت يېرىدىكى ئۆينى ئېلىش ياكى تولۇقلىما بېرىش نىزامى (تۆۋەندە «نىزام» دېيىلىدۇ) قاتارلىق ئالاقىدار قانۇن، مەمۇرىي نىزاملاردىكى بەلگىلىمىگە بىنائەن، سوت ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ چىقىرىلدى.

1 ـ ماددا ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارىنى مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئىلتىماس قىلىنغان دېلولار ئۆي بار جايدىكى ئاساسىي قاتلام خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ باشقۇرۇش تەۋەلىكىدە بولىدۇ، يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسى باشقۇرۇش تەۋەلىكى ھوقۇقى بار سوت مەھكىمىسىنى شۇ جاينىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا قاراپ قارار قىلسا بولىدۇ.

2 ـ ماددا مەمۇرىي ئورگان مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىشنى خەلق سوت مەھكىمىسىگە ئىلتىماس قىلىشتا، «نىزام»نىڭ 28 ـ ماددىسىدا بەلگىلەنگەن مەجبۇرىي ئىجرار قىلدۇرۇش ئىلتىماسى ۋە قوشۇمچە ماتېرىياللارنى بەرگەندىن باشقا، تۆۋەندىكى ماتېرىياللارنىمۇ بېرىشى كېرەك.

(1) ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارى، مۇناسىۋەتلىك دەلىل ـ ئىسپاتلار ۋە ئاساسلانغان قائىدە خاراكتېرلىك ھۆججەت؛

(2) ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارىنى يەتكۈزگەنلىك ئىسپاتى، سۈيلەش ئەھۋالى ۋە ئۆيى ئېلىنغۇچىنىڭ، بىۋاسىتە مەنپەئەتدارنىڭ پىكرى؛

(3) ئىجتىمائىي مۇقىملىققا كەلتۈرىدىغان خەۋپ ـ خەتەرنى باھالاش ماتېرىيالى؛

(4) مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇش ئىلتىماس قىلىنغان ئۇيىنىڭ ئەھۋالى؛

(5) ئىجرا قىلدۇرۇلغۇچىنىڭ ئىسىم ـ فامىلىسى ياكى نامى، ئادرىسى ۋە مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇلىدىغان مۇناسىۋەتلىك مال ـ مۇلۇكنىڭ ئەھۋالى قاتارلىق كونكرېت ئەھۋاللار؛

(6) قانۇن، مەمۇرىي نىزاملاردا تاپشۇرۇش بەلگىلەنگەن باشقا ماتېرىياللار.

مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش ئىلتىماسىغا ئىلتىماس قىلغۇچى ئورگاننىڭ مەسئۇلى ئىمزا قويۇشى، تامغىسى بېسىلىشى ھەمدە چېسلا يېزىلىشى كېرەك.

مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش ھەققىدە ئىجرا قىلدۇرۇلغۇچىنىڭ قانۇندا بەلگىلەنگەن دەۋا مۇھلىتى توشقان كۈندىن باشلاپ 3 ئاي ئىچىدە ئىلتىماس قىلىش كېرەك؛ يوللۇق ئاساسى بارلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، مۇھلەت ئۆتكەندە قىلىنغان ئىلتىماسلارنى خەلق سوت مەھكىمىسى قوبۇل قىلمايدۇ.

3 ـ **مادداا** خەلق سوت مەھكىمىسى مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇپ بېرىش ئىلتىماسلىرىدىن شەكىل جەھەتتىكى مۇھىم شەرتكە توشىدىغانلىرىنى ھەمدە ماتېرىيالى تولۇق بولغانلىرىنى تاپشۇرۇۋېلىپ 5 كۈن ئىچىدە دېلو ئېچىشى ھەمدە ئىلتىماس قىلغۇچى ئورگانغا ئۇقتۇرۇش قىلىشى؛ شەكىل جەھەتتىكى مۇھىم شەرتكە توشمايدىغانلىرىنى ھەمدە ماتېرىيالى تولۇق بولمىغانلىرىنى تولۇقلاشقا مۇھلەت بەلگىلەپ بېرىشى ھەمدە ئاخىرقى تولۇقلاش ماتېرىيالىنى بەرگەندىن كېيىنكى 5 كۈن ئىچىدە دېلو ئېچىشى؛ شەكىل جەھەتتىكى مۇھىم شەرتكە توشمايدىغانلىرىنى ياكى ماتېرىيالنى مۇھلەت ئۆتكۈچە يوللۇق

سەۋەبسىز تولۇقلىمىغانلىرىنى قوبۇل قىلماسلىق ھەققىدە كېسىم چىقىرىشى كېرەك.

ئىلتىماس قىلغۇچى ئورگانلاردىن قوبۇل قىلماسلىق ھەققىدىكى كېسىمگە باشقىچە پىكىردە بولغانلىرى كېسىمنى تاپشۇرۇۋالغان كۈندىن باشلاپ 15 كۈن ئىچىدە بىر دەرىجە يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىگە قايتا قاراپ چىقىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ، بىر دەرىجە يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسى قايتا قاراپ چىقىش ئىلتىماسىنى تاپشۇرۇۋالغان كۈندىن باشلاپ 15 كۈن ئىچىدە كېسىم چىقىرىشى كېرەك.

4 ـ ماددا خەلق سوت مەھكىمىسى دېلو ئاچقان كۈندىن باشلاپ 30 كۈن ئىچىدە ئىجراغا رۇخسەت قىلىش ـ قىلماسلىق ھەققىدە كېسىم چىقىرىشى؛ ئالاھىدە ئەھۋال بولۇپ، تەكشۈرۈش مۇھلىتىنى ئۇزارتىشقا توغرا كەلگەنلىرىنى يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىگە تەستىقلىتىشى كېرەك.

5 ـ ماددا خەلق سوت مەھكىمىسى تەكشۈرۈش مەزگىلىدە ئېھتىياجغا قاراپ، مۇناسىۋەتلىك دەلىل ـ ئىسپاتلارنى ئالدۇرسا، دەۋالاشقۇچىلاردىن گەپ سورىسا، ئىسپات ئاڭلاشقا ئۇيۇشتۇرسا ياكى نەق مەيدانىنى تەكشۈرسە بولىدۇ.

6 ـ ماددا ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارلىرىدىن تۆۋەندىكى ئەھۋاللارنىڭ بىرى بولغانلىرىنى ئىجرا قىلىشقا رۇخسەت قىلماسلىق ھەققىدە خەلق سوت مەھكىمىسى كېسىم چىقىرىشى كېرەك:

(1) پاكىتى ۋە ئاساسى ئېنىق تولۇق بولمىغانلىرى؛

(2) قانۇن ـ نىزام ئاساسى ئېنىق تولۇق بولمىغانلىرى؛

(3) ئادىل تولۇقلىما بېرىش پىرىنسىپىغا ئېنىق مۇۋاپىق كەلمەيدىغانلىرى، ئىجرا قىلدۇرۇلغۇچىنىڭ قانۇنىي ھوقۇق ـ مەنپەئەتىگە ئېغىر زىيان يەتكۈزىدىغانلىرى ياكى ئىجرا

قىلدۇرۇلغۇچىنىڭ ئاساسىي تۈرمۈشى، ئىشلەپچىقىرىش، تىجارەت شارائىتىنى كاپالەتسىز قىلىپ قويىدىغانلىرى؛

(4) مەمۇرىيەت يۈرگۈزۈش مەقسىتىگە ئېنىق خىلاپ كېلىدىغانلىرى، جامائەت مەنپەئەتىگە ئېغىر زىيان يەتكۈزىدىغانلىرى؛

(5) قانۇندا بەلگىلەنگەن تەرتىپ ياكى يوللۇق تەرتىپكە ئېغىر دەرىجىدە خىلاپ كېلىدىغانلىرى؛

(6) خىزمەت ھوقۇقىدىن ھالقىپ كەتكەنلىرى؛

(7) مەجبۇرىي ئىجرا قىلدۇرۇلسا مۇۋاپىق بولمايدىغانلىقى قانۇن، نىزام، قائىدە قاتارلىقلاردا بەلگىلەنگەن باشقا ئەھۋاللار.

خەلق سوت مەھكىمىسى ئىجرا قىلىشقا رۇخسەت قىلماسلىق ھەققىدە كېسىم چىقارغاندا ئاساسىنى چۈشەندۈرۈشى ھەمدە ئىلتىماس قىلغۇچى ئورگانغا كېسىمنى 5 كۈن ئىچىدە يەتكۈزۈپ بېرىشى كېرەك.

7 ـ ماددا ئىلتىماس قىلغۇچى ئورگانلاردىن ئىجرا قىلىشقا رۇخسەت قىلماسلىق ھەققىدىكى كېسىمگە باشقىچە پىكرى بولغانلىرى كېسىمنى تاپشۇرۇۋېلىپ 15 كۈن ئىچىدە بىر دەرىجە يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىگە قايتا قاراپ چىقىشنى ئىلتىماس قىلسا بولىدۇ، بىر دەرىجە يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسى قايتا قاراپ چىقىرىش ئىلتىماسىنى تاپشۇرۇۋالغان كۈندىن باشلاپ 30 كۈن ئىچىدە كېسىم چىقىرىشى كېرەك.

8 ـ ماددا خەلق سوت مەھكىمىلىرىدىن ئىجرا قىلىشقا رۇخسەت قىلىش ھەققىدە كېسىم چىقارغانلىرى ئىلتىماس قىلغۇچى ئورگانغا ۋە ئىجرا قىلدۇرۇلغۇچىغا كېسىمنى 5 كۈن ئىچىدە يەتكۈزۈپ بېرىشى كېرەك ھەمدە ئەمەلىي ئەھۋالىغا قاراپ، قانۇن بويىچە مۇۋاپىق تەدبىر قوللىنىپ، ئۆينى ئېلىش ۋە تولۇقلىما بېرىش پائالىيەتلىرىنىڭ نورمالىقىنى

كاپالەتلەندۇرۇشنى ئىلتىماس قىلغۇچى ئورگانغا تەكلىپ قىلسا بولىدۇ.

9 ـ ماددا خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئىجرا قىلىشقا رۇخسەت قىلىش ھەققىدىكى كېسىمنى ئومۇمەن ئۆيلەردىن ئېلىنغانلىرىغا تولۇقلىما بېرىش قارارى چىقارغان شەھەر، ناھىيە دەرىجىلىك خەلق ھۆكومەتلىرى تەشكىللەپ يولغا قويىسىمۇ، خەلق سوت مەھكىمىلىرى ئىجرا قىلسىمۇ بولۇۋېرىدۇ.

10 ـ ماددا «نىزام» يولغا قويۇلۇشتىن بۇرۇن ئۆينى چېقىش ـ كۆچۈرۈش ئىجازەتنامىسى قانۇن بويىچە ئېلىنغان قۇرۇلۇشلاردىن ئۆينى چېقىش ـ كۆچۈرۈش قارارىنى ئىجرا قىلىشقا رۇخسەت قىلىش ھەققىدە خەلق سوت مەھكىمىسى كېسىم چىقارغانلىرى مۇشۇ بەلگىلىمىنىڭ 9 ـ ماددىسىدىكى روھتىن پايدىلىنىپ بىر يۇقلىق قىلىنىدۇ.

11 ـ ماددا ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ بۇرۇنقى قانۇن يورگۈزۈش ئىزاھاتلىرى بۇ بەلگىلىمە بىلەن بىردەك بولماي قالغان بولسا، مۇشۇ بەلگىلىمە بويىچە ئىجرا قىلىنىدۇ.

(«شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسى ئاخباراتى» نىڭ 2012 ـ يىلى 2 ـ سانىدىن ئېلىندى)

قوشۇمچە (8)

پايدىلانغان ماتېرىياللار

1. «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ قانۇن ـ نىزاملار توپلىمى» (شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى) 2005 ـ يىلى 7 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە ـ خەنزۇچە سېلىشتۇرما نەشرى (تۆت توم).

2. «دائىم قوللىنىلىدىغان قانۇنلار توپلىمى» (مىللەتلەر نەشرىياتى) 2004 ـ يىلى 4 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە نەشرى.

3. «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئەدلىيەلىك ئىزاھاتلار توپلىمى» (شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى) 2004 ـ يىلى 4 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە نەشرى.

4. «دائىم قوللىنىلىدىغان قانۇن ۋە ئەدلىيەلىك ئىزاھاتلار توپلىمى» (خەلق سوت مەھكىمىسى نەشرىياتى) 1997 ـ يىلى 10 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە نەشرى.

5. «ھۆكۈمەت خىزمەتچىلىرىنىڭ قانۇن ئۆگىنىشىگە دائىر تەكرارلاش ماتېريالى» (شىنجاڭ پەن ـ تېخنىكا نەشرىياتى) 2007 ـ يىلى 11 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە نەشرى.

6. «ئۆيى يىغىپ ئېلىنغۇچى ۋە كۆچۈرۈلگۈچىلەرنىڭ ھوقۇق مەنپەئەتى قانداق كاپالەتلەندۈرۈلىدۇ» (مىللەتلەر نەشرىياتى) 2008 ـ يىلى 7 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە نەشرى.

7. «يۇز مىڭلىغان قانداق قىلىش كېرەك؟ يەر ـ زېمىن، ئۆي ـ مۇلۇك ماجىرالىرى» (شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى) 2009 ـ يىلى 12 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە نەشرى.

8. «يۇز مىڭلىغان قانداق قىلىش كېرەك؟ بىغىۋېلىش ماجىرالىرىنى بىر تەرەپ قىلىش» (شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى) 2010 ـ يىلى 7 ـ ئاي، ئۇيغۇرچە نەشرى.

9. «365 قانداق قىلىش كېرەك؟ دېھقان ـ چارۋىچىلار ئۈچۈن قانۇندىن

سوئال ـ جاۋابلار»، 1 ـ قىسىم. (شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت فوتو ـ سۈرەت نەشرىياتى، شىنجاڭ ئېلېكترونلۇق ئۇن ـ سىن نەشرىياتى) 2009 ـ يىلى 2 ـ ئاي، خەنزۇچە نەشرى.

10. «يېزىلارغا دائىر قانۇنلاردىن لېكسىيە، يەر ـ ئۆيگە ئائىت قانۇن بىلىملىرى»، (جۇڭگو يېزا ئىگىلىك نەشرىياتى) 2010 ـ يىلى 1 ـ ئاي، خەنزۇچە نەشرى.

11. «يېزا ۋە ئىجتىمائىي رايونلار ئۈچۈن قانۇندىن سوئال ـ جاۋابلار» (قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى) 2011 ـ يىلى 3 ـ ئاي ئۇيغۇرچە نەشرى (كەمىنە تۈزگەن)

12. «قانۇن، قانۇن ـ قائىدىلەر خەزىنىسى تورى» (法律 法规 库 网) تور ئادرىسى: http://www.people.com.cn

13. «شىنجاڭ گېزىتى»، «قەشقەر گېزىتى» قاتارلىق مۇناسىۋەتلىك گېزىت ـ ژۇرناللار.

策　　划：伊布拉音·色满
组　　稿：吾买尔·司马义
责任编辑：吐尔逊买买提·哈斯莫夫
　　努尔比亚·司马义
特约编辑：阿布来提·居马卡普热克
责任校对：努力曼·卡德尔
封面设计：吾布里卡斯木·艾买提
制　　版：麦热木尼沙·阿不力孜

关于房屋土地征收赔偿的法规知识（维吾尔语）

艾尔肯·阿不力来提　　编著

新疆人民总社
新疆科学技术出版社出版发行
（乌鲁木齐市延安路255号　邮编：830049）
新疆新华书店经销　　新疆力诺商务印务有限责任公司印刷
880mm×1230mm　32开本　6.125印张
2013年3月第1版　2013年3月第1次印刷

ISBN978-7-5466-1187-7　定价：20.00元（民文）

مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: ئوبۇلقاسىم ئەمەت

ISBN 978-7-5466-1187-7

9 787546 611877 >

定价:20.00元